

Riksdagens protokoll 1998/99:74

Onsdagen den 24 mars

Protokoll
1998/99:74

Kl. 09.00 – 17.51
19.00 – 20.33

1 § Justering av protokoll

Justerades protokollet för den 18 mars.

2 § Meddelande om skriftliga frågor under påskuppehållet

Talmannen meddelade att skriftliga frågor som skulle besvaras senast onsdagen den 7 april skulle lämnas in till kammarkansliet senast *onsdagen den 31 mars kl. 10.00*.

3 § Hänvisning av ärenden till utskott

Föredrogs och hänvisades
Skrivelse
1998/99:50 till skatteutskottet

Motioner
1998/99:T13–T17 till trafikutskottet

4 § Förnyad bordläggning

Föredrogs men bordlades åter
Justitieutskottets betänkanden 1998/99:JuU15–JuU19
Näringsutskottets betänkanden 1998/99:NU6 och NU8
Utbildningsutskottets betänkanden 1998/99:UbU5–UbU7

5 § Beslut om utskottsberäkningen som slutdebatterats den 18 mars

FöU3 Beredskapen mot svåra påfrestningar på samhället i fred

Mom. 3 (psykologiskt omhändertagande av offer för katastrofer)

1. utskottet

2. res. (v)

Votering:

272 för utskottet

36 för res.

41 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 117 s, 73 m, 39 kd, 16 c, 12 fp, 15 mp

För res.: 36 v

Frånvarande: 14 s, 9 m, 7 v, 3 kd, 2 c, 5 fp, 1 mp

Övriga moment

Kammaren biföll utskottets hemställan.

SfU6 Vissa socialavgiftsfrågor

Mom. 1 (trädgårdsnäringen)

1. utskottet

2. res. 1 (m, kd, c)

Votering:

179 för utskottet

129 för res. 1

41 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 115 s, 36 v, 13 fp, 15 mp

För res. 1: 74 m, 39 kd, 16 c

Frånvarande: 16 s, 8 m, 7 v, 3 kd, 2 c, 4 fp, 1 mp

Mom. 2 (ideell föreningsverksamhet)

1. utskottet

2. res. 2 (m, kd)

Votering:

192 för utskottet

112 för res. 2

2 avstod

43 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 114 s, 36 v, 14 c, 13 fp, 15 mp

För res. 2: 73 m, 39 kd

Avstod: 1 s, 1 c

Frånvarande: 16 s, 9 m, 7 v, 3 kd, 3 c, 4 fp, 1 mp

Viviann Gerdin (c) anmälde att hon avsett att rösta ja men markerats som frånvarande.

SfU5 Migration och asylpolitik

Mom. 1 (migrationspolitikens inriktning)

1. utskottet

2. res. 1 (kd)

Votering:

246 för utskottet

39 för res. 1

23 avstod

41 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 116 s, 73 m, 13 v, 16 c, 13 fp, 15 mp

För res. 1: 39 kd

Avstod: 23 v

Frånvarande: 15 s, 9 m, 7 v, 3 kd, 2 c, 4 fp, 1 mp

Sten Lundström (v) anmälde att han avsett att rösta ja men markerats ha avstått från att rösta.

Mom. 6 (de facto-flykting m.m.)

1. utskottet

2. res. 5 (fp)

Votering:

295 för utskottet

13 för res. 5

41 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 115 s, 74 m, 36 v, 39 kd, 16 c, 15 mp

För res. 5: 13 fp

Frånvarande: 16 s, 8 m, 7 v, 3 kd, 2 c, 4 fp, 1 mp

Mom. 8 (förföljelse på grund av kön eller homosexualitet)

1. utskottet

2. res. 7 (v, fp)

Votering:

245 för utskottet

64 för res. 7

40 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 116 s, 74 m, 39 kd, 16 c

För res. 7: 36 v, 13 fp, 15 mp

Frånvarande: 15 s, 8 m, 7 v, 3 kd, 2 c, 4 fp, 1 mp

Mom. 15 (uppskjuten invandringsprövning)

1. utskottet
2. res. 13 (v, kd, fp, mp)

Votering:

192 för utskottet

117 för res. 13

40 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 116 s, 74 m, 1 kd, 1 c

För res. 13: 36 v, 38 kd, 15 c, 13 fp, 15 mp

Frånvarande: 15 s, 8 m, 7 v, 3 kd, 2 c, 4 fp, 1 mp

Fanny Rizell (kd) anmälde att hon avsett att rösta nej men markerats ha röstat ja.

Mom. 17 (arbetstillstånd)

1. utskottet
2. res. 14 (m)

Votering:

210 för utskottet

74 för res. 14

24 avstod

41 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 116 s, 11 v, 39 kd, 16 c, 13 fp, 15 mp

För res. 14: 74 m

Avstod: 24 v

Frånvarande: 15 s, 8 m, 8 v, 3 kd, 2 c, 4 fp, 1 mp

Mom. 19 (tidsbegränsade uppehållstillstånd)

1. utskottet
2. res. 15 (fp)

Votering:

296 för utskottet

13 för res. 15

40 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 116 s, 74 m, 36 v, 39 kd, 16 c, 15 mp

För res. 15: 13 fp

Frånvarande: 15 s, 8 m, 7 v, 3 kd, 2 c, 4 fp, 1 mp

Mom. 34 (familjesplittring)

1. utskottet
2. res. 24 (v, kd, c, mp)

Votering:

201 för utskottet

107 för res. 24

41 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 116 s, 72 m, 13 fp

För res. 24: 1 m, 36 v, 39 kd, 16 c, 15 mp

Frånvarande: 15 s, 9 m, 7 v, 3 kd, 2 c, 4 fp, 1 mp

Gustaf von Essen (m) anmälde att han avsett att rösta ja men markerats ha röstat nej.

Mom. 35 (gömda barn)

1. utskottet

2. res. 25 (mp)

Votering:

262 för utskottet

16 för res. 25

29 avstod

42 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 115 s, 74 m, 6 v, 38 kd, 16 c, 13 fp

För res. 25: 1 v, 15 mp

Avstod: 29 v

Frånvarande: 16 s, 8 m, 7 v, 4 kd, 2 c, 4 fp, 1 mp

Mom. 36 (asylsökande barn och skolundervisning)

1. utskottet

2. res. 26 (v)

Votering:

256 för utskottet

52 för res. 26

41 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 115 s, 73 m, 39 kd, 16 c, 13 fp

För res. 26: 1 m, 36 v, 15 mp

Frånvarande: 16 s, 8 m, 7 v, 3 kd, 2 c, 4 fp, 1 mp

Mom. 37 (LVU-vård)

1. utskottet

2. res. 27 (v, kd)

Votering:

219 för utskottet

90 för res. 27

40 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 116 s, 74 m, 16 c, 13 fp

För res. 27: 36 v, 39 kd, 15 mp

Frånvarande: 15 s, 8 m, 7 v, 3 kd, 2 c, 4 fp, 1 mp

Övriga moment

Kammaren biföll utskottets hemställan.

KrU4 Arkiv
Kammaren biföll utskottets hemställan.

KrU5 Vissa teater- och musikfrågor

Mom. 5 (satsning på Riksskådebanan)

Utskottets hemställan med godkännande av

1. utskottets motivering
2. motiveringen i res. 2 (m)

Votering:

235 för utskottet

74 för res. 2

40 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan med godkännande av utskottets motivering.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 116 s, 36 v, 39 kd, 16 c, 13 fp, 15 mp

För res. 2: 74 m

Frånvarande: 15 s, 8 m, 7 v, 3 kd, 2 c, 4 fp, 1 mp

Mom. 6 (länskonstnärer)

1. utskottet

2. res. 3 (v)

Votering:

270 för utskottet

36 för res. 3

43 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 114 s, 74 m, 38 kd, 16 c, 13 fp, 15 mp

För res. 3: 36 v

Frånvarande: 17 s, 8 m, 7 v, 4 kd, 2 c, 4 fp, 1 mp

Mom. 10 (kultur i skolan)

1. utskottet

2. res. 6 i motsvarande del (mp)

Votering:

189 för utskottet

50 för res. 6

70 avstod

40 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 116 s, 6 m, 1 v, 39 kd, 16 c, 11 fp

För res. 6: 35 v, 15 mp

Avstod: 68 m, 2 fp

Frånvarande: 15 s, 8 m, 7 v, 3 kd, 2 c, 4 fp, 1 mp

Mom. 11 (den kommunala musik- och kulturskolan)

1. utskottet
2. res. 5 (kd)
3. res. 6 i motsvarande del (mp)

Förberedande votering:

50 för res. 5

51 för res. 6

207 avstod

41 frånvarande

Kammaren biträdde res. 6.

Huvudvotering:

218 för utskottet

51 för res. 6

40 avstod

40 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 116 s, 74 m, 16 c, 12 fp

För res. 6: 36 v, 15 mp

Avstod: 39 kd, 1 fp

Frånvarande: 15 s, 8 m, 7 v, 3 kd, 2 c, 4 fp, 1 mp

Övriga moment

Kammaren biföll utskottets hemställan.

KrU7 Vissa kulturpolitiska frågor

Mom. 1 (utgångspunkter för kulturpolitiken)

1. utskottet

2. res. 1 (m)

Votering:

235 för utskottet

74 för res. 1

40 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 116 s, 36 v, 39 kd, 16 c, 13 fp, 15 mp

För res. 1: 74 m

Frånvarande: 15 s, 8 m, 7 v, 3 kd, 2 c, 4 fp, 1 mp

Mom. 3 (basstrukturer för kulturell frihet och utveckling m.m.)

1. utskottet

2. res. 2 (kd)

Votering:

270 för utskottet

39 för res. 2

40 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 116 s, 74 m, 36 v, 16 c, 13 fp, 15 mp

För res. 2: 39 kd

Frånvarande: 15 s, 8 m, 7 v, 3 kd, 2 c, 4 fp, 1 mp

Mom. 6 (de kulturpolitiska målen)

1. utskottet

2. res. 4 (mp)

Votering:

294 för utskottet

15 för res. 4

40 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 116 s, 74 m, 36 v, 39 kd, 16 c, 13 fp

För res. 4: 15 mp

Frånvarande: 15 s, 8 m, 7 v, 3 kd, 2 c, 4 fp, 1 mp

Mom. 10 (utvärdering av Statens kulturråds medelsfördelning)

1. utskottet

2. res. 6 (v)

Votering:

272 för utskottet

37 för res. 6

40 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 116 s, 74 m, 39 kd, 16 c, 13 fp, 14 mp

För res. 6: 36 v, 1 mp

Frånvarande: 15 s, 8 m, 7 v, 3 kd, 2 c, 4 fp, 1 mp

Övriga moment

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Meddelande om samlad votering

Talmannen meddelade att miljö- och jordbruksutskottets betänkande MJU7, konstitutionsutskottets betänkande KU21 samt lagutskottets betänkanden LU14 och LU15 skulle avgöras i ett sammanhang efter avslutad debatt.

*Jordbruk och
trädgårdsnäring*

6 § Jordbruk och trädgårdsnäring

Föredrogs

Miljö- och jordbruksutskottets betänkande 1998/99: MJU7

Jordbruk och trädgårdsnäring

Anf. 1 INGVAR ERIKSSON (m):

Fru talman! För tre månader sedan debatterade vi jordbrukspolitiken i samband med behandlingen av statsbudgeten. Vi hade då anledning att starkt kritisera regeringen för underlåtenheten att inte inse det svenska jordbrukets och livsmedelsbranschens allvarliga situation. Ett helt år hade då gått sedan den s.k. Björkska utredningen, *En livsmedelsstrategi*

för Sverige, hade lagts fram. Utredningen hade klarlagt den orimliga konkurrenssituation som det svenska jordbruket haft att verka inom i jämförelse med övriga EU-länder, inte minst våra nära grannar Finland och Danmark.

Regeringen har i valrörelsen och även i övrigt, inte minst statsministern och jordbruksministern, talat om jordbruket och livsmedelsindustrin som en framtidsnäring. Inte mycket har hänt på detta område liksom på andra efter valet i höstas. Inga förslag kom till statsbudgeten. Den stora frågan inför dagens debatt är: Kommer det några förslag i vårpropositionen? Om det kommer några, vad kommer de att innehålla? Frågan går såväl till regeringens företrädare i dagens debatt som till Vänsterpartiets och Miljöpartiets företrädare.

Orsaken till dagens allvarliga situation inom branschen ligger främst i den kraftiga konkurrensnedvridning till svenska producenters nackdel som är vad jag brukar kalla för politiska kostnader. Det är skatter och avgifter som inte har någon motsvarighet i andra EU-länder. Självklart är det omöjligt att konkurrera framgångsrikt med denna tunga ryggsäck i en marknadssituation som under en ganska lång tid har präglats av överskott och därmed låga priser.

Var och en måste inse det orimliga i att den svenske bonden exempelvis tvingas betala 2 650 kr per kubikmeter dieselolja i skatt när den danske lantbrukaren kommer undan med 190 kr för samma kvantitet olja. Vi moderater har länge påtalat det orimliga i den svenska särbeskattningen och har föreslagit sänkta dieselskatter med till en början 1 700 kr per kubikmeter olja samt införande av samma elskatter för lantbruksföretag som inom industrin. Dessutom måste skatterna på mineralgödsel snarast sänkas. Samma gäller för bensin och eldningsolja. Vi har gått emot kartavgifterna, och vi har också sökt få ned kostnaderna när det gäller djurdataregistret.

Mot bakgrund av branschens betydelse och omfattning är det obegripligt att regeringen, Vänsterpartiet och Miljöpartiet inte tycks vara beredda att ta sitt ansvar för dess möjlighet till utveckling och expansion. Man nonchalerar i varje fall än så länge den statliga utredningen *En livsmedelsstrategi för Sverige*, den s.k. Björkska utredningen.

Livsmedelssektorn i Sverige ger arbete åt närmare 275 000 personer. Inom jordbruket arbetar 112 000, och i livsmedelsindustrin ca 70 000. I övriga verksamheter med nära anknytning till branschen arbetar runt 90 000 personer. Det är märkligt att regeringen med bisittare som i andra sammanhang säger sig arbeta för nya jobb inte gör något för att behålla det som man trots allt vill kalla för en framtidsnäring.

Regeringen och dess stödpartier tycks inte vilja se verkligheten och ej heller inse att den svenska livsmedelsproduktionen tvingas konkurrera med övriga EU-länders på orimliga villkor. Jordbrukets beredvillighet att ställa upp på höga miljö- och djurskyddskrav samt frihet från antibiotika och hormoner i djuruppfödningen lönas illa av dagens makthavare. Därigenom sviker regeringen också konsumenterna, vilka uppskattar den svenska modellen för livsmedelsproduktion. Regeringspolitiken på livsmedelsområdet, som den nu bedrivs, utgör ett hot mot svensk mat, svensk landsbygd och många arbetstillfällen. En långsiktig strategi saknas. Nu krävs snabba förändringar.

Vi moderater hävdar att ett konventionellt, miljömässigt hållbart och ekonomiskt bärkraftigt jordbruk är nödvändigt i framtiden som bas för svensk livsmedelsproduktion. För att uppnå detta krävs att den konkurrenssnedvridande skatte- och avgiftsryggsäcken lyfts av. Det för Sveriges vidkommande svaga resultatet i EU-förhandlingarna om jordbruket med ytterligare snedvridning av konkurrens gentemot exempelvis Finland understryker det nödvändiga i detta.

I betänkande 7 från miljö- och jordbruksutskottet om jordbruk och trädgårdsnäring, som kammaren nu har att ta ställning till, behandlas hela 124 motionsyrkanden från den allmänna motionstiden i höstas. Det gäller den gemensamma jordbrukspolitiken, förslagen i Agenda 2000, inriktningen av den svenska jordbrukspolitiken, konkurrensvillkor, regionala stöd, strukturstöd samt trädgårdsnäringens utveckling.

Oppositionen har i motioner lagt fram förslag och tryckt på i syfte att skapa bättre förutsättningar för den svenska livsmedelsbranschen. Tyvärr är framgången begränsad, varför Moderaterna och övriga oppositionspartier i egna eller gemensamma reservationer markerar var vi står och vad vi vill på det livsmedelspolitiska området.

Vi moderater anser i reservation nr 1 att det inom ramen för EU-medlemskapet är helt nödvändigt med en gemensam jordbrukspolitik. Samtidigt bör Sverige verka för en avreglerad och förenklad jordbrukspolitik. Det svenska jordbruket är utifrån en hög rationaliseringsgrad och ett gediget kunnande konkurrenskraftigt i ett sådant sammanhang. Detta förutsätter dock att inhemska konkurrenshämmande regler – jag har redan nämnt skatter och avgifter – undanröjs.

Avregleringen måste genomföras successivt och med respekt för näringens anpassning till en friare marknad. Livsmedelsproduktionen är en betydelsefull del i EU:s näringsliv. Därför måste såväl primärproduktion som industri få verka inom rimliga villkor även sett ur ett globalt perspektiv. Därför är också kommande förhandlingar i WTO av stor betydelse. Avgörande är givetvis att konkurrensvillkoren blir rättvisa.

Vi menar att EU:s livsmedelsproduktion inte får äventyras. Hänsyn måste tas till regionala förutsättningar och till viktig restriktivitet vad gäller antibiotikaanvändning, förbudet mot hormonanvändning och kravet på en vettig djurhållning och även miljöhänsyn. Jag yrkar bifall till reservation nr 1 där vi moderater vill ge regeringen till känna vad vi anser om den framtida gemensamma jordbrukspolitiken.

I reservation nr 6 tar vi upp förslagen i Agenda 2000. Enligt vår mening är medlemskapet i EU det viktigaste som hänt den svenska jordbruksnäringen under senare tid. Det är nödvändigt att de svenska företrädarna inte lägger fram förslag eller accepterar beslut som missgynnar vårt lands sätt att producera och att de aktivt medverkar till att politiken inom och utom EU har en långsiktig karaktär.

Vi har ett särskilt yttrande som gäller mjölksektorn i Agenda 2000. Där anför vi att Sverige genom regeringens agerande i EU-förhandlingarna verkat för förslag som riskerar att sätta svenska producenter i en sämre situation i förhållande till andra producenter inom EU. Inte minst kommer finska producenter på samma breddgrader som svenska att vinna konkurrensfördelar. Och vi har i olika sammanhang påpekat vikten av detta när det gäller den framtida jordbrukspolitiken. I

detta sammanhang hänvisar vi till vårt särskilda yttrande. Vi hänvisar också till övriga reservationer om detta som är fogade till betänkandet.

Vi har även en rad andra reservationer, men jag skall inte gå in i detalj på dem, eftersom tiden inte medger det. Inriktningen av den svenska jordbrukspolitiken tas upp i en viktig reservation. Vi följer också upp konkurrensvillkoren.

I en reservation som är gemensam för oss, Kristdemokraterna, Miljöpartiet och Centern tar vi upp hästavel.

I en reservation tar vi upp handeln med mjölkkvoter. Vi vill införa fri handel med mjölkkvoter. Det finns i dagens läge ingen anledning att ha kvar det system som vi nu har.

I en reservation ställer vi krav på parlamentariskt samråd om det nya miljöprogrammet. Vi hänvisar också till detta. Regelverket kring miljöstöden är, inte minst beroende på Sveriges eget agerande, så komplicerat att Sverige förlorar pengar på det genom att man inte utnyttjar det i den utsträckning som man borde.

När det gäller trädgårdsnäringen har vi i en reservation slagit fast vikten av konkurrenskraft, att man får en rättvis konkurrens och därmed konkurrenskraftiga villkor och möjligheter.

Vi har i en reservation tagit upp jordbrukets blockdatabas. Vi menar att vi måste se till att vi har samma villkor som man har i andra EU-länder. Det har också betydelse ur konkurrenssynpunkt.

Eftersom tiden inte medger en djupare analys av de förhandlingar som regeringen nu har fört i EU, vill jag hänvisa till våra skrivningar i övrigt. Jag yrkar alltså bifall till reservation 1, men vi står givetvis bakom samtliga våra reservationer som är fogade till betänkandet.

(Applåder)

Anf. 2 JONAS RINGQVIST (v):

Fru talman! När miljö- och jordbruksutskottet för tre veckor sedan slutjusterade detta betänkande pågick jordbruksministrarnas förhandlingar om EU:s gemensamma jordbrukspolitik för fullt. Vänsterpartiet var då kritiskt till hur regeringen bedrev förhandlingarna i vissa delar. Vi hävdade behovet av att den svenska regeringen bättre skulle försvara de svenska jordbrukarnas förutsättningar att fortsätta bedriva ett livskraftigt jordbruk i hela landet. Sedan dess har förhandlingarna slutförts. Och när vi nu kan se vad regeringen har åstadkommit tycks det som om regeringen har lagt manken till i slutspurten och trots allt lyckats ta hem en ganska bra uppgörelse för de svenska böndernas del. Om detta verkligen blir en bra uppgörelse vet vi inte än. EU:s gemensamma jordbrukspolitik skall nu tillämpas av den svenska regeringen. Och hur den gör detta är avgörande för svenskt jordbruks framtid. Det kan gå bra, och det kan gå sämre.

Jag tänkte kortfattat redovisa Vänsterpartiets syn på vilka principer som tillämpningen av EU:s jordbrukspolitik skall följa. Vår långsiktiga målsättning är ett jordbruk som bedrivs i samklang med naturen, ett ekologiskt hållbart jordbruk. Det kan man naturligtvis definiera på olika sätt, med en Kravmärkning, med principer om att man inte skall använda icke förnyelsebara insatsmedel eller något annat. Oavsett vilka principer som vi utgår från i detta avseende är det uppenbart vilka åtgärder som måste

vidtas inom jordbruket för att det bättre skall kunna bidra till en hållbar utveckling och minska miljöbelastningen.

Jordbrukets ensidighet måste brytas. Djurhållningen måste integreras bättre i växtodlingen. Det gäller både idisslare, svin och fjäderfä. Balansen mellan djur och växtodling är central av flera skäl, för att minska växtnäringsläckage, för att minska beroendet av handelsgödsel och bekämpningsmedel och för att göra odlingslandskapet biologiskt rikare. En viktig del i detta är att gårdarna måste få en mer balanserad växtföljd med inslag av vall. Vallodling i växtföljden är antagligen det mest kostnadseffektiva sättet att minska växtnäringsläckage.

Samtidigt som vi bidrar till en sådan mer ekologisk struktur på jordbruket måste vi öka andelen ekologisk odling. Ekologiska lantbrukarna har nu tagit fram ett förslag till ett nytt mål för den ekologiska odlingen, nämligen 30 % år 2010. Vi tycker att detta arealmål är bra, men det behöver kompletteras med mål om produktionen, framför allt för att öka den ekologiska animalieproduktionen.

Detta är de två huvudstrategier som vi anser att den nya jordbrukspolitikerna skall utgå från, dels att öka andelen ekologisk odling, dels att ta steg mot en mer ekologisk struktur i det konventionella jordbruket. Detta kan göras med olika metoder, och vi är öppna för att delta i en konstruktiv diskussion om hur det skall göras. Vi skall absolut inte glömma bort att alla sådana steg mot ett mer ekologiskt hållbart jordbruk måste gå hand i hand med arbetet för en förbättrad lönsamhet i det svenska jordbruket. Rätt utformat behöver det inte finnas någon motsättning mellan målen om ekologisk hållbarhet och lönsamhet. Tvärtom ligger framtiden i den ekologiskt anpassade odlingen.

En annan fråga som tas upp i detta betänkande är jordbrukets energi- och miljöskatter.

Vi har just nu en akut kris i svenskt jordbruk. Den gäller inte hela näringen utan framför allt animalieproduktionen. I svinproduktionen är det på grund av en exceptionell marknadssituation, och i mjölkproduktionen är det på grund av en accelererande strukturrationalisering. I andra länder råder det ungefär motsvarande kris, och där görs också insatser för att stödja jordbruket. I Tyskland, Frankrike, Spanien och Portugal genomför man riktade åtgärder för att hantera krisen. I Danmark har man hanterat detta genom att göra något åt jordskatten.

Vi i Vänsterpartiet vill ha en begränsad och riktad åtgärd till den del av näringen som har en akut kris. Vi förespråkar därför en sänkning av elskatten för jordbruket. En sänkning av elskatten för svenska bönder skulle kunna ses som en sådan direkt till animalieproduktionen riktad åtgärd för att lösa ett akut problem. Ett beslut om detta behöver komma snart. Vi arbetar för detta i skattesamtalen och i förhandlingarna med regeringen, och vi förutsätter att regeringen förmår presentera ett förslag som kan lindra den akuta krisen i svenskt jordbruk.

Jag måste också nämna den motion som Vänsterpartiet har skrivit om återförsl av urin till jordbruket. Vi har inte reserverat oss till förmån för denna motion, men det har Kristdemokraterna gjort i stället. Vi har bedömt att den skrivning som finns i betänkandet i princip täcker in vad vi kräver i motionen, och därför har vi låtit bli att reservera oss. Vi upplever att det finns en ganska stor enighet om att återförsl av näringsämnen till jordbruket krävs och att regeringen har förbundit sig att arbeta med frå-

gan. Får vi å andra sidan inget resultat från regeringen kan det ju finnas anledning att återkomma med frågan igen.

Fru talman! Vi anser att det är angeläget att riksdagen förtydligar vilka målsättningar som vi skall ha för den svenska jordbrukspolitiken. De övergripande målsättningar som riksdagen tidigare har fattat beslut om är inte tillräckliga. Mot bakgrund av den strukturrationalisering som pågår och accelererar och de förhandlingar som varit inom EU om den framtida jordbrukspolitiken, vill jag särskilt lyfta fram behovet av preciserade målsättningar om en regional balans, ett varierat odlingslandskap och en levande landsbygd. Detta är målsättningar som inte får hotas i arbetet med utformandet av en ny jordbrukspolitik. Jag vill därför yrka bifall till vår reservation 2 under mom. 1 där vi föreslår en precisering av de övergripande målen för jordbruket. Vi står självklart bakom våra andra reservationer, men för att spara tid yrkar jag inte bifall till dem nu.

Anf. 3 INGVAR ERIKSSON (m) replik:

Fru talman! Det var intressant att höra att Vänsterpartiet nu här läcker att det skall bli en sänkning av elskatten. Vi må hoppas att det är sant. Men jag hoppas att det blir mer än så. Det vore således välgörande att få ytterligare besked.

Jonas Ringqvist tar sedan upp djurhållningen, som bättre måste anpassas till markanvändningen. Det är självklart ett önskemål som man kan ha, men det är en omöjlighet. Vi har ju en verklighet som gör att besättningarna blir allt större för att man skall kunna hänga med. Mot den bakgrunden är resonemanget här från talarstolen orealistiskt.

Målet om 30 % ekologisk odling, Kravodling, vill jag också påstå är orealistiskt. Vi ställer upp på marknadens, konsumenternas, vilja att köpa och betala för det Kravodlade. Det blir då ett högre pris, men det är inte säkert att livsmedlen för den skull är bättre. Det gör att man kan råka vilseleda konsumenter. Om målsättningen är 30 % ekologisk odling är vi farligt ute.

Vi har ställt upp på det mål som föreligger, nämligen 10 %. Vi menar att det ändå är konsumenternas vilja att köpa och betala för produkterna som avgör produktionens omfattning. Det är säkrast också för de duktiga Kravodlare som vi har. Om fler och fler gick in och det blev överskott skulle man inte få ut det pris som behövs. Därmed slås nästan allihop ut, och det vore väldigt olyckligt, menar vi.

Det är genom det konventionella jordbruket, som har en miljöinriktning, som vi, enligt vår mening, får den största miljövänligheten. Jag ifrågasätter därför lite grann de här planerna. Kommer det alltså ytterligare sänkningar i den vårbudget som ni medverkar till?

Anf. 4 JONAS RINGQVIST (v) replik:

Fru talman! Jag står inte här och "läcker" någonting, utan jag talar om vad Vänsterpartiet driver och ett bra tag har drivit. Gentemot regeringen driver vi frågan om elskatten och eldningsoljan, steg 1 i Björks utredning.

När det gäller dieseln och den diskussionen menar jag att de förslag som lagts fram inte är realistiska. En sänkning av dieselskatten är politiskt inte realistisk. Däremot har jag tidigare här i talarstolen efterfrågat en konstruktiv diskussion om hur vi kan återföra de pengarna till jord-

bruket. De borgerliga partierna har inte deltagit i den diskussionen, inte heller företrädarna för LRF, utan det har varit en ensidig diskussion om skattesänkningar som inte leder någon vart. Vi behöver därför en konstruktiv diskussion om hur de pengarna i så fall på lämpligt sätt kan återföras.

Det hävdas att det är orealistiskt att integrera djurhållningen med växtodlingen. Tvärtom, det är en nödvändighet. När vi i vintras hade vår jordbrukshearing i förstakammarsalen hävdade Sten Ebbersten, professor på SLU, att den enskilt viktigaste åtgärden för att minska jordbrukets miljöbelastning är att djurhållningen integreras i växtodlingen.

Samtidigt skulle det vara orealistiskt att hävda att det är möjligt med 30 % ekologisk odling. Men precis samma argument mötte de ekologiska lantbrukarna för tio år sedan när de hävdade att jordbruket år 2000 till 10 % skulle vara ekologiskt jordbruk. I dag är vi nästan framme vid år 2000 och har nästan 10 % ekologiskt jordbruk. Det var alltså fullt rimligt. Nästa steg är också fullt rimligt. Det är nämligen inom den ekologiska odlingen som vi kan ta hem en ökad lönsamhet för svenskt jordbruk.

Slutligen handlar det om det konventionella jordbruket och dess miljöanpassning. Men en stor del av mitt huvudanförande handlade just om hur vi anpassar det konventionella jordbruket till ekologiska förutsättningar. Det är fullt möjligt, och det är en viktig del att arbeta med.

Anf. 5 INGVAR ERIKSSON (m) replik:

Fru talman! Jordbruket behöver inte mer bidrag, utan man behöver lägre kostnader. Det är vårt alternativ. Här tycks Jonas Ringqvist vara inne på att vi i stället borde styra vissa stödåtgärder dit där behoven är som störst. Men vi vet att detta leder till orättvisor och till stora svårigheter. Därför är den enklaste vägen att förbättra möjligheterna, inte minst för de små animalieproducenterna, att sänka de totala kostnaderna i produktionen. Man får lägre kostnader inte minst för foder om det blir lägre gödsel- och dieselskatter.

Det ekologiska jordbruket, Kravjordbruket, belastas svårt av dieselskatten. I allmänhet får man köra med traktorer mer än som sker i det konventionella jordbruket. Därför tycker jag att resonemanget här inte är riktigt relevant.

Ni i Vänsterpartiet talar om styrda skattesänkningar. Vi från vår sida vill ha skattesänkningar, inte minst för dem som har de lägsta inkomsterna. Det gör ju att de får ett bättre utrymme för att köpa mat av hög kvalitet. Där har vi en klar linje. Ni talar om sänkta skatter i dag för vissa kategorier. Men vad händer i morgon? Kommer ni då att höja dem igen? Jag tror inte att Vänsterpartiets linje är realistisk i det avseendet.

När det gäller det ekologiska jordbruket är jag oroad för om man provocerar eller så att säga stöder fram en ökad odling. Marknaden måste få avgöra. Jag tror att det är säkrast för de duktiga Kravodlare som vi i dag har. Den säkraste utvecklingen är alltså att man marknadsanpassar sin produktion. Då får man så mycket betalt som behövs för att det skall gå runt.

Anf. 6 JONAS RINGQVIST (v) replik:

Fru talman! I Björks utredning hävdas det att de skattesänkningar som Moderaterna föreslår i första hand gynnar de stora spannmålsodlar-

na. I förra debatten, före jul, om energiskatterna hade jag två exempel. Det ena gällde en producent av ekologisk mjölk. Med en dieselskattesänkning skulle han få 8 000 kr i skattesänkning, medan en spannmålsodlare med 200 hektar spannmål skulle få 75 000 kr, alltså tio gånger så mycket. Är det de bönderna som Ingvar Eriksson känner att vi skall stödja?

Anf. 7 DAN ERICSSON (kd):

Fru talman! Svenskt jordbruk och svensk livsmedelsindustri har definitivt möjligheter för framtiden. Svenskt jordbruk står väl rustat med miljömässigt och djurhållningsmässigt bra producerade livsmedel. Det är en slutsats som dragits efter det att jag under de senaste månaderna åkt runt och träffat lantbruksföretagare inom de olika delarna av jordbruksnäringen och också företrädare för livsmedelsindustrin. I dag är det också helt tydligt att bonden vill vara en företagare som producerar livsmedel för marknaden. Så långt är allt väl.

Fru talman! Det är också helt klart att man vill ha rättvisa. Man vill kunna konkurrera på lika villkor, på de villkor som omvärlden har. Det innebär i klartext att man vill att vi här i Sveriges riksdag skall börja plocka ut stenarna från den extra skatteryggsäck som svenska bönder bär på i förhållande till sina konkurrenter i andra länder. På den punkten finns det i betänkandet en fyrtiotesreservation, reservation 12, som jag yrkar bifall till.

Den här diskussionen har vi haft några gånger. Vi står fast vid vår linje och hoppas att det i dag kan bli en majoritet för detta.

Jonas Ringqvist har faktiskt lite grann lagt upp bollen. Han är ju beredd att börja plocka ur stenarna. Här kommer min första fråga till utskottsmajoritetens företrädare: Om ni inte i dag vill börja med att lätta den här ryggsäcken, om det inte vinner i dag, kommer det då förslag i vårpropositionen?

Inge Carlsson sade i kammarens budgetdebatt den 18 december förra året att skattefrågan skulle komma fram i början av nästa år. Den "början" har väl snart runnit ut. Kommer det ett förslag nu, Inge Carlsson?

Är det så, Jonas Ringqvist, att vi nu har en riksdagsmajoritet för att börja lyfta bort stenarna?

Elskatten har nämnts. Det budskapet framförde ni ju i skattedebatten för några veckor sedan, och vi har just hört det upprepas. Skall vi dra någon slutsats av det är den väl att om det fanns en majoritet i dag om att sänka elskatten så skulle det finnas en majoritet här vid en omröstning. Är det rätt uppfattat, Jonas Ringqvist, och är det det vi kan förvänta oss nu i vårpropositionen? Och om det inte ligger där, måste ju konsekvensen av vad Vänsterpartiet nu har sagt vara att vi ändå har en majoritet för den delen i den kommande riksdagsbehandlingen. Jag vet att det är väldigt många som väntar på ett besked i den här frågan, och jag hoppas att det skall kunna bli någon form av besked under den här debatten.

Sedan är det ju också så, Jonas Ringqvist, att vi givetvis är beredda att gå in i en konstruktiv debatt om tekniska upplägg för sänkning av de här skatterna – det har jag för min del sagt hela tiden – men vi vill veta att det blir någonting nettomässigt, något rejält resultat för Sveriges bönder. Då ligger ändå den Björkska utredningen i grunden som ett bra upplägg för hur det här skall göras.

För oss kristdemokrater är ju fortsatt jordbruksproduktion i hela Sverige en förutsättning för en levande landsbygd. Det går aldrig att kompensera vår basproduktion, jord- och skogsbruk, med andra aktiviteter eller stöd och ersättningar. Vi måste ha sådana villkor för näringen att man kan driva sitt företagande, vilket är grunden för sysselsättning och boende på landsbygden. Det handlar också om att förvalta ett arv, åkermarken, för framtida generationers behov av livsmedelsförsörjning.

Vad gäller kristdemokraternas syn på inriktningen av jordbrukspolitikken yrkar jag bifall till reservation 10.

I det sammanhanget vill jag också nämna den reservation från vår sida som tar upp krav om att befria lantbrukaren från kostnader för kartavgifter samt ett avvisande av neddragningar av ramen för miljöersättningsprogrammet. Jag kan också kommentera Jonas Ringqvists inlägg om återförsel av näringsämnen till jordbruket. Den frågan har vi ju drivit här under flera år från kristdemokraternas sida. Jonas Ringqvist hoppades på att regeringen skall komma någonstans, men än så länge har den inte gjort det. Det är därför vi fullföljer kravet på handling från regeringens sida. Det har alltså inte hänt något på flera år, så det gör inget om ni vänsterpartister backar upp detta förslag i omröstningen i kammaren i dag också. Det ger ju ändå lite ökad tyngd åt det.

Vad gäller frågor som rör hästnäringen och trädgårdsnäringen kommer Caroline Hagström att ta upp våra synpunkter senare.

Jag vill också gå in på förhandlingsresultatet vad gäller EU:s gemensamma jordbrukspolitik. Vårt synsätt är ju att regeringen gått in med en felaktig ansats i de här förhandlingarna, och genom att man drivit en extrem linje innebärande kraftig prispress på jordbruksnäringen, framför allt för mjölkproduktionen, har möjligheterna att få uppbackning för specifika svenska intressen minskat. Det visar sig ju nu också i form av en ökad konkurrensnackdel gentemot Finland med över en halv miljard kronor. Sammantaget får man väl ändå vara tacksam för att EU:s jordbruksministrar avvisade den svenska linjen om ökad prispress på bönderna. Nu finns ändå förutsättningar för fortsatt livsmedelsproduktion i hela landet. I egna och med Centerpartiet gemensamma reservationer har vi redovisat vårt synsätt på den gemensamma jordbrukspolitikken och på hur Sverige borde ha förhandlat.

På en punkt skulle jag nu vilja ha ett svar av majoritetsföreträdarna. Hur blir det med oljeväxterna? På den punkten har getts lite olika och svävande besked. Kommer Sverige att från början, när nedtrappningen av arealersättningen för oljeväxter påbörjas, använda sig av möjligheten till ett särskilt miljöprogram för denna odling? Det tror jag är helt nödvändigt för att vi inte skall tappa ytterligare inom den sektorn. Som alla vet är just oljeväxter viktiga för en bra växtföljd.

Fru talman! Trots det positiva som finns inom svenskt jordbruk – jag inledde med det – ställdes ändå näringen under föregående år inför större svårigheter än på årat. Det här berodde bl.a. på väderläget och fallande exportmarknader för griskött. Också inom mjölkproduktionen märks nu mycket tydligt att många företagare upphör med sin verksamhet, och det beror i första hand på inhemska pålagor.

Regeringen har ju tillsammans med näringen haft en särskild arbetsgrupp som skulle se på möjligheten att backa upp de bönder som råkat mest illa ut på grund av vädersituationen. Enligt Jordbruksverket har man

räknat på en förlust på närmare en miljard kronor för jordbruksdelen. Det vore intressant om Inge Carlsson från Socialdemokraternas sida kunde säga vad resultatet av arbetet har blivit. Jag har sett en tidningsuppgift, som jag inte tycker var riktigt seriös på den punkten. Om den skulle vara riktig är det definitivt inte en tillräcklig insats för att stötta de bönder som i dag står inför ett stort svart hål. Det handlar om ekonomisk överlevnad. Vi kan stötta och hjälpa så att man klarar den här situationen på några års sikt, men då måste också viljan finnas från regeringens sida.

Det skulle också vara intressant att höra om Inge Carlsson har några idéer om hur grisproduktionen kan stöttas och om han har något recept mot avtappningen av mjölkbönder. Från Kristdemokraternas sida har vi ju lagt fram förslag, men socialdemokraterna har avvisat dessa. Har ni något annat i stället?

En annan frågeställning gäller exportsatsningar. Andra länder backar upp näringen med rejäl stöttning för exportsatsningar. Här handlar det om uthållighet, långsiktighet och en professionell livsmedelsindustri, men också staten behövs som uppbackning. Då kan man fråga sig varför vi från den svenska statens sida inte backar upp och stöttar vår jordbruksnäring som många andra länder gör. I andra länder ser man näringen som en nationell resurs som man skall värna och backa upp, och det är de tagen jag skulle önska mer av också från den svenska regeringens sida.

En annan aspekt på det här är livsmedelsindustrin, som ju är helt beroende av jordbruksnäringen. Man är ju beroende av att få råvaror. Om det blir sviktande råvaruförsörjning till industrin är det klart att man tvingas rationalisera. Jobb försvinner, och det är inte få jobb det handlar om. Det är många jobb det handlar om, och de finns runtom i hela Sverige. Här kan man fundera på om regeringen verkligen ser det här tydliga sambandet mellan att vi just har en jordbrukspolitik som skapar villkor som gör att vi har en aktiv företagare som kan försörja vår livsmedelsindustri med råvaror. Det finns en koppling här: Om vi inte fixar det, ja, då tappar vi enormt många jobb med en ökad arbetslöshet som följd, och det är ju just kampen mot arbetslösheten som borde vara det centrala.

Fru talman! Det behövs definitivt en omläggning av jordbrukspolitiken. Nu borde det handla om att föra en politik som gagnar svenska livsmedelsprodukter som i förhållande till många andra länder produceras miljövänligt och med god djuromsorg. Jag ser varken miljövinster eller någon annan poäng med att vi får mer importlivsmedel, utan samma miljö- och djurhållningskrav som Sverige har, och också som en konsekvens ökande svensk arbetslöshet.

Jag hoppas fortfarande på ett omtänkande från riksdagsmajoritetens sida, och om näringen får rätt signal står man rustad. Det här skulle kunna bli en väsentlig del av ett Sverige i tillväxt, och det måste ju vara allas vår ambition. Ge rätt signal nu, Inge Carlsson!

Anf. 8 ESKIL ERLANDSSON (c):

Fru talman! Jag skulle vilja börja med att yrka bifall till reservation nr 11 och reservation nr 12. Självklart står jag emellertid bakom samtliga de reservationer där mitt namn förekommer, men jag nöjer mig alltså så här långt med att yrka bifall till nr 11 och nr 12.

Fru talman! Jag hoppas att vi som är närvarande i den här kammaren som företrädare för skilda politiska partier till att börja med kan bli överens om tre saker.

För det första hoppas jag att vi kan bli överens om att jordbruket är drivkraften och motorn på den svenska landsbygden, dvs. en verksamhet som håller i gång andra verksamheter.

För det andra hoppas jag att vi kan bli överens om att det är viktigare nu än någonsin tidigare att vi inger den svenska jordbruksnäringen hopp och framtidstro, så att man återfår investeringsviljan.

För det tredje hoppas jag att vi kan bli överens om att det behövs en nyrekrytering av företagare till näringen så att näringen inte successivt tunnas ut och kanske rentav avvecklas.

Min fråga blir följaktligen i första hand till företrädarna för utskotts-majoriteten om vi är överens om de tre påståenden som jag har gjort.

Jag skulle därtill vilja utveckla det här lite grann och konstatera att jordbruket är en av förutsättningarna för en levande landsbygd i hela landet. Jordbruket genererar sysselsättning och service till andra, sådana som inte är direkt sysselsatta inom jordbruksproduktionen. Det kan gälla offentlig service i form av sådant som dagis och skolor. Men det kan också gälla kommersiell service, som ju är mycket viktig för möjligheten till ett bra liv på landet, i form av t.ex. affärer och reparationsverkstäder.

En nyrekrytering av företagare och en återkomst av investeringsviljan leder ju också i sin tur till att vårt lands ekonomiska tillväxt totalt sett ökar och till att vi kan behålla sysselsättningen inte bara i produktionsledet, i den direkta primärproduktionen i jordbruket. Det leder också till att vi kan behålla, och kanske t.o.m. utveckla, sysselsättningen inom livsmedelsindustrin och bland underleverantörerna till det svenska jordbruket.

Totalt handlar det i dag som bekant om inemot 300 000 människor som är sysselsatta kring jordbruket i vårt land. Det är alltså en väldigt stor verksamhet. Jag tycker att vi bör göra allt för att hålla i gång och utveckla den här delen av vår arbetsmarknad – dels för arbetsmarknadens skull, dels också för den svenska landsbygdens skull.

Jag anser att regeringen och majoriteten i utskottet har underlåtit att vidta de åtgärder som krävs för att inge hopp och framtidstro för näringen totalt sett, men framför allt för att inge hopp och framtidstro till de unga som skulle kunna vara beredda att gå in i näringen. En del av dessa avstår av de här skälen och ägnar sig åt andra verksamheter. För en del finns det tyvärr inga andra verksamheter. Det leder i sin tur till sysslöshet och arbetslöshet för de människorna.

Då leder detta resonemang till min andra stora fråga. När kommer det besked om den Björkska utredningen, besked som kan innebära att näringen inges hopp och framtidstro? Händer det över huvud taget något på det här området? Det är ju nu drygt ett år sedan den statliga utredning som Gunnar Björk ansvarade för lade fram sitt förslag. Normalt borde den tiden ha räckt till för att lämna besked omkring vad regeringen och dess stödpartier har för avsikt att göra med anledning av den statliga utredningen. När kommer beskedet?

Det vanliga svaret på den frågan brukar ju vara att de kommer i skatteöverläggningarna. Dessa har som bekant pågått en tid nu, och de kan efter vad jag förstår pågå länge än. Det är alltså dags att upprepa den

fråga, eller det påstående, som jag tog upp vid vår förra ganska omfattande debatt i det här ämnet: Är regeringen inte beredd att lyfta ut den här frågan, att ta sitt ansvar och inge hoppet och framtidstron i samband med att man nu måste presentera en vårproposition? Därmed skulle man så att säga avsluta den här delen av den på sitt sätt ganska destruktiva debatt som vi har haft i Sverige.

Så över till den andra stora frågan kring jordbruket för närvarande. Den rör de s.k. agendaförhandlingarna. Det skall då först konstateras att lönsamheten i det svenska jordbruket är mycket låg för närvarande. Lönsamheten har därtill sjunkit till ungefär hälften av vad den var under 1980-talet. Lönsamheten är ungefär en tredjedel jämfört med de övriga nordiska länderna.

Nu har Sverige som land bidragit till att det blev ytterligare prissänkningar genom de förhandlingar som vi gemensamt har genomfört nere i Europa. Därmed blir det ytterligare sänkt lönsamhet. Självklart innebär detta ytterligare ett mycket allvarligt hot mot det miljövänliga svenska lantbruket, mot den miljövänliga svenska livsmedelsproduktionen, mot de inemot 300 000 personer som är sysselsatta i och kring jordbruket och mot det öppna svenska odlingslandskapet, som jag hoppas att vi alla värnar om.

Det är oerhört tungt för Sveriges bönder att åse hur Sverige har skött agendaförhandlingarna och slagits för större prissänkningar än vad som trots allt blev fallet i jordbruksförhandlingarna. Detta skulle, om man hade lyckats från Sveriges sida, ha lett till att Sveriges bönder och det svenska jordbruket hade drabbats än hårdare beroende på bl.a. vårt nordliga läge och vårt höga skattetryck.

Nu har alltså regeringen snart att presentera sin vårbudget. Jag förutsetter att det i denna proposition finns förslag om borttagande av hela den skatteryggsäck som belastar det svenska jordbruket.

Som framgått av min redovisning kommer jordbrukets intäkter att sjunka från en redan låg nivå. Särskatterna måste alltså avvecklas nu. Annars kommer det, tror jag, att bli ytterligare slag i ansiktet från regeringen och från den riksdagsmajoritet som kan bildas mot att avveckla det särskattetryck som det svenska jordbruket har – med oöverskådliga konsekvenser för sysselsättningen, det öppna landskapet och den rena, högkvalitativa, svenska livsmedelsproduktionen som jag därtill vet är uppskattad av den svenska konsumenten.

Anf. 9 HARALD NORDLUND (fp):

Fru talman! Jag och Folkpartiet tror på de svenska bönderna. Vi har uppfattningen att svenskt jordbruk har möjligheter att i framtiden vara konkurrenskraftigt. Men det är också vår uppfattning att de svenska bönderna i dag har svårigheter att leva upp till alla sina krav. Bönderna skall inte bara ge oss mat av god kvalitet till bra priser. De skall också medverka till att hålla landsbygden levande. De skall medverka till att bevara biologisk mångfald.

Förklaringarna till svårigheterna är ju främst att det svenska jordbruket har en ogynnsam konkurrenssituation. Vissa av jordbrukets skatter är högre än omvärldens. Till det kommer att de svenska jordbrukarna har uppgifter när det gäller öppet landskap, djurskydd och naturvård som är större än i de flesta andra länder.

Det är också Folkpartiets mening att strävan mot ett hållbart, lönsamt jordbruk som är i balans med naturen skall kunna fortsätta och intensifieras. Det innebär bl.a. att föroreningar av odlingsmarken av tungmetaller från konstgödsel eller bekämpningsmedel måste elimineras och användning av ändliga naturresurser, som fossila bränslen och fosfor, minimeras.

Lantbrukarna skall ges ersättning för de här uppgifterna. En möjlighet är arealersättning för öppet, välvårdat landskap. Vi menar att ansträngningarna i EU för att få genomslag för en sådan här politik måste öka.

EU:s jordbrukspolitik måste påverkas i en mer miljövänlig riktning. Vi skall verka för att de avgifter som införts hos oss av miljöskäl, och som försvårar konkurrenssituationen, införs i vår omvärld. Hit hör ju dieselskatten och skatten på konstgödsel. Andra avgifter som innebär tunga bördor för jordbruket, t.ex. elpriser och skatt på eldningsolja, och som försvårar möjligheterna att nå lönsamhet i näringen måste omprövas.

Fru talman! Därför är det glädjande att höra Jonas Ringqvist i dag tala om att vi nu måste vidta åtgärder för att sänka de här kostnaderna för bönderna. Det skulle kunna finnas en majoritet i riksdagen i dag för att omgående vidta den sortens åtgärder.

Uppgåelsen inom EU innebär ju knappast någon förbättring för svenska bönder. Den måste ses som ett steg mot ett avreglerat jordbruk.

Det är vår uppfattning att de högt ställda miljömålen är möjliga att uppnå samtidigt som vi kan åstadkomma en förbättrad lönsamhet i jordbruket. Just nu är det långt till måluppfyllelsen. Jordbruket har stora lönsamhetsproblem och miljömålen uppnås inte. Exempel på misslyckanden, vill jag påstå, är målet om att utsläppen av kväve skulle halveras mellan 1985 och 1995. Ett annat exempel är att användningen av bekämpningsmedel skulle halveras från 1990 till strax efter mitten av 1990-talet.

Basen för sysselsättning och boende på landsbygden är konkurrenskraftiga småföretag, och inte minst jordbruks- och livsmedelsföretag, i kombination med – och det tycker jag är viktigt att säga – möjligheter till komplettering genom besöksnäringen, t.ex. leva på gård, uthyrning av stugor, naturupplevelser, jakt och fiske.

Åtgärder som stimulerar småföretagande, via borttagande av onödigt regelverk, och åtgärder som stärker lantbrukarnas internationella konkurrenskraft och skapar likvärdiga villkor med andra näringar måste nu vidtas.

Regeringen har aviserat sådana åtgärder för ganska länge sedan. Jag trodde att åtgärder då skulle komma att presenteras, men ingenting händer.

Fru talman! Jag vill avslutningsvis yrka bifall till reservation 5 och till reservation 12.

Anf. 10 GUDRUN LINDVALL (mp):

Fru talman! Man får nästan déjà vu-upplevelser när man hör debatten. Vi har haft den några gånger förr, men vi kör väl den en vända till.

Vi i Miljöpartiet anser att det är mycket angeläget att ha kvar det svenska miljöstödet, trots att det är 2,6 miljarder högre än det danska. Vi tycker att det är mycket angeläget att ha kvar det nationella stödet på över 300 miljoner som går till Norrland, trots att det inte finns någon

motsvarighet i Danmark. Vi vill inte införa skatt på jordbruksmark på 500 miljoner för att man har det i Danmark.

Vi anser alltså att det svenska jordbruket måste ha kvar de fördelar som finns här. Det är viktigt att poängtera det.

Vi motsätter oss starkt den vilja som finns i dag att plocka bort 700 miljoner i dieselskatt, samtidigt som man inte reagerar när regeringen ber utredningen om miljöstödet att titta på vad ett halverat miljöstöd skulle innebära. Det handlar om att ta bort 1,4 miljarder och vinna 700 miljoner. Vad är det för underlig Ebberöds bank? Det ställer vi inte upp på.

Det finns alltså anledning att försvara det som är skillnaden när det gäller vad svenskt jordbruk får jämfört med danskt. Det gynnar miljön, och vi pratar alla så varmt om miljön när det gäller jordbruket. Sverige har också det billigaste elpriset i EU. Det är värt att notera.

Vi i Miljöpartiet vill ha ett långsiktigt hållbart jordbruk. Vi tycker att det uttrycks väldigt bra i Vänsterpartiets reservation 2 som vi kommer att stödja. Vi har själva ett särskilt yttrande i den delen.

Vi anser att ett ekologiskt lantbruk måste vara målet. En del av det som har förhandlats i Agenda 2000 tycker vi känns bra. Det är ganska intressant att höra Folkpartiet här beklaga att Agenda 2000 var så förskräckligt dåligt samtidigt som 360 miljoner kommer till gränsen. Det är exakt den summa som sänkta el- och eldningsoljeskatter skulle ge. Varför är 300 miljoner bra i det ena fallet och dåligt i det andra fallet? Det är mycket märkligt. Eller är det så att man har glömt att läsa siffrorna kanske? Jag vet inte.

Vi tycker att den kamp som ekologiska lantbrukare för med 30, 20, 10, dvs. 30 % ekologisk odling fram till år 2010, är mycket bra. Det intressanta är att det börjar bli bråttom för de svenska bönderna.

Jag pratade med Konsums inköpare av ekologiska produkter häromdagen. Nu ger Konsum upp. De går till Danmark. Och det är inga små volymer det handlar om. Det är stora volymer, och det är mycket allvarligt. Konsum har alltså i flera år kämpat för att få fläsk och kött till sina butiker. De vill lägga upp en upphandlingsplan på 3 000 ton produkter. Det handlar om långa serier med säkra avtal med bönder, men de får nobben. De får 500 ton från det svenska lantbruket. Det är 20 % av det fläsk de har begärt. De lyckas inte att få fram de sammansatta produkter som de vill ha, så nu ger de upp och går till Danmark. Nu tecknar de leveransavtal med danska ekologiska odlare. Där har det nämligen hänt mycket under de senaste åren. Det finns länder som börjar inse att detta är framtidens marknad.

Man gör också något som borde oroa många i de svenska bondeleden. Man hjälper svensk livsmedelsindustri att knyta kontakter utomlands för att få in ekologiska produkter för sin livsmedelsproduktion. Man kommer inte att ha några som helst avanser av detta, utan man gör det för att få ut de här produkterna i handeln. Man vill ha dem eftersom konsumenterna efterfrågar dem.

Det finns alltså risk för att vi missar det som vi i Miljöpartiet har sagt gång på gång, nämligen att det gäller att hoppa på det ekologiska tåget innan det är för sent. Det börjar lämna perrongen nu.

Det diskuteras mycket om denna ryggsäck. Samtidigt kan man konstatera att Naturskyddsföreningen, Naturvårdsverket, Ekologiska lant-

brukarna, Lantarbetarförbundet och småbrukarna i Sverige motsätter sig den.

Naturskyddsföreningen gick så sent som den 23 februari i år ut med ett pressmeddelande där det står: LRF tappar sin miljöprofil.

Det här är allvarligt. Det innebär att det som det svenska lantbruket har sagt sig stå för inte blir riktigt lika trovärdigt. Kampanjen På väg mot ett av världens renaste jordbruk blir inte så trovärdig när man hamnar i konflikt med dessa organisationer som jag just har räknat upp. De anser att detta med dieselskatt, handelsgödsel- och bekämpningsmedelsskatt kanske inte är så förfärligt bra om man skall vara på väg mot ett av världens renaste jordbruk. Det går liksom stick i stäv.

Vi i Miljöpartiet har sagt att vi kan tänka oss att sänka el- och eldningsoljeskatten till den nivå som gäller för tillverkningsindustrin under förutsättning att den här skattesänkningen, 360 miljoner, hämtas hem inom energisektorn. Det är ett krav från vår sida. Detta driver vi naturligtvis också i olika samtal med regeringen.

De övriga skatterna är vi inte villiga att sänka. Vi är besvikna över att det från bondehåll är så svårt att få i gång en diskussion om alternativ till dessa miljöskatter. Det finns ju annat att titta på.

Vi har tagit fram en intern PM för att titta på vad som finns, och jag kan säga att det inte är några svårigheter att hitta andra alternativ. För oss är naturligtvis sänkta arbetsgivaravgifter och egenavgifter viktigt. Det är ett led i vår skatteväxling.

Men det finns också annat. Jag kan bara nämna avbyteriet. Där går det i dag snabbt utför. Och där handlar det om jobb, dessutom kvinnojobb. Man räknar med att från 1994 sjunker antalet anställda inom avbyteriet med ungefär hälften. Det försvinner arbeten inom lantbruket. Man kan diskutera varför. Ett av skälen är naturligtvis att de bönder som i dag har det svårt, kött- och mjölkproducenterna, inte har råd med de nya priser som blir om inte avbyteriet subventioneras. Vi anser att staten bör fundera på hur man skall hantera det. Dels utsätts de här bönderna för en enorm press därför att de aldrig kan vara borta, dels handlar det faktiskt om konkreta arbeten. Det är dessutom ofta kvinnoarbeten i glesbygd, sådana som det är mycket ont om.

Det finns också annat som vi har tittat lite på. Den kadaverhantering som vi har fått från EU därför att de har andra sjukdomar än vi har kostar svenska bönder 50 miljoner. Det kanske inte är någon stor summa, men det är ändå en summa som vi tycker att man borde titta på och lyfta av.

Det finns mycket att säga om det svenska lantbruket. Låt oss slå vakt om miljöstödet och inte bara prata om lika konkurrensförhållanden när det faktiskt finns fördelar i det svenska systemet. Det finns t.ex. mer pengar när det gäller miljöstöd.

I den diskussion som hölls i miljö- och jordbruksutskottet tycker vi att professor Sten Ebbersten mycket tydligt uttryckte vad som måste göras i svenskt lantbruk. Jag läser innantill:

Den enskilda åtgärden som ur odlingssynpunkt skulle vara mest gynnsam är att åter integrera växt- och djurproduktionen med varandra på ett balanserat sätt lokalt och regionalt.

Han säger också att detta skulle minska växtnäringsläckaget och medföra en bättre hushållning med växtnäring genom ett bättre kretsloppstänkande i handling. Det skulle minska pesticidåtgången genom varie-

rande växtföljd och gynna den biologiska mångfalden i landskapet, och det skulle stärka markbördigheten.

Sten Ebbersten är en ganska tung person i sammanhanget. Han har varit professor i många år och har ägnat sig åt det här. Det borde vara dags för oss som skall skapa ett svenskt långsiktigt hållbart jordbruk att fundera på hur vi långsiktigt vill göra detta. Det är så att ekonomiska styrmedel i jordbruket har visat sig ha enorm genomslagskraft. De slår igenom direkt. Jag bor i en dal som under hela året var ljusblå av lin. Lin är nämligen det som ger mest bidrag, framför allt om det odlas ekologiskt. Ekonomiska styrmedel fungerar. Låt oss använda dem.

Det har skett en hel del under de här åren, som gör att det kanske finns anledning att inte bara rannsaka oss utan också de marknadsåtgärder som vidtas. Det har funnits ett antal ganska kritiska insändare på sista tiden. Man menar att lantbruket i Sverige också måste börja sälja sina produkter. I det exempel jag gav om Konsum kunde vi se att det är andra produkter än de som finns som efterfrågas och som nu kommer från andra länder. Vi som var på Grüne Woche i Berlin kunde se att det finns en mängd ekologiska produkter i andra länder. Sverige börjar ligga efter därför att vi har fastnat i denna diskussion om skatter.

För något år sedan fick McDonald's inte längre fram svenskt kött. Svenska slakterier kunde inte leverera. Man tappade halva kundunderlaget till Tyskland. Det här var naturligtvis oerhört sorgligt, och jag hoppas att McDonald's återigen kan börja handla svenskt. Naturligtvis är det många svenska konsumenter som gärna köper svenskt. Men jag tror att i valet mellan konventionellt framtagna svenska produkter och ekologiskt framtagna danska väljer vi som vill köpa ekologiska produkter tyvärr de danska produkterna. Vi vill ha produkter som är framtagna på ett ekologiskt långsiktigt hållbart sätt, och då väljer vi det, också kanske för att sätta press på de svenska bönderna.

Jag hoppas att vi kan lyfta blicken från denna ganska sega ryggsäcksdebatt, att vi kan komma vidare och fundera på vad det var vi långsiktigt egentligen ville med det svenska lantbruket.

Jag yrkar bifall till reservation 19. Vi kommer i övrigt att stödja reservation 2 till betänkandet, men vi står naturligtvis bakom de reservationer vi har.

Anf. 11 ESKIL ERLANDSSON (c) replik:

Fru talman! Gudrun Lindvall får inte stå i kammarens talarstol och inge kammaren villfarelser. Gudrun Lindvall står i talarstolen och gör något slags egen utredning om jordbrukets konkurrensvillkor i Sverige i förhållande till andra länders jordbruk, andra länders bönder.

Nu är det så att staten har gjort en offentlig utredning, den s.k. Björkska utredningen. Där har man tagit hänsyn till att vi förvisso har lägre skatter på en del saker i Sverige, samtidigt som våra konkurrentländer och kolleger i andra länder har högre skatter på vissa saker. Man har alltså gjort en total jämförelse och därvid kommit fram till att det svenska jordbruket har en ryggsäck, negativa konkurrensvillkor, på i storleksordningen 1,5 miljarder kronor. Gudrun Lindvall får icke stå i kammarens talarstol och göra egna icke adekvata jämförelser.

Sedan skulle jag vilja återkomma till den fråga jag ställde till Gudrun Lindvall i debatten före jul. Är det Miljöpartiet som blockerar och hind-

rar regeringen från att komma fram till sin egen regeringsdeklaration, som blockerar att Sveriges bönder får likvärdiga konkurrensvillkor?

Anf. 12 GUDRUN LINDVALL (mp) replik:

Fru talman! Mina siffror var ur Björks utredning. Jag har gjort en sammanställning av Björks utredning. Dock har jag kompenserat för det faktum att när Björk gjorde sin utredning utnyttjade vi inte hela det svenska miljöstödet. Det gör vi i dag, och det vore väl konstigt då om man i det fallet inte räknade upp de pengar som faktiskt går ut till svenska lantbrukare.

Det är dock sorgligt att konstatera att av de nästan 2,8 miljarder som svenska bönder har till sitt förfogande och kan söka i miljöstöd används inte alltihop. Det är ungefär 800 miljoner som inte finner vägen ut till bönderna. Det här är beklagligt, och det här måste vi politiker göra något åt. Nu står vi inför en förändring av miljöstödet. Vi måste verkligen fundera på varför det gick så. Tittar man på siffrorna kan man konstatera att det som används minst är det nya REKO-stödet, där man 1998 av 400 miljoner sökte 100 miljoner. Man kan också se att för flerårig vallodling finns det 600 miljoner, men det söktes 430 miljoner. Det finns alltså alla skäl i världen att mycket aktivt fundera på hur de svenska miljöstöden skall se ut, för 2,8 miljarder är mycket pengar. Miljöpartiet anser att det är mycket viktigt att de här pengarna kommer ut till lantbruket. Om stöden är rätt utformade skapar de bra miljöfördelar. Nu finns det mycket i t.ex. REKO-stödet som med rätta har fått kritik.

När det gäller skattesamtalen har jag klargjort Miljöpartiets ståndpunkt. Eskil Erlandsson vet att det här är en fråga som hanteras i de skattesamtal som sker. Där är alla partier med, och alla partier kan ta upp det här. Jag har sagt var vi står. Regeringspartiet får väl förklara var man står. Vänsterpartiet har förklarat var Vänsterpartiet står. Naturligtvis driver varje parti sina frågor. Men i ett samarbete är det givetvis också så att har man hjärtefrågor så driver man dem. Vi har sagt vad vi vill.

Anf. 13 ESKIL ERLANDSSON (c) replik:

Fru talman! Vi är överens, Gudrun Lindvall och jag, om att vi självklart skall göra allt för att vi skall utnyttja de för Sverige framförhandlade stöden av skilda slag. Därvid ligger ett stort ansvar på oss som politiker och ledamöter av miljö- och jordbruksutskottet.

Men jag vill också konstatera att sedan den offentliga utredningen, som Gunnar Björk var starkt bidragande till och som han presenterade för drygt ett år sedan, har ju de kolleger och de konkurrenter som Sveriges bönder har på andra kontinenter och i andra länder inom unionen fått ytterligare sänkningar av sina produktionskostnader. Danskarna har t.ex. sänkt sin jordavgift, sin fastighetsskatt. Amerikanerna har lagt in ett antal miljarder dollar för att understödja sitt jordbruk. Men Sverige gör ingenting.

Min fråga kvarstår: Är det ni som blockerar? Är det ni som håller tillbaka Inge Carlsson och hans vänner i det socialdemokratiska partiet?

Anf. 14 GUDRUN LINDVALL (mp) replik:

Fru talman! För att vara kort och koncis vill jag säga att de här diskussionerna förs i skattesamtalen. Eskil Erlandsson har här från sitt parti

en person närvarande som kan tala om det. Svaret är alltså nej. Vi påverkar inte regeringen att föra någon speciell politik i de här frågorna, utan diskussionen förs i skattesamtalen, där alla partier har möjlighet att lyfta fram detta.

Såvitt jag har förstått har inte något parti – utom möjligtvis Centerpartiet – i skattesamtalen varit speciellt intresserat av att lyfta fram frågan om jordbruksskatterna. Det verkar vara något som man driver från talarstolen. När man kommer till konkreta samtal verkar intresset inte vara riktigt så stort. Eskil Erlandsson vet ju liksom jag att det i skatteutskottet, där de här frågorna hanteras, inte är samma frenesi i argumentationen.

Det här är frågor som måste hanteras i skattesamtalen, eftersom det gäller stora strukturella förändringar. Såvitt jag har förstått av partierna vill de föra de här diskussionerna i skattesamtalen. Man vill att frågor om förändringar på skatteområdet skall tas upp där. Vi får väl respektera det, även om vi i mångt och mycket gärna hade sett en större möjlighet att diskutera skatter i det samarbete som vi har med regeringen i dag. Detta vill dock regeringen inte göra.

När det gäller budget 98, som kom i höstas, fick vi ett dokument som Socialdemokraterna och Centern hade förhandlat fram. I det ingick inte några sänkningar av miljöskatter för bönder. Det fanns inte så stora möjligheter att göra några förändringar i det sammanhanget, eftersom tiden var mycket knapp.

Jag har klargjort vår uppfattning. Såvitt jag kan förstå finns det en ganska stor majoritet för att el- och eldningsoljeskatten skall anpassas till den nivå som gäller för tillverkningsindustrin, men för oss är det oerhört viktigt att detta sker på ett sådant sätt att skattesänkningen kompenseras inom energisektorn.

Danmark har sänkt sin jordbruksskatt från 700 miljoner till 500 miljoner kronor. I dag tycks bönderna i alla länder föra ryggsäckskampanjer. Danskarna har fått 200 miljoner. Vi får väl se vad svenskarna får.

Anf. 15 DAN ERICSSON (kd) replik:

Fru talman! Jag vill först säga att kristdemokraterna har tagit upp jordbruksskatterna vid varje tillfälle i skattesamtalen och även markerat deras betydelse. Man får dock inte ta dessa samtal till intäkt för att inte agera, och det är risk för att så blir fallet.

Gudrun Lindvall måste vidare svara på frågan vad det är för poäng med att föra en politik som innebär att vi riskerar att tappa än mer av svensk jordbruksproduktion. Vår jordbruksproduktion bedrivs på ett miljömässigt och djurhållningsmässigt betydligt bättre sätt än i de flesta länder runtom vårt eget. Vad är det för miljömässig poäng i att vi i svenska livsmedel skall öka importandelen, som vi faktiskt kan säga är producerad på ett sämre sätt? Jag förstår inte den miljöpoängen.

Och varför skall den ekologiska bonden, som ju faktiskt behöver åka mera med sin traktor och använda mera dieselolja för att klara den ekologiska odlingen, straffas än hårdare av dieseloljebeskattningen än den konventionella bonden? På den frågan skulle jag vilja ha ett svar.

Det är ingen nackdel att den ekologiska odlingen kan ökas, tvärtom. Vi har nu möjlighet att nå 10-procentsmålet, och vi kan då gå vidare. Vi måste också inse att den konventionella odlingen måste backas upp, så att den inte tappar kraft.

Det som Gudrun Lindvall nyss sade om avbyttjänsten lät vidare väldigt vackert, men Gudrun Lindvall har ju ett ansvar för den budget som röstades igenom för inte så länge sedan. I den tog man bort de sista delarna av det statliga stödet till avbytarna. Vi har hela vägen ut försökt att backa upp detta stöd, men då har Gudrun Lindvall inte stått på barrikaderna. Nu upptäcker man helt plötsligt vilka problem som har uppstått ute i näringen. Det är lite sent påkommet, men det är ändå bra att detta har upptäckts. På den punkten kan vi kanske ta gemensamma initiativ så småningom.

Det var vidare inte bara professor Sten Ebbersten som deltog i den här utfrågningen. Situationen i näringen presenterades faktiskt av en rad andra deltagare. Lyssnade inte Gudrun Lindvall på någon annan av dem som presenterade de problem som finns och vilka åtgärder som är nödvändiga för att vi skall få fart på jordbruksnäringen?

Anf. 16 GUDRUN LINDVALL (mp) replik:

Fru talman! Först och främst tycker jag att det skulle vara lämpligt om Dan Ericsson lät de ekologiska lantbrukarna tala för sig själva genom sina organ. Ekologiska lantbrukare motsätter sig att dieseloljeskatten sänks.

Däremot diskuterar man möjligheterna att titta på något annat än miljöskatterna, precis på det sätt som jag redovisat. I den PM som vi har tagit fram har vi naturligtvis samarbetat mycket med ekologiska lantbrukare. Vi har försökt att samarbeta också med LRF, men det har känts som om det där har funnits ganska lite av intresse. Vi har suttit tillsammans med LRF:s ledning och försökt ta upp en diskussion om vad den kan tänka sig i stället.

Jag tycker att detta är en ganska viktig diskussion. Om vi är överens om att ha kvar svenskt lantbruk, måste vi titta på sådant som inte går stick i stäv emot miljömålen. Naturvårdsverket har varit mycket tydligt: Om man tar bort miljöskatterna i lantbruket, klarar vi inte miljömålen. Vi klarar alltså inte miljömålen om vi gör så som de borgerliga partierna här föreslår. Vi måste då hitta andra sätt att stödja svenskt lantbruk.

Jag är övertygad om att svenska konsumenter vill ha svenska produkter och även är villiga att betala ett pris för detta. Vi politiker bestämmer inte priset per liter mjölk eller per kilo kött. Det är en fråga mellan konsumenter och producenter.

Jag kan säga att den svenska importen av ekologiska produkter kommer att öka. Naturligtvis påverkar detta det svenska lantbruket, beroende på hur stort det blir. Det är intressant att höra att så mycket som 40 % av de svenska lantbrukarna börjar snegla på ekologisk produktion, eftersom de ser att konsumenterna långsiktigt efterfrågar denna.

Jag hoppas verkligen att t.ex. Arlas drive just nu för att få i gång en mer ekologisk mjölkproduktion blir lyckosam. I dag är lönsamheten i ekologiskt lantbruk lite bättre än i det konventionella, men även där behöver det naturligtvis göras insatser, t.ex. kanske i form av en ny typ av lån för att klara nya investeringar. Det finns här mycket att titta på.

Jag tycker att den diskussion som förs om dieselskatten tyvärr inte leder någonstans. Den ger inte heller det stöd som i dag efterfrågas. Jag skulle önska att vi kunde komma ett steg längre. Låt oss inte föra en jordbrukspolitik som går stick i stäv mot den miljöpolitik som förs.

Anf. 17 DAN ERICSSON (kd) replik:

Fru talman! Gudrun Lindvall säger att svenska konsumenter vill ha svenska produkter, men Gudrun Lindvall driver en politik som faktiskt minskar förutsättningarna för svenska konsumenter att köpa svenska produkter. Det går inte ihop. Inser inte Gudrun Lindvall att om hon nu blockerar förslag som skulle kunna göra att svensk livsmedelsproduktion kan utvecklas och stå stark, driver hon en politik som gör att svenska konsumenter kommer att få än färre svenska livsmedelsprodukter att efterfråga?

Också jag har varit ute och träffat rätt många ekologiska odlare. Jag kan konstatera att de pekar på den här problematiken. Det handlar här om en helhetssyn på skattebelastningen på jordbruket som sådant.

Jag sade förut att vi kan diskutera tekniker, och jag vill gärna återföra debatten till detta. Om vi nu skall ha miljöavgifter skall de gå tillbaka till näringen för miljöinsatser där, men vi måste ha samma konkurrensförhållanden som omvärlden.

Jag tycker fortfarande att Gudrun Lindvall är mig svaret skyldig när det gäller avbyttjänsten. Har Gudrun Lindvall och Miljöpartiet tänkt om, så att man nu är beredd att backa upp ett stöd till mjölkproducenter som behöver ha den här avlastningen? Ser man från statens sida detta som ett socialt ansvar?

Jag skulle allra sist vilja att Gudrun Lindvall tar reda på fakta vad gäller McDonalds och köttet. Jag har efter det att Gudrun Lindvall upprepat sin uppgift flera gånger kontrollerat den. Det som Gudrun Lindvall säger är inte korrekt. Det är fråga om svenska produkter.

Anf. 18 GUDRUN LINDVALL (mp) replik:

Fru talman! När det först och främst gäller McDonalds: Gå in och fråga deras anställda om de har svenskt kött! De säger inte längre att de har det. Svenska slakterier tappade ungefär hälften av avsättningen därför att de inte kunde leverera.

Svaret är återigen: Nej, Miljöpartiet blockerar inte den här frågan, eftersom diskussionen härom förs på en annan nivå, nämligen i skattesamtalen. Jag har klargjort vår linje. Vi kan tänka oss att sänka el- och eldningsoljeskatterna till tillverkningsindustrins nivå under förutsättning att de skatterna hämtas hem på andra ställen än inom energisektorn.

Jag tycker att vi är ganska konstruktiva i detta sammanhang. Om de skatter som man vill sänka, miljöskatterna, går stick i stäv mot miljömålen och man samtidigt vill ha kvar svenskt lantbruk, måste man titta på alternativen, och det har vi gjort. Vi har tagit upp en rad alternativ som vi vill titta på.

Vad gäller avbyttjänsten vill jag säga att den inte avskaffades hösten 1998. De sista pengarna togs bort tidigare. Det har träffats uppgörelser mellan Socialdemokraterna och Centern om detta. Vi har reserverat oss samtliga gånger utom vid det sista tillfället. Vi blev vid en föredragning övertygade om att LRF ansåg att det var ett bra steg som skulle tas. Man ansåg att man skulle klara det här själv inom näringen. Jag beklagar det.

Vi har tittat på vad som sedan har hänt och kan konstatera att det som LRF då sade inte har skett. Priserna för avbyteri har gått i höjden och har mer än fördubblats. Antalet anställda inom avbyttjänsten har gått

brant nedåt. Jag kan ta ett exempel från Gotland. När det var som mest var 47 personer anställda på helårsbasis, och i dag är man några få.

Vi är alltså villiga att se över möjligheten. Tyvärr finns det ett motstånd mot det här hos lantbruket, som inte vill att staten skall gå in och stödja avbyteriet utan tycker att de former som nu byggs upp med enskilda företag är bättre. Men vi är alltså villiga att se över det hela, av flera skäl. Dels anser vi att de bönder som behöver detta drabbas hårt, dels är det kvinnojobb i glesbygd.

Anf. 19 HARALD NORDLUND (fp) replik:

Fru talman! I den här debatten, men även i den förra debatten vi förde, tycker jag att vi ger en alltför negativ syn på det svenska jordbruket och på den svenska bonden. Vi har lantbrukare i Sverige som är kunniga, kvalitetsmedvetna och i allt högre grad miljömedvetna. Jag tycker att det är synd att vi från talarstolen ger en så negativ bild.

Jag håller också med om, vilket jag skulle ha sagt i mitt anförande, att den svenska debatten i dag är inskränkt och att den borde vara bredare. Svensk jordbrukspolitik handlar naturligtvis om mer än skatterna, även om det är oerhört viktiga frågor.

Fru talman! Det är uppenbart att Miljöpartiet i de samtal som förs bidrar till att blockera och förhindra att några som helst åtgärder vidtas när det gäller jordbrukets kostnader. Gudrun Lindvall talar också om andra lösningar. Vilka sådana samtal förs? Om det nu är så att ni inte åstadkommer att någonting händer när det gäller jordbrukets kostnader förväntar jag mig att ni åstadkommer någonting när det gäller andra lösningar i miljöpolitiken. Men det är tyst kring de frågorna. Jag skulle vilja veta vilka samtal som pågår.

Fru talman! Avslutningsvis vill jag ta upp frågan om miljöorganisationerna och exempelvis uppgiften om Svenska naturskyddsföreningens ställningstagande. Gudrun Lindvall sade i anförandet att de uppräknade organisationerna har motsatt sig att några åtgärder vidtas när det gäller ryggsäcken. Sanningen är att Svenska naturskyddsföreningen har motsatt sig en sänkning av dieselskatten och av konstgödselskatten. Det är den delen av ryggsäcken det gäller. Det är viktigt att poängtera det.

Anf. 20 GUDRUN LINDVALL (mp) replik:

Fru talman! Jag delar Harald Nordlunds uppfattning att den här debatten är negativ. Jag skulle önska att vi fick en annan debatt när det gäller svenskt lantbruk. Det finns ändå en hel del som satsar. Det finns ett nystartarstöd som används av ett antal lantbrukare, och det finns en del som vill någonting. Ett av problemen är att man känner att man har så dålig lönsamhet att man inte klarar att göra nödvändiga investeringar. Det kanske finns anledning att se över det.

När det gäller vad Naturskyddsföreningen tycker, står det mycket tydligt i pressmeddelandet från den 23 februari 1999. Det är inte det första pressmeddelandet man har kommit med. Där står det:

”Genomförs LRF:s miljöskatteförslag sänks jordbrukets miljöprofil. Därmed riskerar svenskt jordbruk sin långsiktiga konkurrensförmåga. Billigare handelsgödsel leder troligen till att bönderna gödslar mer. Risken för kväveläckage och övergödning av haven ökar. Sänkta energi- och

dieselskatter gör det mindre lönsamt för bönderna att spara energi och diesel.”

Man är emot hela ryggsäcksförslaget. Det är bara att läsa innantill i pressmeddelanden; det har kommit en mängd pressmeddelanden om det.

På samma sätt gick Naturvårdsverket ut ganska snart, och man är också emot alltihop, mot energi-, eldningsolja-, diesel-, handelsgödsel- och bekämpningsmedelsskatterna. Hela paketet är man emot. Vi kan säga att man är mer radikal än vad Miljöpartiet är i det här fallet. Naturskyddsföreningen menar, från samma utgångspunkt som Naturvårdsverket och egentligen även vi har, att Sverige inte klarar miljömålen om man lättar på detta.

Jag skulle önska att det fanns en större tilltro inom svenskt lantbruk. Jag är övertygad om att svenska konsumenter kommer att göra allt för att spara det svenska lantbruket. Men jag skulle önska att svenska bönder börjar sälja svensk mat mer aktivt än vad de gör i dag. Man pratar mycket om den billiga importen, och det kan väl de som importerar den billiga maten göra – det behöver svenska bönder inte prata om. Börja sälja maten i stället, och se till att vi svenska konsumenter blir medvetna om det här igen!

I dag är alltså så lite som 2,5 % av alla mjölkkor omställda till ekologisk produktion, 0,4 % av alla grisar, 2,5 % av ungnöten och 2 % av hönsen. Det är långtifrån de 10 % som man har haft som mål för växtodlingen. Från Miljöpartiets sida menar vi att det nu måste slå igenom i animalieproduktionen. Konsumenten efterfrågar detta.

Anf. 21 HARALD NORDLUND (fp) replik:

Fru talman! För en vecka sedan kunde vi i miljö- och jordbruksutskottet lyssna på en utmärkt föredragning av Svenska naturskyddsföreningen, och där framgick det tydligt vilka deras ståndpunkter är i de här frågorna. Men de har en mängd andra, oerhört intressanta synpunkter när det gäller svenskt jordbruk som är kopplade inte bara till de här skatterna och som vi borde diskutera mer här.

Anf. 22 GUDRUN LINDVALL (mp) replik:

Fru talman! Jag delar uppfattningen att vi borde diskutera annat. Vi borde verkligen diskutera mycket mer vilket jordbruk vi vill ha långsiktigt. Jag hoppas att alla är överens om att vi vill ha ett jordbruk i hela Sverige, även i Norrland och på höglandet i Småland, LFA-området. Hela Sverige skall leva med ett jordbruk. Jag tror också att vi i kammaren är helt överens om att jordbruket är en förutsättning för en levande landsbygd. Det behöver vi inte strida om.

De stöd som EU ger har också visat sig vara mycket snedvridande för konkurrensen. De gynnar extremt mycket spannmålsodlande på slätten och gynnar inte kött- och mjölkproducenterna i skogs- och mellanbygderna och inte de små lantbruken.

Vi menar att det som Agenda 2000 har kommit med, t.ex. gräsensilaget, extensifieringsbidraget, ändå är ett steg i rätt riktning. När det gäller de sänkningar på interventionspriser som föreslås slår de naturligtvis bara igenom om marknadspriset i affären sjunker. Här handlar det återigen om att sälja de svenska produkterna.

Jag måste säga att jag har betydligt större tilltro till ett svenskt lantbruk än vad jag har hört från många andra i talarstolen. Men jag är också medveten om att det behöver göras insatser. Från Miljöpartiets sida är vi villiga att vara med och diskutera andra förslag till insatser, men inte de som gör att vi inte klarar miljömålen och som gör att vi på sikt får en sämre miljö. Den biologiska mångfalden gynnas inte av mycket handelsgödsel och bekämpningsmedel, utan den gynnas av ett ekologiskt lantbruk.

Anf. 23 INGVAR ERIKSSON (m) replik:

Fru talman! Gudrun Lindvall säger att det gäller att hoppa på det s.k. ekologiska tåget, och hon gör en stor affär av att vi inte skall låta Danmark ta över den svenska konsumtionen av dessa produkter.

Jag har redan hävdad att om det är så att konsumenterna vill ha kravodlat och framför allt betala det pris som är nödvändigt för att producenten skall kunna få en lönsam produktion, kommer också den produktionen att öka i Sverige. Det har också skett steg för steg, som vi har sett. Men det är farligt om den ökar så snabbt att man inte får avsalu för varorna. Då kommer priset att falla och också ekonomin. Därför manar vi till viss försiktighet i det här sammanhanget. Vi är för mångfald, och vi är för att det skall produceras i den utsträckning som marknaden kräver.

Odlingssäkerheten är betydligt lägre när det gäller ekoodling. Riskerna är stora. Det såg vi förra året. Inte mycket av de Kravodlade spannmålen blev perfekt förra året. Det kan ju gå väldigt illa ekonomiskt om en odling slås ut. Det gör den vissa år när man inte har möjlighet att ingripa med åtgärder. Det kan gälla dåligt väder, insektsangrepp och svamp som följer av detta.

Gudrun Lindvall säger också att vi inte skall föra en jordbrukspolitik som går stick i stäv mot den miljöpolitiska inriktningen. Jag vill hävda att vi inte gör det i Sverige, utan vi har den jämförelsevis mest miljövänliga jordbruksproduktionen i praktiskt taget större delen av världen. Vi har också, om vi ser tillbaka, haft en väldigt positiv trend mot ett miljövänligare jordbruk. Vi moderater hävdar att ett konventionellt, miljömässigt hållbart och ekonomiskt bärkraftigt jordbruk är nödvändigt i framtiden om vi skall kunna bevara basen för den svenska livsmedelsproduktionen och därmed tryggheten. Men det krävs alltså att man minskar de politiska kostnaderna, som jag tidigare i debatten har varit inne på.

Det är också så att även Kravodlare behöver köra traktor – kanske mycket mer per arealenhet och år än vad en konventionell odlare gör. Nog har de intresse av att få en sänkt dieselskatt.

Anf. 24 GUDRUN LINDVALL (mp) replik:

Herr talman! Detta börjar bli en fråga om huruvida vi skall lita till kartan eller till verkligheten. Ingvar Eriksson litar till kartan; jag litar till verkligheten. Jag tycker faktiskt att den är viktigare.

Låt oss inte stå här och sprida myter, Ingvar Eriksson. Det är så i dag att det är underskott på ekologisk mat – mjölk, kött och grönsaker – i de svenska butikerna. Det är alltså ett underskott. Svenska konsumenter är villiga att betala ett merpris för Kravodlade produkter, men de kommer inte fram. De kommer inte dit. Det finns inget att köpa.

Jag måste säga att Hemköp har varit bra i detta fall, men Konsum är ändå den som har gått före. Om Konsum vill teckna långsiktiga årlånga avtal med slakterier finns ju basen för svenska producenter att ställa om. De behöver inte vara oroliga. De har långa leveransavtal.

Man söker nu 300 ton kött, bl.a. fläsk. Det har man gjort i flera år utan att lyckas få fram det. Man blir så trött på det svenska lantbruket att man går till Danmark. Då är det något som är fel. Svenska producenter lyssnar uppenbarligen inte på de signaler som konsumenterna sänder, och inte ens på signaler som en så stor kedja som Konsum sänder. Den signalen är inte speciellt tyst i sammanhanget. Den är mycket tydlig.

Jag måste säga att jag tycker att det är beklämmande att vi har hamnat i denna ryggsäcksdebatt i stället för att hjälpa de svenska bönderna att ställa om till ekologisk produktion, eftersom konsumenterna efterfrågar det och är villiga att betala ett merpris.

Arla går nu ut och söker nya producenter. Många är intresserade. Förhoppningsvis kan vi få ett ekologiskt Bregott någon gång i svenska butiker. Jag har väntat länge. Fläsk äter jag mycket sällan, för jag vill ha det ekologiskt. Det finns inte. När Konsum får 20 % av det de efterfrågar måste vi säga att signalerna uppenbarligen inte går ända in i de svenska bondköken. Man ställer inte om.

I dag importeras ekologiska grönsaker från Holland. Det kommer att importeras ekologiskt kött från Danmark. Det är ingen utveckling jag hälsar med glädje. Det kan jag inte säga.

Anf. 25 INGVAR ERIKSSON (m) replik:

Herr talman! Gudrun Lindvall kör på i känd stil. Men det är ju på det sättet att den svenske bonden är så hårt pressad av den aktuella akuta situationen genom skatter och avgifter och genom svårigheter att långsiktigt kunna planera sin produktion och sin ekonomi att han är väldigt rädd för att göra de ändringar som Gudrun Lindvall talar så mycket för.

Det är också på det sättet att det inte finns något belägg för att påstå att mjölken från en ekologisk odling är bättre som livsmedel än den som kommer från den vanliga konventionella produktionen. Vad händer den dagen då konsumenterna får klart för sig att de betalar mer än de behöver för en produkt? Det är också risker med det som Gudrun Lindvall argumenterar för.

Men vi är för mångfald, och vill människor ha sina livsmedel producerade på ett visst sätt och är beredda att betala för det är det givet att marknaden också skall producera. Det kommer den också långsiktigt att göra.

Gudrun Lindvall talar om att vi har en feg debatt om ryggsäcken. Den är så oerhört nära verkligheten, Gudrun Lindvall, så det går inte att komma och säga att det är en feg debatt. Den är faktiskt ärlig. Det är verkligheten. Det är verkligheten vi får fram genom ryggsäcksdebatten.

Jag har en fråga. Varför vill Gudrun Lindvall inte medverka till att göra en seriös utvärdering av miljömotiven för gödselskatter? Det finns inget bärande motiv för den skatten ur miljösynpunkt i dag. Det är faktiskt sanningen. Men ni vill inte i denna riksdag medverka till att göra denna undersökning. Vågar ni inte, eller vad är det?

Anf. 26 GUDRUN LINDVALL (mp) replik:

Herr talman! Jag har sagt att debatten är *fel*. Det är en felaktig debatt vi för om svensk jordbrukspolitik. Vi skall föra en annan debatt – den debatt som handlar om hur vi långsiktigt vill ha det svenska lantbruket.

När det nu är så att så många organisationer som man i många andra sammanhang faktiskt brukar hänvisa till när det gäller miljöpolitiken anser att denna ryggsäcksdebatt är felaktig därför att den inte leder till svenska miljömål borde man naturligtvis fundera över om det kan finnas andra sätt att stödja svenskt lantbruk. Nu är det ju så att vi är med i EU, vilket innebär att vi är ganska bakbundna till händer och fötter därför att det finns väldigt lite utrymme för att göra saker och ting.

När det gäller den ekologiska produktionen måste jag säga att det är lite beklämmande att höra Ingvar Eriksson. Å ena sidan är det marknaden som skall styra, men å andra sidan kan marknaden faktiskt ha fel. Hur är det egentligen? Den politik som moderaterna för när det gäller jordbruket stämmer väldigt illa med den politik moderaterna bedriver i andra sammanhang. Jag tror på marknaden i detta fall. Konsumenterna efterfrågar inte produkter i första hand därför att de skulle vara så hemskt mycket bättre utan därför att produktionsmetoden är så mycket bättre och därför att djurhållningen är så mycket bättre. Man tittar alltså bakom det man har i handen. Man tittar på hur produkterna tas fram. Man vill att hela kedjan skall vara riktig.

Jag vill inte äta ekologiskt fläsk bara för att jag tror att det ekologiska fläsket skulle vara bättre utan därför att jag är övertygad om att de grisar som är uppfödda på det sättet har haft ett bättre liv. Det är hela paketet man som konsument vill kunna bestämma om. Jag tycker att det är viktigt att svenska konsumenter kan få bestämma det.

När det gäller spannmål kan jag säga att vi var många som var ute och tittade på spannmålsåkrar i somras och kunde konstatera att det Kravodlade spannmålet stod upp snyggt och prydligt i regnet, medan det konventionella låg ned precis intill på vissa ställen. Detta var någonting som många Kravkontrollörer konstaterade med glädje och förvåning.

Anf. 27 INGE CARLSSON (s):

Herr talman! I detta betänkande har utskottet behandlat 124 motionsyrkanden från den allmänna motionstiden år 1998. Till betänkandet har fogats 25 reservationer som jag yrkar avslag på. Jag kommer inte att gå igenom alla, men vi har motiv till att avslå alla.

När det gäller reservationerna 1 t.o.m. 12, som handlar om den framtida gemensamma jordbrukspolitik, förslagen i Agenda 2000, inriktningen av den svenska jordbrukspolitik samt konkurrensvillkor, vill jag framföra följande:

Den gemensamma jordbrukspolitik inom EU består i dag av en rad olika åtgärder såsom interna marknadsprisstöd, direktstöd, gränsskydd, miljöstöd och miljöbestämmelser om växtskydd och växtodling. Med 1992 års reform inleddes en process som lägger mindre vikt vid marknadsprisstöd och större vikt vid direktstöd, miljöersättningar samt regional- och strukturstöd.

Förra våren behandlade riksdagen förslag om riktlinjer för Sveriges arbete med jordbruks- och livsmedelspolitiken inom EU. I samband därmed godkände riksdagen att Sverige skall verka för en jordbruks- och livsmedelspolitik inom EU som utgår ifrån vissa övergripande mål. Det

var proposition 1997/98:142, betänkande 1997/98:JoU23 samt riksdagens skrivelse 1997/98:241.

Enligt detta riksdagsbeslut skall Sverige verka för en jordbruks- och livsmedelspolitik inom EU vars övergripande mål är att främja ett brett och varierat utbud av säkra livsmedel till skäligen priser, främja en hållbar jordbruks- och livsmedelsproduktion samt bidra till global livsmedelssäkerhet.

Detta beslut utgör utgångspunkt för den svenska positionen när det gäller det fortsatta arbetet med en ny jordbruks- och livsmedelspolitik.

Jordbruks- och livsmedelsföretagens produktion skall styras av konsumenterna. Det innebär bra kvalitet och mer av ekologiska och hälso-nyttiga produkter. Vidare skall produktionen vara långsiktigt hållbar från såväl ekologiska som ekonomiska utgångspunkter. EU skall också medverka till global livsmedelssäkerhet bl.a. genom att hävda frihandelsprinciper även på livsmedelsområdet. Marknadsordningarna tas successivt bort, och gränsskyddet avvecklas i takt med internationella handelsavtal.

Herr talman! Jag har nu kortfattat redogjort för de beslut som fastställer de principiella riktlinjerna för Sveriges långsiktiga arbete med jordbruks- och livsmedelspolitiken inom EU. I utskottsbetänkandet framgår en djupare beskrivning. Enligt utskottsmajoritetens mening innebär det tidigare riksdagsbeslutet att så gott som samtliga synpunkter i de redovisade motionerna och reservationerna är tillgodosedda.

När det gäller Agenda 2000 blev EU:s jordbruksministrar överens om vilken jordbrukspolitik som skall drivas i EU under perioden 2000–2006. Det skedde den 11 mars.

Jordbruksministrarna kom då överens om jordbruksdelen, men agendan innebär mycket mer. Hela Agenda 2000 har två syften, dels att dra upp riktlinjerna för EU:s utvidgning österut, dels att ge förslag till övergripande framtida inriktning för viktiga delar av EU-samarbetet, såsom EU:s nästa långtidsbudget samt förändringar av jordbruks- och regionalpolitiken.

Beslut om Agenda 2000, inklusive jordbruksdelen, skall fattas av EU:s regeringschefer på toppmötet i Berlin i dag och i morgon. Men uppslutningen i jordbruksrådet kring överenskommelsen är stor, så det skall mycket till för att regeringscheferna skall riva upp denna överenskommelse. Det slutliga och formella beslutet fattas av jordbruksrådet, troligen i maj.

Hur blev då resultatet av jordbruksförhandlingarna i Agenda 2000?

Resultatet av jordbruksförhandlingarna innebär i stort att EU:s jordbrukspolitik går mot marknadsanpassning genom att interventionssystem och politiskt reglerade priser får mindre betydelse.

Sverige får mycket bra utfall. När den nya jordbrukspolitikerna är fullt genomförd kommer Sverige att få tillbaka mer än vad som tidigare antagits. En av förklaringarna är att jordbruksminister Margareta Winberg lyckades få igenom alla de specifikt svenska frågor som vi drev.

- Som kompensation för att Sverige av klimatskäl inte kan utnyttja stödet till majsensilage får vi använda den outnyttjade basarealen för att ge stöd till gräsensilage.

Prot. 1998/99:74
24 mars

*Jordbruk och
trädgårdsnäring*

- Sverige får räkna vall som används för produktion av vinterfoder som underlag vid beräkning av extensifieringsbidrag.
- Vi fick igenom våra krav på en ökning av antalet bidragsrätter för såväl am- och dikor som handjur.
- Norra Sverige får ersättning för torkningskostnader för spannmål.
- Villkoren för Sveriges våroljeväxter blir desamma som för Spaniens solrosor.
- Dessutom är reformen en framgång i det svenska arbetet med att befria jordbruket från produktionshämmande regler, bl.a. när det gäller att mjölkkvoterna skall avskaffas till år 2006.

Reformen innebär förstås också att intäkterna minskar på grund av det sänkta marknadsprisstödet, men det kompenseras i princip av att direktstöden också ökas.

Herr talman! Jag tänker nu ägna lite tid åt att gå igenom avtalet för grödor, nötkött och mjölk.

Jag börjar med jordbruksgrödor.

Överenskommelsen innebär sänkta priser i två steg om totalt 20 %. Bedömningen är att vete, med denna prissänkning, regelmässigt kommer att kunna exporteras utan exportbidrag, vilket innebär att prissänkningen inte kommer att slå igenom fullt ut på marknadspriset. På fodersäd beräknas prissänkningen däremot slå igenom, vilket alltså innebär sänkta foderkostnader i animalieproduktionen.

Hälften av prissänkningen kommer att kompenseras via arealstöd, vilket för Sveriges del innebär ökade arealersättningar med ca 430 miljoner kronor.

Arealersättningen till oljeväxterna kommer efter en treårig utfasning av extrastödet att bli densamma som för spannmål. I EU beräknas odlingen av oljeväxter totalt fortsätta på samma nivå som i dagsläget, trots sänkt stöd, medan den svenska odlingen troligen på kort sikt kommer att fortsätta att minska. Men på längre sikt kan en förbättring av lönsamheten ske via växtförädling. Speciellt när det gäller höstraps finns betydande potential för avkastningsökningar. För våroljeväxter fick Sverige i förhandlingarna igenom att man inom ramen för miljöstödsprogrammet skulle kunna ge ett stöd. Regeringen kommer att följa utvecklingen angående nedtrappningen noga och i samband med detta överväga om ett miljöstöd skall införas. Kd hade nyss en fråga om detta.

En av de viktigaste frågorna för Sverige har gällt en compensation för stödet till majsensilage. På grund av klimatförhållandena i Sverige kan vi inte odla majs. I stället får nu Sverige använda den för spannmålsodling outnyttjade stödarealen, ca 150 000 hektar, till att producera gräsensilage. Detta ger 360 miljoner kronor till svenska mjölk- och nötköttsproducenter, vilket innebär en förstärkning till mjölkproducenterna med 10 öre per kilo mjölk.

När det gäller nötkött innebär överenskommelsen att interventionspriset sänks med 20 % i tre steg till 2 224 euro per ton.

En annan stor förändring är att man introducerar ett generellt slaktbidrag till tjurar, stutar, kvigor, mjölk- och dikor över åtta månader samt

till kalvar mellan en månad och sju månader som understiger 160 kg i slaktvikt. De nationella kuverten finns kvar men är kraftigt minskade.

Vi i Sverige vann gehör för våra krav om ett ökat antal bidragsrätter för dikor och handjur jämfört med kommissionens ursprungliga förslag. Det innebär bl.a. att Sverige slipper dra in bidragsrätter för dikor från producenter som innehar dem.

Det medför också goda möjligheter för att den extensiva köttproduktionen skall kunna fortsätta att utvecklas. Vi vann även gehör för vårt krav på att det s.k. 90-taket för handjur skall lyftas bort, eftersom medlemsländerna nu själva får bestämma storleken på "taket". Detta innebär inte att vi inte vill ha småskalig produktion, utan det innebär att EU:s regler inte längre behöver utgöra ett hinder för strukturförändringar.

Reglerna för extensifieringsbidraget blir strängare än i dag, eftersom alla djur måste räknas in när man beräknar djurtätheten, och endast gräsbevuxen areal får räknas som foderareal. Sverige vann en stor seger när vi lyckades övertyga kommissionen om att dess förslag om att endast betesmark skulle få räknas som foderareal var konkurrenssnedvridande. Som reglerna nu utformas får även vall räknas in, vilket innebär att svenska producenter kan utnyttja bidraget i lika stor utsträckning som sina sydligare kolleger. Sverige ser positivt på förändringen av extensifieringsbidraget när det gäller att det skall ges till verkligt extensiv produktion.

När det gäller mjölk innebär överenskommelsen följande:

Mjölkkvotssystemet förlängs till år 2006. Kommissionen skall lägga fram en rapport år 2003 som syftar till en avveckling av det nuvarande mjölkkvotssystemet år 2006. Sverige får en kvotökning på 1,5 %, vilket motsvarar 49 600 ton.

Interventionspriserna på smör och skummjörkspulver sänks med ca 15 % i tre lika delar med start 2003/2004.

Syftet med den s.k. Londongruppens förslag var först och främst att avveckla mjölkkvotssystemet, som är administrativt komplicerat för både producenter och myndigheter. En avveckling av mjölkkvotssystemet kan öka jordbrukets konkurrenskraft. Denna avveckling kommer också att ske enligt överenskommelsen.

I ett pressmeddelande från Svensk Mjök vill jag citera följande:

"Överenskommelsen ger svensk mjökproduktion stabila politiska förutsättningar fram till år 2006. Nu gäller det att vi mjölkbönder satsar och utvecklar våra mjölkföretag utifrån de nya förutsättningarna." Det säger Bertil Andersson, som är ordförande i Svensk Mjök. Han ger med andra ord beröm till vår jordbruksminister.

Vår jordbruksminister har tillsammans med tre ministrar i den s.k. Londongruppen lyckats mycket bra i dessa förhandlingar. Det tycker jag är ett erkännande som fler borde uttrycka. Inte minst ledningen för LRF borde ta sitt bondförnuft till fånga och göra allt för att jobba vidare med den här reformen.

Vilka är då vinnare? I första hand är det naturligtvis konsumenterna. Ingvar Eriksson sade att vi socialdemokrater för en fientlig politik gentemot konsumenterna. Nu kan det här innebära en sänkning av livsmedelspriserna på 10-15 %.

De som tjänar mer på det här är också nötköttsproducenterna, liksom mjökproducenterna. Situationen för spannmålsproducenterna är mer

oviss. Men det finns också förlorare. Det är självklart de som betalar mycket statlig skatt.

När det sedan gäller motionerna om inriktningen av svensk jordbrukspolitik, regionalstöd och miljöstöd vill jag säga att det pågår utredningar om hur de olika åtgärderna har utfallit under vår första period i EU.

I Jordbruksdepartementet har man redan påbörjat arbetet med hur den nationella jordbrukspolitiken skall utformas för tiden 2000–2006. Vi kommer att få fortlöpande information om miljöstöd, arealstödsområden m.m., och i höst kommer vi att besluta om vår färdriktning.

Herr talman! När det gäller reservation 12, om lika konkurrensvillkor, som samtliga borgerliga partier står bakom, vill jag säga följande:

Som framhålls i den Björkska utredningen måste jämförelsen av konkurrensförhållandena mellan länder när det gäller lönsamheten för jordbrukssektorn totalt, för grupper av företag eller för enskilda företag, göras med stor försiktighet. Det finns en mängd olika faktorer av betydelse för sådana jämförelser. Utredningen framhåller att det mot den bakgrunden i praktiken är omöjligt att göra en rättvisande jämförelse mellan verkliga företag eller grupper av företag i olika länder.

Produktionen i ett lands företag är mer eller mindre anpassad till de förhållanden som råder där, och det kan vara mycket svårt att avgöra vilka orsakerna är till skillnader i lönsamhet mellan länderna.

Vi har ju konstaterat att EU-medlemskapet innebär en knivskarp konkurrens och att villkoren för produktionen därför måste göras så rättvisa som möjligt för svensk livsmedelssektor såväl gentemot annan svensk industri som gentemot andra länder. För att bedöma jordbrukssektorns konkurrensvillkor måste man beakta de sammantagna effekterna av gällande prisstöd och kostnadsnivåer, vilket inte den Björkska utredningen tar hänsyn till. För att illustrera att skatte- och avgiftsnivån inte är den avgörande faktorn för konkurrensen kan följande exempel nämnas:

När det gäller prisnivån kan man säga att priset på slaktsvin och ungtjurar under vissa perioder har varit en fördel för Sverige. Det har legat ungefär 2 kr per kilo högre än i Danmark. Priset på kvarnvetet ligger i Danmark på 1 % över interventionspriset, medan det i Sverige ligger 6 % över.

När det gäller stödnivåer kan vi notera att bortsett från att Sverige utnyttjar regionala jordbruksstöd, vilket man inte gör i Danmark, har vi i Sverige ett miljöersättningsprogram som är tio gånger större än det i Danmark. Det går inte att förneka att en stor del av dessa ersättningar är rena inkomstförstärkningar. Det bör också observeras att den miljöram som Sverige har inte har framförhandlats i medlemskapsförhandlingarna, utan ramen fastställdes ensidigt av EU.

I Danmark tillämpas endast en stödnivå vad gäller arealersättning, vilket gynnar företag med sämre avkastning. Skulle en sådan modell valts för Sverige skulle konkurrenssituationen påverkas i ännu högre grad till följd av den större avkastningsvariationen. Om Sverige i stället valt att gå längre i regionaliseringen, skulle arealstöden i delar av södra Sverige legat betydligt högre än i Danmark.

När det gäller kostnadsnivån är det lätt att konstatera att elkatten i Sverige är dubbelt så hög per kilowattimme som i Danmark. Tittar man däremot på det totala priset för el, inklusive skatt, ligger priset för el i

Danmark drygt 10 % över det svenska priset. I vilken utsträckning kan man då hävda att elskatten är konkurrenssnedvridande?

Sverige har de i särklass lägsta markkostnaderna inom EU. Arrendepriserna i Finland, som ligger näst lägst, är ca 50 % högre än i Sverige.

Det finns också mycket som är avgörande när det gäller kompetens. I Danmark exempelvis producerar varje suga ett par kulingar mer per år jämfört med Sverige. Detta motsvarar ca 10 % högre produktivitet, vilket naturligtvis kan vara en avgörande faktor för konkurrensen.

LRF-konsult har också gjort en rad undersökningar i landet där man jämför olika mjölkbönder. Där kan man se vilka enorma skillnader det är mellan dem som är mest driftiga och dem som inte är riktigt så driftiga. Det finns alltså stora skillnader som den Björkska utredningen inte tog hänsyn till. Summerar man dem får man en skillnad på ungefär 200 miljoner kronor i stället för den Björkska utredningens 1 miljard 500 miljoner kronor.

När det gäller elskatten har vi tidigare sagt att vi tycker att det är rimligt att den skall jämföras med det som gäller för annan svensk industri. Som ni har hört tidigare har den här frågan tagits upp i de pågående skatteförhandlingarna, och de är fortfarande inte klara.

Vi tror på det svenska jordbruket, vi tror på en bra livsmedelsindustri. Vi har en framtidstro. Det är det som vi socialdemokrater jobbar för och driver.

Jag yrkar avslag på samtliga reservationer och bifall till hemställan i miljö- och jordbruksutskottets betänkande nr 7.

Anf. 28 ESKIL ERLANDSSON (c) replik:

Herr talman! Vi kan ha lite delade meningar om resultatet för Sveriges del av Agendaförhandlingarnas jordbruksdel. Jag anser för min del att resultatet kanske kan klassas som knappt godkänt. Vad jag förstod på Inge Carlsson bedömer han det som väl godkänt. Jag tycker emellertid att de förhandlingar som nu är genomförda leder till att det blir än viktigare att vi lyfter bort de numera så omtalade skattenackdelarna som det svenska jordbruket har.

Min fråga till Inge Carlsson kvarstår som den framfördes och ställdes vid juldebatten: Blir det någonting mer än det som har tillkännagivits i dag?

Därtill skulle jag vilja fråga: Driver Sverige fortfarande frågan om degressiviteten, alltså nedräkningen av de stöd som har framförhandlats, eller gör man det inte? Är det så att man driver degressiviteten är det ytterligare ett skäl för att mycket snabbt avskaffa de särskatter som det svenska jordbruket bär.

Anf. 29 INGE CARLSSON (s) replik:

Herr talman! Centern har nu, från att ha varit mycket kritisk mot resultatet, kommit fram till att det är knappt godkänt. Om ni fortsätter att studera de här förslagen tror jag att ni också kommer att inse, liksom mjölkproducenterna och nötköttsproducenterna, som faktiskt ger ett överbetyg, att förslagen är långt mycket bättre än de som kommissionen lade fram. Vi har fått igenom en rad olika saker som inte var med i kommissionens förslag, och vi har stärkt vår position.

Om man anser att det här är knappt godkänt skall man prata som skattebetalare, för som skattebetalare är det klart att vi får betala mycket mer nu. Men för konsumenten som inte är en stor statlig skattebetalare kommer rimligtvis priserna att sänkas med 10–15 %, om inte sänkningen försvinner på vägen mellan bondeledet och affären.

I förhandlingarna var det vissa länder som inte ville ha någon ändring alls. Det var egentligen LRF:s inställning också från början. De ville ju ha det som det var. Men vi skall ju se till att vi får in andra länder i Europeiska unionen, och då är det jordbruksdelen som vi måste ge oss på för att få ned stöden så att de här företagen kan gå mot att bli mer egna företagare. Det är linjen vi drev. Jag tycker att Londongruppen satte upp tuffa mål. Men det gör man alltid i en förhandling. Nu ligger det här fast till år 2006, men det är klart att vi skall veta att det kommer att hända mycket under vägens gång. Det skall till WTO-förhandlingar, och det kan komma andra förändringar när man får de internationella handelsavtalen.

Anf. 30 ESKIL ERLANDSSON (c) replik:

Herr talman! Jag fick inte så mycket svar på mina frågor. Jag måste återkomma med dem. Driver Sverige fortfarande frågan om degressiviteten eller inte? Kommer det något mer i vårpropositionen än vad Inge Carlsson och andra har tillkännagett om den s.k. skatteryggsäcken?

Anf. 31 INGE CARLSSON (s) replik:

Herr talman! Svaret är ja på första frågan. Nu uppfattade jag inte riktigt frågan om vårpropositionen. Var frågan om vi kommer med förslag om elskatterna i vårpropositionen?

Jag ber om ursäkt, herr talman, att jag inte riktigt hörde frågan. Vårpropositionen kommer att presenteras den 14 april. Innehållet i den har fortfarande inte presenterats. Jag har inte insyn så att jag kan tala om vad som komma skall.

Anf. 32 INGVAR ERIKSSON (m) replik:

Herr talman! Inge Carlsson har redogjort för uppgörelsen. Vi tackar för redovisningen. Det är omöjligt att kommentera detaljer. Det är uppenbart att vissa förbättringar i jämförelse med kommissionens förslag har åstadkommits.

Det man känner mest oro för är vad som långsiktigt kommer att hända i framtiden. Vi talar i det här sammanhanget om att de höga särkostnaderna i Sverige måste sänkas för att man långsiktigt skall kunna klara konkurrensen gentemot en tuffare Europamarknad.

Uppgårelsen visar klart att vi måste ta upp frågan om ryggsäcken till debatt. Det är viktigt att få fram signalerna till det svenska jordbruket om hur snabbt det går att göra detta. Jordbruket har väntat två år på att det skall hända någonting. Vi vet att produktionen är vikande. Risken är stor att lönsamheten också viker. T.ex. inom livsmedelsindustrin blir produktionen dyrare per enhet. Vi ser att jobben inom livsmedelsindustrin är i fara. Därför måste det ske ett långsiktigt klarläggande av hur det hela skall fungera. Jag tycker inte att uppgörelsen ger belägg för att man har klarat de långsiktiga uppgifterna bra.

Inge Carlsson tog upp frågan om att jämföra Sveriges och Danmarks producentpriser. Det är riktigt att det är något högre producentpriser i

Sverige. Men Inge Carlsson tog olyckligtvis upp frågan om suggan och smågrisarna. Han sade att det gick att få ett par smågrisar mer per sugga. Det beror på att man inte har samma djurskyddskrav i Danmark som i Sverige. Grisarna tas från suggan tidigare, och antibiotika får användas för att klara produktionsnivån. Jag vill gärna att Inge Carlsson kommenterar detta. Helheten måste ses i alla sammanhang.

Anf. 33 INGE CARLSSON (s) replik:

Herr talman! Jag har gått igenom frågan om särkostnader ordentligt. Vi har konstaterat att det inte är så stora skillnader mellan Danmark och Sverige. Det vore bra om ni kunde läsa på och vara med och förklara frågan. Det är naturligtvis olyckligt att husera med så stora belopp.

Vår jordbruksminister, och tidigare jordbruksministrar, har drivit frågan om djurskydd i EU. Vi vill inte försämra vårt djurskydd. Det vill inte Ingvar Eriksson heller. Vi vill påverka andra länder att ta efter oss.

Sedan var det frågan om den mer långsiktiga inriktningen på svensk jordbrukspolitik och livsmedelspolitik. Efter att ha avslutat den första perioden, står vi nu inför att välja vilka förändringar som skall göras i svenskt jordbruk och svensk livsmedelsindustri för åren 2000–2006. Vi måste kanske ompröva miljöstöden. Vi kanske måste ompröva arealstödsområdena. Det finns en mängd frågor att diskutera för att få ett mer rättvist och effektivt jordbruk. Ni har också möjligheter att medverka i det arbetet under hösten.

Anf. 34 INGVAR ERIKSSON (m) replik:

Herr talman! Jag tar Inge Carlsson på orden, dvs. att han är lika angelägen som jag att få fortlöpande jämförelser mellan Danmark och Sverige om alla inslag i jordbrukspolitiken. Vi kan vara överens och jobba vidare på den punkten.

Inge Carlsson tog upp komplicerade frågor, t.ex. diskussionerna kring miljöstödet. Vi vill gärna ha ett samråd med övriga partier. Vi har inte fått gehör för det. Om det är så att vi står inför stora förändringar, som Inge Carlsson säger, i inriktningen både när det gäller arealstöd och när det gäller miljöstöd, varför kan ni inte ställa upp på att vi har ett samråd mellan partierna? Jag beklagar att ni inte har gått med på våra krav där.

Vad har ni för position i WTO-förhandlingarna? Tar ni hänsyn till den svenska och europeiska modellen jämfört med den amerikanska? Där är det verkligen stora problemet när det gäller framtida överenskommelser om en rättvis livsmedelspolitik.

Anf. 35 INGE CARLSSON (s) replik:

Herr talman! Det är inte Sverige utan EU som förhandlar gentemot WTO.

Det är klart att det går att ha samråd i många olika frågor. Regeringen utvärderar nu den period som vi skall lämna bakom oss. Sedan kommer man att jobba med hur arbetet skall ske under den kommande perioden. Regeringen kommer på olika sätt att informera jordbruksutskottet och andra. Så småningom kommer förslag att läggas på riksdagens bord. Då får vi se om herr Eriksson är med på regeringens förslag, om inte får herr Eriksson skriva motförslag. Det är så det går till i det politiska arbetet.

Vi är tre partier som samråder i jordbruksfrågorna. Vi kommer att fortsätta att samråda i frågorna. Alla kan inte sitta och samråda. Här gäller det att jobba och konkret komma fram till resultat om hur politiken skall formas framöver.

Anf. 36 HARALD NORDLUND (fp) replik:

Herr talman! Vi fick av Inge Carlsson en ingående redogörelse för överenskommelsen inom EU. Jag tror inte någon djurgrupp saknades – möjligen gruppen halvstora handjur. Men dem kan vi klara oss utan.

Skämt åsido: Jag saknar visioner hos Inge Carlsson. Vi fick en redogörelse för överenskommelsen och en hel del andra faktum. Vad vill Inge Carlsson med jordbrukspolitiken?

Vi fick veta att en uppfattning är att det är rimligt att sänka elskatten. Men vi vet inte vad som kommer. Vad pågår i samtalen med de övriga två partierna om alternativen? Vilken miljödiskussion finns? Vilka visioner har Inge Carlsson och Socialdemokraterna i de frågorna?

Jag tvingas konstatera att vi har samma situation som i övrigt i fråga om jordbrukspolitiken. Vänsterpartiet och Miljöpartiet handlingsförlamar Socialdemokraterna.

Vänsterpartiet konstaterar att vi måste sänka elskatten. Miljöpartiet säger att vi inte skall sänka den. Socialdemokraterna säger i dag att det är rimligt att sänka den. Vad är det svenska bönder har att vänta sig av Socialdemokraterna, nu och i framtiden? Därom har vi inte fått besked.

Anf. 37 INGE CARLSSON (s) replik:

Herr talman! Visionerna för vårt jordbruk och vår livsmedelsindustri är det som riksdagen antog våren 1998. Det gällde den framtida jordbrukspolitiken. Där har alltså riksdagen redan fattat sitt beslut. Nu har vi fått en ny uppgörelse, Agenda 2000. Vi får se vad regeringscheferna i dag och i morgon säger, om de tillåter den kraftiga höjningen av det kommande jordbruksstödet. Vi tror att det i stort sett kommer att ligga fast. Under hela återstoden av året skall vi fortsätta att jobba med våra visioner och med de medel som vi har forma ett bra miljöstöd till jordbrukarna. Vi kommer att få fortsätta med i stort sett det som finns i dag, men vi måste se över om vi skall förbättra olika saker.

Elskatten är en fråga för skatteutskottet. Det är en fråga som är under behandling. Vi vet inte resultatet än. Jag var här utanför på torget i måndags. Då var det bryggerierna som protesterade därför att ölskatten i Sverige respektive i Danmark skiljer 5–6 kr per liter. Det var företrädare för olika partier där och lovade: Javisst, vi skall sänka ölskatten i det här landet. Det var flera företrädare. Så där kan man inte gå ut och säga, tycker jag. Nu är elskatten under prövning. Så får vi se om det är den som är den viktigaste att sänka, eller om det finns andra skatter som är viktiga. Men vi socialdemokrater har sagt att vi tycker att det är rimligt att man sänker elskatten därför att det skall vara samma elskatt för samtliga företagare i det här landet.

Anf. 38 HARALD NORDLUND (fp) replik:

Herr talman! Först vill jag säga att jag måhända har missuppfattat Miljöpartiets inställning. När Gudrun Lindvall talade om Svenska naturskyddsföreningens inställning talade hon om att...

Anf. 40 HARALD NORDLUND (fp) replik:

Herr talman! Jag konstaterar att vi inte kan få några besked i dag vare sig när det gäller de olika delarna av skatteryggsäcken eller när det gäller samtalen om alternativa vägar.

*Jordbruk och
trädgårdsnäring*

Anf. 41 INGE CARLSSON (s) replik:

Herr talman! Jag är inte Gudrun Lindvall, men vi har ungefär samma åsikter i de här frågorna. Gudrun Lindvall har också talat om att det pågår överläggningar om skatterna. Jag vet inte hur Folkpartiet kommer att ställa sig, vad det är ni har för visioner och vad det är för skatter ni vill sänka. När man tar del av Harald Nordlunds vision om jordbruket kan man undra vad det är för visioner ni har när ni exempelvis vill halvera Jordbruksverket. Det hade vi en debatt om förut. Harald Nordlund har inte återkommit, som han lovade, och talat om hur ni skulle bete er.

Jag tycker att den här debatten börjar bli lite onödig. Vi återkommer när det gäller elskatten. Då får Folkpartiet möjlighet att rösta för eller emot förslagen.

Anf. 42 DAN ERICSSON (kd) replik:

Herr talman! Låt oss ta elskatten på en gång. Inge Carlsson sade faktiskt här den 18 december att förslag skulle komma fram i början på nästa år. Nu sviktar Inge Carlsson. Nu vet han inte, men han tycker att det är rimligt. Jag tycker att det senaste inlägget var alarmerande. Jag hoppas att han verkligen kan klarlägga att det verkligen kommer förslag som kan lyfta ut någon sten ur skatteryggsäcken.

Beträffande EU:s jordbrukspolitik inledde Inge Carlsson med att säga att man från socialdemokraternas sida vill att marknadsordningarna skall bort. Man vill alltså få bort den gemensamma jordbrukspolitiken. Vi vet från utredningar att det skulle slå oerhört dramatiskt på svenskt jordbruk. Tusentals jobb skulle direkt bort från primärproduktionen. En miljon hektar skulle läggas ned. Om det verkligen är den vision socialdemokraterna har om svenskt jordbruk, då vet vi den långsiktiga inriktningen. Det är därför vi har varit oroliga. Det här är dit man vill. Det kommer att slå hårt på landsbygden och sysselsättningen. Det är oroväckande att ni vidhåller en sådan linje.

Sedan har jag ett par frågor om uppgörelsen. Inge Carlsson svarade på frågan om oljeväxterna att man skulle följa nedtrappningen och se om det behövs åtgärder. Om ni i ert pressmeddelande framhäver att det skulle vara en väldig vinst om Sverige fick möjligheten att inom miljöstödet ram backa upp oljeväxterna, kan ni inte nu backa och säga: Vi skall följa utvecklingen och se om det behövs.

Inge Carlsson säger själv att det här kan svikta. Det är väsentligt att ni inte sviktar utan snabbt lägger fram förslag som gör att vi fixar oljeväxterna inom miljöprogrammet. Annars var det ingen poäng med den uppgörelsen.

Sedan en fråga om spannmålstorkningen. Har Inge Carlsson någon teori om varför finnarna tog hem över en halv miljard mera än Sverige

när det gäller extra ersättning? Jag har mina, men har Inge Carlsson någon teori?

Anf. 43 INGE CARLSSON (s) replik:

Herr talman! Det är riktigt att jag i budgetdebatten hade den synen och tron att det här med skatterna skulle gå mycket fortare och att ett förslag skulle komma i början på året. Nu fortsätter skattesamtalen. Jag tror att Dan Ericsson har mer insyn i dem än vad jag har. Jag kan nog inte veta riktigt när det kommer. Det är en fråga där vi får avvakta.

I fråga om att införa miljöstödet i oljeväxtodlingen vet jag att man har skickat ett förslag som regeringen nu tittar på. Huruvida det blir så eller inte kan naturligtvis inte jag svara på. Förhandlingen om Agenda 2000 skall först gå igenom. Det kan inte inträffa någonting förrän 2000. Därför har alla partier möjligheter att på olika sätt framföra de olika kraven när det gäller den framtida inriktningen.

Att vi fick en bättre uppgörelse än danskarna och att finlänarna fick en högre utdelning än svenskarna beror nästan uteslutande på stora skillnader i de klimatförhållanden som råder i Finland och Sverige.

Anf. 44 DAN ERICSSON (kd) replik:

Herr talman! De stora skillnaderna mellan Finland och Sverige är – just det – inte så stora, utan det finns rätt så stora likheter. Därför var det en poäng med att faktiskt försöka ha en samsyn mellan Sverige och Finland och gemensamt ta hem mera i ersättning till de här länderna än vad som nu blev fallet. Det är en väldigt stor skillnad där mellan Sverige och Finland. Jag beklagar att utfallet blev sådant.

Tillbaka till Inge Carlssons egen utredning om jordbrukets konkurrenssituation gentemot omvärlden. Det är egentligen ett underkännande både av den Björkska utredningen, som är en statlig utredning, och framför allt av de redovisningar som vi har fått i utskottet vid den offentliga utfrågningen den 26 januari från de olika delarna av näringen. Man redovisar hur de konkurrenssnedvridande skatterna slår på snittgårdar inom olika delar av näringen. Tror inte Inge Carlsson på vad näringens egna representanter säger och vad de olika lantbruksföretagen säger när de ser olika kalkyler? Jag har en mängd sådana kalkyler som visar hur skatterna slår orättvist. Varför tror inte Inge Carlsson på näringen? Varför tror inte Inge Carlsson på lantbruksföretagarna? Har de inte något värde?

Det skulle vara intressant att få ta del av underlaget för Inge Carlssons egen utredning om jordbrukarnas konkurrenssituation.

Jag hoppas att det Inge Carlsson sade i december faktiskt skall gälla: i början på året. Om man skall se det väldigt positivt kan det gälla till den 14 april. Okej, vi säger det, men då går deadline, Inge Carlsson.

Anf. 45 INGE CARLSSON (s) replik:

Herr talman! Jag skall gärna ta fram det underlag som jag har presenterat för riksdagen i dag. Där framkommer att skillnaden i omfattning mellan svenskt och danskt jordbruk är ungefär 200 miljoner kronor med de saker som jag räknat upp. Det är exempelvis så att den totala elkostnaden för jordbruket i Danmark är 10 % högre än den totala elkostnaden i Sverige. Det tog ju Björk inte hänsyn till. Han tittade enbart på skatten. Då erkänner också jag att han har rätt. Men det är den totala kostnaden

som är det viktiga. Björkska utredningen tog ju inte till sig helheten, och det är ju den som man måste ta till sig om man skall jämföra olika situationer i vårt land med olika situationer i Danmark.

Men, som sagt, jag skall gärna ta fram det materialet, om inte Dan Ericsson tidigare har sett det.

Anf. 46 CAROLINE HAGSTRÖM (kd):

Herr talman! Ridsport och hästavel är inga stora eller vanligt förekommande frågor för debatt här i kammaren. Men ur ett socialt och samhällspolitiskt perspektiv är det faktiskt viktiga frågor.

Ridsporten är en av landets största idrottsgrenar, och den har en stor social funktion för framför allt barn och ungdomar, men även för många vuxna. Ridsporten är också en mycket uppskattad och nyttig handikappidrott.

Ridskolorna har en betydande roll för många människor som inte har råd eller inte kan hålla sig med egen häst, men som ändå vill utöva denna idrottsgren.

Det som vi ser hända i Sverige i dag är att många av landets hästuppfödare slutar med sin avel på grund av bristande lönsamhet. Detta kan på sikt innebära en brist på hästmateriäl för landets ridskolor. Därför föreslår vi att regeringen får i uppdrag att se över de möjligheter som finns för att stimulera Sveriges hästuppfödare till fortsatt uppfödning genom de medel som finns att tillgå inom EU.

Herr talman! Därmed yrkar jag bifall till reservation nr 14. Jag vill också påminna de tre partier som ännu inte har anslutit sig till reservationen att det fortfarande finns en chans att göra det och därmed också visa att man är beredd att ta ett första steg i denna fråga. På det viset tar man sitt sociala ansvar för de många barn, ungdomar och handikappade för vilka denna idrott är så viktig.

Det är sedan med tillfredsställelse som vi noterar att regeringen i höstens budgetproposition skriver att man efter riksdagens uttalande om insatser för bevarande av de utrotningshotade raserna gotlandsruss, ardenner och nordsvensk brukshäst avsatt särskilda medel för att främja bevarandet av dessa raser.

Tyvärr har regeringen inte tagit med den utrotningshotade kallblodiga travaren i denna bevarandeinsats, trots att populationen och antalet betäckta ston är i stort sett detsamma för denna ras. Därför bör den kallblodiga travaren självfallet också ingå i de hästraser som skall omfattas av regeringens insats.

En glädjande nog mer uppmärksammas näring är den svenska trädgårdsnäringen. Produktionen sker dels i växthus, dels på friland.

Till sin karaktär är näringen en typisk småföretagarbransch med relativt små produktionsenheter. Det svenska växthusbeståndet uppvisar en ogynnsam åldersprofil, och näringen själv uppskattar att mer än 30 % av växthusarealen borde förnyas av åldersskäl. I Sverige infördes i januari 1997 ett av EU medfinansierat investeringsstöd till näringen.

I södra och mellersta delarna av landet där 93 % av växthusodlingen finns är stödet maximerat till ca 150 000 kr. I de nordligaste delarna av landet har stödet fått en betydligt generösare utformning där beloppet kan uppgå till 300 000 kr och i område 6 till 600 000 kr. Det är uppenbart att

det befintliga investeringsstödet till näringen inte har bidragit eller kommer att bidra till en nödvändig omstrukturering av växthusodlingen.

För att den svenska trädgårdsnäringen skall kunna öka sin konkurrenskraft och genomgå en välmotiverad och önskvärd strukturomvandling krävs det ett ökat stöd till näringens investeringar, vilket vi hoppas att utvärderingen av den översyn som Jordbruksverket nyligen genomfört också kommer att visa.

Herr talman! Jag ansluter mig självfallet till Dan Ericssons tidigare yrkanden, men för att spara kammarens tid yrkar jag bifall endast till reservation nr 14.

Anf. 47 GUDRUN LINDVALL (mp):

Herr talman! Jag tänker inte säga någonting nytt. Jag tänker upprepa en sak som jag sade fyra gånger. Uppenbarligen lyssnade inte Folkpartiets ledamot just då. Därför säger jag det en gång till, och då hoppas jag att Harald Nordlund har öronen öppna.

Vi i Miljöpartiet är villiga att sänka el- och eldningsoljeskatten till den nivå som gäller för tillverkningsindustrin under förutsättning att denna skattelättnad på ca 360 miljoner hämtas hem inom energisektorn. Det innebär alltså höjda skatter på annat inom energisektorn. Är detta klart?

Exakt när detta kommer vet vi inte, eftersom regeringen har valt att föra skattesamtal. Naturligtvis skulle vi önska att många av de förslag som vi har lagt fram på skatteområdet behandlades betydligt fortare än vad de nu ser ut att göra när skattesamtalen drar ut på tiden. Men där finns ni själva med och kan påverka.

Anf. 48 HARALD NORDLUND (fp):

Herr talman! Då är jag glad att jag hörde fel. Jag konstaterar att vi har en tydlig majoritet i kammaren för en sänkning av elpriserna.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades efter 9 §.)

Föredrogs

Konstitutionsutskottets betänkande 1998/99:KU21
Kommunala demokratifrågor*Kommunala
demokratifrågor*

Anf. 49 JERRY MARTINGER (m):

Herr talman! Så länge som det existerat mänskliga varelser på jorden har människorna levt i någon form av samhällen. Samhällellenas karaktär har dock växlat. Eftersom människors offentliga intressen i de flesta länder är inriktade på staten och att det är till staten som en stor del av det politiska livet är knutet, kan man lätt få föreställningen att det är från staten som de mindre samhällena har sitt ursprung. Men så förhåller det sig inte.

Människorna har först slutit sig samman i naturliga smågrupper för att förverkliga sina mest omedelbara samhälleliga intressen, medan bildandet av stora stater har varit en senare utveckling. Man kan rentav säga att det är ur de små samhällena som de stora statsbildningarna har vuxit fram.

Men stater har inte alltid bildats genom fredliga processer där små samhällen på frivillig väg lämnat ifrån sig de rättigheter som de ansett sig ha. Statsmakternas segrar över småsamhällena – som man i många fall kan uttrycka det – har inte sällan tillkommit efter smärtsamma processer som ibland också inrymt blodiga strider.

Situationen har också varit den motsatta, nämligen att mindre samhällen har rest sig mot överheten och gjort sig fria från denna. I norra Frankrike hörde det till vardagen redan för tusen år sedan att det förekom kommunala upprovsstrider. ”Kommun, Kommun!” var det stridsrop under vilket folket gick till storms mot de starka biskoparna och adelsborgarna.

I en skrift från den här tiden skriver en högkyrklig fransk författare fylld av fasa följande: ”Kommun – ett nytt namn, ett avskyvärt namn!”. Det finns handlingar bevarade från en resning i Cambrai år 957 som i verkligheten inte var något annat än ett mycket blodigt kommunaluppror för att man skulle uppnå en form av självstyrelse. Först år 1127, efter 170 års strider, kunde Cambrai anses vara någorlunda säkert konstituerad som egen kommun.

I Sverige har det funnits en stor mängd olika former av mindre samhällsbildningar, inte minst före Gustav Vasas tid. Gustav Vasa räknas ju som det moderna svenska statsväsendets skapare. De dråpslag som han genom bondeupprorens undertryckande riktade mot landskapsmenigheternas politiska frihet, liksom även hans kyrkliga reduktionsdekret, fick förödande verkningar för de minsta samhällsenheternas, dvs. för socknarnas, ekonomi.

Gustav Vasa ville egentligen omskapa hela den lokala förvaltningen efter de tyska enväldsstaternas mönster och således helt göra slut på den lokala friheten, men han lyckades aldrig genomföra detta på grund av den starka viljan till lokal frihet som ändå fanns ute i bygderna.

Trots Gustav Vasas ansatser framstod Sverige i slutet av 1500-talet som ett land där mycket av den gamla häradssjälvständigheten levde kvar. Även om det skedde en mängd godtyckliga skatteutskrivningar

fanns det ändå en tradition som innebar att det i många fall var nödvändigt med folkets samtycke till nya pålagor, och detta samtycke inhämtades oftast av den allmoge som församlats vid häradsstinget.

Vid mitten av 1800-talet ökade kraven på en förstärkning av den lokala självstyrelsen. Detta ledde år 1862 till utfärdandet av fyra kungliga förordningar, nämligen om kommunalstyrelse på landet, om kommunalstyrelse i stad, om kyrkostämma, kyrkoråd och skolråd samt om landssting. Den nya kommunallagstiftningen anknöt i viss mån till de äldre formerna för självstyrelse. Kommunallagstiftningen har sedan reviderats i olika omgångar.

Fram till år 1952 och den första indelningsreformen hade Sverige ett system med landskommuner, köpingar och städer. Som mest uppgick antalet primärkommuner till 2 531, vilket var antalet år 1931. Önskemålen om bärkraftiga kommunala enheter har under efterkrigstiden tagit sig uttryck i två genomgripande kommunindelingsreformer. Den första genomfördes år 1952 och den andra fullt ut år 1974. Genom den första minskades antalet primärkommuner till 1 037 och genom den andra till 278.

De omfattande kommunsammanslagningar som har ägt rum har naturligtvis dramatiskt minskat antalet förtroendevalda. Detta har skett samtidigt som utgiftsexpansionen gjort att de kommunala förvaltningarna vuxit mycket kraftigt. På många ställen i Sverige är kommunen i dag ortens största arbetsgivare, fullt jämförbar med stora industrikoncerner i sysselsättning och omsättning.

I de flesta kommuner har de förtroendevalda fått större geografiska arbetsområden med fler frågor att behandla och mindre möjlighet till överblick och detaljkännedom. Detta har i sin tur medfört att kommunpolitikerna allmänt sett blivit mer anonyma för medborgarna. De aktiva politikerna i storkommunerna har sina dagar till brädden fyllda av sammanträden, möten och inläsning. De hinner alltför sällan tänka och fundera bortom nästa sammanträde eller nästa ärende. I många kommuner kan man tydligt se hur kommunpolitikerna blivit mer intresserade av att förvalta kommunen än av att förvalta kommuninvånarnas intressen. Kommunpolitikerna har fått svårt att möta den enskilde kommuninvånaren på dennes nivå. Den ökade arbetsbelastningen för kommunala förtroendemän medför också att många människor helt enkelt inte hinner ge sig in i politiken.

Allt detta leder, herr talman, till en urholkning av de politiska partierna och en motsvarande försvagning av legitimiteten i det politiska systemet med en tilltagande osäkerhet om det politiska uppdragets syfte och innehåll.

Den grekiske filosofen Aristoteles, som väl i och för sig får anses vara den mest inflytelserike filosofen i den västerländska tanketraditionen, men som ändå inte precis var känd för att vara någon större demokrat, förklarade redan på 300-talet före Kristus att en republik med hundra tusen invånare var lika omöjlig som en republik med tio individer. Vad Aristoteles menade var att om folket sväller över vissa gränser, omöjliggörs sammanträddandet av en folkförsamling och därmed också av ett fritt samhällsskick.

Ett av skälen till kommunsammanslagningarna var naturligtvis att kommunerna måste ha ett större befolkningsunderlag än 1800-talets

sockenkommuner för att kunna klara sin del i arbetet och bära sin andel av kostnaderna för det moderna välfärdssamhällets serviceanordningar.

Men de som drivit fram sammanslagningarna har ändå haft en övertro på stordriftsfördelar och en överdriven ambition att skapa likformighet. Man har tänkt att alla svenska kommuner skall se likadana ut, erbjuda samma service och uppfylla samma normer vare sig de är små eller stora och vare sig de ligger i norr eller i söder. Man har utgått ifrån att människorna är gruppvarer som lever under exakt likadana förhållanden och som tänker och handlar lika. Man har glömt bort att människor faktiskt är olika och därför också har olika behov och önskemål.

Genom att många kommuner blivit så stora har avståndet mellan medborgarna och de politiska förtroendemännen ökat. Detta torde i sin tur vara en bidragande orsak till att misstron mot politiker generellt sett också ökat och att man hos enskilda människor allt oftare kan se en bristande respekt för det politiska livet.

Det är ju egentligen på den lokala nivån som medborgarna borde ha den största möjligheten att möta de förtroendevalda och dessutom själva engagera sig i verksamheten. På den lokala nivån finns förutsättningar för inflytande och deltagande på ett helt annat sätt än på den statliga nivån. Jag vill gå så långt att jag påstår att det i praktiken är ute i kommunerna som rikspolitiken formas. I många avseenden är det ju på kommunpolitikerna det ankommer att realisera rikspolitiken. Kommunpolitikerna har att visa huruvida rikspolitiken är förnuftig och genomförbar eller inte. Det är kommunpolitikerna som skall förvalta och i praktiska insatser omvandla det politiska budskap som utsänds från riksdag och regering. Rikspolitikerna drar upp linjer för framtiden, medan besluten konkretiseras och ges innehåll i det dagliga arbetet ute i kommunerna. Kommunpolitikerna utgör med andra ord den breda basen i de politiska partierna.

Jag har funnit ett yttrande i riksdagen från mitten av 1800-talet där friherren Mauritz Klingspor framför just den här synpunkten angående förhållandet mellan rikspolitik och kommunalpolitik. Den 21 oktober 1840 sade Klingspor följande: ”Den kommunala lagstiftningen förtjänar lika mycken omvårdnad som den politiska, ja ännu mera, ty den ena bör utgå från den andra. Det är nedifrån, icke uppifrån, samhället skall ombildas; fattas basen, får öfverbyggnaden aldrig hvarken fasthet eller varaktighet.”

Herr talman! Det är utomordentligt viktigt att demokratin bärs upp av ett stort antal lokalt förtroendevalda och att sammansättningen av beslutsorganen speglar befolkningen så bra som möjligt. God representativitet ökar legitimiteten hos de kommunala organen och främjar andra centrala värden som t.ex. bättre kontakter med medborgarna. En rimlig avvägning mellan makt, ansvar och legitimitet är grundläggande för en god demokrati. Den utveckling vi fått – med ett kraftigt minskat antal politiskt förtroendevalda ute i bygderna – kan hota den svenska partimodellen och därmed hela det demokratiska systemet.

Det resonemang jag här fört leder till slutsatsen att det ur demokratisynpunkt är önskvärt att fler kommuner delas. Enligt konstitutionsutskottets majoritet bör de procedurer som har samband med kommunindelningar underlättas. Regeringen bör återkomma med förslag till riksdagen med detta syfte. För att stärka det medborgerliga inflytandet bör det också bli

lättare att få till stånd kommunala folkomröstningar. Även detta finns det en majoritet i utskottet som ställer sig bakom.

Herr talman! Utskottet har vid sin behandling av föreliggande betänkande även behandlat frågan om kommunernas beskattningsrätt. Anledningen till detta är att det finns en motion som handlar om skatteutjämningen.

Den kommunala självstyrelsen finns inskriven i 1 kap. 1 § regeringsformen som en av grunderna för vårt demokratiska statsstreck. I 1 kap. 7 § andra stycket regeringsformen stadgas specifikt om beskattningsrätten följande: "Kommunerna får ta ut skatt för skötseln av sina uppgifter." Betydelsen av denna text kan i såväl språkligt som juridiskt hänseende bara tolkas på ett enda sätt, nämligen att kommunerna äger rätt att ta ut skatt för sina egna uppgifter, men att man samtidigt inte har någon som helst rätt att ta ut skatt för andra kommuners uppgifter.

Ända sedan mitten av 1960-talet har det funnits någon form av skatteutjämning i Sverige. Syftet har varit att utjämna alltför stora skillnader mellan kommuner och mellan landsting i olika delar av landet i fråga om ekonomiska resurser och levnadsvillkor. Utjämningen hade från början en karaktär av statsbidrag som staten själv finansierade.

Den 1 januari 1996 infördes ett helt nytt utjämningsystem. Det nya systemet innebär att staten bestämmer principerna, men att kommuner och landsting själva får betala genom en inomkommunal eller mellankommunal utjämning av såväl skatteinkomster som kostnader. Tanken är att alla kommuner och landsting efter utjämningen skall ha en skattekraft som motsvarar genomsnittet i landet. Kommunerna skall alltså nu själva stå för utjämningen, vilket innebär att kommunalskatten inte längre är en lokal skatt, utan att kommunalskattemedel i praktiken nu skickas runt mellan kommunerna på sådant sätt att en kommun faktiskt inte längre kan påverka sina skatteinkomster såsom man kunnat förut.

Det nya systemet är synnerligen komplicerat, och det finns inte tid att här i detalj redogöra för det. Systemet medför en mängd egendomliga effekter som inverkar negativt på både sysselsättning och tillväxt.

Om exempelvis en kommun bedriver en aktiv sysselsättningspolitik och en politik som leder till ökad tillväxt medför detta inte som det borde ökade inkomster för kommunen. Nej, i stället tar utjämningsystemet hand om dessa pengar. Effektiviseringar och nya arbetstillfällen bestraffas, medan t.ex. en ökad arbetslöshet bland kommunens invånare innebär större inkomster för kommunen.

Systemet sätter inte bara den kommunala självständigheten ur spel. Det torde också kunna drabba hela vårt lands välstånd om det bibehålls. Principen att det som tas upp i skatt lokalt också skall gå till de egna lokala uppgifterna måste vara okränkbar. Ingen kommun skall tvingas höja skatten för att finansiera andra kommuners åtaganden.

Herr talman! Under det senaste decenniet har vi fått en ökad rörlighet i kommunalförsamlingarna. Många nya partier som bildats och erhållit mandat ute i kommunerna har försvunnit. Kommunpolitiker har bytt parti, och nya majoritetsförhållanden och koalitioner har skapats under pågående mandatperiod på samma sätt som tidigare mest förekom på riksplanet. Avslöjanden om skandalösa förehavanden bland kommunpolitiker har förlamat hela kommuner. Med andra ord har vi sett åtskilliga exempel på situationer som liknat vad man på riksplanet skulle kalla en

regeringskris. Det handlar ytterst om hur väljarnas berättigade krav och förväntningar skall kunna tillgodoses när de inte längre hyser något förtroende för den sittande politiska majoriteten

I enlighet med vad som sägs i reservation nr 4 bör det tillskapas en ordning som gör det möjligt att upplösa kommunfullmäktige och utlysa nyval om den politiska situationen i en kommun motiverar det.

Det betänkande vi nu debatterar behandlar bl.a. också en motion med yrkande om att titeln borgmästare skall användas som beteckning på kommunstyrelsens ordförande.

Begreppet borgmästare har mycket gamla anor. Borgmästarfunktionen infördes i Sverige i slutet av 1200-talet efter tyskt mönster. I vårt land har borgmästaren inte i första hand haft en politisk uppgift. Men det har varit annorlunda i många andra länder.

I exempelvis Frankrike är högsta beslutande organ i kommunerna ett fullmäktige. Detta fullmäktige utser en borgmästare som svarar för beredning och verkställighet av de kommunala besluten och även av vissa uppgifter som fullmäktige delegerat. Borgmästaren har en tydlig nyckelroll i kommunen och i dess relationer med andra nivåer. I en stor stad kan en borgmästare t.ex. samtidigt spela en framträdande roll i nationell politik. Till skillnad från regionernas och departementens presidenter utför borgmästaren dessutom en rad uppgifter åt staten. Det innefattar ansvar för lokal polis och befolkningsregister samt organiserandet av allmänna val.

Även om borgmästarämbetet i Sverige inte i första hand varit av politisk karaktär har borgmästarna under årens lopp ändå haft sådana uppgifter i samhället att de i praktiken kommit att utöva en viss politisk funktion även här. Detta förhållande jämfört med vad som är brukligt i andra länder leder till slutsatsen att det inte bör finnas något som hindrar att vi i Sverige benämner kommunstyrelsens ordförande borgmästare. En sådan titulatur skulle bl.a. kunna underlätta de svenska kommunernas internationella kontakter. De kommuner som vill bör kunna använda sig av titeln borgmästare på det sätt som angivits i motion K242 och reservation nr 10.

Herr talman! Konstitutionsutskottet har också behandlat ett förslag om att det skall bli lättare att genomföra direkta val till kommun- och stadsdelsnämnder. Tanken med ett sådant förslag är väl i princip god – om man nu skulle kunna säga så. Förslaget är förmodligen sprunget ur en grundidé om att politiken skall föras närmare kommuninvånarna. Problemet är bara att idén inte går att genomföra utan att den för med sig en mängd oönskade bieffekter. Bara det förhållandet att det finns förslag om att ha direktval till de här nämnderna visar att nämndssystemet i sig självt inte är bra.

Jag kommer själv från Huddinge kommun som för 13 år sedan införde kommundelsnämnder. Redan från början kunde man se att medborgarna ute i kommundelarna inte skulle få mer att bestämma om. Vid valet 1988 röstade t.ex. mellan 60 och 70 % av väljarna i kommundelen Vårby på de socialistiska partierna, men valresultatet i sin helhet medförde att en borgerlig koalition ändå kom att styra politiken från kommunalhuset i Huddinge under mandatperioden 1988–1991. I 1994 års val röstade 60 % av väljarna i kommundelen Segeltorp borgerligt, men det kom att sitta en röd koalition och styra politiken från kommunalhuset under åren

1994–1998. Kommundelsnämnderna i Vårby och Segeltorp hade samma majoriteter som den i kommunalhuset – alltså den klart omvända i jämförelse med valresultaten i respektive kommunal.

Som framgår av ett särskilt yttrande tror inte vi moderater att medborgarinflytandet skulle komma att stärkas ens om det infördes direktval till kommunalorganen. Med sådana organ följer som sagt automatiskt en mängd negativa effekter. I de kommuner som infört kommunalorgan har man kunnat iaktta följande.

Ytterligare en nivå i den kommunala hierarkin har skapats. Kostnaderna har blivit betydligt högre än någon föreställt sig. Antalet politiska uppdrag har visserligen ökat, men man har i stor utsträckning bara satt samma personer på fler stolar, vilket i sin tur inneburit att den tilltänkta politiska breddningen helt uteblivit. Tjänstemännen har fått ökat inflytande, och byråkratin har stärkts. Även personalfrågor har byråkratiserats. Facknämndernas roll och den värdefulla kompetensen har uttunnats. Specialistkunskaper över större sakområden har gått förlorade när specialförvaltningarna splittrats. Servicen till kommuninvånarna har inte blivit bättre, och dessa har inte fått mer inflytande.

Herr talman! Det är en hedervärd ambition att vilja öka medborgarnas inflytande ute i bygderna. Men detta kan inte ske med kommun- eller stadsdelsnämnder utan görs bäst på det sätt som jag tidigare angivit i mitt anförande, nämligen genom delning av kommuner, kommunala folkomröstningar, okränkbar kommunal beskattningsrätt och möjlighet till kommunala nyval.

När det gäller beskattningsrätten under mom. 2 har jag följande yrkande som jag nu framställer. Jag yrkar att riksdagen med anledning av motion 1998/99:K313 som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om lagstiftning som förhindrar att en kommun tvingas finansiera andra kommuners åtaganden.

Anf. 50 MATS EINARSSON (v):

Herr talman! Konstitutionsutskottets majoritet har med anledning av motioner från Kristdemokraterna, Centern och Folkpartiet uttalat att det bör bli lättare att dela kommuner genom att procedurer som har samband med kommunalindelningar underlättas. Man säger att en möjlighet att öka den demokratiska vitaliteten och delaktigheten är att dela upp större kommuner i mindre.

Mot detta har Vänsterpartiets och Socialdemokraternas ledamöter reserverat sig. Vi menar att vi har goda skäl för detta. Det är bara att beklaga att Miljöpartiet i den här frågan har anslutit sig till den borgerliga ståndpunkten.

Det finns ibland i debatten en ganska oreflekterad decentraliseringsdemagogi enligt modellen: Ju mindre kommuner, desto mer demokrati. Något sådant enkelt samband finns naturligtvis inte. Det kan t.o.m. hävdas att alltför små kommuner försvagar demokratin.

Sverige har historiskt sett haft en stark centralmakt. Men vi har också haft en i internationell jämförelse mycket stark kommunal nivå. Jerry Martinger har nyss gjort en intressant exposé över den utvecklingen. Större delen av det som vi ibland kallar för välfärdsstaten finansieras och styrs i vårt land på kommunal nivå. Svenska kommuner har beskattningsrätt och en vittgående självstyrelse.

Svenska kommuner är också jämfört med kommuner i många andra länder relativt stora. Kommunsammanslagningarna på 50-, 60- och 70-talen var en förutsättning för att den offentliga sektorn – barnomsorgen, skolorna, äldreomsorgen, biblioteken osv. – kunde byggas ut på den kommunala nivån och inte lades i händerna på centralmakten.

Små kommuner innebär förvisso fler förtroendevalda och i en viss mening kortare avstånd mellan väljare och valda. Men små kommuner är också svaga kommuner. Små kommuner innebär att makt förskjuts uppåt till centralmakten.

Om man eftersträvar lokalt folkstyre bör man därför tänka sig för innan man hyllar kommunindelningar som en kungsväg till ökad demokrati.

En annan aspekt är att inte sällan är krav på kommunindelningar helt enkelt uttryck för bristande solidaritet. Rika och välmående bostadsområden i storstadsregionerna vill gärna slippa att ta ansvar för de fattiga i miljonprogrammets problemtungda bostadsområden. Det är knappast en utveckling som vi bör uppmuntra om vi menar allvar med vår strävan efter integration och minskade klyftor i samhället, i synnerhet som segregationen i sig är ett av de största hoten mot demokratin.

Visst skall kommungränser kunna ändras, och visst är kommunindelningar ibland motiverade. En hel del sådana justeringar har också gjorts under åren. Men kommunindelningar är inte bara en angelägenhet för dem som bor i den berörda kommunen. Kommunindelningen som sådan och kommunernas storlek är en bärande del av den offentliga sektorn och därmed en gemensam nationell angelägenhet. Och några begränsningar i regeringens möjlighet och skyldighet att väga in alla relevanta faktorer i samband med kommunindelningar bör därför inte införas. Jag yrkar därför bifall till reservation 1 och även till reservation 6.

När det gäller frågan om direktval till kommunalnämnder – en fråga som har diskuterats ända sedan kommun- och stadsdelsnämnder började införas – har Vänsterpartiet ställt sig bakom hemställan i utskottets betänkande, dvs. att motionerna avslås med hänvisning till att denna fråga tillsammans med en del andra demokratifrågor just nu bereds i departementet. På motsvarande sätt har vi hanterat t.ex. frågan om medborgerlig motionsrätt.

Frågan om direktval är inte okomplicerad. Direktvalda kommunalnämnder kan leda till att vissa delar av en kommun styrs av en annan politisk majoritet och efter ett annat politiskt program än vad som gäller i kommunen i dess helhet. Detta leder till att det blir svårare för den majoritetskonstellation som fått kommuninvånarnas förtroende att förverkliga sitt program, i alla fall om kommunalnämnden skall vara något mer än en administratör av fullmäktiges beslut. Man kan alltså med fog hävda att direktvalda kommunalnämnder försvagar demokratin på den kommunala nivån. Å andra sidan är det otivelaktigt så att om en kommunalnämnd skall få en demokratisk förankring i lokalsamhället, om den skall få en demokratisk legitimitet, då är sannolikt direktval nödvändigt. Att t.ex. Rinkeby i Stockholm, där 60–70 % av de röstande stöder arbetarrörelsens partier, styrs av moderater, kristdemokrater och folkpartister som inte ens bor i bostadsområdet är knappast ägnat att stärka förtroendet för den lokala demokratin.

Detta har lett till att Vänsterpartiet i olika sammanhang, även här i riksdagen, trots allt har förordat möjlighet till direktval till kommunals-

nämnder. När vi nu stöder utskottsmajoriteten och formellt avstyrker motionerna är det för att vi utgår från att dessa frågor bereds skyndsamt och att regeringen relativt snart kommer till riksdagen med konkreta förslag. Om så mot förmodan inte sker kommer jag att väcka frågan på nytt via motioner.

Herr talman! Slutligen vill jag ta upp reservation 9. Utskottet är enigt om att lagtrots från kommuners sida, t.ex. när det gäller att tillförsäkra människor det stöd som de enligt lag har rätt till, är helt oacceptabelt. Tyvärr är utskottets majoritet inte redo att av regeringen nu begära förslag till åtgärder mot sådant domstolstrots. Jag tvingas därför yrka bifall även till reservation 9.

Anf. 51 INGVAR SVENSSON (kd):

Herr talman! Demokratin bygger bl.a. på majoritetsprincipen. I den tidigare allmänpolitiska debatten tog jag upp en del av värdefrågorna när det gäller demokratin. Jag skall här inte beröra dem så mycket. Men majoritetsprincipen är mycket viktig. I dessa olika sammanhang gäller majoritetens beslut fram till dess att en ny majoritet uppstår. Men denna princip är ju inte oinskränkt. I majoritetsbesluten måste man också ta rimlig hänsyn till minoriteters rättigheter. Med andra ord är majoritetsprincipen och majoritetsbesluten kringskurna av en etisk ram.

I den kommunpolitiska verksamheten måste målsättningen vara att stärka demokratin och öka det direkta medborgarinflytandet. Den kommunala självstyrelsen skall i alla sammanhang grundas på medborgarinflytande och lika värde för varje medborgares röst.

Herr talman! Kommunala folkomröstningar skall inte ersätta det representativa beslutsfattandet i kommuner och landsting. Men folkomröstningar måste vara en möjlighet för en folklig opinion att komma till tals där de politiska partierna inte visar lyhörddhet. Med andra ord behövs det en form av säkerhetsventil i den kommunala demokratin.

Nuvarande lagstiftning när det gäller kommunala folkomröstningar har varit ett steg i rätt riktning. Men erfarenheten visar att när man lägger det slutliga avgörandet hos en majoritet i kommunfullmäktige så har denna majoritet i det närmaste genomgående avvisat folkinitiativ om folkomröstning. Enligt vår mening blir det inte mycket bättre av det förslag som innebär att en minoritet i fullmäktige skall kunna ge sitt godkännande för att en folkomröstning skall genomföras. Lösningen med att en minoritet i fullmäktige ges den avgörande makten för en folkomröstning riskerar att leda till ett taktiskt spel. I stället bör man i lagstiftningen tydligt kunna ange vilken nivå som krävs för att en folkopinion skall kunna tvinga fram en kommunal folkomröstning. Enligt vår mening kan det vara rimligt att sätta gränsen vid 10 % av de röstberättigade. Har man via namninsamling uppnått detta antal medborgare som uttalar sin önskan om en folkomröstning så skall den genomföras, utan att fullmäktige över huvud taget prövar frågan om folkomröstning. Däremot bör fullmäktige givetvis medverka till att fatta beslut i hur själva frågeställningen utformas. Den måste utformas så att den hamnar inom den kommunala kompetensen och så att den är juridiskt korrekt men ändå med en klar relevans för det krav som framförts i folkinitiativet. Det är glädjande att det kristdemokratiska folkomröstningskravet vunnit majoritet i utskottet genom ett tillkännagivande till regeringen.

Herr talman! De stora kommunsammanslagningarna har minskat många medborgares möjligheter till insyn och överblick över den kommunala verksamheten. De har också medfört att antalet politiskt aktiva avsevärt har minskat jämfört med tiden före 1970. Under ett antal år har nu en möjlighet funnits att genomföra kommunindelningar. En rad återhållsamma krafter har dock – ibland av maktskäl – motverkat sådana möjligheter till en ökad demokratisk vitalitet och delaktighet. Och det borde ju ligga i regeringens och riksdagens intresse att den lokala demokratin är så vital som möjlighet. Även på denna punkt har det i utskottet skapats en majoritet för ett tillkännagivande där det konstateras att det bör bli lättare att dela kommuner genom att procedurerna för kommunindelningar underlättas. Och vi i utskottet efterlyser förslag i den vägen från regeringen.

Herr talman! I utskottet har vi kristdemokrater också en reservation avseende s.k. insynsplatser i kommunala nämnder. Det är ett förslag som har diskuterats i tidigare sammanhang. Vän av ordning invänder kanske att Kristdemokraterna nu är ett medelstort parti och knappast borde ha behov av den ståndpunkten. Nej, det är väl sant i den meningen att det akuta behovet för vår del inte känns så stort. Men samtidigt har vi mycket lång erfarenhet av att vara små och inser faktiskt det principiella behovet av insynsplatser för små partier. Jag har själv under sju år suttit ensam i fullmäktige i metropolen Älmhult och kan verkligen intyga behovet av möjlighet till relevant information för små partier. Kommunallagskommittén hade vår ståndpunkt i frågan, men den avvisades av regering och riksdag.

I dag är vi ensamma om vår reservation, men efter lite eftertanke borde de mindre partierna inse att det här kravet faktiskt är viktigt. I grunden handlar det om en rimlig hänsyn till minoriteten, så även de stora partierna borde öka sin klokskap på området. Det handlar inte, som det heter i utskottsmajoritetens referat av tidigare proposition, om att det föreligger en konflikt mellan valutslag och minoritetsintresse. Valutslaget manifesteras ju i form av beslutskompetens i styrelser och nämnder, medan insynsplatser i grunden bara handlar om informationstillgänglighet.

Herr talman! Av hänsyn till kammarens arbetsbelastning avser jag inte att yrka bifall till nämnda reservation, utan jag nöjer mig med denna markering. I övriga delar vill jag yrka bifall till utskottets hemställan.

Anf. 52 ÅSA TORSTENSSON (c):

Herr talman! Jag skulle vilja börja med att yrka bifall till reservationerna 3 och 7.

Det är med tillfredsställelse som jag konstaterar att en majoritet i konstitutionsutskottet nu har tagit ett tydligt steg framåt vad gäller inställningen till detta med att kunna dela kommuner och genomföra folkomröstningar. Krav som Centerpartiet i flera år har drivit får nu gehör och ger nu bra förutsättningar för en förstärkt lokal demokrati. Regeringen bör återkomma till riksdagen med förslag om hur kommunindelningar lättare kan genomföras och om hur medborgarnas inflytande över initiativärenden kan förstärkas.

Demokratins utveckling och demokratins tillstånd diskuteras mycket i dag, oftast med utgångspunkt i ett minskande intresse för politiska partier

och i ett minskande valdeltagande. Med rätta står demokratiutvecklingen högt på alla partiers dagordning, eftersom det direkta partiengagemanget betänkligt svajar. Därför anser jag att det är mycket viktigt att se över *alla* former som kan leda till ett större engagemang i samhällsfrågor och i politiskt arbete och att ta tag i de regler och den kultur som faktiskt kan hindra människors engagemang.

Många av beslutsstrukturerna i dag är skapta och tillkomna i en tid då samhället framför allt såg annorlunda ut och i många avseenden var starkt hierarkiskt. Därmed har också politiken som redskap för att förändra helt andra metoder i dag.

Ett problem är att varken den offentliga organisationen eller partiernas organisationer har klarat av att förändra sig i takt med medborgarnas förändrade krav och nya generationers syn på både ansvar och delaktighet. Medborgarnas kritiska hållning till partier och till politiskt engagemang bottnar ofta just i svårigheten för etablerade att möta nya otraditionella metoder för förändring och medborgardelaktighet.

Många av de organisationsformer som skapades för att vara i medborgarnas tjänst är t.o.m. hinder för medborgarnas delaktighet och möjligheter till medansvar. Att genomföra en mental strukturförändring, vilket det lika ofta kan finnas behov av, och att agera utifrån ett öppnare förhållningssätt tar tid. Mentala kulturförändringar är tröga och inte tillräckliga. Det behövs genomgripande förändringar inom ett flertal områden där den kommunala/lokala nivåns möjligheter att utveckla/förändra och förnya demokratins arbetsformer är oerhört viktiga.

Det finns så mycket klokskap i engagemanget runtom i våra kommuner, såväl små som stora. Vi vet att möjligheterna att påverka sitt närområde gör att intresset för andra samhällsengagemang ökar. Den lokala demokratin är inkörsporren till samhällsintresset i stort. Det är på den lokala nivån som en öppenhet för nya demokratiska strukturer, parallellt med vår traditionella representativa demokrati, skall ses som en positiv utmaning; den skall inte avfärdas som vore det fråga om en odemokratisk hantering.

I ett stort antal kommuner runtom i landet har det "lokalpolitiska engagemanget" just växt upp kring intresset för att bilda nya kommuner och genomföra kommunandelningar. I många kommuner har man också arbetat så länge att det finns, eller har funnits, krav på genomförande av folkomröstning i frågan.

Detta engagemang måste tas på allvar. Det är inte fråga om blåögda entusiaster som tror att man kan bilda och driva kommuner enbart på en stark vilja och känsla för sin bygd. Det är snarare så att dessa grupper genomlyser den kommunala ekonomin och dess förutsättningar, något som kanske egentligen få förtroendevalda någonsin har gjort.

Centerpartiet vill decentralisera makten och överföra en ökad makt på den lokala nivån. Kravet ökar från medborgarna att verkligen vara delaktiga i den lokala beslutsprocessen men, som sagt, avståndet upplevs som mycket negativt.

För att möta detta har det i flera kommuner bildats kommunalnämnder. Men försöken upplevs ofta som halvmesyrer då de saknar de viktigaste instrumenten för lokal självstyrelse: De är inte direktvalda och speglar därmed inte den politiska sammansättningen i kommundelen, och de har ingen beskattningsrätt. Därför bör detta ändras genom att göra det

lättare att införa direktval till kommunalnämnder och genom att låta de direktvalda organens inflytande öka över det lokala områdets förvaltning. Detta framgår av en av de reservationer som jag har yrkat bifall till.

Jag vill återkomma till frågan om kommunindelning, eftersom det är vad vi har att prioritera.

Processen från ansökan om kommunindelning till slutligt beslut är lång och omständlig. Det är självklart att ett beslut om kommunindelning skall föregås av en seriös och opartisk utredning om de ekonomiska förutsättningarna liksom av en lokal folkomröstning. Det är detta som jag lyfter fram i mitt särskilda yttrande. Jag hoppas att ett av resultaten efter ett tillkännagivande till regeringen blir att man belyser de praktiska förändringar som behövs.

Centerpartiet anser t.ex. att kommunindelning i första hand är en politisk, inte en byråkratisk, process. I dag ansvarar dock Kammarkollegiet för att en bedömning görs av om processen skall gå vidare eller ej. Det rimliga är naturligtvis att det är ett politiskt organ som beslutar om att inleda en utredning, inte en myndighet. Vid ett folkomröstningsförfarande anser även Centerpartiet att en kommunindelning skall genomföras om en majoritet av invånarna i den aktuella kommundelen så vill.

Dessutom, och nu går jag in på det moment som har med folkomröstning att göra, är förslaget i betänkandet att folkomröstning – när en viss procentandel av befolkningen står bakom ett sådant initiativ, t.ex. 10 % – skall genomföras utan föregående prövning av fullmäktige. Det är en viktig parallellåtgärd. De erfarenheter som hittills gjorts vad gäller folkiniciativ till folkomröstningar är mycket nedslående. Med få undantag har fullmäktige avvisat de initiativ som kommit fram.

Den sista del i betänkandet som jag vill ge möjligheter att utvecklas gäller den medborgerliga motionsrätten. Återigen får vi rannsaka oss själva och bekänna att det finns stora brister i dialogen mellan medborgare och oss politiker. Det får till effekt att mycket klokskap som är värdefull både för själva samhällsengagemanget och för att faktiskt genomföra bra förändringar i lokalsamhället faller bort. Det är oklokt att inte göra allt för att fånga upp denna klokskap.

Jag anser att regeringen borde tillsätta en utredning just för att nå förändringar i kommunallagen så att röstberättigade kan använda sig av kommunal motionsrätt. En sådan möjlighet tror jag skulle få många spännande effekter. Låt oss inte falla för argumentet att kommunerna inte kan ta emot, inte har tid och inte kan handlägga ett antal dåliga motioner!

Herr talman! Det är med ganska stor tillfredsställelse som jag konstaterar att den lokala demokratins möjligheter att fördjupas tillsammans med medborgarna nu kan stärkas. Som jag uppfattat det har också demokratiminister Lejon i flera sammanhang förklarat behovet av att genomföra förändringar utan att vara låst i hur det varit eller hur det av tradition bör vara. Jag tror att demokratiministern välkomnar ett sådant här initiativ.

Det viktigaste uppdrag som vi politiker långsiktigt har är att skapa förutsättningar för en fördjupad demokrati. Det uppdraget innebär att vi måste släppa på rädslan för att möta nya metoder i demokratins tjänst.

Anf. 53 HELENA BARGHOLTZ (fp):

Herr talman! Öppet och ogenerat domstolstrots från kommuner har blivit en allt vanligare företeelse. Det finns i dag ett oacceptabelt antal domar som våra kommuner vägrar att verkställa, ofta med hänvisning till att det är alldeles för kostsamt. Ansvariga politiker i de kommuner som struntar i domstolsutslagen kan inte vara överdrivet stolta över att de på eget bevåg sätter sig över lagen.

När länsrätterna dömer är det meningen att domen skall följas. Om en kommun förlorar ett mål handlar det ofta om att en medborgare får rätt till t.ex. en bostad eller en personlig assistent i enlighet med någon rättighetslagstiftning. När denna medborgare sedan kräver sin rätt i enlighet med utslaget struntar kommunen i vad den i domen ålagts. Detta är inget annat än en bristande respekt för rättsstaten. Den politiska majoriteten i sådana kommuner förnekar därmed en enskild eller en minoritet dess lagliga rättigheter, och det här otyget riskerar att helt rasera tilltron till staten.

Detta domstolstrots belyser det faktum att det finns en oklar uppfattning om maktfördelningen mellan staten och kommunerna. Mer konkret handlar det om vissa kommunpolitikernas bristande insikt om kommunens olika roller. Kommunen kan själv som lokal myndighet besluta om service och välfärd i enlighet med majoritetens önskemål. Medborgarna får därmed i praktiken den service som de är beredda att betala för, och de har chansen att ompröva sin inställning i kommunala val vart fjärde år.

Men, och det är väldigt viktigt, kommunerna skall också verkställa service- och välfärdsinsatser som vi i riksdagen har bestämt nationellt. Det handlar för de flesta av oss om grundläggande regler för våra livsvillkor. Men för människor med funktionshinder kan det handla om betydligt mer omfattande rättigheter som sannolikt inte skulle få samma omfattning om regleringen överlämnades till kommunerna. För dessa mer omfattande rättigheter, som t.ex. LSS, utgår ersättning från staten till kommunerna.

Det är orimligt att vi i riksdagen tillskapar rättigheter på sociala områden som kommunerna sedan inte medverkar till. Förutom de medborgare som trots domstolsutslag förnekas sin rätt finns det ju många som inte får sin sak prövad över huvud taget eftersom de inte kan eller orkar överklaga kommuners eller landstings avslag.

Staten har det övergripande ansvaret för medborgarnas rättigheter och skyldigheter. Om de rättigheter som tillskapas inte skall gälla i praktiken är det bättre att vi avstår från att stifta de här rättighetslagarna. Rättigheter får inte bara finnas på papperet.

Det finns på förekommen anledning skäl att fundera på vilka åtgärder som är lämpliga för att motverka den nuvarande mycket allvarliga situationen. Ett alternativ är att rättighetslagar som LSS lyfts upp till en nationell nivå och att kommunerna endast får verkställa välfärden med hjälp av specialdestinerade statsbidrag. Ett annat alternativ som tidigare utretts är möjligheten att införa en s.k. kommunbot för de kommuner som trots att verkställa domstolsbeslut. Det skulle kunna sätta välbehövlig ekonomisk press på kommunerna att följa lagen.

Kommunalansvarsutredningen föreslog i sitt betänkande redan 1989, alltså för tio år sedan, att ett ekonomiskt sanktionssystem som kallades för kommunalbot då skulle införas direkt riktat mot vederbörande kom-

mun eller landsting som gör sig skyldig till domstolstrots eller lagtrots. Förslaget ledde inte till någon proposition från regeringen. Så kom Lokaldemokratikommittén och föreslog i sitt betänkande 1993, som heter *Förtroendevaldas ansvar vid domstolstrots och lagtrots*, att kommuner och landsting i första hand själva genom sina revisorer skall vidta åtgärder mot domstolstrots och lagtrots. Regeringen valde, bl.a. till följd av den splittrade opinion som kom fram vid remissbehandlingen av förslaget, att gå vidare med bara vissa delar av kommitténs förslag. Och så kom 1995 en departementspromemoria som hette *Kommunalt domstolstrots och lagtrots*, där man föreslår att det införs ett personligt vitesansvar för kommunalpolitiker. Den här promemorian bereds för närvarande. Och nu i dagarna har den s.k. Bemötandeutredningen kommit med förslag till åtgärder för att utveckla bemötandet av personer med funktionshinder. Ett av förslagen gäller åtgärder för att motverka domstolstrots.

Såsom det framgår av det jag har sagt saknas det alltså inte förslag till förändringar. Enligt min mening är det angeläget att regeringen snarast lägger fram förslag som motverkar kommuners och landstings ovilja att verkställa domar för medborgare.

Med hänvisning, herr talman, till vad jag nu har framfört, yrkar jag bifall till reservation nr 9. I övrigt står jag naturligtvis bakom samtliga Folkpartireservationer.

Avslutningsvis gläds jag ju väldigt mycket över att KU:s majoritet nu är positiv till att det bör bli lättare att dela kommuner genom att de procedurer som har samband med kommunindelningen underlättas. Det är ju ett gammalt Folkpartikrav.

Jag vill än en gång yrka bifall till reservation nr 9.

Anf. 54 PER LAGER (mp):

Herr talman! Att stärka och fördjupa demokratin har varit något av ett fundament för Miljöpartiet sedan bildandet för snart två decennier sedan. Den politiska verkligheten i dag är att vi har å ena sidan politiskt kunniga medborgare och å andra sidan en politisk struktur och ett partipolitiskt system som krisar. Medborgarna känner inte igen sig i de politiska besluten. Med EU-medlemskapet har också ökad makt flyttats längre bort från invånarna. Alltfler upplever det som svårt eller omöjligt att påverka politiken.

Det partipolitiska deltagandet minskar. Partierna har färre medlemmar och svårt att hitta intresserade till förtroendeuppdrag. En avgörande orsak till denna demokratins kris anser jag är att medborgarna inte ges förtroende att få tillräckligt inflytande över beslutsfattandet. De valda politikerna är tydligen inte tillräckligt lyhörda för människors önskemål och vågar kanske dessutom inte lämna ifrån sig något av den makt de själva har.

Men, herr talman, de offentliga institutionerna och de politiska beslutsstrukturerna är till för folket och givetvis inte tvärtom. Därför måste vi försöka förändra dessa på ett sätt som vitaliserar och fördjupar demokratin och får människor att känna sig delaktiga i de beslut som fattas och därefter känna ansvar. Det gäller förstås inte minst på den regionala och lokala nivån.

Miljöpartiet har två motioner i det här betänkandet. Den ena behandlar folkomröstningsinstitutet och den andra tar upp möjligheterna till misstroendeförklaring och utlysande av nyval i kommuner och om att röstberättigade i en kommun också skall ha motionsrätt i kommunfullmäktige.

Herr talman! Vid det här betänkandets behandling i utskottet har Miljöpartiet som vågmästare bildat majoritet med den borgerliga oppositionen i de här två frågorna, kommunindelningar och de kommunala folkomröstningarna.

När det gäller möjligheterna att bilda nya kommuner måste frågan givetvis ses ur sitt historiska perspektiv. Den stora kommunsammanslagningens reformen kanske var effektiv vad gäller t.ex. viss samhällsservice, men den fjärrade samtidigt medborgarna från politikerna, och det folkliga engagemanget för den kommunala politiken minskar. Det finns möjligheter att initiera och få igenom en delning av kommunen där kommungränserna och sammanslagningarna uppenbart blev fel, men proceduren är väldigt omständlig och svårförståelig. Det är inte bara majoritetens inställning som gäller, utan mer att det skall föreligga s.k. objektivt bärande skäl. Vilka dessa skäl är, och hur tungt olika sådana skäl väger, vet ingen. Det överlämnas åt praxis. Men man kan nog ändå hävda att det handlar om t.ex. befolkningsutveckling, näringsgeografiska förhållanden, service och kommunalekonomiska konsekvenser samt att kommunfullmäktiges inställning skall väga väldigt tungt. Dubbelt så många ansökningar om delning har trots allt avslagits som godkänts av regeringen.

Det viktigaste måste ändå vara att det är människorna själva i en kommun som vill och kan ta ansvar för en egen kommunorganisation med allt vad det innebär. Hösten 1997 var jag själv engagerad i ett försök till kommunindelning i mitt eget län. Det var Ljungskile i Uddevalla kommun som inte fick den utredning man begärde av Kammarkollegiet och regeringen trots att man hade ett brett folkligt stöd och ett enigt fullmäktige bakom en sådan utredning.

Här fanns möjligheterna, det folkliga intresset och viljan. Men möjligheterna stoppades av att Kammarkollegiet avlog utredning efter en preliminär analys. Så borde det givetvis inte få gå till. Här fanns ett brett och tungt underlag som borde ha föranlett en särskild utredning. Med detta, herr talman, yrkar jag bifall till utskottsmajoritetens hemställan i denna del.

Den förväntade majoritet vi på det här sättet kan skapa i kammaren innebär i den här frågan ett tillkännagivande till regeringen om att återkomma med förslag om hur procedurerna för kommunindelning kan förenklas.

Den andra fråga, herr talman, där vi bildar majoritet, har med folkomröstningar i kommunerna att göra. Resultatet av hittills genomförda sådana är nedslående ur folkligt perspektiv. När bestämmelserna om folkinitiativ infördes 1994 i kommunallagen sänktes den av Lokaldemokrati-kommittén förslagna gränsen på 10 % till 5 %. Att detta skulle innebära en större möjlighet för folket att få folkomrösta i särskilt viktiga frågor har inte visat sig fungera. Det är ju fullmäktige som beslutar huruvida folkomröstning skall hållas eller inte. Bara i något enstaka fall av 60, faktiskt bl.a. i Uddevalla, har detta skett.

Det är betydligt mer demokratiskt att ett initiativ av en viss procentandel, t.ex. 10 % av kommunens befolkning, faktiskt innebär att en folkomröstning måste hållas. Det är också viktigt hur och av vem frågeställningarna formuleras. Det handlar alltså om en förstärkning av medborgarnas inflytande. Om detta är en majoritet i utskottet, med Miljöpartiet som vågmästare, överens. Vi vill att regeringen utreder en sådan förstärkning. Jag yrkar alltså bifall till utskottsmajoritetens hemställan i denna del.

Utöver dessa två viktiga frågor i betänkandet har vi i Miljöpartiet med anledning av våra motioner bifogat två reservationer och ett särskilt yttrande. Vi anser att det bör finnas möjligheter inom det kommunala området, precis som i riksdagen, att kunna rikta misstroendeförklaring mot kommun- och landstingsstyrelse som helhet eller mot enskilt kommunalråd eller landstingsråd.

I samma reservation tar vi upp kravet på att en möjlighet till upplösning av fullmäktige med åtföljande nyval införs i kommunallagen. Detta förslag finns också i en reservation av Folkpartiet och Moderaterna. Om vår reservation, alltså Miljöpartiets reservation, faller så kommer jag att stödja Folkpartiets och Moderaternas motion i denna del. Jag yrkar alltså bifall till reservation 5, Miljöpartiets reservation.

Den andra reservationen handlar om att ge kommunalt röstberättigade kommunal motionsrätt. Det är också ett sätt att fördjupa demokratin och ge medborgarna utrymme för initiativ. Framför allt innebär det en möjlighet att bli delaktig mer på egna villkor. Här har Centern ställt sig bakom vår reservation.

Många goda förslag kommer aldrig fram eftersom de ofta kräver politiskt engagemang och kontakter med politiker och politiska organisationer. Här behövs en ändring av 5 kap. 23 § kommunallagen så att de kommunalt röstberättigade nämns tillsammans med andra som har motionsrätt i fullmäktige. Miljöpartiet föreslår att en parlamentarisk utredning snarast får uppgiften att hantera bl.a. just den här frågan. Jag yrkar bifall till reservation 7.

Till sist, herr talman, vill jag ta upp mitt särskilda yttrande. Det handlar om folkomröstningar, om att de i vissa fall skall vara beslutande och om att också en minoritet i fullmäktige bör ha möjlighet att driva fram en folkomröstning. Dessa yrkanden ställde sig inte majoriteten i folkomröstningsfrågan bakom, men jag menar att de skall finnas med bland de frågeställningar som regeringen bör överväga när det gäller folkinitiativ och kommunala folkomröstningar.

Anf. 55 GÖRAN MAGNUSSON (s):

Herr talman! Kommunal demokrati är ett fundament i det svenska samhällsbygget. Det har sagts många gånger tidigare, men jag tycker att det förtjänar att upprepas i en debatt i Sveriges riksdag när vi diskuterar just de här frågorna. Det ger mig också anledning att säga att jag tycker att man skall närma sig frågorna kring den kommunala demokratin med stor ödmjukhet och stor försiktighet.

Ledstjärnan i den här debatten och i mitt politiska arbete nu är att göra allt som går för att vända den negativa utvecklingen och öka människornas förtroende för politiken och politikerna. För mig är basen i det här arbetet den representativa demokratin. Det är den som ger möjlighet-

er och förutsättningar för överblick och helhetssyn, och det är enligt min mening nödvändigt om man skall kunna driva en bra politik.

Det vilar ett stort ansvar på oss som är verksamma politiker. Det gäller att motsvara det förtroende som väljarna i val har givit oss. Också de politiska partiernas arbete behöver präglas av denna syn, alltså att åter skapa förtroendet för politiken och politikerna.

En väl fungerande demokrati kännetecknas av att medborgarna vill engagera sig och ta ansvar för de gemensamma uppgifterna. Det handlar inte om att överlåta ansvaret på andra. Jag är fast övertygad om att endast en deltagardemokrati har förmågan att behålla medborgarnas förtroende.

Det finns ibland en övertro på att olika regelförändringar, i det här fallet inom kommunallagens och andra lagars ram, skall lösa problemen med förtroende och engagemang. Det behövs säkert förändringar, justeringar, i regelsystemen och nya moment i arbetet. Men ytterst hänger vitaliteten i den kommunala demokratin på kommuninvånarnas vilja att delta i arbetet.

Herr talman! De motionsförslag som behandlas i det här betänkandet bärs i de allra flesta fall upp av omsorgen om den kommunala demokratin. Antalet reservationer, som det har talats om i tidigare inlägg här, visar att det på flera punkter råder delade meningar. I två av frågorna har Socialdemokraterna och Vänsterpartiet reservationer. Det gäller kommunindelningar, och det gäller obligatoriska folkomröstningar.

Skillnaderna är mer påtagliga och principiella beträffande kommunindelningar. När det gäller att majoriteten vill ge regeringen till känna att frågan om folkomröstningar, bl.a. obligatoriska sådana, behöver utredas ytterligare hänvisar s- och v-reservationen just till pågående överväganden i Regeringskansliet.

När det gäller kommunindelningar vill jag säga att i den socialdemokratiska reservationen 1, som jag naturligtvis yrkar bifall till, slås det fast att det fordras bärkraftiga kommuner för att klara de stora uppgifterna. Det är också så att grunderna för den nya kommunindelningen 1970 fortfarande är bärande. Det kan konstateras att elva kommuner sedan dess har delats. På det sättet har det uppstått 23 nya kommuner.

Man kan också konstatera att det inte är så att det är stora kommuner som har delats upp i små. Det är ganska små kommuner som har delats upp ytterligare. Vi har ju genom kommunindelningarna skapat några väldigt små kommuner.

1991 års borgerliga regering tillsatte, med beslutsamhetens friska rodnad på kinderna kan man säga, Lokaldemokratikommittén. Den skulle bl.a. lägga fram förslag om att underlätta kommundelandet. När denna kommittés förslag kom kan man säga att det präglades av eftertankens kranka blekhet. Det fanns enligt kommittén inga bärande skäl för att ändra indelningslagen. Kommitténs inställning kanske berodde på att ledamöterna hade sin bas i kommunalpolitiken. Kd-ledamoten Ulla-Britt Hagström återfanns i den här kommittén. Nu återfinns hon i riksdagen, och det skall bli intressant att se om hon har samma insikter eller samma uppfattning i dagens kommande omröstning.

Man kan alltså konstatera att indelningslagen har fungerat tillfredsställande. Majoriteten säger nu att sammanslagningen av kommunerna minskat medborgarnas möjligheter till insyn och överblick samt att anta-

let politiskt aktiva minskat. Man vill dela upp större kommuner i mindre för att råda bot på de här problemen.

Vilka aktiva insatser i den riktningen planerar nu partierna? Skall Stockholms kommun delas upp? Eller behövs inte det eftersom den stora kommunen aldrig har varit föremål för någon sammanläggning? Den var stor redan före 1970. Skall Huddinge kommun delas upp för att nå de syften som Jerry Martinger säger? Vet Jerry Martinger besked huruvida man planerar uppdelningar i Stockholm, Huddinge eller andra kommuner?

I Göteborgs kommun, eller Göteborgs stad som de vill att man skall kalla dem, hölls vid valet förra året en folkomröstning i hela kommunen om Askims, Älvsborgs och Torslanda församlingar skulle få bilda var sin egen ny kommun, dvs. brytas ut ur Göteborgs kommun.

Resultatet av den folkomröstningen blev att 80 % röstade emot kommundelningen. Det fanns majoritet för en delning i de här församlingarna, men som helhet röstade man emot detta. En intressant iakttagelse i det sammanhanget är att det är rika delar av Göteborgs kommun som vill bryta sig ur. Göteborg har 129 500 kr i genomsnittlig inkomst. Torslanda församling har 142 000, Älvsborgs församling 175 000 och Askims församling 167 000. Det betyder alltså att det skulle bli välbärgade kommuner.

En intressant iakttagelse är att majoriteten i KS-beslutet i Göteborgs stad bestod av socialdemokrater, vänsterpartister och miljöpartister. Vår förra kollega här i kammaren, Claes Roxbergh, står alltså för en annan uppfattning i Göteborgs kommun. Den är möjligen grundad på de faktiska erfarenheter som han har i det sammanhanget.

Fru talman! Jag vill också citera något ur majoritetens beslutstext. De skriver så här inledningsvis: Det finns inget stöd i Göteborg för en delning av staden. Vi har även tidigare framfört andra saksäl för att kommunen skall vara odelad. Till skillnad från andra stora städer som Stockholm eller Malmö finns de välsituerade stadsdelarna likväl som de mindre bemedlade stadsdelarna inom Göteborg. Det ger oss en möjlighet att dela på bördor och bekymmer på ett solidariskt sätt som annars skulle vara svårt eller näst intill omöjligt. Det är för oss viktigt att det även fortsättningsvis blir möjligt. Göteborg är i dag en motor i utvecklingen av Västsverige. I dag är Göteborg attraktivt för företag att etablera sig i, och Göteborg har kraft att medverka i utvecklandet av nya företag och branscher. Denna möjlighet kommer på ett flertal punkter att beskåras om kommunen blir mindre.

Man kan säga att i Göteborg har Miljöpartiet hittat rätt. Solidariteten sätts främst, men här i riksdagen vill man med Moderaternas hjälp dela upp kommuner så att de bäst situerade kommunerna får vara för sig själva och klara sin ekonomi.

Fru talman! Jag yrkar alltså bifall till reservation nr 1.

Jag vill också säga någonting om den kommunala beskattningen. Av det utdelade yrkandet som Jerry Martinger har presterat i dag framgår det mycket tydligt vad det är Moderaterna är ute efter när det gäller den kommunala beskattningsrättens grundskydd, nämligen att omöjliggöra att man skall ha en inomkommunal skatteutjämning.

De välsituerade kommunerna skall få leva sitt liv i sin gräddfil. De kommuner som behöver stöd för att över huvud taget klara de stora sam-

hällsuppgifter som de har, skall få det från staten, och det skall finansieras över statsskatten. Det betyder alltså att en invånare i en kommun som har behov av stöd först får vara med och betala till stödkassan via statsskatten för att man över huvud taget skall få pengar till den egna verksamheten.

Man skulle kunna säga att det, inte som en röd tråd utan som en blå tråd, går ett slags självstyrelsefundamentalism genom de moderata yrkandena som skall göra att kommunernas beskattningsrätt blir grundlagskyddad. Det skall omöjliggöra inomkommunal skatteutjämning och möjliggöra för de rika kommunerna att leva sitt liv, och sedan får resten vara. Det är i det här sällskapet som Per Lager och Miljöpartiet nu befinner sig när man vill öka kommunlandet. Det ingår också i den här processen att man skall underlätta kommunlandet. Då försvarar man solidaritetsarbetet.

Jag har ingen anledning i sig att söka sak med Per Lager. Men det vore väl trevligt att få vara med i solidaritetsfamiljen, Per Lager, i stället för att vara med i den grupp som vill omöjliggöra det solidaritetsarbete som den inomkommunala skatteutjämningen innebär. Det gäller även Centerpartiet, Kristdemokraterna och eventuellt också Folkpartiet.

Fru talman! Jag skall också säga några ord om folkomröstningar. Det är kanske inte så ofta numera som jag har anledning att instämma i de texter som ledarsidan i Dagens Nyheter presterar. Men häromdagen kommenterade de faktiskt den del av det här betänkandet som vi debatterar i dag om folkomröstningar på ledarsidan. Då skrev man inledningsvis så här, och jag ber folkomröstningsentusiasterna att lyssna: "Folkomröstning är sällan någon bra metod för politiskt beslutsfattande. Ytterst få politiska frågor kan beskrivas så entydigt att de lämpar sig för ett förenklat ja- eller nej-svar."

Sedan kritiserar Dagens Nyheter det förhållandet att det som kallas för folkinitiativ inte har mötts av någon större förståelse av fullmäktigeförsamlingarna. Det kan jag faktiskt också instämma i. Det är naturligtvis inte någon bra attityd att nästan varje initiativ för att få genomföra en folkomröstning har avvisats.

Avslutningsvis menar Dagens Nyheter att om möjligheten att kräva folkomröstning skall finnas kvar måste den vara försedd med någon mening, dvs. någon möjlighet att faktiskt genomföra den, annars bör den tas bort. Jag tror att man på allvar skall fundera över om det verkligen är så att folkomröstningsinstitutet i sig skulle lösa de frågor som vi egentligen vill lösa tillsammans. Det handlar kanske mer om det jag inledningsvis talade om, nämligen att försöka stimulera och ge förutsättningar för människors engagemang i kommunalpolitiken och i samhällslivet.

När jag talar om engagemanget handlar det inte bara om att just sitta i fullmäktige, utan om hela det spektrum av olika organisationer, folkrörelsearbete och annat som har burit upp den kommunala demokratin och som fortfarande med god kraft bär upp demokratiarbetet i Sverige.

Fru talman! Låt mig utnyttja de sista 30 sekunderna till att säga någonting om borgmästarbegreppet. Jag tycker inte att det är någon särskilt viktig fråga. Men jag tycker inte heller att vi, med den uppbyggnad vi har med kommunstyrelseordförande, fullmäktigeordförande och kommunalråd, har någon anledning att återinföra ett borgmästarbegrepp som aldrig hade någon folklig förankring eller något folkligt förtroende.

Det ger gäster från utlandet ett alldeles felaktigt intryck av ett kommunalråds eller en fullmäktigeordförandes ställning.

Jag tycker att vi gott kan klara oss utan att förvilla gäster eller att förvilla andra när vi är på besök i andra länder genom att påstå att någon av företrädarna skulle vara borgmästare. Jag tror att det leder tanken alldeles fel hos andra.

Fru talman! Jag skall yrka bifall till de delar av betänkandet där socialdemokraterna är i majoritet. Jag yrkar avslag på de borgerliga reservationerna och bifall till reservationerna 1 och 6, om folkomröstningar.

Anf. 56 HELENA BARGHOLTZ (fp):

Fru talman! För mig hänger inte Göran Magnussons resonemang när det gäller solidariteten ihop beträffande kommunindelningar. Vi har ju redan i dag kommuner med mycket olika ekonomiska förutsättningar. Om man skulle dra ut Göran Magnussons resonemang skulle det innebära att man egentligen bara skulle ha en enda stor kommun i hela landet och att det skulle vara mer solidariskt därför att det då skulle bli något slags jämställt ekonomiskt läge.

Vi vet ju att det redan i dag är olika förutsättningar i olika kommuner. Det är ju det som är ett grundläggande skäl till varför vi har det här skatteutjämningsystemet, som det i och för sig finns mycket kritik att rikta emot. Det var min ena reflexion.

Den andra, fru talman, är att jag gärna skulle vilja ha någon synpunkt från Göran Magnusson på det jag tog upp i mitt anförande, nämligen frågan om lagtrots och domstolstrots. Jag vet ju att socialdemokraterna inte heller gillar detta – tack och lov, skall jag säga. Men varför är man inte beredd att redan nu i utskottet stödja ett tillkännagivande? Frågan har stötts och blötts i tio år och regeringen tycks aldrig kunna komma till skott i frågan.

Anf. 57 GÖRAN MAGNUSSON (s):

Fru talman! Solidariteten hänger ihop. Det framgår av vårt betänkande, och Lokaldemokratikommittén tittade också på huruvida skatteutjämningsystem och annat gynnade eller missgynnade olika storlekar på kommuner och kommunindelningar. Man sade väl inte att man fann några egentliga samband på det området.

Jag är inte alls förespråkare för att man bara skall ha en kommun i landet. Men jag är förespråkare för solidariteten, och då kan jag inte utifrån mina utgångspunkter anse att de bäst situerade kommunerna skall ha något slags gräddfil och att vi sedan på annat sätt skall försöka klara upp bekymren i de kommuner som på olika sätt måste ha statligt stöd. Jag förordar det skatteutjämningsystem som kammaren snart kommer att få möjlighet att ta ställning till. De som då vill stödja det solidariska i det här har ju möjlighet att stödja också skatteutjämningsystemet.

Jag tycker att frågan om lagtrots är mycket besvärlig. Flera av de frågor vi har – det gäller ju också upplösning och nyval i fullmäktigeförsamlingar – bygger faktiskt på att kommunerna, utan särskilda sanktioner, utan särskilda lagregleringar, följer den lagstiftning som i olika sammanhang gäller. Lagtrotsen är ju en förhållandevis ny företeelse. Det är klart att om riksdagen har stiftat lagar av rättighetskaraktär som sedan inte kan fullföljas med den organisation vi har är detta inte tillfredsstäl-

lande. Men jag måste också framhålla att när jag har läst på om lagtrots och tittat i lite utredningar är det uppenbart att frågan inte på något sätt är enkel. Det är förenat med stora komplikationer att införa kommunbot, kommunalpolitikerbot eller sanktioner på olika sätt.

Anf. 58 HELENA BARGHOLTZ (fp):

Fru talman! Jag vill fråga Göran Magnusson: Har de hittillsvarande kommundelningar som ändå har skett under de senaste åren – vi har haft ett flertal – lett till ökade ekonomiska skillnader mellan människor i de delade kommunerna jämfört med vad man har haft tidigare? Kan man säga att det här har bidragit till en ökad ojämlikhet när det gäller ekonomiska villkor för landets invånare?

För att återgå till lagtrotset är det ändå så att det ökar. Det handlar också om respekten för vår rättsordning. Om vanliga medborgare, inte minst de som drabbas själva, ser att jag går till domstol med allt vad det innebär av besvär och kostnader för mig och får rätt t.ex. av länsrätten och att kommunalpolitikerna struntar i att verkställa detta – vad ger då det för signaler till kommuninvånarna när det gäller deras egen inställning till rättssäkerheten och till att följa gällande lagar? Trots allt skall ju vi politiker gå i bräschen för att stå upp för det som är rätt och riktigt och vara skötsamma.

Anf. 59 GÖRAN MAGNUSSON (s):

Fru talman! De bedömningar som har gjorts av ekonomin ihop med kommundelningar och som varit mera översiktliga har väl inte tytt på att man utan vidare kan dra fram några entydiga exempel på hur det här har utvecklats.

Sedan skall man också säga, när det gäller i varje fall 90-talets kommundelningar och tidigare delade kommuner, att effekterna av den inomkommunala skatteutjämningen har verkat i den riktningen att man har klarat sig bra även i kommuner med ett bräckligt ekonomiskt underlag. På det sättet är det viktigt att slå vakt också om kommunalskatteutjämningen som jag ser det. Men den fara jag ser och som jag tycker att Per Lager och miljöpartister som skall rösta senare på eftermiddagen också borde se är att "kommundelarna", det starkaste partiet som vill dela kommuner, vill ju heller inte ha någon inomkommunal skatteutjämning. Och det är ju där solidaritetsproblemet uppstår. Alla partier borde fundera över om det verkligen är så klokt att sätta i gång en process där man får rika kommuner för sig, och så får vi försöka klara våra problem i övrigt.

När det gäller lagtrotset har jag inget ytterligare bra svar. Det här övervägs nu i Regeringskansliet med hjälp av tidigare utredningar, tidigare funderingar. Låt mig bara antyda, fru talman, att om man från en domstol kan utmäta sanktioner mot en kommun för att den inte följer en av riksdagen stiftad lag är det väl risk för, om man skall ha ett rättssäkert system, att man också på något sätt måste införa ett system där kommunen kan få fastställt om den verkligen är skyldig att följa lagstiftningen eller få lagstiftningen prövad. Det är väl det här som är en av implikationerna i hela systemet. Jag tror att man skall tänka sig noga för innan man ger sig in i det här.

Anf. 60 INGVAR SVENSSON (kd):

Fru talman! Göran Magnusson hälsade bl.a. oss kristdemokrater välkomna i solidaritetsfamiljen. Får jag säga att vi tillhör solidaritetsfamiljen, men när jag säger detta innebär det inte att vi ställer upp in blanko på olika utjämningsystem som socialdemokraterna har hittat på.

Men vi tillhör också subsidiaritetsfamiljen. Den familjen tycker jag har ett betydande intresse just i den här debatten om kommunala demokratifrågor. Därför studsade jag när jag hörde Göran Magnusson säga att man vill dela större kommuner till mindre. Vilka ”man”? Utskottsmajoriteten pekar på att man skall öka möjligheterna till detta, inte att man skall genomföra det här. Det är ju inte så att det är riksdagen som skall besluta vilka kommuner som skall delas, utan man måste ta hänsyn till det lokala intresset och det lokala engagemanget omkring de här frågeställningarna.

Jag vill också säga ett par ord om folkomröstningar. Göran Magnusson säger att det är ett dåligt instrument. Men sedan kommer han till slutsatsen att man ändå kan ha det i vissa sammanhang. Jag är beredd att dela uppfattningen att man skall vara mycket restriktiv när det gäller folkomröstningar, i synnerhet i tekniska frågor. Men när det gäller kommunfrågor kan det vara viktigt att man ändå har en säkerhetsventil. Det kan vara en liten detaljfråga som är viktig för många människor, men som kanske inte är av så där väldigt stor principiell vikt ur partipolitisk synvinkel, och då är det en viktig säkerhetsventil. 10 % av en befolkning i en kommun – det är faktiskt ett omfattande engagemang.

Anf. 61 GÖRAN MAGNUSSON (s) replik:

Fru talman! Jag begär väl inte att kristdemokrater eller andra skall ställa upp in blanko. Det finns ju en förslagsutredning och förslagen kommer, och då får man naturligtvis diskutera det.

Vad jag pekar på är att i det sällskap som majoriteten befinner sig beträffande kommunindelningar, befinner sig också Moderata samlingspartiet, som vill kasta hela det inomkommunala skattejämningsystemet över bord. Det är ju där som den stora faran i solidaritetsresonemanget uppstår.

Jag vet vidare att kd tycker att subsidiaritetsprincipen är väldigt viktig. Man skall dock komma ihåg att denna egentligen inte är en decentraliseringsprincip. Subsidiaritetsprincipen går ut på att man skall fatta beslut där det är bäst att de fattas ur effektivitetssynpunkt osv. Det är alltså inte fråga om ett decentraliseringsresonemang. Är det bäst att fatta besluten i Stockholm, skall man också göra det, men om det är bäst att de fattas i Bryssel, skall man i stället göra det. Jag vill gärna säga att det är detta som är innebörden i den principen.

I frågan om kommuner skall delas eller ej intar Ingvar Svensson en mera passiv hållning. I betänkandet står det dock: ”En möjlighet – – – är – – – att dela upp större kommuner i mindre.” Jag trodde att man menade allvar med detta, men så var det tydligen inte riktigt. Det var kanske bara ett sätt att samla ihop en majoritet – om än ganska bräcklig – för detta delande.

Jag hoppas fortfarande att Per Lager kommer att uppmana sig själv och sina kolleger att inte av solidaritetsskäl rösta för majoriteten beträffande kommunindelningarna. Jag tycker att det stämmer bättre med Miljöpartiets i andra sammanhang deklarerade ståndpunkter.

Anf. 62 INGVAR SVENSSON (kd) replik:

Fru talman! Det är glädjande att kunna notera att Göran Magnusson har uppfattat subsidiaritetsprincipen på ett korrekt sätt. Den klarsynen har inte alltid förekommit här i kammaren.

Det som jag sade här är ingen uppmjukning. Det står faktiskt att vi vill förbättra möjligheterna att genomföra kommunandelningar, inte att sådana skall göras. De initiala besluten i dessa frågeställningar måste tas på lokal nivå.

Anf. 63 GÖRAN MAGNUSSON (s) replik:

Fru talman! Först skall man kanske ändå säga att det ytterst är riksdagen som har ansvaret för rikets indelning både i kommuner och i län. Det är inte så, som framhålls i betänkandet, att så fort en majoritet i en kommun vill öppna eget skall det ske i kommunaldemokratis namn. Det är inte ett möjligt förhållningssätt. Av t.ex. folkomröstningsresultatet i Göteborg framgår hur man såg på detta.

Vidare trodde jag att man tog frågan om storleken och bristen på insyn och överblick på allvar, så att man inte bara ville förenkla processen utan faktiskt också ville åstadkomma förbättringar på det här området och helt enkelt säga att de största kommunerna inte är bra utan skall slås sönder. Det är dock ett retoriskt resonemang från mig – det finns ju inte någon människa som tänker sig att t.ex. Stockholms kommun skall delas. Jag förstår vad som är tanken bakom det här.

För min del vill jag återigen hänvisa till ”den blå tråden”. Det moderata intresset i det här sammanhanget gäller ju mindre av överblick och insyn och är mera en fråga om att kunna släppa in de välsituerade kommunerna i en gräddfil. Det förvånar mig att Kristdemokraterna, Centerpartiet och Miljöpartiet ställer sig bakom det resonemanget.

Anf. 64 PER LAGER (mp):

Fru talman! Jag tror att det här handlar mer om tillit till människor och till folkliga initiativ än om misstänkliggörande av försök att bilda nya kommuner. Man måste visa stor tillit till människornas vilja och engagemang. Det som vi syftar till med majoritetstexten är att underlätta proceduren, inte att kommuner nödvändigtvis skall delas. Det handlar om vilket intresse som finns och vilka folkinitiativ som tas ute i kommunerna.

Jag gav ett exempel, Uddevalla kommun, som visar att det inte fungerar bra som det är nu. Ljungskile ville där bryta sig ut, men Kammarkollegiet ville inte ge möjlighet till en närmare utredning, trots att underlaget var väldigt bra och kommunfullmäktige hade sagt ja. Där har vi ett problem. Denna procedur måste underlättas.

Det handlar alltså inte om enskilda fall, t.ex. Göteborg som nämndes av Göran Magnusson. Han ville ställa mig mot Claes Roxbergh där nere. Där har man haft folkomröstning och tagit ett beslut. Meningen är att man på alla ställen skall kunna fatta beslut om ifall det skall göras en delning eller inte. Vad vi är ute efter är att underlätta proceduren.

Storleken är ofta en anledning till att man vill dela en kommun. Framför allt gäller det för tidigare små kommuner som har slagits ihop men som inte har funnit sig så bra till rätta med detta.

När det sedan gäller ”den blå tråden” eller moderaternas syn på skatteutjämningen vill jag säga att jag givetvis inte delar denna. Det skapas på det sättet inte någon familj när det gäller skatteutjämning.

Prot. 1998/99:74
24 mars

*Kommunala
demokratifrågor*

Anf. 65 GÖRAN MAGNUSSON (s):

Fru talman! Det som jag ville peka på med ”den blå tråden” är den systematik som Moderata samlingspartiet har i dessa frågor. Slutresultatet kommer ju, om det inte finns en annan majoritet i denna kammare, att bli att de bäst ställda kommunerna får åka i gräddfil. Jag har svårt att förstå varför Miljöpartiet skall underlätta en utveckling av det slaget.

Det är precis den frågan som jag tycker att Miljöpartiet har anledning att fundera över. Man tar sig enklast ut ur det här genom att avstå från att stödja kommunalningsmajoriteten i betänkandet.

När det sedan gäller folkliga initiativ vill jag säga att sådana skall tas med väldigt stor respekt. Men jag skulle gärna vilja ställa en fråga till Per Lager. Om jag minns rätt var det majoritet för delning i alla de tre församlingarna i Göteborgs kommun. Tycker Per Lager att de ändå inte skall delas utan att det är uppfattningen i kommunen i dess helhet som skall gälla?

Anf. 66 PER LAGER (mp):

Fru talman! För att svara på den senaste frågan från Göran Magnusson vill jag säga att jag inte som Centerpartiet anser att det enbart är den kommunal del som vill bryta sig ut som skall ha avgörandet. Det kan också vara så att det i den del som utbrytningen skall ske från finns ett intresse av att kommunen skall fortleva oförändrad.

Göran Magnusson! Det finns ingen naturlag som säger hur stor en kommun skall vara. Tidigare hade vi massor av små kommuner, och nu har vi många väldigt stora kommuner. Det är klart att det någonstans finns anledning att fundera över när en kommun fungerar mest optimalt. Det sker framför allt när människorna känner hemvist i den och upplever att den har en naturlig geografisk avgränsning. Då skall självklart också det folkliga initiativet och vår tillit till människors intressen väga tyngre än misstanken om att man är ute efter att hitta en gräddfil.

Anf. 67 GÖRAN MAGNUSSON (s):

Fru talman! Det är inte bara fråga om en misstanke om att hitta en gräddfil. Det räcker med att titta på det i dag utdelade yrkandet från Moderata samlingspartiet och att koppla samman det med detta partis stora intresse av att grundlagsskydda beskattningsrätten och att dela kommunerna. Jag tycker att det är alldeles uppenbart för alla vilket syfte Moderata samlingspartiet här har.

Per Lager och Miljöpartiet väljer naturligtvis alldeles fritt var de vill stå i förhållande till dessa förändringar, men syftet är alldeles uppenbart. Jag har även svårt att förstå varför Centerpartiet vill driva på en utveckling som riskerar att skapa gräddfilskommuner. I de kommuner där Centerpartiet är i majoritet är man inte precis nedlusad med skatteunderlag. Snarare behöver man det solidariska stödet från den inomkommunala skatteutjämningen.

Anf. 68 JERRY MARTINGER (m):

Fru talman! Jag måste erkänna att jag inte alls förstår Göran Magnusson när han försöker se ett samband mellan det av mig i dag framställda yrkandet i skattefrågan och det förhållandet att vi vill underlätta delning av kommuner. Vi moderater har ingenting emot att bidrag skall ges till kommuner som har en otillräcklig skattekraft i förhållande till sina uppgifter, men detta är självfallet en uppgift som skall åvila staten. Det är fullt möjligt att uppnå samma utjämning med en annan teknik än den som nu används. Staten kan t.ex. ta ut en s.k. neutraliseringsavgift, som fördelas till kommuner med låg skattekraft och höga strukturkostnader. Samtidigt skulle vi kunna ha kvar incitamenten för kommunerna att öka den egna skattekraften och slippa pomperipossaeffekter. Det enda vi moderater sätter oss emot är det system som nu gäller, eftersom det kränker den kommunala beskattningsrättens princip.

Det är självklart att vi skall ha bärkraftiga kommuner, men frågan handlar också om vilken verksamhet en kommun skall ägna sig åt. Om man har den uppfattningen att en kommun skall ägna sig åt en mycket omfattande näringsverksamhet, som Socialdemokraterna brukar tycka, innefattande inte bara kommunala bostadsbolag utan även t.ex. budbils-transporter, sekreterarservice, gymverksamhet och blomsterförsäljning som vissa kommuner driver, blir det självfallet fråga om väldigt stora kommunala ekonomiska engagemang med större krav på bärkraft. Skall man med andra ord låta kommunerna bedriva alla möjliga former av verksamhet, som för övrigt inte ens rimmar med varken grundlag eller kommunallag, blir kommunerna ekonomiska mastodonter. Då är det självklart att det inte heller är lika lätt att dela kommunerna till en sådan storlek att medborgarnas inflytande kommer att öka.

Anf. 69 GÖRAN MAGNUSSON (s):

Fru talman! Skall jag förstå Jerry Martinger så att skatteutjämningsproblematiken är just den inomkommunala skatteutjämningen, som Moderata samlingspartiet nu vänder sig mot? Det är alltså inte den fråga som handlar om att dra in de pengar som skatteunderlaget ger till de välsituerade kommunerna och fördela ut dem via statskassan? Jag har uppfattat Moderaterna på ett något annorlunda sätt, men det är bra om Moderata samlingspartiet numera har den uppfattningen att det är korrekt och rättvist med Robin Hood-skatt. Det är ju det som det handlar om, om man vill uttrycka det i de termerna.

Får jag sedan säga om den omfattande näringsverksamheten att vare sig Socialdemokraterna som parti betraktat eller jag för egen del har den uppfattningen att kommunerna skall driva omfattande näringsverksamhet. Jag kan gärna säga att jag för min del anser att det finns en och annan avart i det här sammanhanget. Men det har knappast med den kommunala ekonomin att göra, och inte med de här frågorna, utan det är mera skönhetsfläckar i marginalen. Skall man tala om kommunala bolag och kommunal näringsverksamhet och koppla det till de ekonomiska förutsättningarna, är det just bostadsbolagen, som Jerry Martinger gjorde undantag för och ansåg att kommunerna kunde ha.

Får jag ställa en fråga till Jerry Martinger. Han hade ett långt och engagerat inlägg om sambandet mellan rikspolitiken och kommunalpolitiken, de stora uppgifter som kommunerna har. Han talade mycket engage-

rat om att detta hängde ihop på ett bra sätt. Jag saknade konklusionen från Jerry Martinger på den punkten: Tycker Jerry Martinger också att man skall ha en samlad valdag? Det är ju de här argumenten som är argument för den samlade valdagen.

Prot. 1998/99:74
24 mars

*Kommunala
demokratifrågor*

Anf. 70 JERRY MARTINGER (m):

Fru talman! Anledningen till att varken jag eller någon annan i kammaren förstod Göran Magnusson när han försökte se ett samband mellan det i dag av mig framställda yrkandet och det förhållandet att vi från moderat sida gärna ser att kommunindelningar underlättas, var att Göran Magnusson uppenbarligen inte har förstått att vi inte har någonting emot att det ges bidrag till kommuner som har svårt att klara sig på egen hand. Det har ju funnits en utjämning i Sverige i flera decennier. Men det är en uppgift som skall åvila staten. Det är inte meningen att de kommunala medlen skall valsa runt från den ena kommunen till den andra. Då kränker man både grundlag och andra lagar.

Göran Magnusson hade också en fråga om gemensam valdag. Jag ser inget direkt samband mellan den frågan och de frågor vi nu behandlar.

Anf. 71 GÖRAN MAGNUSSON (s):

Fru talman! Vi får tillfälle att återkomma till en diskussion om den gemensamma valdagen. Innan dess skall jag läsa Jerry Martiners inlägg, där det fanns mycket bra argument för den gemensamma valdagen. Det var det jag försökte få Jerry Martinger att bekräfta, men det var tydligen inte möjligt.

”Den blå tråden” finns naturligtvis, även om Jerry Martinger nu försöker trassla sig ur den genom att tala om att det har förekommit skatteutjämning i decennier i det här landet. Jo, även jag har en ganska lång kommunalpolitisk erfarenhet och vet att det har förekommit. Men det var just ett utjämningssystem där de kommuner som låg över medelskatekraften inte berördes, och man försökte lyfta de sämst ställda.

Det som har präglat 90-talets utjämningssystem är ju att man använder hela den kommunala skatteintäkten i landet och fördelar den på ett korrekt, solidariskt och rättvist sätt över landet. Det är det som Moderata samlingspartiet, oberoende av system, har protesterat mot.

Jag förstår Jerry Martiners undanlidande resonemang här på det sättet att han menar att de kommuner som har det bra ställt skall ställas utanför skatteutjämningssystemet och inte delta i detta, och resten av befolkningen får utjämna det här med sina egna resurser. Det är så som Moderata samlingspartiet vill ha det.

Mot den bakgrunden tycker jag att det finns mycket goda skäl för de partier som vill se solidariskt på den kommunala verksamheten att undvika att stödja den delningsmajoritet som nu finns, därför att syftet från Moderata samlingspartiets sida är att slå hål på solidariteten.

Anf. 72 ÅSA TORSTENSSON (c):

Fru talman! Det är ganska intressant att lyssna på Göran Magnussons engagerade anslag. Det är trots allt inte lika öppet som demokratiminsterns anslag, att man just är mycket ödmjuk inför medborgarinitiativ och det engagemang som finns runtom i landet. Det är beklagligt att

Göran Magnusson är så misstänksam mot människors initiativ och engagemang och mot de orsaker som ligger bakom detta.

Det finns trots allt en möjlighet för Göran Magnusson att följa en grön tråd i stället. Den gröna tråden är, vilket jag hoppas att Göran Magnusson har förstått, Centerns decentraliseringslinje, som bygger på medborgarinitiativ, på att majoriteten i en kommun del skall kunna avgöra och på att vi har ett solidariskt skatteutjämningsystem som fungerar i det här landet. Då har vi en helhetssyn på decentralisering och lokalt engagemang.

Anf. 73 GÖRAN MAGNUSSON (s):

Fru talman! Jag har utomordentligt stor respekt för den kommunala demokratin. Jag sade inledningsvis att det finns anledning att närma sig de här frågorna med stor ödmjukhet och stor respekt, och även det som kallas folkinitiativ och olika meningsyttringar.

Jag försökte leva väldigt mycket efter det när jag var aktiv kommunalpolitiker. Det är klart att det alltid uppstår spänningar och diskussioner. Men det jag vill peka på är att beslut om folkomröstningar eller kommunal motionsrätt är regelförändringar som jag inte tror i grunden löser problemen, därför att det i grunden handlar om människornas – invånarnas – förtroende för politiken och för politikerna. Politikerna och de politiska partierna har ett jätteansvar för att bringa en bättre tingens ordning till stånd. Jag tror att det finns mycket att göra när det gäller kommunal organisation och annat.

Åsa Torstensson sade tidigare att vi har en gammal organisation som är byggd på hierarkiska mönster. Det är ändå så att vi har en kommunallag från 1990. Jag tror egentligen inte att det är kommunallagen som lägger hinder i vägen för att söka olika alternativ och olika möjligheter till kontakt med medborgare. Det är slentrian, brist på fantasi och lite annat som spelar roll i dessa sammanhang. Möjligheterna finns att skapa en god medborgarkontakt. Det gäller faktiskt också att ta dem till vara i olika sammanhang. Jag må vara en aning kritisk både mot mig själv och mot det parti jag representerar, men jag tror att detta är väldigt viktigt i det arbete vi har framför oss när det gäller att återskapa förtroendet för politiken och för politikerna.

Anf. 74 ÅSA TORSTENSSON (c):

Fru talman! Vi är helt överens om att detta inte är det enda redskap som skall förändras, Göran Magnusson. Mycket riktigt har vi en modern kommunallag, men vi har en struktur och en kultur som är mycket gammaldags. Det var det jag betonade. Den starka tröghet som finns där förändrar man inte i en hast. Det är den som många upplever, precis som jag själv betonade.

Vi har en möjlighet via kommunallagen att möta medborgarinitiativ på ett sätt, men det skall inte förhindra oss att öppna och ge möjligheter på alla plan. Det är bristen i dag: vi tar inte tag i helheten och låter inte demokratiidéerna flöda.

Gör vi det får vi, tror jag, möjlighet att på ett kraftfullt sätt stärka den enskilda invånarens engagemang och intresse för att gå in i samhällsarbetet via politiska partier.

Anf. 75 GÖRAN MAGNUSSON (s):

Fru talman! Jag vill peka på att en hel del av reservationerna i detta betänkande inte bygger på någon annan uppfattning i sak, utan de bygger på att man vill tillkännage regeringen någon liten sak och också visa att det bör läggas fram förslag på dessa områden. Majoriteten har ofta den ståndpunkten att det pågår ett beredningsarbete och att det finns utredningar. Där föreligger inga stora skillnader. Vi har inte sagt att man inte skall ha kommunal motionsrätt, exempelvis. Det är inte den attityden som jag har gjort mig till tolk för i detta sammanhang.

Jag vill sedan ta upp trögheten eller förändringsarbetet. Jag tror att det finns en fara i att man får en diskussion om införandet av den kommunala motionsrätten som ett slags Columbi ägg – som lösningen på dessa problem. Jag tror att det i många sammanhang handlar om ett förhållningssätt och om attitydpåverkande insatser och diskussioner med och bland oss som är politiker. Jag vill betona just den biten därför att jag tror att det finns en risk för att vi annars tror att vi i vanlig ordning kan lösa problemen genom en organisatorisk förändring eller en regelförändring. Det handlar ytterst om människornas engagemang och förmåga.

Jag nystar gärna på en grön tråd i olika sammanhang, Åsa Torstensson, men jag tycker att det är knutar på den gröna tråden som är besvärande i dag. Det gäller bl.a. detta att en del av en kommun genom ett uttalande från en majoritet kan säga att den inte vill vara med resten av kommunen. Jag tycker att det är ett oacceptabelt förhållningssätt. Hela kommunen måste få uttala sig om hur det skall vara. Men Åsa Torstensson och Centerpartiet vill att det skall vara på ett annat sätt. Om några stycken bestämmer sig för att inte vara med resten skall de ha rätt att öppna en egen kommun. Jag tycker inte att det är en bra attityd.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades efter 9 §.)

8 § Patent- och växtförädlarrätt

*Patent- och
växtförädlarrätt*

Föredrogs

Lagutskottets betänkande 1998/99:LU14
Patent- och växtförädlarrätt

Anf. 76 TANJA LINDERBORG (v):

Fru talman! Skall man kunna ta patent på liv? Ännu på 1970-talet var svaret på den frågan ett självklart nej, men i och med genteknikens framväxt och utveckling under 1980-talet började man diskutera att kunna ta patent på levande organismer.

I USA patenterades först bakterier, sedan växter och slutligen också djur. Varken i USA eller Japan har man några uttryckliga hinder mot livspatent i sin lagstiftning. Vänsterpartiet menar att regeringen måste verka på det internationella planet för ett förbud mot patent på olika livsformer.

EU-kommissionen har jobbat i tio års tid med att få igenom ett direktiv med krav på harmonisering av medlemsländernas patentlagstiftning. Syftet var bl.a. att åstadkomma ett politiskt beslut om livspatent. EU-

kommissionens argument var också att främst stötta bioteknikindustrin. Kommissionen hävdade att genteknikforskningen är både dyr och riskabel och att den därför inte kan bedrivas utan patentskydd.

Förslaget mötte ett mycket hårt och oväntat motstånd från såväl enskilda medlemsländer som olika organisationer. När EU-parlamentet behandlade direktivet lade man fram ett otal olika ändringsförslag. Bl.a. Vänsterpartiets EU-parlamentariker var mycket aktiva i denna fråga.

Slutligen antogs direktivet om rättsligt skydd för biotekniska uppfinningar i juli förra året. Jag kan i och för sig tycka att direktivet blev något bättre än det ursprungliga förslaget, men trots det anser Vänsterpartiet att direktivet är oacceptabelt, eftersom uppfinningar som avser växter och djur i princip skall kunna vara patenterbara. Likaså kan uppfinningar som grundar sig på en isolerad beståndsdel av människokroppen kunna patenteras.

Alltfler forskare börjar inse att det finns en risk med livspatent. Man menar att det snarare kan fördröja än gynna vetenskapliga framsteg eftersom det fria utbytet inom forskarvärlden hindras. Många biopatent är dessutom mycket breda och omfattar ännu icke upptäckta egenskaper hos den patenterade genen eller organismen.

Miljöorganisationerna, som har varit mycket aktiva när det gäller detta, har pekat på risken för ytterligare koncentration av makten över växtförädlingen till jordbrukskemiföretagen när genteknisk växtförädling gynnas framför traditionell växtförädling. Djurskyddsorganisationerna invänder mot patentering av transgena djur både av etiska och principiella skäl därför att patent på djur ofta handlar om medicinska försöksdjur. Jag delar dessa invändningar.

Merparten av den gentekniska forskningen och utvecklingen sker i den industrialiserade världen. Det är också där som så gott som alla bioteknikföretag finns. I tredje världens länder finns en stor oro för att man kan komma att få en försämrad situation om metoder som man själv inte har resurser till kommer att öka i betydelse.

Däremot tycker västvärlden att u-länderna är intressanta som försöksmarknader. U-länderna är också intressanta för att basen för genteknik kommer från den rika biologiska mångfald som finns där. Majs, ris, socker och kakao är av mycket stort intresse för genforskningen, eftersom det är varor som har en global konsumentspredning. De här grödorna har utvecklats under århundraden av bönder i tredje världen, och nu kommer grödorna med största sannolikhet att kunna patenteras. På så sätt tvingar man ju in u-landsbönderna i ett beroendeförhållande till företag som t.ex. har ensamrätt till utsäde. På så sätt kan också de lokala variationerna av u-ländernas grödor komma att slås ut, och då blir ju bönderna hänvisade till att köpa utsäde på de villkor som sätts upp av företagen.

Jag skulle kunna ge ett exempel. Det gäller vanilj, som till största delen odlas på Madagaskar. Den näringen försörjer 70 000 bönder. Det är relativt dyrt att producera vanilj. Och för en tid sedan meddelade två bioteknikbaserade företag i USA att de hade lyckats framställa vanilj genom cellodling i laboratorier till bara en bråkdel av kostnaden för traditionellt odlad vanilj. Vem som helst av oss som sitter här inser ju att det kan innebära en katastrof för Madagaskars invånare.

Jag tycker att det är viktigt att påminna om att det bakom gentekniken finns transnationella och kommersiella krafter med enorma resurser som genom patentering naturligtvis vill ha tillbaka pengar på insatt kapital.

Nej, fru talman, patent på livsformer kan aldrig försvaras ur etisk synpunkt. Därför yrkar jag bifall till reservation nr 2, som innebär att Sverige skall verka i olika internationella forum för att få till stånd en konvention som förbjuder patenträtt på livsformer. Reservationen innebär också att Sverige bör följa Nederländernas exempel och överklaga EU:s patentdirektiv till EG-domstolen.

Jag står naturligtvis bakom reservation nr 3 som rör växtförädlarrätten, som jag tror att Viviann Gerdin kommer att beröra. Men för tids vinande avstår jag från att yrka bifall till den reservationen.

Anf. 77 HENRIK S JÄRREL (m):

Fru talman! Lagutskottets betänkande nr 14 behandlar ett antal motioner från den allmänna motionstiden som rör frågor om förenklad patent- och växtförädlarrätt.

Den socialdemokratiska regeringen har ju sedan några år börjat tala ganska väl om småföretagen och deras betydelse för vårt land. Den samlade borgerligheten tycker dock att det har blivit ganska mycket prat under de här åren och mindre av konkreta resultat. Efter stora påtryckningar tillsattes den s.k. småföretagsdelegationen av regeringen; det var bra. Den har också avgett sitt betänkande med 71 konkreta förslag. Några av dem har man möjligen tagit *ad notam* i det nya superdepartementet, Näringsdepartementet, strax före jul. Men de flesta av dem återstår ännu att realisera.

Ett gott näringsklimat kännetecknas bl.a. av goda villkor för uppfinnare och innovatörer och möjligheter att kommersialisera uppfinningar och innovationer och att också småföretag skall få lättare att tillgodogöra sig resultaten av forskning och utveckling.

I det här motionsbetänkandet hänvisar majoriteten till olika pågående beredningar av patentfrågorna. Moderaterna, Kristdemokraterna, Centerpartiet och Folkpartiet har däremot i en gemensam reservation, nr 1 – som jag för övrigt, fru talman, ber att få yrka bifall till – velat markera att det här ärendet med förenklade patent brådskar mer än vad regeringen och dess samarbetspartier tycks ana eller vilja inse.

Vi har från vårt håll länge påtalat behovet av ett mer förenklat patentförfarande, och Centern, Folkpartiet och kd har faktiskt också gjort det under en följd av år.

EG-kommissionen gav i juni 1997 ut en grönbok om patentsystemet i Europa. I den tar kommissionen bl.a. upp frågan om vilka avgifter som i första hand skall kunna sänkas och frågan om det är möjligt att efter amerikansk förebild införa förmånligare avgifter för små och medelstora företag. Vi tycker att det är en ordning som är värd att överväga också i vårt land.

EG-kommissionen har uttalat att det finns ett behov av ett gemenskapspatent, ett patent som är billigt både jämfört med ett amerikanskt patent och i förhållande till ett europeiskt patent. Kommissionen har dragit slutsatsen att det är nödvändigt att införa en särskild status för patentskydd inom EU och att det skall ske genom enklare förfaranden och lägre kostnader. Kommissionen menar att man bör främja innovat-

ionsverksamheten över huvud taget och stödja det arbete som nationella patentverk utför.

De svenska avgifterna för patentansökning bygger på låga initialkostnader och progressiva årsavgifter. Tanken är att den som upprätthåller sitt patent även har framgång med sin uppfinning och då kan betala årsavgifter i en stigande skala, dvs. högre avgift ju längre tiden förflyter.

Man räknar med att den totala kostnaden för ett patent med patentskydd uppgår till ca 50 000 kr. Om man dessutom önskar ett patentskydd under tio år tillkommer årsavgifter på drygt 10 000 kr. Om man vill ha ett patentskydd som omfattar åtta länder är man uppe i en kostnad på omkring 200 000 kr vartill sedan kommer kostnader för årsavgifter.

Det här är stora kostnader. De hänför sig främst till ombuds- och översättningskostnader.

Patent- och registreringsverket väckte 1996 i en skrivelse ett förslag om förenkling och förbilligande av handläggningsförfarandet. Det är meningen att detta skall resultera i en departementspromemoria så småningom. Men det här tar tid, fru talman, och tid är pengar. Det handlar om väntan för många företag.

EG-kommissionen lade dessutom i januari 1998 fram ett förslag till direktiv om tillnärmning av de rättsliga ordningarna för bruksmodellskydd för uppfinningar. Sverige, Luxemburg och Storbritannien saknar i dag den här typen av bruksmodellskydd. Vi reser vanter menar att man inom regeringen allvarligt bör överväga att införa ett sådant. Tanken bakom detta är att det skall vara en snabb och enkel registrering, lägre skyddsvillkor, en låg kostnad och möjlighet till ett preliminärt skydd i avvaktan på att ett patent senare kan meddelas.

Den genomsnittliga tiden för meddelande av bruksmodellskydd i de länder som har sådant är sex månader, medan det för ett patenträttsligt förfarande brukar åtgå mellan två och fyra år. Det är en väsentlig skillnad.

Villkoren för att erhålla ett bruksmodellskydd skall vara mindre strikta och lättare att uppfylla än när det gäller patent, vilket gör det möjligt att även skydda uppfinningar som endast innebär smärre tekniska framsteg. Man slipper alltså den tunga tidsödande prövningen av teknik, verkshöjd och framför allt, som det heter i det här sammanhanget, förprovning av nyhet och uppfinningshöjd.

Skyddstiden skall omfatta sex år från ansökningsdagen, med möjlighet till förlängning i två perioder om vardera två år, dvs. maximalt tio år.

Fru talman! Jag återkommer till Småföretagsdelegationen. Den har alltså själv lagt fram ett förslag om att man skall nedbringa kostnaderna och att det skall bli lättare att ansöka om och upprätthålla patent. Dessutom har Småföretagsdelegationen föreslagit att Riksrevisionsverket skall få i uppdrag att granska handläggningstiderna hos Patent- och registreringsverket och se över kostnaderna för att upprätthålla och erhålla patent.

Vi reser vanter ansluter oss till att Riksrevisionsverket ges denna uppgift.

Vidare säger Småföretagsdelegationen att man bör överväga att införa ett särskilt bruksmodellsskydd också i Sverige, såsom jag tidigare redogjort för. Vi reser vanter delar uppfattningen att man bör göra det. Men

det bör göras med större skyndsamhet än den som regeringen nu ådaga-
lägger.

Fru talman! Mot denna bakgrund ber jag att än en gång få yrka bifall
till reservation nr 1.

Anf. 78 KJELL ELDENSJÖ (kd):

Fru talman! Först instämmer jag i de bifallsyrkanden till reservation-
erna 1 och 2 som har lagts fram tidigare.

I det här betänkandet behandlas ett antal motioner. I flera av dessa
påpekas det starka behovet av att skapa enklare regler och villkor för
uppfinnare, att skyndsamt se över kostnaderna för att erhålla och upprätt-
hålla patent, att se till att handläggningstider för patent påskyndas samt
att det införs enklare skydd, bruksmodellsskydd, för produkter som har
kort livslängd som produkt.

En rejäl och varaktig tillväxt i vårt land är, som vi kristdemokrater ser
det, oerhört beroende av att innovatörer, presumtiva nyföretagare, småfö-
retagare och andra som vill utveckla gamla och nya verksamheter får
ordentligt med luft under vingarna. Detta har påtalats i många samman-
hang. Det innebär att de på många olika områden som berör just tillverk-
ning och företagande bör stöttas av så enkla, så obyråkratiska och så lite
kostnadskrävande regler som möjligt.

För många innovatörer kan stegen från idé till produkt och tillverk-
ning te sig både långa och svåra, för många i det närmaste oöverstigligena.
Detta gäller bl.a. den del av utvecklingsfasen som handlar om patent.

Det är angeläget att inte i onödan hämma nyföretagande och småföre-
tagarutveckling i landet, och därmed inte heller hämma tillkomsten av de
nya jobb som vi så väl behöver och som är så viktiga för tillväxten. I
stället är det viktigt att ge så goda förutsättningar som möjligt att skapa
nya jobb. Detta gäller ett antal delområden för näringsverksamhet. Pa-
tentproblematiken är ett viktigt sådant delområde som inte får eftersättas.
Det är därför mycket angeläget att frågorna om förenklade, snabbare och
mindre kostsamma patent och om skydd för s.k. bruksmodeller skynd-
samt behandlas på ett positivt sätt av regeringen.

Jag går nu över till att tala om frågor som rör patent på liv.

De tekniska framstegen och uppfinningarna har under tidernas gång
till mycket stora delar gagnat mänskligheten. I takt med utvecklingen
ställs mänskligheten dock ständigt inför nya etiska utmaningar som
måste hanteras på bästa möjliga sätt.

Europaparlamentet har röstat för ett förslag från kommissionen till
nytt patentdirektiv för skydd av tekniska uppfinningar. Bl.a. skall det bli
möjligt att ta patent på gener, växter och djur samt vävnad och kroppsde-
lar från människor så länge de är ”isolerade från den mänskliga krop-
pen”. De enda levande organismer som utesluts från patent i direktivet är
hela människor och människoembryon.

Fru talman! Vi kristdemokrater anser att det skall vara omöjligt att ta
patent på liv och på gener hos människor, djur eller växter. Vi menar att
de upptäckter av livsmekanismer och gener som vi människor gör genom
forskningsinsatser inte är att betrakta som uppfinningar utan som männi-
skans kartläggning av hur naturen ser ut och fungerar.

När det gäller vanliga patent på t.ex. tekniska uppfinningar talas det
om att det måste finnas en viss uppfinningshöjd. Om man får patent eller

ej är sedan avhängigt bl.a. av denna uppfinningshöjd. Appliceras denna princip på biologiskt forskande om liv, gener och liknande har jag svårt att förstå att det vid upptäckter av gener och andra livsmekanismer går att hävda att det finns uppfinningshöjd i detta. Det är i stället fråga om rena forskningsupptäckter. Däremot kan det givetvis finnas uppfinningshöjd i utveckling av metoder och utrustning för att göra upptäckter av t.ex. geners funktion, men det är en helt annan sak.

Fru talman! Vi kristdemokrater menar att patent på liv är en komplicerad fråga men att den etiska aspekten måste vara vägledande för hur vi hanterar denna fråga. Som redan tidigare framgått av mitt anförande handlar det inte om att vi är teknikfientliga eller emot forskning och nya upptäckter, men vi anser att teknik och etik måste gå hand i hand.

Detta betyder givetvis att det är angeläget att företag lägger ned energi på att patentera metoder för att ta fram läkemedel och metoder för att framställa dem med hjälp av t.ex. modifierade bakterier. Men själva patentbegreppet får inte vridas ur led. Det måste hålla sig till uppfinningar och inte upptäckter.

Det beslut om möjlighet till patent på liv som Europaparlamentet antagit måste därför enligt vår mening rivs upp.

Jag yrkar således bifall till reservationerna 1 och 2.

Anf. 79 VIVIANN GERDIN (c):

Fru talman! Jag vill börja med att yrka bifall till reservationerna 1, 2 och 3 till betänkandet LU14.

Först skall jag prata om de små företagen. Dessa spelar en väldigt viktig roll för tillskapandet av nya arbetstillfällen, som i sin tur leder till ökad tillväxt i landet. Det är i de mindre företagen som många av framtidens affärsidéer skapas; det är de allra flesta medvetna om i dag. Men skall vi lyckas få fler företagare att omsätta sina idéer måste det till förenklade regler för innovatörer och småföretagare. Vi måste ge fler stimulanser för att fler skall vilja och våga omsätta sina företagsidéer.

Dagens regler för småföretagare är krångliga, och handläggningstiderna för patentansökningar är för långa. Dessutom är kostnaderna så höga att de kan ruinera en småföretagare vid starten. Allt detta hämmar viljan att utveckla olika produkter. Krånglet leder i sin tur till att många innovatörer säljer sina företagsidéer till utländska företag som sedan omsätter idéerna utanför landets gränser.

Patent- och registreringsverket har i en skrivelse till regeringen 1996 väckt förslag om vissa ändringar i patentlagen. Så har även Småföretagsdelegationen gjort. Men ännu har regeringen inte kommit till skott. Fortfarande väntar riksdagen på konkreta förslag.

Enligt EG-kommissionen är det angeläget att införa någon form av enklare förfarande för patentskydd samt att inrikta sig på att sänka kostnaderna. Det överensstämmer helt med Centerpartiets åsikt. Vi har i en motion föreslagit att ett särskilt bruksmönsterskydd bör införas i lagstiftningen. Skälet är att många företagare är mer betjänta av ett enklare skydd för sina idéer än de mer omfattande och komplicerade formerna.

Denna typ av enklare skydd för bruksmönster finns redan i dag i många länder. Av EU:s länder är Sverige ett av tre som saknar detta system. En differentiering av de olika patentkostnaderna måste också övervägas i samband med att nödvändiga förenklingar görs.

För de små företagen är det livsviktigt att snabbt kunna omsätta idén i praktiken och snabbt få ett ekonomiskt återflöde. Det får inte ta lång tid. De små företagen har inte samma möjligheter som de stora att klara ekonomiska kostnader under viloperioder. Vi skall också se det som en samhällsvinst om fler företag startas, drivs och utvecklas.

När det gäller biotekniken har det sedan några år tillbaka pågått ett arbete inom EU med att utforma ett rättsligt skydd för biotekniska uppfinningar. Bakgrunden är att EU anser att uppfinningar som avser växter eller djur i princip skall vara patenterbara.

Vi i Centerpartiet ifrågasätter rätten att patentera och äga liv. Genom biotekniken reser också många svåra etiska frågor. Vad kan människan tillåta sig gentemot sig själv och andra levande varelser? Vi i Centerpartiet anser att regeringen inom EU, Världshandelsorganisationen och Europeiska patentorganisationen aktivt bör arbeta för att motverka patent på liv.

I en motion angående växtförädlarrätt har vi påpekat att lagen bör förtydligas. Den svenska lagstiftningen lämnar denna fråga, förhållandet sortägare–resare, mer eller mindre öppen med hänvisning till vad EG-domstolen kan komma att tycka. Det tycker inte vi är bra.

Vi har i stället föreslagit att EG-reglerna bör tolkas så att de inte ger sortägare utrymme att begära ersättning av legorensare för det utsäde som ryms inom jordbruksundantaget.

Den nu reviderade växtförädlarrättslagen innebär i vissa avseenden en förstärkning av ensamrätten till nya växtsorter. Vi anser att det enda rimliga är att sortinnehavaren inte skall ha rätt till ersättning av legorensare för det utsäde som omfattas av jordbruksundantaget.

Än en gång vill jag yrka bifall till de tre reservationerna i ärendet.

Anf. 80 ANDERS BERGLÖV (s):

Fru talman! Inledningsvis yrkar jag avslag på samtliga till detta betänkande avgivna reservationer och bifall till hemställan i dess helhet i lagutskottets betänkande nr 14.

I betänkandet tas ett antal motioner inom det immaterialrättsliga området upp. Motionerna rör patentsökningsförfarandet, patent på liv och livsformer samt skydd för s.k. bruksmodeller. Slutligen tas en allmänt hållen motion rörande skydd av immateriella rättigheter upp i betänkandet.

Till en början kan konstateras att samtliga motioner pekar på viktiga förhållanden att beakta i lagstiftningen beträffande de immateriella rättigheterna. De motioner som berör patentsökningsförfarandet vill framför allt underlätta möjligheterna genom lägre avgifter och förenklade handläggningsrutiner.

Vad gäller de avgifter som den patentsökande har att erlägga bygger detta på ett system som, vilket Henrik S Järrel mycket riktigt påpekade, har lägre avgifter vid inledningen av rättighetsperioden och högre under den senare delen av patentets livslängd. Orsaken härtill är självfallet att hänsyn tas till de initialt höga forsknings- och utvecklingskostnader vilka är förknippade med uppfinningen. Möjligheterna till lönsamhet ökar ju med patentets livslängd.

I betänkandet uppskattas, som mycket riktigt tidigare påpekats, den totala patentkostnaden till 50 000 kr, med en tillkommande årsavgift om

10 000 kr. Av dessa avgifter torde endast en mindre del utgöra kostnader för själva ansökan. Enligt betänkandet tar myndigheten en ansökningsavgift om 3 800 kr samt en tillkommande tryckningsavgift om 900 kr. En totalt övervägande del av kostnaden går till ombudsarvodet och översättningskostnader, vilka för det mesta tas ut av enskilda företag i patentbranschen. Därvid kan den slutsatsen dras att vi via politiska beslut i den svenska riksdagen endast kan påverka en mycket liten del av patentets totala kostnad.

Självfallet skall ansökningsavgifter inte vara högre än att det skall vara möjligt att söka patent utan alltför stora ekonomiska insatser. Dock torde inte myndighetens nuvarande avgifter vara av avgörande art för den patentsökandes ekonomiska förmåga att bära patentkostnaden. Trots detta har denna fråga tagits upp i en skrivelse från Patent- och registreringsverket till den svenska regeringen. Från Justitiedepartementet kan förväntas en departementspromemoria i ärendet under detta år.

Även på EU-nivå är frågan aktuell. Såväl det handläggningssmässiga förfarandet som avgiftsnivåerna har varit föremål för behandling för patent inom den europeiska gemenskapen.

Sammanfattningsvis kan i denna del konstateras att arbete pågår med de viktiga frågeställningar som motionärerna tar upp, och vi har därför anledning att återkomma i dessa diskussioner i samband med en kommande proposition. Detsamma kan sägas vad gäller de motionsyrkanden som berör s.k. bruksmodellsskydd.

Fru talman! Jag går nu vidare för att kommentera de motioner som berör patenträtt på biotekniska uppfinningar. Först och främst kan sägas att den patentlagstiftning som finns möjliggör även patent på denna typ av uppfinningar.

De motioner som inlämnats i denna del kan beskrivas på det sättet att man vill inskränka möjligheterna till patent på liv eller livsformer utöver det som anges i lagstiftningen. Ett par motioner uttalar därutöver att Sverige i internationella organ skall verka för ett förbud mot patent på biotekniska uppfinningar.

Jag vill påminna om att det i den svenska lagstiftningen finns begränsningar för vad som är patenteringsbart. Som motionärerna säkert vet kan patent ej meddelas för uppfinningar vilka strider mot goda seder och allmän ordning. Patent kan ej heller erhållas för djurraser eller växtsorter. Detta gäller också framställning av växter och djur, vilket väsentligen sker genom ett biologiskt förfaringsätt.

Utgångspunkten i ett EU-direktiv pekar i likhet med den svenska lagstiftningen mot begränsningar i rätten att erhålla patent på det biotekniska området. Enligt direktivet kan enbart uppfinningar vilka grundar sig på en isolerad beståndsdel av människokroppen eller en del som på annat sätt framställs genom ett tekniskt förfaringsätt bli patenterade.

Fru talman! Jag vill sammanfatta den socialdemokratiska gruppens motiv till avslag på reservationen enligt följande:

Den svenska patentlagstiftningen ligger väl i linje med det EU-direktiv som utfärdats inom det biotekniska området. Att verka för ett förbud mot biotekniska uppfinningar på det sätt som vissa av motionerna framställer det skulle på ett allvarligt sätt äventyra forsknings- och utvecklingsframsteg inom ett område där just dessa framsteg varit en av de mest tongivande för människan de senaste årtiondena.

Dessa framsteg kan t.o.m. sägas vara av väsentlig betydelse för den ekonomiska tillväxten och möjligheterna till sysselsättning de kommande årtiondena. Det ger också en unik möjlighet till medicinska framsteg för mänskligheten.

Det skall dock kraftfullt understrykas att det biotekniska området också är omgärdat av svåra etiska och moraliska frågeställningar. Lagutskottet har också pekat på detta i sitt betänkande och anför också behovet av en ökad tydlighet vad avser de etiska och moraliska gränserna när det gäller att kunna patentera biotekniska uppfinningar. Denna diskussion kan med fördel föras i samband med diskussionerna om införlivande av nämnda EU-direktiv i den svenska lagstiftningen.

Jag vill också peka på att regeringen 1997 tagit ett initiativ i denna fråga genom tillsättandet av en parlamentarisk kommitté, vilken skall analysera den moderna bioteknikens möjligheter och risker. Detta uppdrag skall slutredovisas senast den 1 juni år 2000.

Fru talman! Jag övergår nu till att kommentera den motion som Agne Hansson och Viviann Gerdin väckt rörande tillämpningen av det s.k. jordbruksundantaget i den relativt nystiftade lagen om växtförädlarrätt, vilken varit i kraft sedan den 1 juli 1997. Motionärerna pekar på att den som utför s.k. rensning eller betning av säd omfattas av undantag från sortägarens ensamrätt på växtsorten. Lagutskottet har i sitt betänkande i anledning av en likartad motion från föregående år uttryckt en viss förståelse för den tolkning som motionärerna gett uttryck för. Från regeringens sida har också uttalats att det finns anledning till viss kritik av EU-rätten i detta avseende.

Behovet av en gemensam utformning av lagstiftningen på detta område inom EU fick dock fälla utslaget att inte profilera den nya lagen så tydligt som motionärerna skulle önskat. Det skall i detta sammanhang pekas på de risker för konflikter med gällande EU-rätt som skulle ha kunnat uppkomma om 1997 års lag om växtförädlarrätt hade utformats på det sätt som motionärerna angivit. I avvaktan på vägledande avgöranden inom detta område får vi lita till parternas egen förmåga att avtala om sina mellanhavanden på detta område.

Fru talman! Som tidigare påpekats i mitt anförande pågår ett arbete inom Regeringskansliet för att bringa förändringar i den riktning som framgår i flertalet av de motioner som avgetts inom det immaterialrättsliga området. Kanske är ordet tålmod det ord som bäst sammanfattar den hållning vi socialdemokrater vill anlägga i avvaktan på de initiativ som aviserats från regeringens sida.

Patenträttsområdet är i stora stycken ett område där stor noggrannhet och eftertänksamhet bör vara adelsmärken då detta ofta är ett resultat av stora och kostsamma forskningsinsatser från enskilda företags och innovatörers sida. Lagstiftningen på patenträttsområdet måste motsvara ett gott skydd och en garanti för den immateriella tillgång som ett patent medför. Det är en självklarhet att patentsystemet skall utformas på ett sådant sätt att det inte innebär alltför stora handläggningsmässiga fördröjanden eller ekonomiska åtaganden för uppfinnaren. Om detta är alla i denna kammare överens. Vi har anledning att se fram emot ytterligare regeringsinitiativ inom detta område, vilka förhoppningsvis tillgodoser flera av motionärernas önskemål.

Fru talman! Med hänvisning till vad jag tidigare har anfört yrkar jag avslutningsvis åter bifall till hemställan i lagutskottets betänkande nummer 14 och avslag på de reservationer som avgivits i detta betänkande.

Anf. 81 TANJA LINDERBORG (v) replik:

Fru talman! Jag måste ifrågasätta om Anders Berglöv har läst vår reservation. Anders Berglöv sade att vi är helt emot patent på biotekniska uppfinningar. Han lät antyda att vi är emot forskning och utveckling på detta område – vilket naturligtvis inte stämmer.

Jag kan bara tala för Vänsterpartiet. Vi menar att patent på biotekniska uppfinningar inom läkemedelsindustrin naturligtvis har haft en stor betydelse för tillväxt- och spjutspetsföretag. Men i reservationen ifrågasätter vi rätten att patentera och äga livsformer.

Kan Anders Berglöv möjligtvis se om det är några etiska problem med patent på livsformer?

Anf. 82 ANDERS BERGLÖV (s) replik:

Fru talman! Jag, och många med mig, delar en oro för den gentekniska utveckling som hittills varit. Det har utskottet skrivit i betänkandet. Detta ställer krav på tydliga etiska gränser.

Våra meningsskiljaktigheter ligger i motionärernas tillvägagångssätt. Visst innebär bioteknisk forskning en risk för människan, men den innebär också möjligheter. Det viktiga är att komplettera lagstiftningen så att riskerna minimeras eller t.o.m. raderas ut. Vi har anledning att återkomma till frågan i samband med kommande proposition.

Anf. 83 TANJA LINDERBORG (v) replik:

Fru talman! Jag tycker återigen att Anders Berglöv blandar ihop korsten. Jag pratar inte om patent på biotekniska uppfinningar i den mening jag tycker att Anders Berglöv antyder. Jag fick inte svar på om Anders Berglöv tycker att det kan finnas ett etiskt problem med att ha patent på livsformer. Jag vill höra Anders Berglöv utveckla om han tycker att detta är etiskt försvarbart.

Anf. 84 ANDERS BERGLÖV (s) replik:

Fru talman! Självklart kan det finnas etiska betänkligheter när det gäller patent på livsformer. En berättigad fråga som jag har ställt mig när jag har läst motionen gäller vilka juridiska eller vetenskapliga gränser vi skall sätta när vi talar om patent på liv. Den svenska patentlagstiftningen tillåter patent på biotekniska uppfinningar, men den uppställer också tydliga gränser för vad som är tillåtet.

Jag sade i mitt anförande att det finns skäl att förtydliga de etiska gränserna. Men forskningsområdet representerar stora och kostsamma utvecklingsfaser, vilka inte skulle vara möjliga att finna ekonomisk avsättning för om inte patentinstitutet skyddade en uppfinning.

Vi har anledning att senare ta ställning till var de moraliska och etiska gränserna skall gå när det gäller patentering av livsformer.

Prot. 1998/99:74
24 mars

Anf. 85 HENRIK S JÄRREL (m) replik:

Fru talman! Jag noterade i Anders Berglövs anförande att ett genomgående karaktärsdrag som man bör utrusta sig med när det gäller synen på regeringens handläggande av patenträttsliga frågor är tålamod.

Jag tycker mig märka att vi måste ha tålamod på en rad andra områden. Denna regerings attityd är mycket att vänta, se, passa och återkomma efter pågående utredningsarbeten.

Jag håller med Anders Berglov om att man skall vara noggrann och eftertänksam i många frågor som skall handläggas i regerings- och riksdagsarbetet. Den immaterialrättsliga lagstiftningen är en besvärlig juridisk materia. Den fordrar noggrannhet. Vi är ense på den punkten.

Men detta är inga nya frågor. De har varit uppe till diskussion i flera år. Men ändå har ganska lite hänt när det gäller av regeringen företagna åtgärder. Man får gärna tolka den borgerliga reservationen som ett uttryck för ett bristande tålamod. Det finns gränser för hur länge vi skall vänta på att något händer även på detta område. Vi vill gärna understryka att det är angeläget att frågan inte dras i långbänk.

Anf. 86 ANDERS BERGLÖV (s) replik:

Fru talman! Vi har alla en önskan att saker inte skall ta längre tid än vad som behövs. Det råder egentligen inte någon oenighet mellan mig och Henrik S Järrel i dessa delar. Vår oenighet bottnar möjligen i olika syn på tidsaspekten.

Vi från majoritetens sida har anledning att vänta ytterligare på regeringens förslag i frågan. Till regeringens försvar går det att säga det som Henrik S Järrel mycket riktigt påpekar, nämligen att det är fråga om komplexa sammanhang. Det vore rimligt att visa ett visst tålamod i frågan. Tålmodighet är en dygd.

Anf. 87 HENRIK S JÄRREL (m) replik:

Fru talman! Visst är tålamod en dygd. Politik är att vilja, sade en gång en socialdemokratisk förgrundsgestalt. Vi skulle vilja se lite mer av vilja och handlingskraft.

Anf. 88 ANDERS BERGLÖV (s) replik:

Fru talman! Man kan ha medvind och motvind. Ibland kan det gå något långsammare att gå i motvind.

Anf. 89 KJELL ELDENSJÖ (kd) replik:

Fru talman! Min första fråga berör samma sak som Henrik S Järrel frågade om. Finns det någon prognos för när arbetet med de förenklade patenterna kan komma i gång? Det är bråttom att få i gång småföretagarverksamhet, innovationer osv.

*Patent- och
växtförädlarrätt*

Den andra frågan gäller patent på liv. Det är främst industrier som har nytta av och är förespråkare för att ta patent på liv. Men det finns en stor skepsis hos forskare, vetenskapsmän, läkare osv.

Anders Berglöv talar om etiska regler och gränser. Men det är också fråga om hur det går att sätta dessa gränser. Är det inte lätt att tänja på dem, så att det inte går att få kontroll över dem? Snart har man gått över gränsen, och utvecklingen blir okontrollerbar. Dessutom har konsumenterna börjat opponera sig. Jag har ett tidningsreferat från en konferens om bioteknik. Konferensen är arrangerad av konsumenter. Man säger bl.a. att man vill ha ett förbud mot patent på liv.

Jag skulle vilja ställa frågan till Anders Berglöv om det inte känns lite oroande med patent på liv.

Anf. 90 ANDERS BERGLÖV (s) replik:

Fru talman! Jag skall börja med Kjell Eldensjös inledande fråga: Hur lång tid vi tror att det tar, om jag tolkat frågan rätt, innan vi får ett bruksmodellsskydd. Jag kan inte svara på den frågan i dag. Men jag har anledning att tro och är övertygad om att det här är en fråga som vi i Sverige skall ta under allvarligt övervägande.

Gränserna för etik och moral när det gäller biotekniska uppfinningar och patent på liv och livsformer är för en enkel riksdagsman ogörligt att dra. Man kan inte sätta upp klara och tydliga gränser i en sådan här debatt. Den mänskliga historien talar väl ändå för att vi alltid gått in i framtiden med en viss oro. Det ligger i den mänskliga naturen. Jag tror att det är viktigt att vi visar en öppenhet i de här diskussionerna.

Jag återkommer till frågan: Vad är liv i en juridisk eller vetenskaplig mening? Jag tror att det är oerhört viktigt att vi för en öppen debatt. Jag tror inte att vi kan gå in i framtiden med förbudsskyltar.

Jag hoppas att det var svaren på de frågor som Kjell Eldensjö ställt.

Anf. 91 KJELL ELDENSJÖ (kd) replik:

Fru talman! Vad är liv för någonting? Det kanske är så att man borde ha svaret på detta innan man patenterar det. Att man patenterar någonting som man inte vet vad det är kanske inte är så väldigt bra.

Det är min kommentar.

Anf. 92 ANDERS BERGLÖV (s) replik:

Fru talman! Jag har ingenting att tillägga.

Anf. 93 GUDRUN LINDVALL (mp):

Fru talman! Jag tycker att det senaste replikskiftet var ganska målande för vad det här handlar om. Vi vet egentligen ganska lite, men det händer saker otroligt fort.

När Socialdemokraternas representant säger att det handlar om tålamod skulle jag vilja säga att det handlar om en viss aningslöshet. Det finns saker och ting som jag skulle önska att alla riksdagsledamöter visste. Därför har vi från Miljöpartiet föreslagit att det skall satsas stort från regeringen för en informationskampanj. Faktum är att det som sker på laboratorier i dag är sådant som folk tror hör science fiction till, men det är verklighet i dag. Det går enormt fort på det här området.

Jag sitter i Bioteknikkommittén och Gentekniknämnden och kan säga att jag verkligen skulle önska att den information vi får där var någonting som var tillgängligt för alla. Det finns anledning att stanna till en stund, fundera på vart vi är på väg, fundera på vilket samhälle vi vill ha och vilka konsekvenser det som sker faktiskt kan få, så att vi inte står så småningom och säger: "Vad? Det här hade jag ingen aning om." Vi måste veta.

Jag har en motion som behandlas i detta betänkande. Som tur är finns det en reservation om det, eftersom det är flera partier som agerat i frågan. Det handlar om patent på biotekniska uppfinningar. Vi från Miljöpartiet har ingen representant i lagutskottet, men jag kan med glädje yrka bifall till reservation 2. Vi kommer också att stödja reservation 3. Växtförädlingsrätten har vi tagit upp i andra sammanhang.

Jag tänker tala lite om patent på liv. Vad det handlar om är att det sker mycket på laboratorier i dag. Naturligtvis finns det många företag som vill ha patent för att skydda det man håller på med. Precis som har sagts från många andra är vi ute och tassar på en gråzon: Vad är uppfinning och vad är upptäckt? Vad är det egentligen som gör att man vill ha patent, och vilka effekter får patenten?

Det som sker nu är att man får patent om man har använt genteknik eller bioteknik, men man får inte patent om man har använt sig av normala växtförädlingsmetoder. Det är just det här som är ett av problemen. Om jag tar fram en nejliska som är blå med vanlig växtförädling – det tar ett antal år och är rätt dyrt – får jag inte patentera den. Men om jag gör det med genteknik, stoppar in en gen från t.ex. en blåklocka, då får jag patent. Det innebär att man gör en skillnad utifrån vilken teknik som använts för att nå samma resultat. Det här är ett av problemen. Vi tvingar fram en genteknikanvändning för att komma åt ett patent. Det innebär att gentekniken kommer att användas där den kanske inte alls är nödvändig, inte ens önskvärd, för att komma åt patentet. I dag är det faktiskt dyrare att använda den gamla metoden än att använda den nya. I och med att det sker så mycket och så snabbt på genteknikens område är det i dag en ganska billig metod. Det här är ett av problemen som jag inte riktigt tycker har uppmärksammats i debatten. Genom patentering tvingar vi fram en genteknikanvändning som kanske inte ens är önskvärd.

Ett annat exempel på detta kan jag ge på det medicinska området. Vi kan se att patent som har funnits i USA faktiskt haft den effekten att de har stoppat forskning. Det är det man diskuterar i dag. Patenteringen på liv har gjort att information som i vanliga fall publiceras i vetenskapliga artiklar och därmed är tillgängliga icke kommer ut i dag. Det har alltså inneburit att vi har fått ett stopp i forskningen.

Det här måste man ändå ta till sig. Genom att vi inför patent är det mycket som skulle kunna vara till människans nytta men som faktiskt aldrig kan ske på grund av patenteringen. Jag skall ge ett exempel.

Vi som sitter i Gentekniknämnden fick en föredragning för ett tag sedan som jag tror gjorde oss alla lite fundersamma. Det finns ett stort material i Umeå av blodprover från många människor i Norrland. Det här skall man nu börja sälja kommersiellt via ett företag, naturligtvis avkodifierat så att ingen exakt kan säga från vilken människa det kommer. Men det kan gå till så här. Ett läkemedelsföretag säger: Vi vill göra en medicin som riktar sig väldigt snävt till några människor som har en speciell

sjukdom. Kan ni ur ert genetiska material plocka ut ett antal som har den här sjukdomen? Okej, säger man från Umeå. Så plockar man fram det och skickar vidare till Astra eller något annat läkemedelsföretag. Så småningom hittar man där säkert den gen som orsakar sjukdomen. Utifrån den kunskapen kan de sedan framställa ett läkemedel som hjälper de människor som har den sjukdomen. Det tror jag inte att någon egentligen är emot. Men förut kunde de ha patenterat läkemedlet därför att det är det som är uppfinningen, läkemedlet som skall bota sjukdomen. I dag kan de patentera genen och läkemedlet. Det är det som är skillnaden. De kan lägga sig på informationen om vilken gen som orsakar sjukdomen och patentera där. Det vi vänder oss mot är att de skall kunna patentera genen, inte att de skall kunna patentera sin uppfinning som de har tagit fram med hjälp av den genetiska informationen, nämligen läkemedlet.

Det här är alltså problemet. Det innebär också att det inte finns något större intresse av att publicera var någonstans som sjukdomen sitter genetiskt. Det blir en information som man gärna håller för sig, för att kunna vara ensam så länge som möjligt på marknaden med läkemedlet.

Jag hoppas att dessa två exempel kan visa att det här inte är någon enkel fråga. Det är en komplicerad fråga. Den ställer mycket av det vi varit vana vid när vi diskuterat patent totalt på huvudet. Det är inte en lätt fråga.

Det förekommer oerhört mycket diskussion i USA om patent på liv. De som driver det här är naturligtvis de stora företagen. Jag tror att det finns en ganska stor samsyn om att kan man bota sjukdomar med hjälp av genteknik skall man kanske använda den, på ett seriöst etiskt försvarbart sätt. Men den har framför allt använts till att göra jordbruksgrödor. Vad man gjort är att man från de stora företagen skapat grödor som är resistenta mot det egna bekämpningsmedlet. Man har plockat in gener från bl.a. petunia för att få fram detta. Det finns också många som har plockat in någonting som heter BT-gen som leder till att växterna producerar ett ämne som gör att t.ex. majsmått dör när de äter majsen.

Detta är ett sätt att använda sig av genteknik som vi från Miljöpartiet vänder oss mycket starkt emot. Framför allt vänder vi oss emot det som har blivit följderna av detta, nämligen att dessa företag använder sig av ett sätt att odla som slår ut den biologiska mångfald som i dag finns i tredje världen. Vi är övertygade om att skall mänskligheten kunna finnas kvar måste de sorter som finns i tredje världen bevaras. Dessa sorter är anpassade till de förhållanden som finns där.

Mycket av den genetiska information som vi använder oss av i dag kommer från den tredje världen just på grund av att det är en gammal värld där det finns många olika biologiska livsformer som har utvecklats under miljarder år.

Vad dessa stora företag sedan gör är att de träffar uppörelse med bönderna om kontraktsodling. Den som odlar en viss sorts bönor köper utsäde och bekämpningsmedel från företaget. Men det finns också mycket strikta regler för hur bönderna får hantera sin skörd. De får inte ta frön. I det här fallet skall också företaget kontrollera gården i tre år efter odlingsåret. Det innebär att *farmers privilege* sätts ur spel. Bönderna får inte ta utsäde. Dessutom stoppar man nu in gener i dessa grödor så att de inte kan förökas. Det går inte att ta utsäde därför att utsädet är icke-fertilt, det kan inte gro.

Vi måste ha hela bilden klar för oss när det gäller vilket samhälle som vi går in i. På grund av patentet går vi in i ett samhälle där det för det första inte blir särskilt intressant att föra vetenskaplig information vidare. För det andra blir det ett samhälle som binder upp bönderna i tredje världen och slår ut den biologiska mångfalden. För det tredje handlar det om ett samhälle som driver fram en genteknisk användning där den kanske inte alls är nödvändig.

Många allergiker är oerhört rädda för mat som innehåller gener från t.ex. paranötter, fast man inte alls behöver använda sådana gener. Det finns andra sätt att växtförädla. Men man vill ändå använda genteknik för att komma åt patentet.

Jag skulle verkligen önska att vi hade en rejäl diskussion om detta. Den diskussion som återfinns i lagutskottets betänkande ger i alla fall mig kalla kårar utefter ryggen. Här behövs verkligen information. Alla riksdagsledamöter behöver ha den information som vi som sitter i Genteknikkommittén och i Bioteknikutredningen har.

Jag hoppas att det anordnas seminarier, och det hålls ett sådant här i dag. Även om jag inte är med i RIFO vill jag slå ett slag för RIFO:s seminarium i eftermiddag som handlar just om patentering på liv.

Detta är ingen enkel fråga. Låt oss skynda mycket långsamt. Vi från Miljöpartiet anser att Sverige aktivt skall bidra till att få bort patent på liv. Vi borde följa Hollands exempel. Det är försiktighetsprincipen som bör råda.

Anf. 94 ANDERS BERGLÖV (s):

Fru talman! Jag har en kommentar till Gudrun Lindvalls anförande. Det har tagits initiativ av regeringen, och då tänker jag närmast på 1997 års genteknikutredning. Såvitt jag förstår av Gudrun Lindvalls anförande anser Miljöpartiet den utredningen vara otillräcklig. Det ges inte möjlighet till den typ av breda diskussioner som Gudrun Lindvall efterlyste i utredningens arbete.

Anf. 95 GUDRUN LINDVALL (mp):

Fru talman! Nu avsåg jag det som diskuterades här i kammaren. Det var en mycket märklig replik, men jag besvarar den ändå.

Jag hoppas att det kommer att finnas utrymme inom Bioteknikutredningen att diskutera det här, för det är absolut nödvändigt. Vi från Miljöpartiet har sagt att det som nu sker inom gentekniken är någonting som vi egentligen borde ha en diskussion om i hela samhället. I andra EU-länder – i t.ex. England och Holland – finns det en mycket bredare diskussion. I England börjar det nu bildas en ganska stark opinion mot gentekniken. Denna diskussion saknas i Sverige.

Det kan mycket väl vara så att diskussionen leder till att man i vissa fall tycker att det är bra med genteknik. Men det måste föras en diskussion, därför att denna nya teknik ställer så mycket på huvudet och lämnar så många obesvarade frågor. Dessa frågor måste besvaras av någon.

Vi från Miljöpartiet anser att det inte är forskaren i sitt lilla laboratorium som skall besvara dessa frågor, utan det är vi, alla människor i Sverige, som skall föra den diskussionen och försöka att formulera svar på frågorna. För detta behövs det insatser. Varje år har vi velat lägga på 20–50 miljoner i statens budget för att få i gång en diskussion. Vi är inte ute

efter att få ett bestämt svar. Vi är ute efter att få i gång en diskussion som kan ge svar.

Men vi skall inte tro att detta är enkelt. Utvecklingen går så snabbt att vi måste få i gång en diskussion. Jag önskar att vi gemensamt i alla partier anordnade – gärna öppna – seminarier om genteknik här i riksdagen, så att vi får i gång diskussionen. Det tror jag att vi alla har att vinna på.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades efter 9 §.)

9 § Ändringar i lagen om näringsförbud, m.m.

Föredrogs

Lagutskottets betänkande 1998/99:LU15

Ändringar i lagen om näringsförbud, m.m. (prop. 1998/99:44)

Anf. 96 STIG RINDBORG (m):

Fru talman! Enligt moderat kutym yrkar jag bifall till den första reservation som vi står bakom, och det är reservation nr 1.

Näringsförbud är en väsentlig påföljd om någon bryter mot regler. Det är ett mycket drastiskt ingrepp. Den som blir föremål för näringsförbud får under en icke oväsentlig tidsperiod inte ägna sig åt den verksamhet som han har bedrivit kanske i hela sitt liv.

Vad vi i våra reservationer har vänt oss emot är handläggningssättet när näringsförbud skall aktualiseras. Jag vill understryka att det är väsentligt att det finns näringsförbud. Skall man kunna komma till rätta med vissa avarter som ibland är ganska omfattande är näringsförbud en rimlig påföljd, om man ser till att det görs en ordentlig uppföljning av det, vilket man inte har i dag. Jag hoppas att det skall bli bättre.

Andra påföljder som samhället kan döma ut när någon bryter mot reglerna återfinns i brottsbalken. Det gäller böter och fängelsestraff. Näringsförbud är en påföljd som är väsentligt mer kännbar än böter. Den är faktiskt mer kännbar än villkorlig dom, och den är många gånger minst lika kännbar som fängelsestraff.

Sedan gammalt har vi här i landet en åklagarmyndighet som sköter aktiviteterna mot personer som anses inte ha följt gällande spelregler. Så är det även när det gäller näringsförbud. Men sedan lägger man på en extra bit där man kopplar in kronofogdemyndigheten, dvs, det är skatteverket som kommer in med sin kronofogdefunktion. Vi kan inte rimligen förstå att åklagarens beslut och bedömningar skall efterprövas av en annan myndighet.

Om man inte är nöjd med åklagarens beslut kan man begära prövning av det. Det anser vi vara det rätta och riktiga sättet. Det gör att vi med kraft yrkar bifall till den motionen.

Det finns inget rimligt skäl till varför inte den som blir föremål för ett åtal som kan leda till näringsförbud – även om det formellt inte kallas för åtal i vanlig bemärkelse, utan det är fråga om ett ärende – har rätt till en offentlig försvarare. De stora bovarna som i detta sammanhang blir föremål för en bedömning från åklagarens sida har ofta ekonomiska resurser. Men den vanlige företagaren som har råkat i en sådan här situation

har ofta svårt att mobilisera resurser för att åstadkomma ett försvar. Vi tycker att det är självklart att det inte skall vara några särskilda skäl utan samma grund för den som råkar ut för detta att få samhällets biträde för att utföra och framföra sin talan när det gäller att bedöma vederbörandes gärningar och handlingar för att se vilken påföljd som skall utdömas.

I övrigt har vi inte gjort några invändningar utan tycker att det är väsentligt att de uppsatta reglerna följs.

Avslutningsvis vill jag säga att det är bra att inte den utredning som från början fanns har blivit vägledande utan att man har plockat bitar ur den, vilket man har gjort på ett hyggligt sätt.

Anf. 97 ROLF ÅBJÖRNSSON (kd):

Fru talman! Vi kristdemokrater yrkar bifall till två reservationer, reservationerna 1 och 2, och det gör vi tillsammans med Moderaterna och Folkpartiet.

När det gäller kronofogdemyndigheternas talerätt finns det tre grunder för våra invändningar. Jag tycker som Stig Rindborg att betänkandet i stort är bra, men det finns några skönhetsfläckar som har en viss principiell bäring.

Först och främst när det gäller detta att ha kronofogdemyndigheten som processförare vid allmän domstol har vi sagt oss att rättssäkerhetskravet inte tillgodoses på samma betryggande sätt som när det gäller Åklagarmyndighetens agerande. Det har noterats i betänkandet att rättegångsbalkens regler och opartiskhet inte finns utskrivna på samma tydliga sätt när det gäller kronofogdarna som när det gäller åklagarna. Regeringen säger att det finns allmänna skrivningar i regeringsformen om myndigheternas skyldighet att vara opartiska.

Tyvär är det inte på det sättet att myndigheterna typiskt sett är opartiska, särskilt inte när de har ett intresse i saken och opererar. Det är en dyster erfarenhet, men så är det. Det finns alltså goda skäl för att inte lägga på processuella uppgifter på allmänpraktiserande myndigheter av detta skäl.

Vi menar också att kronofogdemyndigheterna inte är några processualister. Det är dystert att man inte noterar att just detta agerande är en profession. Bland de negativa remissinstanserna är Domstolsverket, som har det övergripande ansvaret för domstolsväsendet, och också Stockholms tingsrätt.

Kronofogdarna är inga professionella processualister. Man kan inte säga att de är bra därför att de känner till vissa sakförhållanden, för det har liksom inte med det hela att göra. Att utföra talan i rätten är i sig ett yrke – ett yrke som i Sverige utförs av processadvokater och åklagare. Detta kunnande skall man tillgodogöra sig. Det är besvärande både för domstolarna och för parterna att ha en oprofessionell aktör i rätten. Det sägs dessutom lite lekmanmässigt att en myndighet som är en verkställd myndighet typiskt sett inte är ägnad att föra talan inför domstol. Den har ju liksom myndighetsutövandet i blodet. Man märker också i domstolarna att det är ganska besvärande när man har kronofogdar i rätten.

Jag kommer nu in på min sista invändning i denna fråga, nämligen om myndighetsidentitet. Jag tror att det är viktigt att hålla isär de olika rollerna. Att vi nu har problem inom åklageriet och därför skall lägga ut

uppgifter på andra myndigheter tycker jag är väldigt olyckligt. Jag tycker att man skall utveckla åklagarmyndigheterna och inte blanda in andra att åta sig åklagarrollen. Ofta är det så att med ett dubbelt ansvar blir det inget ansvar. Det finns väl risk för att detta kommer att falla mellan två stolar.

Jag tycker att det är väldigt egendomligt att sudda ut de roller som man här har. Det är ungefär lika olyckligt som när man t.ex. gör skatteförvaltningen till poliser. Jag har tidigare talat här i talarstolen om att det är utomordentligt olyckligt.

Man skall vara väldigt försiktig när man rör sig inom rättsväsendets olika byggklotsar. Det är ju, som vi ser i dag, ändå väldigt svårt att få det här att fungera.

Slutligen frågan om rätten till offentlig försvarare. Här är skiljelinjen tydligen knappast skönjbar, eftersom utskottet i sitt betänkande säger att särskilda skäl inte skall tillämpas alltför restriktivt. Detta är egentligen en byråkratisk jargong som man inte borde ägna sig åt.

Med dessa skrivningar blir det omöjligt för en utomstående att veta vad som krävs i det enskilda fallet, om man har rätt till offentlig försvarare eller inte. Det hade varit mer redbart att uttryckligen ange att man har denna rätt i en sådan situation.

Med detta ber jag att få tacka för mig. Jag har inledningsvis yrkat bifall till reservationerna.

Anf. 98 ULF NILSSON (fp):

Fru talman! Diskussionen och frågan om näringsförbud berör, kan man säga, två parters trygghet. Den berör tryggheten för allmänheten och samhället att inte behöva utsättas för skada på grund av att en oseriös näringsidkare/företagare får fortsätta att bedriva sin verksamhet. Men den berör också tryggheten för en enskild näringsidkare att kunna föra sin talan på ett rättssäkert sätt.

Det är naturligtvis viktigt att en person som har begått mycket allvarliga oegentligheter inte kan fortsätta med sin verksamhet. Därför är näringsförbud mot brottsliga företagare ibland en nödvändig och riktig åtgärd. Därför biträder också Folkpartiet förslaget i propositionen om utvidgning av den personkrets som kan meddelas näringsförbud.

Men det är också mycket väsentligt att ett sådant näringsförbud inte utfärdas på för lösa grunder. Följderna för den företagare som drabbas går ju inte att rätta till i efterhand om det visar sig att beslutet var felaktigt.

I dag provas som sagt näringsförbud av allmän domstol enligt samma regler som för brott som kan ge fängelse upp till ett år, och kronofogden övervakar att näringsförbudet följs. Men de ändringar som föreslås i propositionen innebär allvarliga försämringar för en enskild företagare.

Förslaget att kronofogden i stället för åklagaren skall kunna driva process om näringsförbud innebär att man börjar följa andra principer än vid brottmål, där den allmänna åklagaren driver processen. Man avlägsnar sig då från de rättssäkerhetsgarantier som annars finns vid brottmål. Jag kan inte se någon motivering till att man skall minska rättssäkerheten för näringsidkare på det sättet.

Fru talman! Dessutom är det väldigt allvarligt att rätten till offentlig försvarare tas bort, enligt propositionen.

Det är såvitt jag förstår en självklar princip i ett rättssamhälle att alla skall ha rätt att föra sin talan på samma sätt som att en anklagad är oskyldig till dess motsatsen bevisats. Den rätten gäller alla oavsett vilken typ av mål det handlar om.

Det är märkligt att utskottsmajoriteten uttalar en väldigt stor tveksamhet om detta. Utskottet skriver flera rader om det. Sedan slår sig utskottet till ro med att regeringen säger att man skall vara ganska generös vid bedömningen av hur man skall tolka begreppet "särskilda skäl" för att kunna få en försvarare. Det enklaste är helt enkelt i det här fallet liksom i alla andra fall att ge en enskild rätt till offentlig försvarare.

Det finns många småföretagare i Sverige som varken har resurser eller kunskaper att på egen hand driva en process. Jag kan inte förstå hur majoriteten har hamnat på att ett sådant livsavgörande ingrepp som beslut om näringsförbud skall kunna genomföras utan att den anklagade har rätt till offentlig försvarare. Formuleringarna både i betänkandet och i propositionen öppnar för ett godtycke som kan drabba den enskilde hårt.

Fru talman! Med de orden yrkar jag bifall till våra reservationer tillsammans med Moderaterna och Kristdemokraterna under mom. 1 och mom. 2. Jag yrkar också bifall till våra motioner.

Anf. 99 RUNE BERGLUND (s):

Fru talman! Näringsförbud är en sanktion som samhället tar till när någon driver näringsverksamhet på ett sätt som inte är förenligt med samhällets intressen och gällande lagstiftning. Det betyder att näringsidkare inte får vara verksam som företagare under den tid som domstol har beslutat om näringsförbud.

När det gäller juridisk person får den som ålagts ett näringsförbud inte driva, äga och bilda företag och inte heller inneha vissa funktioner eller vara firmatecknare. Den personkrets som kan meddelas ett näringsförbud i konkursfallet skall enligt det nya förslaget kunna utvidgas till att omfatta inte bara den som var ställföreträdare för juridisk person när den juridiska personen försattes i konkurs utan även den som innehade en sådan ställning senare än ett år innan konkursansökan inkom till tingsrätten.

Den grundläggande förutsättningen för att döma till näringsförbud är att det skall föreligga grovt illojalt förfarande. Det kan gälla betalningsunderlåtelse och/eller någon form av brott som bedöms vara grovt. Det är allmän åklagare som har en exklusiv rätt att föra talan inför domstol i frågor om näringsförbud. Lagen har funnits sedan 1986 och är nu föremål för några ändringsförslag enligt detta betänkande.

Det mest betydande ändringsförslaget är att i den mån åklagaren avstår från att föra talan i domstol skall kronofogdemyndigheten få möjlighet att föra talan i mål som gäller betalningsunderlåtelse och konkurs. Det betyder att mål i ärende om näringsförbud i fortsättningen inte alltid kommer att drivas som brottmål enligt brottmålsreglerna utan kan i fall som inte handlar om grov brottslighet drivas enligt ärendelagen.

Det blir en smidigare handläggning av mål som har karaktären av underlåtelse vid konkurs. Det införs också en bestämmelse om särskilda skäl när det gäller rätten till offentlig försvarare. Det innebär inte att möjligheten till offentlig försvarare upphör, men det blir en bedömning som får göras från fall till fall.

De ändringar som nu föreslås syftar till att få en effektivare domstolsbehandling av ärenden om näringsförbud. Betänkandet innehåller också ett par andra ändringsförslag utöver vad som tidigare sagts. Det ena handlar om tingsrättens sammanträdesordning i mål som behandlas enligt ärendelagen, och det andra handlar om kronofogdens tillsynsansvar.

Fru talman! Det har inlämnats två reservationer till betänkandet. Reservation 1 handlar om kronofogdens talerätt och reservation 2 om rätten till offentlig försvarare. Jag yrkar härmed avslag på båda reservationerna.

I betänkandet har också behandlats två motioner. Motion L202 gäller skärpningar i stiftelselagen. Utskottet hänvisar där till att det har gjorts skärpningar i stiftelselagen, senast 1998 om personuppgifter för styrelseledamöter. Justitiedepartementet arbetar nu med en promemoria om ytterligare ändringar i stiftelselagen som bygger på åklagarväsendets rapport 1997:4 *Stiftelser – Ett redskap i ekonomisk brottslighet?*

Utskottet har för sin del yrkat avslag på motion L202.

I motion L905 yrkas att ett ”näringskörkort” skall införas för den som vill starta företag. Det innebär att man skall ha grundläggande kunskaper vad gäller bokföring, bokslut, skatter m.m.

Det måste vara var och ens ansvar som startar en verksamhet att skaffa sig grundläggande kunskaper för att kunna sköta den administration och ekonomiska redovisning som omgärdar näringsverksamhet, alternativt köpa tjänsten av någon som har de kunskaper som krävs.

Det kan nämnas att skattemyndigheten på senare år har ökat sina ansträngningar inom informationsverksamheten på ett sätt som gör att ingen småföretagare i dag behöver vara okunnig om vilka regler som gäller under förutsättningen att han eller hon har ett intresse av att inhämta erforderliga kunskaper.

Utskottet har yrkat avslag på motion L905.

Fru talman! Jag vill slutligen yrka bifall till utskottets hemställan i betänkandet.

Anf. 100 ROLF ÅBJÖRNSSON (kd):

Fru talman! Rune Berglund talar i sitt anförande om att det skall bli effektivare förfarande om kronofogdemyndigheten får föra talan i domstol. På vilket sätt blir det effektivare?

Anf. 101 RUNE BERGLUND (s):

Fru talman! Det kan ju vara så kronofogden har följt företaget under en tid och väl känner vad det är som behöver göras och är väl insatt i vilken typ av åtal det kan bli fråga om.

Anf. 102 ROLF ÅBJÖRNSSON (kd):

Fru talman! Om det nu är så att man väl känner till sakförhållandena, betyder det då att man för talan på ett bättre och effektivare sätt i rätten?

Anf. 103 RUNE BERGLUND (s):

Fru talman! Jag tror att det kommer att bli så. Framför allt tror jag att kronofogden uteslutande kommer att handa mindre mål som gäller just

Överläggningen var härmed avslutad.

Beslut

MJU7 Jordbruk och trädgårdsnäring

Mom. 1 (den framtida gemensamma jordbrukspolitiken)

1. utskottet

2. res. 1 (m)

3. res. 2 (v)

4. res. 5 (fp)

Förberedande votering 1:

Kammaren biträdde res. 2 med acklamation.

Förberedande votering 2:

74 för res. 1

53 för res. 2

178 avstod

44 frånvarande

Kammaren biträdde res. 1.

Huvudvotering:

115 för utskottet

73 för res. 1

118 avstod

43 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 114 s, 1 v

För res. 1: 73 m

Avstod: 36 v, 39 kd, 14 c, 13 fp, 16 mp

Frånvarande: 17 s, 9 m, 6 v, 3 kd, 4 c, 4 fp

Mom. 5 (inriktningen av den svenska jordbrukspolitiken)

1. utskottet

2. res. 10 (kd)

3. res. 11 (c)

Förberedande votering:

40 för res. 10

15 för res. 11

251 avstod

43 frånvarande

Kammaren biträdde res. 10.

Huvudvotering:

160 för utskottet

39 för res. 10

107 avstod

43 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 112 s, 36 v, 12 fp
För res. 10res. 10: 39 kd
Avstod: 2 s, 73 m, 1 v, 14 c, 1 fp, 16 mp
Frånvarande: 17 s, 9 m, 6 v, 3 kd, 4 c, 4 fp
Sonia Karlsson (s) anmälde att hon avsett att rösta ja men markerats ha avstått från att rösta.

Mom. 6 (lika konkurrensvillkor)

1. utskottet
2. res. 12 (kd, m, c, fp)

Votering:

168 för utskottet

138 för res. 12

43 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 114 s, 37 v, 1 fp, 16 mp

För res. 12: 73 m, 39 kd, 14 c, 12 fp

Frånvarande: 17 s, 9 m, 6 v, 3 kd, 4 c, 4 fp

Mom. 12 (svensk hästavel och hästnäring)

1. utskottet
2. res. 14 (kd, m, c, mp)

Votering:

167 för utskottet

139 för res. 14

43 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 114 s, 37 v, 13 fp, 3 mp

För res. 14: 73 m, 39 kd, 14 c, 13 mp

Frånvarande: 17 s, 9 m, 6 v, 3 kd, 4 c, 4 fp

Runar Patriksson (fp) anmälde att han avsett att rösta nej men markerats ha röstat ja.

Mom. 21 (jordbrukets miljöstud)

1. utskottet
2. res. 19 (mp)

Votering:

197 för utskottet

16 för res. 19

93 avstod

43 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 114 s, 31 m, 37 v, 1 kd, 1 c, 13 fp

För res. 19: 16 mp

Avstod: 42 m, 38 kd, 13 c

Frånvarande: 17 s, 9 m, 6 v, 3 kd, 4 c, 4 fp

KU21 Kommunala demokratifrågor

Mom. 1 (kommundelningar)

1. utskottet

2. res. 1 (s, v)

Votering:

164 för utskottet

141 för res. 1

1 avstod

43 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 7 s, 73 m, 2 v, 39 kd, 14 c, 13 fp, 16 mp

För res. 1: 106 s, 35 v

Avstod: 1 s

Frånvarande: 17 s, 9 m, 6 v, 3 kd, 4 c, 4 fp

Carina Hägg och Catherine Persson (båda s) anmälde att de avsett att rösta nej men markerats ha röstat ja.

Maud Björnemalm (s) anmälde att hon avsett att rösta nej men markerats ha avstått från att rösta.

Mom. 2 (kommunal beskattningsrätt)

Yrkanden:

1. utskottet

2. det av Jerry Martinger (m) under överläggningen framställda särskilda yrkandet

Votering:

231 för utskottet

74 för yrk.

1 avstod

43 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 114 s, 37 v, 38 kd, 14 c, 12 fp, 16 mp

För yrk.: 73 m, 1 fp

Avstod: 1 kd

Frånvarande: 17 s, 9 m, 6 v, 3 kd, 4 c, 4 fp

Mom. 3 (direktval till kommunalsorgan)

1. utskottet

2. res. 3 (c, fp)

Votering:

273 för utskottet

32 för res. 3

1 avstod

43 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 114 s, 73 m, 32 v, 39 kd, 15 mp
För res. 3: 4 v, 14 c, 13 fp, 1 mp
Avstod: 1 v
Frånvarande: 17 s, 9 m, 6 v, 3 kd, 4 c, 4 fp

Mom. 4 (nyval i kommuner och landsting m.m.)

1. utskottet
2. res. 5 (mp)
Votering:
205 för utskottet
16 för res. 5
85 avstod
43 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 114 s, 36 v, 39 kd, 14 c, 2 fp
För res. 5: 16 mp
Avstod: 73 m, 1 v, 11 fp
Frånvarande: 17 s, 9 m, 6 v, 3 kd, 4 c, 4 fp

Mom. 5 (folkinitiativ till kommunala folkomröstningar)

1. utskottet
2. res. 6 (s, v)
Votering:
156 för utskottet
148 för res. 6
1 avstod
44 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 2 s, 73 m, 39 kd, 14 c, 12 fp, 16 mp
För res. 6: 111 s, 36 v, 1 fp
Avstod: 1 v
Frånvarande: 18 s, 9 m, 6 v, 3 kd, 4 c, 4 fp
Lisbet Calner (s) anmälde att hon avsett att rösta nej men markerats ha röstat ja.

Mom. 7 (medborgerlig motionsrätt)

1. utskottet
2. res. 7 (mp, c)
Votering:
269 för utskottet
35 för res. 7
2 avstod
43 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 114 s, 73 m, 30 v, 39 kd, 13 fp
För res. 7: 5 v, 14 c, 16 mp
Avstod: 2 v
Frånvarande: 17 s, 9 m, 6 v, 3 kd, 4 c, 4 fp

Mom. 9 (lagtrots m.m.)

1. utskottet

2. res. 9 (v, fp)

Votering:

256 för utskottet

50 för res. 9

43 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 114 s, 73 m, 39 kd, 14 c, 16 mp

För res. 9: 37 v, 13 fp

Frånvarande: 17 s, 9 m, 6 v, 3 kd, 4 c, 4 fp

Övriga moment

Kammaren biföll utskottets hemställan.

LU14 Patent- och växtförädlarrätt

Mom. 1 (förenklade patent)

1. utskottet

2. res. 1 (kd, m, c, fp)

Votering:

166 för utskottet

139 för res. 1

44 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 114 s, 37 v, 15 mp

För res. 1: 73 m, 39 kd, 14 c, 13 fp

Frånvarande: 17 s, 9 m, 6 v, 3 kd, 4 c, 4 fp, 1 mp

Mom. 2 (patent på biotekniska uppfinningar)

1. utskottet

2. res. 2 (v, kd, c)

Votering:

200 för utskottet

105 för res. 2

44 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 114 s, 73 m, 13 fp

För res. 2: 37 v, 39 kd, 14 c, 15 mp

Frånvarande: 17 s, 9 m, 6 v, 3 kd, 4 c, 4 fp, 1 mp

Mom. 3 (växtförädlarrätt)

1. utskottet

2. res. 3 (v, c)

Votering:

237 för utskottet

66 för res. 3

46 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 113 s, 72 m, 39 kd, 13 fp

För res. 3: 37 v, 14 c, 15 mp

Frånvarande: 18 s, 10 m, 6 v, 3 kd, 4 c, 4 fp, 1 mp

LU15 Ändringar i lagen om näringsförbud, m.m.

Mom. 1 (kronofogdemyndighetens talerätt)

1. utskottet

2. res. 1 (kd, m, fp)

Votering:

180 för utskottet

124 för res. 1

45 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 114 s, 37 v, 14 c, 15 mp

För res. 1: 73 m, 38 kd, 13 fp

Frånvarande: 17 s, 9 m, 6 v, 4 kd, 4 c, 4 fp, 1 mp

Mom. 2 (rätten till offentlig försvarare)

1. utskottet

2. res. 2 (kd, m, fp)

Votering:

179 för utskottet

124 för res. 2

1 avstod

45 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 113 s, 37 v, 14 c, 15 mp

För res. 2: 73 m, 39 kd, 12 fp

Avstod: 1 s

Frånvarande: 17 s, 9 m, 6 v, 3 kd, 4 c, 5 fp, 1 mp

Siw Persson (fp) anmälde att hon avsett att rösta nej men markerats som frånvarande.

Mom. 3–5

Kammaren biföll utskottets hemställan.

På förslag av andre vice talmannen medgav kammaren att återstående ärenden på dagens föredragningslista fick avgöras i ett sammanhang vid arbetsplenium torsdagen den 25 mars.

10 § Sjöfart*Sjöfart*

Föredrogs

Trafikutskottets betänkande 1998/99:TU6

Sjöfart

Anf. 104 TOM HEYMAN (m):

Fru talman! Efter den omläggning av sjöfartsavgifterna som genomfördes 1998 har det blivit alltmer uppenbart att sjöfarten på svenska hamnar inte bara betalar sina egna kostnader, inklusive statens oblyga avkastningskrav, utan dessutom en hel rad andra utgifter som den landburna trafiken inte betalar. Det gäller räddningstjänst, sjömätning, lotsning och kultur t.ex. De landburna konkurrenterna erhåller dessutom kraftiga subventioner dels i form av kontanta fraktbidrag, dels i form av icke debiterade kapitalkostnader för infrastrukturen.

Det sägs ofta att det inte finns någon direkt konkurrens mellan sjöfart och landtransport och att sjöfartsavgifternas storlek därför egentligen saknar betydelse. Men det är ett helt grundlöst resonemang. Det finns en mycket omfattande konkurrens mellan sjö- och landtransport. Inte minst finns det en uttalad ambition från Statens järnvägars sida att expandera sin verksamhet på sjöfartens bekostnad. Den så kallade oljependeln är ett exempel på detta. Denna konkurrens sker i dag med en omfattande kostnadssubvention, framför allt av järnvägstransporterna. Sjöfarten på Vänern och Mälaren är just nu mycket påtagligt påverkad av denna subventionerade konkurrens.

Utskottsmajoriteten lägger stor vikt vid de EU-regler som gäller för farledsavgifter och hänvisar till den nya princip om att användaren betalar som nu växer fram inom unionen. Det är ingen svårighet att hålla med om själva principen att användaren skall betala för de tjänster som staten tillhandahåller. Frågan är dock om det inte skall finnas en gräns för det statliga avgiftsuttaget.

Till alla vanliga avgifter skall nu också läggas den extra beskattning av sjöfarten som sker genom att regeringen drar in Sjöfartsverkets investeringsmedel till statskassan. Indragningen sker utan att detta har redovisats i budgeten och utan att riksdagen har tagit ställning i frågan. Men dessa pengar är faktiskt inga pengar som regeringen fritt förfogar över.

Det är trafikavgifter som sjöfarten betalat i förväg för kommande investeringar. Om dessa medel inte längre anses behövliga så borde återbetalning ske genom att avgiftsuttaget minskas under kommande år. Vi anser inte att staten utan vidare bara kan införliva dessa medel i den allmänna budgeten.

Genom denna indragning har regeringen lämnat varje form av självkostnadsprincip för Sjöfartsverket. De pengar som verket inkasserat av sjöfarten i form av taxor kan, med denna nya princip, nu tydligen utan

några som helst betänkligheter användas av finansministern som vilka andra skatteinkomster som helst. Det kan handla om Personpengar till kommunerna eller maxtaxa på dagis. Någon närmare redogörelse lämnas inte.

Vi har tillsammans med Kristdemokraterna och Folkpartiet framfört dessa synpunkter i reservation nr 1, som jag härmed yrkar bifall till.

Moderata samlingspartiet anser dessutom att kostnaderna för isbrytning egentligen är en regionalpolitisk kostnad. Det är endast västkustens två trafikområden som i dag lämnar överskott inom Sjöfartsverket. Man kan därför säga att kostnaderna för isbrytning på Norrlandskusten i realiteten betalas av trafiken på Göteborg och Brofjorden. Det finns ingen logik i den korssubventionering som det innebär.

Om dessa missförhållanden justerades skulle de svenska sjöfartssavgifterna kunna reduceras till en mer konkurrenskraftig nivå. Den ökning av sjöfarten som så många i högtidliga sammanhang gärna förespråkar skulle kunna bli verklighet. Därmed skulle investeringstrycket på vägar och järnvägar minska, och vi skulle få en bättre samhällsekonomi. Men att tro på en sådan utveckling är väl att hoppas för mycket. Det är väl osannolikt att regeringen skulle kunna samla sig till någon mer långsiktig ambitionsnivå på just detta område.

Fru talman! Moderata samlingspartiets inställning till Gotlandstrafiken och till fritidsbåtsregistret är väl känd, och jag tänker inte närmare beröra dessa frågor i dag.

Däremot, fru talman, väljer majoriteten att göra partipolitik av sjösäkerheten för fritidsbåtar. Vi tycker att det är olyckligt, och majoritetens skrivning i frågan om en haverikommission är inte särskilt upplyftande.

Det är riktigt att denna fråga behandlades 1992 och då avsköts av utskottet. Men då fanns inte nollvisionen. Då fanns heller inte den förebild i form av Vägverkets fördjupningsstudier av olyckor som vi har i dag. Den gången gällde det bara en utökning av den konventionella haverikommissionen.

Detta förslag har ett annat syfte. Det har sin grund i ett par allvarliga olyckor för några år sedan.

Varför valde en erfaren seglare att ankra på en lovartskust i ganska hårt väder? Och varför valde han sedan, när vädret försämrades, att fortsätta sin resa över öppet hav med två oerfarna passagerare, trots att det fanns alternativa hamnar att gå till? Vilka väderrapporter hade han lyssnat på? Vilka varningar fanns utfärdade?

Eller varför valde räddningsledningen i ett annat fall att avbryta sökandet efter en försvunnen seglare, trots att det var ljus, trots att det var vackert väder och trots att det var varmt i vattnet? Varför gjordes inte en allmän efterlysning i området?

Denna typ av frågor behandlas inte i en vanlig polisrapport. Det är inte heller tekniska frågor av den art som en konventionell haverikommission ägnar sig åt. Men om vi skall lyckas halvera antalet olyckor med fritidsbåtar, och det är faktiskt ambitionen, behöver vi också veta varför de inträffar. Den stora erfarenhet från fritidsbåtar som finns i Sjösäkerhetsrådet skulle komma väl till pass i ett sådant arbete. Kostnaderna för verksamheten skulle vara försumbara, eftersom personal redan finns att tillgå.

Anf. 105 KARIN SVENSSON SMITH (v):

Fru talman! Sverige är en sjöfartsnation. Världens tionde handelsflotta drivs av svenska rederier. När det gäller tankers är vi sju i världen. Sveriges geografi sägs ibland vara en nackdel ur kommunikationssynpunkt. Jag påstår att vi tvärtom har en stor fördel av vår långa kust med dess många hamnar som möjliggör en utvecklad sjöfart. 90 % av all utrikeshandel i världen transporteras av fartyg.

Den sjöfartsfråga som dominerat i medierapporteringen det senaste året är taxfree. Vänsterpartiet anser inte att alkohol, tobak och andra varor som säljs ombord skall vara skattefria. Men eftersom vi anser att kampen mot arbetslösheten är en av våra hjärtefrågor känner vi ansvar för att underlätta för en utveckling som leder till nya arbetstillfällen och för att det är högt prioriterat. Möjligheterna att expandera sjöfartsnäringen bedömer vi vara goda.

Förra gången riksdagen fattade ett principbeslut om transportpolitikens inriktning tillkom hållbarhetsperspektivet. Det innebär att alla transportslag måste anpassa sig till vad naturen tål. Sjöfarten var sen i starten när det gäller miljöfrågorna. Men nu är man på god väg. Sverige är härvidlag ett föredöme för andra länder. Överenskommelsen om differentiering av avgifterna har lett till att många rederier har satsat på lågsvavlig olja och katalysatorer. Utvecklingen har gått snabbare och smidigare än vad de flesta hade vågat hoppas på. Det är nu väsentligt att Sverige kraftigt satsar på att den internationella utvecklingen går samma väg. Det jag har sagt skall inte tolkas som att det går att slå sig till ro. Många åtgärder återstår att vidta. Den viktigaste utmaningen är att ersätta de fossila bränslena med biobränslebaserade dito. Detta är samtidigt förmodligen också den svåraste uppgiften.

Verksamheten i de svenska hamnarna ökar. 1996 började båtarna med sydfrukt från Italien till Sverige att gå igen. Den traden hade legat nere i 25 år. Sjöfartsverket räknade med att volymen hamntrafik skulle öka med 2 % i fjol. Det blev någonstans mellan 5 % och 6 %. Ett fraktfartyg eller en färja anlöper eller avgår från svensk hamn varannan minut dag som natt. De svenska rederierna beställer nya fartyg varje år.

I takt med att vägarna i Europa korkar igen är en ytterligare ökning av transporter till sjöss att vänta. Sjöfarten har den fördelen framför vägtransporterna att den ger upphov till mindre luftföroreningar och väsentligt färre olyckor. Jämfört med järnvägar och vägar är behovet av investeringar minimalt. Förvisso behövs hamnar, men själva transportleden är gratis och kräver inget underhåll.

Fru talman! Vad gäller det betänkande vi diskuterar i dag delar Vänsterpartiet majoritetsuppfattningen i det mesta. Det är emellertid två ärenden som har föranlett Vänsterpartiets reservationer.

Gotland måste ges rimliga transportvillkor. Dessa villkor har stor betydelse för jordbrukets överlevnad och utveckling men har också betydelse för industrin och turismen. Vi anser att stödet till Gotlandstransporterna skall utgöra ett långsiktigt hållbart system och att det skall vara konkurrensneutralt. Det gamla systemet kan inte avvecklas förrän ett nytt system kan träda i kraft.

Sjöfart

Högskolan skulle sannolikt kunna rekrytera fler studenter om goda transporter till rimliga priser vore tillgängliga hela året. Sedan avregleringen av flyget är denna transportmöjlighet bara åtkomlig för de välbeställda. Besvikelsen blev stor när det visade sig att snabbfärjetransporterna fungerar bra bara under turistsäsongen. Snabbfärjan är gotlänningarnas väg till fastlandet. De skall inte behöva acceptera att den i princip bara är farbar fyra månader om året. Vänsterpartiet anser att snabbfärjan bör användas i regelbunden, helst daglig trafik året runt.

Den andra frågan jag vill ta upp gäller fritidsbåtarna. Socialdemokraten Bengt Silfverstrand har skrivit en motion som Vänsterpartiet vill ansluta sig till. Vi anser att det borde vara självklart att ägarna till fritidsbåtar borde göra rätt för sig genom att stå för de kostnader som trafiken i fråga förorsakar samhället. Samhället har stora kostnader för sjöräddning, sjösparing, polisinsatser vid båtstölder m.m. Sjöfartsverket finansieras med avgifter från dem som utnyttjar våra farleder. Fritidsbåtarna är emellertid ett undantag. Detta är ett helt orimligt förhållande. Vad gäller transportpolitiken som helhet gäller att transportutövarna själva skall stå för de kostnader de ger upphov till. Det finns inte några som helst skäl till att fritidsbåtsägarna skulle var undantagna från detta.

Regeringen bör därför snarast förelägga riksdagen ett förslag om återinförande av ett fritidsbåtsregister av samma slag som avskaffades genom 1992 års riksdagsbeslut samt om en skyldighet för båtägarna att inte bara betala en registeravgift utan också en avgift motsvarande de kostnader fritidsbåtarna åsamkar samhället.

Med ovanstående argumentering yrkar jag bifall till reservationerna 5 och 7.

Anf. 106 TOM HEYMAN (m) replik:

Fru talman! Jag vill bara nämna för Karin Svensson Smith att det gjordes en utredning för något år sedan av tidigare generaldirektören för Trollhätte kanalverk, Torkel Sölve, som noga gick igenom kostnadsansvar just för fritidsbåtarna. Torkel Sölve konstaterade i sin utredning att fritidsbåtstrafiken mer än väl betalade kostnader som den förorsakar samhället.

Jag vill också nämna för Karin Svensson Smith att när det gäller sjöräddning betalar faktiskt fritidsbåtarna genom sina avgifter till Sjöräddningssällskapet en långt mycket större avgift än vad staten och Sjöfartsverket betalar. Den kostnad som Sjöfartsverket redovisar i form av en budgetpost över ändamål för fritidsbåtar är egentligen bara en utjämningspost i Sjöfartsverkets budget. Det är egentligen aldrig någon som har gått igenom den och sett vad det är för tjänster som fritidsbåtssektorn behöver och vilken sorts uttryckning man skall betala för och vilken man inte skall betala för.

I grund och botten kan man gå till Torkel Sølves utredning och konstatera att fritidsbåtstrafiken faktiskt betalar sina kostnader med råge.

Anf. 107 KARIN SVENSSON SMITH (v) replik:

Fru talman! Motiven för Vänsterpartiets stöd för att man återinför register och beskattning är de uppgifter som Sjöfartsverket har lämnat. Det är också rederier som har lämnat uppgifter till oss. Vi har inte funnit

Anf. 108 TOM HEYMAN (m) replik:

Fru talman! Då kan jag bara rekommendera Karin Svensson Smith att läsa Torkel Sølves utredning innan man accepterar de andra kraven.

Sjöfart

Anf. 109 JOHNNY GYLLING (kd):

Fru talman! I dessa dagar visas det tydligt hur Sveriges olika näringar är utsatta för en ökande internationell konkurrens. Lears industri i Bengtsfors är det senaste exemplet på hur till synes trygga svenska jobb plötsligt flyttas någon annanstans. Detta sker inom den svenska bilindustrin. Åkerinäringen lever under stark press från utlandet. Svenska bönder våndas över låga priser och höga skattebördor. Dagens debattämne, sjöfarten, har under många år utsatts för denna konkurrens, och därför är det många som efterlyst en tydlig politik på detta område från statens sida. I dag skall vi enbart behandla vissa motioner i ämnet, och jag skall för den skull inte ha någon större utläggning om sjöfartens betydelse. Men jag vill påpeka att Sverige är i stort behov av en framåtsyftande och tillväxtskapande näringspolitik, inte minst på sjöfartens område. Transportsektorn ökar hela tiden. Den ökar mer än BNP, och transportererna är en viktig del för att vi skall få en tillväxt. Många av våra närmaste grannländer har insett detta och profilerar sig som transport- och sjöfartsnationer. Norge, Danmark, Holland är några exempel på länder som bestämt sig för att satsa på sina transportnäringar. Men hos den svenska regeringen verkar allt vara frid och fröjd. Efter år av passivitet på sjöfartssidan piskades man till en uppgörelse hösten 1998 som innebar att näringen fick någorlunda arbetsro, och konkurrenskraften förbättrades så pass att utflaggningen av fartyg i alla fall på kort sikt kunde hejdas.

Trots många argument från både redare och sjöfolk valde dock regeringen att lägga in stödet i statsbudgeten. Kristdemokraterna och flera andra partier hävdade då och hävdar fortfarande att en nettomodell vore det allra bästa. Vi får säkert anledning att återkomma till detta. Problemet är att regeringen nu verkar tro att saken är löst för lång tid framöver. Men även om det just nu är vind i seglen, så kan vinden vända snabbt. Andra länder ligger inte på latsidan.

Näringsministern har i tidigare debatter här i riksdagen lovat att jobba vidare med sjöfartspolitik. Men superdepartementet riskerar att bli som en supertanker – det tar lång tid att få upp farten, och när man väl har farten uppe så går den knappt att hejda. Då vill det till att man ligger på rätt kurs.

Fru talman! Vi skall i dag ta upp några delar av sjöfartspolitik. Jag börjar med säkerhet och miljöfrågor. Kristdemokraternas motionsyrkanden har behandlats så bra av utskottet att vi inte finner någon anledning att reservera oss. Svensk sjöfart är offensiv både när det gäller säkerhet och när det gäller miljö. Det är t.ex. glädjande att ta del av den miljöpolicy som Sveriges Redareförening har tagit fram.

Problemet är att medan Sverige ligger långt framme på miljösidan så ligger man däremot inte direkt i täten på sjöfartens näringspolitiska sida. Kostnaderna för miljöförbättringar är höga – vilket är ett sundhetstecken – men i andra änden måste man tjäna in dessa pengar på ökade konkur-

rensandelar. För att Sverige inte ensamt skall gå i bräsch för miljön måste EU-arbetet intensifieras. Regeringen måste driva på i EU och andra internationella sammanhang, inte bara inom miljöområdet utan självklart också för en bättre säkerhet.

Fru talman! Ett nytt system för farledsavgifter infördes den 1 januari 1998. Vi efterlyser ändringar som gör att inte vare sig den transoceaniska sjöfarten eller inrikesjöfarten missgynnas. Utvärdering pågår, men vi är otåliga, och därför står vi bakom reservation nr 1.

De svenska hamnarna är många till antalet. Många anser att de är för många. Jag vill inte uttala någon uppfattning om detta i dag, men jag kan konstatera att hamnarna kan betyda väldigt mycket för en kommuns, ett läns eller en regions utveckling och tillväxt. Vad vi efterlyser är ett mer genomtänkt samarbete mellan staten och hamnägarna i Sverige. Det är inte en statlig hamnpolitik vi frågar efter utan mera av samverkan – samverkan mellan trafikslag och mellan de statliga trafikverken och hamnarna. Vi har lämnat ett särskilt yttrande i frågan.

De övriga motioner som vi inte delar utskottets majoritetsuppfattning om handlar om fritidsbåtarna. Några motionärer vill ha ett statligt båtre-gister och även en skatt på fritidsbåtar. Det frivilliga registret, som i dag sköts av Stöldskyddsföreningen, fungerar alldeles utmärkt, och det finns ingen anledning att förstatliga detta än en gång. Dessutom finns det inga goda grunder för att kräva en särskild skatt på fritidsbåtar, som gjorts av Vänsterpartiet i debatten här.

Jag instämmer i Tom Heymans påpekande att en utredning visat att hela 1,3 miljarder kronor på olika sätt betalas in till samhället av fritidsbåtssektorn.

Kristdemokraterna är bestämt emot ett statligt fritidsbåtsregister och en statlig båtskatt. Vi har utvecklat våra skäl i reservation nr 6, och jag yrkar bifall till den, fru talman.

I övrigt står vi också bakom reservation nr 9 om en haverikommission för fritidsbåtar.

Fru talman! Vi har ju ingen minister här i kammaren i dag, men det skall bli intressant att få höra socialdemokraternas representant förklara hur den framtida sjöfartspolitikerna kommer att se ut. För det är väl inte så att man nu slagit sig till ro med en treårig uppgörelse och slutat fundera på fartygsfonder och andra förslag? Och hur skall sjöfarten kunna locka ungdomar till befälsutbildning, om de framtida villkoren för svensk sjöfartsnäring inte är kända? Jag bara frågar.

Anf. 110 SVEN BERGSTRÖM (c):

Fru talman! Sjöfarten i Sverige har en lång tradition som exportindustrins livsnerv på internationella marknader. Huvuddelen av vår export och import går på köl. 90–95 % – lite beroende på hur man räknar – av den utrikes varutrafiken består av fartygs transporter. Även inom landet utgör dessa en betydande del. Man brukar räkna med att 50 % av allt gods som fraktas mer än 30 mil inom Sverige går på köl.

Sjöfarten kommer också med säkerhet att bli allt viktigare. Vi kan exempelvis konstatera att sjöfartstrafiken bara på några år har ökat med omkring 25 % i södra Östersjön.

Sjöfarten är det mest energieffektiva trafikslaget, och sjöfarten är miljövänlig, även om den kan göras mera miljövänlig. Transportsektorn som

helhet svarar ju för en stor del av de miljöskadliga utsläppen till luften. Vi inom Centerpartiet anser att det måste skapas ett kommunikationssystem som bygger på insikten om behoven av omställning till ett hållbart samhälle. Arbetet med miljöanpassning av transportsystemet måste drivas vidare, och ambitionen att minska utsläppen måste höjas.

Hur är det då med sjöfarten? Fartygstrafiken står för en femtedel av hela transportsektorns utsläpp av kväveoxider. Vi vet att 90 % av utsläppen kan renas med användande av katalysator. Sverige bör enligt vår mening aktivt verka för skärpta internationella överenskommelser om miljöriktig sjöfart.

Det är därför väldigt positivt att sjöfarten blir alltmer miljöanpassad och att det inom näringen finns en ambition att bli bättre. Det är också mycket positivt att Sveriges rederier och hamnar och Sjöfartsverket nu har kommit överens om att sjöfarten skall bli miljövänligare. Man har bestämt sig för att sjöfartens luftföroreningar fram till 2000-talets början skall minska med 75 %. Målet uppnås genom att fartygen använder lågsvavlig bunkerolja samt katalysatorer eller annan reningsutrustning. Det ser vi mycket positivt på.

Sveriges sjöfart har haft en del bekymmer under senare år, och det har lett till att ett stort antal fartyg har flaggats ut. Man har också övervägt att flagga ut ännu fler. Detta har delvis sin grund i att EU har misslyckats med sin sjöfartspolitik och öppnat för att man på nationell nivå kan införa kraftiga skattesubventioner till sjöfartsnäringen.

Enligt vår mening måste Sverige agera för att detta oskick skall stoppas. I avvaktan på att man inom EU stoppar den här typen av konkurrensnedvridande subventioner måste Sverige för sin del vidta åtgärder som gör att svensk sjöfart under svensk flagg kan konkurrera med sjöfarten i andra EU-länder. Vi ser därför positivt på den uppgörelse som träffats under senhösten i fjol mellan regeringen och parterna på marknaden.

Vi hoppas och tror att detta skall ha betydelse. Jag vill inte minst nämna den inbjudan som hela trafikutskottet fått från Sveriges Redareförening till dess föreningsmöte. Ett sådant möte hålls varje år, och årets möte skall hållas den 14 april i Göteborg. Inför detta signaleras att man inom näringen ser mycket positivt på framtiden.

Jag citerar ur inbjudningen: "Arbetet med att skapa villkor för att näringen ska kunna utvecklas i Sverige har stundtals varit motigt och mycket återstår att göra. I år vill vi dock fokusera på ljuspunkterna och visa att sjöfart är något som är värt att måna om i det här landet."

Man skriver t.o.m. så här: "Det är dags att säga till våra politiker: – Se här, ni fattade ett beslut som är bra för Sverige!" Jag utgår då från att man syftar på det som hände på senhösten i fjol.

Vi skall självfallet inte låta oss nöja med det, utan försöka förbättra förutsättningarna ytterligare, eftersom det här är en viktig och strategisk näring och det är ett miljöriktigt och energiriktigt sätt att transportera.

Det är också mot den bakgrunden man skall se den enda reservation som Centerpartiet har till dagens betänkande. Det finns trots allt en betydande samsyn i de här frågorna, och vi betonar gemensamt säkerhets- och miljöfrågorna och en del andra saker.

På en punkt har dock vi från Centerpartiet sagt att vi tycker att man skall hantera det här lite annorlunda, och det gäller hur konkurrensen mellan gods på järnväg och sjöfart fungerar. Vi tycker att regeringen

skall se över hur fjolårets riksdagsbeslut om sänkta banavgifter har påverkat sjöfarten. Det finns tydliga tecken på att sjöfarten har tappat en del till järnvägen. Det är i och för sig också ett ganska miljövänligt sätt att transportera, men vi tycker att det skall vara konkurrensneutralt. Vi ser gärna att sjöfarten kan ta ännu mer av det långväga godset.

Vi säger också i reservationen att det är positivt, som omnämns i motionen från kristdemokraterna, ”att arbete nu pågår inom EU med inriktning på att öka konkurrensneutraliteten mellan olika transportslag”. Vi tycker att regeringen skall göra en sådan här översyn och därmed också överväga hur man skall göra med farledsavgifterna.

Med de orden, fru talman, yrkar jag bifall till denna enda centerreservation, nr 3, till trafikutskottets betänkande.

Anf. 111 KARIN SVENSSON SMITH (v) replik:

Fru talman! Det gäller frågan om banavgifter. Sven Bergström hävdar att järnvägen skulle ha fått en fördel i förhållande till sjöfarten. Bakgrunden till det hela är ju att man redovisade att vägtrafiken inte betalar sina egna kostnader. Det var detta som föranledde förslaget om avskaffande av banavgifterna. Det handlar om konkurrensen, i första hand att vägarna hade sådana villkor att andra måste kompenseras för detta. Då hade sjöfarten inget att erinra när det gällde konkurrensen mellan den och järnvägen i sig.

Om man vill göra någonting åt sjöfartens villkor skall man i första hand fördyra för vägtrafiken och se till att den står för sina egna kostnader.

Anf. 112 SVEN BERGSTRÖM (c) replik:

Fru talman! Det är en riktig bakgrundsbeskrivning som Karin Svensson Smith gör, att det handlade om en diskussion mellan vägar och järnvägar. Men icke förty finns det tydliga tecken på att det har inneburit att sjöfarten har tappat en del till järnvägen. Vi tycker att man skall se över detta, och om det är så bör man överväga åtgärder för att främja sjöfarten ytterligare. Det är därför som vi har lagt den här reservationen.

Anf. 113 KARIN SVENSSON SMITH (v) replik:

Fru talman! Den godstrafik som ökar allra mest är den som sker på vägarna. Såväl av miljöskäl som av trafiksäkerhetsskäl är det i så fall för sjöfartens och för andras skull bättre att göra någonting åt det, t.ex. höja dieselskatten. Jag undrar om ni i Centerpartiet är beredda att instämma i detta.

Anf. 114 SVEN BERGSTRÖM (c) replik:

Fru talman! Jag tror att den tid är förbi när man kan tillämpa den politik som Vänsterpartiet så gärna hemfaller till igen, nämligen att höja skatter på än det ena och än det andra området. När det gäller t.ex. beskattningen av bilarna har vi nog nått en betydande smärtgräns, som vi skall vara försiktiga med att överträda igen.

Jag vill gärna diskutera olika sätt att få över så mycket gods som möjligt från vägarna till järnvägarna men framför allt till sjöfarten. Olika

Anf. 115 KENTH SKÅRVIK (fp):

Fru talman! Historiskt sett har sjöfarten varit av stor betydelse för vårt lands utveckling. Trots att andra kommunikationsmedel har tillkommit, kommer sjöfarten även i framtiden att spela en stor roll för våra utrikesförbindelser, bl.a. mot bakgrund av den europeiska integrationen. Sjöfarten är den transportgren som transporterar stora delar av den svenska produktionen.

Svensk sjöfart möter konkurrens från två håll, dels från europeiska rederier, dels från Asien och andra östländer som har betydligt lägre bemanningskostnader än den svenska sjöfartsnäringen.

Vi vill nu tro att den överenskommelse som slöts mellan den svenska rederinäringen och regeringen under senhösten kommer att stoppa upp utflaggningen, men vi hoppas också att fortsatta samtal mellan regeringen och näringen leder till en slutgiltig uppgörelse för att den svenska sjöfarten på nytt kan bli en stor och betydande näring inom och utom svenska gränser.

Det krävs dock andra åtgärder också. Bl.a. måste stuverimonopolet avvecklas. Sverige bör säga upp ILO-konventionen och avveckla stuverimonopolet snarast. En företagspolitik i linje med Folkpartiets om fler jobb genom företag skulle också på ett positivt sätt förbättra sjöfartens villkor.

Regeringen och Näringsdepartementet måste också snarast se över de höga kostnader som tas ut i samband med att fartygen anlöper svenska hamnar.

Fartyg som i dag anlöper svensk hamn får förutom hamnavgifter, som tas ut av den aktuella hamnen, även betala avgifter som tas ut av Sjöfartsverket för att i princip täcka kostnader för verkets tjänster för farledshållning, lotsning, isbrytning och sjökartläggning.

Den svenska närsjöfarten runt våra kuster är viktig och måste värnas, och därför måste vi politiker och framför allt regeringens ansvariga snarast fundera över hur rederinäringen skall få lättnader i sina kostnader för att det skall löna sig att satsa på närsjöfart runt den svenska kusten.

Vänersjöfarten är en viktig transportled, och många tänker inte på hur mycket som levereras eller kan levereras på denna viktiga transportled ned till eller från Göteborg för vidare befordran ut eller från världen i övrigt.

Inte många tänker på att drygt 3 miljoner ton årligen transporteras på Vänern. Om man vet det är det svårt att få ett begrepp om hur mycket det är, men om det omsätts till fullastade långtradare blir det begripligt. Då motsvarar det minst 50 000 långtradare med släp per år. Tänk alla dem på vägarna runt Vänern, och alla inser det orimliga. Trafiksäkerheten är också ett skäl att önska sig god utveckling för sjöfarten. Miljön är ett annat skäl.

Sammantaget handlar det om sysselsättning och välfärd i stora delar av västra Sverige och runt våra kuster i hela landet.

Nu har Sjöfartsverket förtjänstfullt dragit i gång ett arbete för att utreda i vilken utsträckning sjöfartens konkurrenskraft försämrats av riksdagens beslut om stöd till järnvägen, samt att avgiftsbeläggningen av den

Sjöfart

inrikes sjöfarten fått som följd att denna möter allt större svårigheter att konkurrera med hårt subventionerade landtransporter.

Till slut, fru talman, måste sjöfarten naturligtvis få med andra transportslag jämbördiga villkor och möjligheter att transportera varor och gods på våra stora insjöar, efter våra långa kuster samt över världshaven. Därför bör översynen leda till en ordning som eliminerar, eller i varje fall avsevärt reducerar, nuvarande olägenheter.

Därmed yrkar jag bifall till reservation nr 1, men jag stöder givetvis också de reservationer som Folkpartiet är medreservanter i.

Anf. 116 KARIN SVENSSON SMITH (v) replik:

Fru talman! Jag undrar om Kenth Skårvik har glömt den gemensamma resa vi gjorde i Kommunikationskommittén till olika hamnar i Sverige. För mig var den här frågan ny då, men hamndirektörerna sade rätt enhälligt att den verksamhet som drivs i hamnarna i dag är rationell. Stuverimonopolet garanterar alla rederier den hjälp de behöver i hamnarna. Om man avskaffade stuverimonopolet skulle bara de stora klara av det här, och det skulle bli mycket mindre rationellt för hamnarna.

Jag undrar hur Folkpartiet har tänkt sig att det skulle fungera rent praktiskt om man avskaffar stuverimonopolet.

Anf. 117 KENTH SKÅRVIK (fp) replik:

Fru talman! Att avskaffa stuverimonopolet innebär inte att stuveriarbetet inte finns kvar. Det finns givetvis kvar, men på ett annat sätt än med ett monopol. Det är inte nödvändigt att den här verksamheten drivs i form av monopol, utan det finns fri företagsamhet som kan sköta det precis lika bra som monopolen kan göra i dag. Det är det som är meningen med det här. Vi skall inte behöva ha stuverimonopol i våra hamnar.

Anf. 118 KARIN SVENSSON SMITH (v) replik:

Fru talman! Det finns andra länder där man kan se hur det blir om man inte har stuverimonopol, och där är verksamheten mindre rationell. Verksamheten i de svenska hamnarna är mycket välskött, och det beror på att man ser till att alla får den hjälp de behöver, oavsett om det handlar om små eller stora fraktfartyg, små eller stora rederier. Detta kan inte garanteras på annat sätt än med det system vi har i dag.

Anf. 119 KENTH SKÅRVIK (fp) replik:

Fru talman! Det går givetvis att sköta detta utan monopol. Det finns mycket annat som fungerar med vanlig företagsamhet, och det kan det givetvis göra här också. Jag kan inte tänka mig att monopol är det enda som gör att man klarar stuveriarbetet. Det är helt otänkbart för min del.

Anf. 120 CLAES-GÖRAN BRANDIN (s):

Fru talman! Sverige är en sjöfartsnation. Det är vi ganska överens om allihop. Den helt dominerande delen av godstransporterna till och från Sverige sker med sjötransporter. Fritidsbåtsverksamheten är en av de största fritidsverksamheterna i Sverige. Antalet fritidsbåtar, småbåtar och kanoter m.m. beräknas till över en miljon. Mellan en och två miljoner människor deltar aktivt i båtlivet varje år.

Tillsynen av sjösäkerhet, lotsning, utmärkning av farleder, sjöräddning, isbrytning, skydd av miljöföreningar från fartyg och sjökartläggning är viktiga uppgifter som måste skötas för att handelssjöfarten skall kunna fungera. Sjöfartsverket finansierar huvudsakligen dessa uppgifter genom avgifter på handelssjöfarten.

Den 1 januari 1998 infördes ett nytt system för sjöfartsavgifter. I det nya systemet har man slagit samman två tidigare avgifter till en avgift – farledsavgift. Förändringarna gällde framför allt att avgiften miljödifferentialiserades och att den inrikes sjöfarten och den transoceaniska linjetrafiken skall betala avgiften. Lotsavgiften påverkas inte av förändringarna.

EG-kommissionen påtalade för Sverige att en avgiftsbefrielse för den transoceaniska linjetrafiken är en form av statsstöd som strider mot Romfördraget.

I oktober 1998 gav regeringen Sjöfartsverket i uppdrag att utvärdera dels miljödifferentialeringen av sjöfartsavgiften, dels vilka eventuella konsekvenser som omläggningen av systemet medfört. Uppdraget skall redovisas senast den 31 december i år.

Inom EU är finansieringen av sjöfartens infrastruktur, vid sidan om hamnarna, i de flesta fall en statlig angelägenhet. Inom unionen pågår det dock ett arbete med att utveckla en finansieringsprincip som kallas ”användaren betalar”. Principen innebär att användaren betalar för sin användning av infrastrukturen – däri inräknat kostnader för s.k. externa effekter.

De borgerliga partierna försöker med sin reservation om handelssjöfartens kostnadsansvar att med full kraft slå in en redan vidöppen dörr. Moderaterna, Kristdemokraterna och Folkpartiet föreslår i en gemensam reservation om farledsavgifter för den transoceaniska linjetrafiken och den inrikes sjöfarten att det nya systemet för sjöfartsavgifter bör ses över och att olägenheter i systemet skall elimineras eller reduceras kraftigt.

Moderaterna har också reserverat sig mot handelssjöfartens kostnadsansvar för isbrytning och lotsning. Moderaterna vill göra en översyn av kostnadsansvaret för isbrytning och av lotsbestämmelserna. Lotsreglerna bör ses över eftersom de är schablonartade, och kostnadsansvaret för isbrytningen bör ses över, eftersom det framför allt är sjöfarten i väst- och sydkusthamnarna som får stå för kostnaderna. Dessa hamnar får det därigenom svårt att konkurrera med utländska hamnar.

Centerpartiet skriver om avgiftsprinciper för de olika transportslagen och Moderaterna om Vänersjöfarten. Båda reservationerna handlar om konkurrensförhållanden mellan sjöfarten och de andra transportslagen. Båda föreslår att det skall göras en översyn av hur de sänkta banavgifterna påverkar sjöfarten.

Sjöfartsverket har redan fått regeringens uppdrag att utvärdera vilka eventuella konsekvenser som det nya systemet fått och hur systemet skall kunna vidareutvecklas. Sjöfartsverket har inlett ett antal studier för att kunna bedöma konsekvenserna av sänkningen av banavgifterna.

Godstransportdelegationen, som inrättades 1998, har fått till uppgift att utforma en nationell trafikövergripande godstransportstrategi som skall ha till syfte att öka samverkan mellan de olika trafikslagen och därmed effektivisera godstransportsystemet.

Dessutom skrev regeringen i budgetpropositionen att den förutsätter att även Godstransportdelegationen följer utvecklingen och vid behov föreslår regeringen lämpliga åtgärder.

Riksdagen fattade ett beslut i december 1996 om riktlinjer för den framtida färjetrafiken till och från Gotland. Staten skall enligt dessa riktlinjer garantera en tillfredsställande person- och godstrafik mellan fastlandet och Gotland. Den framtida färjetrafiken skall inte få kosta mer än vad den gjorde då, dvs. 175 miljoner kronor per år. Utgångspunkten skall vara att staten garanterar bastrafik på två fastlandshamnar.

Om det skall vara möjligt att åstadkomma en tillfredsställande trafikförsörjning för Gotland räcker det inte med att bara köra trafiken när den är lönsam under sommaren.

Riksdagen beslöt vid budgetbehandlingen i höstas att anslaget till transportstöd till Gotland skulle höjas med 15 miljoner kronor.

Under 1997 beslöt riksdagen att avvecklingen skulle anstå ett år i avvaktan på den långsiktiga lösningen på frågan om en lämplig form av stöd till godstransporter till och från Gotland. Efter förslag i budgetpropositionen beslöt riksdagen av samma skäl att i december förra året skjuta upp avvecklingen en andra gång till den sista december i år.

Sjöfartsverket håller för närvarande på att utreda hur det framtida godstransportstödet för Gotland skall se ut. Utgångspunkten för verkets arbete är att stödet skall vara långsiktigt hållbart och konkurrensneutralt. Regeringen har tidigare aviserat att den skall återkomma i frågan i budgetpropositionen för år 2000.

Vi är inte villiga att mitt i utredningsarbetet kasta in nya principer för hur stödet skall se ut. Låt oss i stället vänta de månader som är kvar till september, då regeringen har lovat att återkomma i frågan.

Tre reservationer i betänkandet tar upp olika frågor kring de många fritidsbåtar som finns i landet. Två av dem tar upp båtregisterfrågan.

Moderaterna, Kristdemokraterna och Folkpartiet avvisar i sin reservation bestämt tanken på att återinföra det statliga fritidsbåtsregistret. Deras skäl är att staten inte kan ta in någon skatt utan register över fritidsbåtarna.

Vänsterpartiet vill i stället i sin reservation att regeringen snarast skall lägga fram ett förslag om återinförande av ett statligt båtregister av den typ som avskaffades 1992 och en skyldighet för båtägarna att bidra till samhällets kostnader för fritidsbåtstrafiken.

Införande av fritidsbåtsregister och hur samhällets kostnader för fritidsbåtstrafiken skall betalas har utretts flera gånger.

I budgetpropositionen för 1999 skriver regeringen att frågan om hur en allmän registrering av fritidsbåtar skall genomföras behöver beredas vidare innan ett förslag kan läggas fram i riksdagen. Regeringen avser att under 1999 lägga fram ett konkret förslag i riksdagen. I likhet med utskottets majoritet anser jag att regeringens aviserade förslag bör avvaktas.

Den tredje reservationen handlar om införande av en haverikommission för fritidsbåtar. Moderaterna, Folkpartiet och Kristdemokraterna vill införa en särskild haverikommission, eftersom statistiken över olyckor med fritidsbåtar är bristfällig och eftersom det i de flesta fall inte görs någon analys av händelseförloppet som lett fram till olyckan.

Olyckor med fritidsbåtar har vid flera tillfällen utretts av Sjöfartsverket. Dessutom samarbetar verket med båtorganisationerna i bl.a. utbildningsfrågor för att förebygga olyckor. Om flera människor avlidit eller allvarligt skadats och om en undersökning är av betydelse ur säkerhets-synpunkt är det Statens haverikommissions eller annan myndighets upp-gift att undersöka olyckan. Därför behövs det inte någon särskild haveri-kommission för just fritidsbåtar.

Det är värt att notera att tre högerpartier föreslår att det skall införas en båthaverikommission samtidigt som de motsätter sig införandet av ett båtregister – ett register vars främsta syfte skall vara att underlätta sjöräddningens arbete och att förbättra statistiken på fritidsbåtsområdet.

Inte minst som göteborgare tycker jag att det är viktigt att vi har en säker, miljövänlig och livskraftig sjöfartsnäring. Vi socialdemokrater arbetar vidare för att stärka sjöfarten i Sverige.

Fru talman! Med detta vill jag yrka bifall till utskottets hemställan och avslag på samtliga reservationer under detta avsnitt.

Anf. 121 TOM HEYMAN (m) replik:

Fru talman! Claes-Göran Brandin säger att vi slår in vidöppna dörrar när vi kräver en översyn av dessa avgifter. Den sjöfartsnäring som i dag betalar dubbelt så hög taxa i svenska hamnar som i konkurrerande hamnar i Danmark och på kontinenten tror jag inte uppfattar detta som en vidöppen dörr. Det är nog snarare en ganska stängd dörr som man tycker att man möter.

Det är ganska typiskt för denna regering och detta s.k. tillväxtdepartement, som skulle vara så slagkraftigt, att man såsar och inte kan komma fram till någon slutsats om detta förrän i slutet av 1999. Det innebär att man inte ens kommer att kunna göra en översyn förrän tidigast i budgetpropositionen år 2000. Då har det gått 4–5 år innan man är framme vid resultatet av en översyn.

Det här kallar inte jag någon vidöppen dörr.

Den haverikommission som vi har begärt är en haverikommission inom citattecken. Det är inte fråga om att skapa en ny haverikommission. Det handlar faktiskt bara om att ge ett uppdrag till Sjösäkerhetsrådet, så att de där får lite mer på fötterna när det gäller att fundera över dessa frågor. Sjösäkerhetsrådet har gjort mycket stora insatser för att få ned olycksfrekvensen när det gäller fritidsbåtarna. Det är att notera att det rör sig om ungefär 40 omkomna, varav ungefär hälften har omkommit i s.k. sjöräddningsområden, dvs. kuster och vattendrag.

Det här uppdraget skulle de behöva. Det är inte fråga om att skapa en ny kommission.

Anf. 122 CLAES-GÖRAN BRANDIN (s) replik:

Fru talman! När det gäller sjöfartsavgifterna har vi ju fått påpekanden från EG om att vi inte får subventionera det här med statliga pengar. Vi har tagit fasta på det. Jag tror att det är väldigt viktigt att vi inom EU också driver dessa frågor – och det är ju på gång – så att man kanske inte kommer att ha samma avgifter men en helt annan avgiftsstruktur när det gäller båtarna i framtiden.

När det gäller detta med en frivillig organisation vill jag säga att jag tror att småbåtsolyckorna på sjön under de senaste åren ändå har utretts

av en haverikommission i de fall då det har behövts. Man har fått reda på vad som har åsamkat olyckorna. Det är klart att polisen gör sina uppgifter i samband med dessa olyckor. Därför tror jag inte att det i dagsläget behövs någonting sådant här. Och Sjöfartsverket följer ju den här frågan framöver.

Anf. 123 TOM HEYMAN (m) replik:

Fru talman! Det är faktiskt inte fråga om att införa subventioner. Claes-Göran Brandin kunde ha lyssnat på vad jag sade. Jag tror att han har svårt att hitta något som talar för att jag normalt brukar kräva subventioner. Det är inte det som det gäller. Det gäller att få fram både en kostnad och en avgift som är korrekt. Det handlar t.ex. inte om att införa nya beskattningar av Sjöfartsverket, som regeringen nu har infört.

Fru talman! När det gäller haverikommissionen hjälper det inte att Claes-Göran Brandin tror. Man har faktiskt inte gjort undersökningar av de haverier som har varit. Delvis beror det naturligtvis på att Sjöfartsverket i det här fallet självt är part i målet och inte alltid vill utreda vad som egentligen har hänt. Så var det t.ex. i det fall utanför Västervik som jag relaterade till.

Det är inte fråga om någon stor kommission, utan det är fråga om att man skall ta till vara de erfarenheter av haverier som Sjösäkerhetsrådet besitter.

Anf. 124 CLAES-GÖRAN BRANDIN (s) replik:

Fru talman! Jag är medveten om att moderaterna är motståndare till alla typer av subventioner, men den modell som vi har i Sverige med ett sjöfartsverk är avgiftsfinansierad. Det är också det man har tagit upp i samband med att man har tittat över de andra ländernas subventioner, eller vad det nu månne vara, till sjöfarten. Man måste förändra detta.

Jag tror ändå att vi har ett bra system i Sverige, och om vi kan sänka kostnaderna för detta kommer det naturligtvis att göras. Jag tror inte att vi i dagsläget behöver oroa oss för det här.

Anf. 125 JOHNNY GYLLING (kd) replik:

Fru talman! Det här var intressant. Jag fick inga besked av Claes-Göran Brandin om den framtida sjöfartspolitik, som jag frågade efter.

Brandin säger mot slutet av sitt anförande: Vi socialdemokrater vill stärka sjöfarten. Men han talar inte om hur. Var finns långsiktigheten?

År 1996 lades det fram en sjöfartsutredning. Av den blev det inte ens en proposition, utan det bakades in några utvalda bitar i budgeten. Sedan fick man pressa den socialdemokratiska regeringen till en sjöfartsuppgörelse, och nu säger Claes-Göran Brandin: Vi vill stärka sjöfarten.

Det har nyligen kommit en ny sjöfartsuppgörelse – den presenterades strax före årsskiftet – med ett antal goda förslag om hur man långsiktigt kan värna sjöfarten. Men om detta var det inga besked. Jag undrar om det finns någonting i den socialdemokratiska sjöfartspolitik över huvud taget.

Anf. 126 CLAES-GÖRAN BRANDIN (s) replik:

Fru talman! Johnny Gylling! Man brukar säga: Det är surt, sade räven. Vi fattade ju ett sjöfartspolitiskt beslut i höstas. Sjöfartens organisationer, både fack och arbetsgivare, tycker att det fungerar ganska bra i dag. Det finns en del problem, men jag tror att en del av de problemen inte ligger under vårt utskott. Det gäller exempelvis fartygsfonder, som jag också har uppfattningar om.

Det är klart att det inte är så roligt för de borgerliga partierna att höra dessa positiva synpunkter från sjöfartens organisationer. Det kan jag hålla med om. Men vi skall återkomma när vi skall fatta det sjöfartspolitiska beslutet nästa gång, och vi skall jobba med det. Vi har målsättningen och förhoppningen att vi skall ha en sjöfart i Sverige. Det handlar kanske inte bara om dessa frågor utan också om andra frågor som ligger i andra utskott, och vid det tillfället skall vi behandla dem.

Jag vet ju vad det här handlar om. Jag tycker att vi skall vara stolta över att vi lyckades få ett sjöfartspolitiskt beslut i höstas där fack och redare var överens. De borgerliga partierna – Johnny Gylling och hans partivänner är väl med i den båten också – skall hela tiden sätta åt dem på besättningens sida och i synnerhet dem som har de lägre befattningarna på båtarna.

Vi tycker att man skall föra en sjöfartspolitik där man har alla med sig. Det har vi gjort, och vi får se framöver hur det fungerar. Och vi skall återkomma i god tid och diskutera sjöfartspolitik när det behövs.

Anf. 127 JOHNNY GYLLING (kd) replik:

Fru talman! Jag får tacka för svaret. Jag kan bara konstatera att bl.a. kristdemokraterna hade exakt samma linje som sjöfolket och redarna inför sjöfartsuppgörelsen. Men resultatet blev ju den s.k. bruttomodellen, som man egentligen inte ville ha.

Jag har en annan fråga till Claes-Göran Brandin. Den gäller fritidsbåtarna. Brandin börjar sitt tal med att säga att det finns över en miljon sådana här båtar i Sverige och att det rör sig om den största fritidsverksamheten. Så långt är allt väl. Sedan undrar man hur socialdemokraterna ställer sig till motionerna om statligt båtregister och båtskatt. Det ges över huvud taget inget besked i utskottet, utan man hänvisar till att regeringen skall återkomma.

Jag tycker att det vore bra att få veta inställningen. Ni måste väl ha någon inställning. Det finns ju en socialdemokratisk motion om att man vill ha både ett statligt båtregister och en båtskatt.

Det är lite märkligt; man lyckades ta bort en mycket gammal skatt i Sverige, nämligen hundskatten, men en båtskatt vill man tydligen införa. Eller hur är det med den saken?

Anf. 128 CLAES-GÖRAN BRANDIN (s) replik:

Fru talman! Vi behöver inte strida om det här med brutto- eller nettomodeller, Johnny Gylling. Nu har vi fattat det. Jag tycker att det blir en sandlådepolitik. Jag upplever att vi håller på att strida om någonting som vi egentligen i stora drag är överens om. Det handlar bara om att man inte själv var med på båten när vi lyckades klara av detta. Det är väl det som man är mest irriterad över.

Om Johnny Gylling frågar mig om båtskatter har jag min uppfattning klar. Jag förstår inte varför jag skall betala 300–400 kr extra varje år för att jag har husvagn, och därför förstår jag heller inte varför man inte skall kunna betala skatt på båtar. Och den skatten skall i så fall användas till det som är meningen med den. Den skall inte – vilket också utredarna har kommit fram till – användas som något slags skatteindrivning till staten, utan den skall användas till det den är till för. Det är min uppfattning i den här frågan.

Men vi skall återkomma om detta, som jag sade inledningsvis. Regeringen kommer att lägga fram ett förslag, och då får vi diskutera det – även om det kanske inte blir vi som diskuterar det utan ett annat utskott.

Anf. 129 ULF BJÖRKLUND (kd):

Fru talman! Nu när vi har hanterat de stora bitarna i det som har med sjöfart att göra skall jag ta upp något som har hanterats lite mer summariskt av trafikutskottet. Det gäller motion T612, *Dala kanal*.

Vi som bor och arbetar i Dalarna är angelägna om att vår region skall utvecklas på samma sätt som andra regioner i Sverige. Vi vill att det också i framtiden skall vara möjligt att få sin utkomst inom länet. I dag ser vi våra ungdomar i strida strömmar lämna Dalarna för arbeten i andra delar av landet. Detta visar att det finns kreativa och företagsamma ungdomar i Dalabyarna. Man flyttar hellre än att gå arbetslös på hemmaplan i Dalarna. Många av dem anser att det inte finns någon riktig framtid och utveckling i hembygden. Allt tycks ske i de stora tillväxtorterna.

Det är hög tid att nu bryta den trenden. Det är vår uppgift att åter skapa framtidstro för dessa ungdomar. Det är vår uppgift att skapa möjligheter till nya arbetstillfällen och utvecklingsinriktningar. Vi måste se till att alla möjligheter att åstadkomma ett sådant trendbrott noga undersöks. Vi har inte råd att låta idéer och projekt som kan vara positiva för utvecklingen i Dalarna och Bergslagen sopas under mattan utan att man gör en ordentlig genomgång av material och eventuella möjligheter.

När det gäller Dala kanal, eller möjligheterna att göra Dalälven till en sjötransportled mitt i Sverige, har en förstudie genomförts under 1997 av Sjöfartsverkets utredare och presenterats i december 1997. Förstudien visar att det är tekniskt möjligt att utveckla en sjötransportled i och utmed Dalälven. Man visar på två alternativ. Det ena följer älvens sträckning från Siljan och mynnar ut i Östersjön söder om Gävle vid Älvkarleby. Det andra alternativet bryter av sydöst om Avesta, går via Heby ned till Mälaren och mynnar ut väster om Enköping.

Fördelarna med en kanal som mynnar i Mälaren är flera. Bl.a. behöver man då inte störa de miljö känsliga delarna och nationalparken längs södra Dalälven. Man får också fördelen att kunna utnyttja de fartyg som trafikerar Mälaren och som i dag till stor del går tomma därifrån. En mycket stor del av trafiken på Mälaren består i dag av ingods, medan en eventuell trafik på Dalälven skulle bestå av utgods. Mälaren och Dala kanal skulle komplettera varandra. Sannolikt är att en eventuell utbyggnad av Dalälven till en sjötransportled skulle kunna ha så många positiva effekter på arbetsmarknad och framtidstro i Dalarna och Bergslagen att det vore fördande att inte göra en utredning för att klargöra den samhällsekonomiska effekten av Dala kanal.

Det är därför nödvändigt att förstudien av möjligheterna till den här transportleden fullbordas med en samhällsekonomisk och en regional-ekonomisk kostnadsanalys.

Det är en viktig fråga när det gäller trovärdigheten i regeringens målsättning om minskad arbetslöshet att en grundlig utredning av projektet genomförs. Om en utredning skulle ge ett positivt besked och resultera i en utbyggnad av Dalälven skulle det betyda en kraftig förstärkning av arbetsmarknaden i hela regionen och en förstärkning av en svag infrastruktur i Dalarna. Kortsiktigt skulle arbetstillfällen i stor mängd skapas inom bygg- och anläggningssektorn under byggtiden. Långsiktigt skulle konkurrenskraften stärkas i tillverkningsindustrin inom regionen, arbetstillfällen tryggas och nya skapas för lång tid framåt. Sjötransporter måste ses som ett ekonomiskt fördelaktigt och miljövänligt transportalternativ – ett steg på vägen mot kretsloppssamhället.

Att det skulle vara en fördel för regionen är vi helt övertygade om. En ekonomisk analys kan ge svaret på om fördelen är tillräckligt stor för att motivera framtidssatsningen. En kanal kan ge fantastiska miljöupplevelser och bli ett resurseffektivt transportalternativ såväl till Kontinentaleuropa som till övriga platser runt Östersjön, inte minst de växande ekonomierna i öst.

Utredningen borde således göras fullständig, precis som man har föreslagit i den motion som jag hänvisar till. Först då kan man säga ja eller nej inför utvecklingen i framtiden.

Utskottet avfärdar motionen med att det nu har inrättats en nationalpark längs södra delen av Dalälven. Därmed struntar man i att också kommentera det andra alternativet, via Mälaren, som kanske är det bästa av alternativen.

Fru talman! Med kännedom om trafikutskottets svala behandling av motionen skall jag dock inte betunga kammaren med något onödigt yrkande. I stället avser jag att återkomma på annat sätt i något annat sammanhang.

Anf. 130 LILIAN VIRGIN (s):

Fru talman! Mitt anförande kommer att handla om Gotlandstrafiken. Jag har väckt två motioner som behandlas i betänkandet. Den första handlar om den nya höghastighetsfärja som kommer att sättas i trafik i april i år och den andra om utbyggnad av Visby hamn.

Utskottet har behandlat motionerna väl. Som det skriver i betänkandet förutsätts att Sjöfartsverket, som företräder staten vid tillämpningen av avtalet med nuvarande trafikutövare, söker få till stånd största möjliga antal turer inom den av riksdagen anvisade ekonomiska ramen. Beträffande hamnen säger utskottet att Näringsdepartementet och Sjöfartsverket undersöker möjligheterna att finna former för en finansiering av investeringarna.

Varför är då det här så viktigt? Det betyder mycket för oss på Gotland och för det gotländska näringslivet att vi har fungerande kommunikationer. Gotlandstrafiken är uppe till debatt i kammaren flera gånger varje år, och det är ett tecken på att trafiken inte fungerar på det sätt som man skulle önska.

Höghastighetsfärjan sätts i trafik i april i år och planeras vara i trafik till den 19 september. Vi har under några somrar haft tillgång till snabb-

färjor. Restiden halveras i jämförelse med de vanliga färjorna, och överfarten tar 2 ½ timme. När nu den nya färjan kommer, som också är byggd för att kunna användas på vintern, ser vi möjligheterna men saknar de ekonomiska förutsättningarna för att ha den i trafik hela året. De vanliga färjorna kan jämföras med att i traktorart transporteras på en sträcka motsvarande Norrköping–Stockholm, och det kan väl knappast någon tänka sig när det finns möjlighet att åka snabbare med tåg eller bil.

Jag var på arbetsplatsbesök på Gotland i måndags, och vart man än kommer är det kommunikationerna med färja och flyg, frakterna och höghastighetsfärjan som tas upp till diskussion. Färjetrafiken är en viktig och avgörande förutsättning för företagen och för en regional tillväxt på Gotland.

Man måste komma ihåg att färjetrafiken motsvarar vår väg. Det är viktigt att den regionala balans vi eftersträvar i hela Sverige även omfattar och förbättrar tillgängligheten för Gotland. För en jämnare regional fördelning, sägs det, är det nödvändigt att restiderna minskar lika mycket i områden med låg tillgänglighet som i övriga områden. Det innebär att om en regional tillväxt skall ske på Gotland måste kommunikationerna till och från regionen förbättras i likhet med vad som gäller i landet i övrigt.

Jag menar att den ökade satsning på infrastruktur som äger rum i övriga landet också måste ske i form av stöd till de nödvändiga infrastrukturinvesteringar som är förknippade med färjetrafiken. I riksdagens beslut om propositionerna *Transportpolitik för en hållbar utveckling* och *Regional tillväxt – för arbete och välfärd* sägs också att det för såväl enskilda som näringslivet är viktigt att transportsystemet är utformat så att det är praktiskt möjligt och ekonomiskt rimligt att resa mellan orter i Sverige över dagen, även vid långa avstånd.

Det vi talar om när det gäller Gotlandstrafiken är inte långa avstånd i mil, men tidsmässigt är det långt. Det tar fem timmar med den vanliga färjan, och under större delen av året finns endast en möjlighet per dygn att utnyttja färjan. Det är därför vi på Gotland ser höghastighetsfärjan som en förutsättning för en positiv utveckling.

Öarnas problem har också uppmärksamats i Amsterdampfördraget. Där framhålls att öar har speciella problem, som negativt påverkar möjligheterna till ekonomisk och social utveckling och att det krävs särskilda åtgärder för att integrera öregioner i den inre marknaden.

Fru talman! Den andra frågan jag vill ta upp gäller utbyggnad av Visby hamn och hamnterminalen. Hamnen byggdes i början av 1980-talet, och färjetrafiken har ökat med 50 %. Det innebär att hamnen måste byggas ut för att anpassas till nuvarande och kommande behov. Hamnen byggdes med statligt stöd, och det behövs nu också till utbyggnaden. Gotlands kommun och länsstyrelsen har haft kontakter med Näringsdepartementet, och som utskottet skriver i betänkandet undersöker nu Näringsdepartementet och Sjöfartsverket möjligheterna att finna former för en finansiering av de nya investeringarna.

Fru talman! Jag inledde anförandet med att säga att jag anser att utskottet behandlat mina motioner väl. Det är klart att jag skulle ha varit mer nöjd om utskottet hade sagt att höghastighetsfärjan skall gå i regelbunden trafik året om, men jag tolkar utskottets skrivning positivt och ser att det finns en förståelse och ett stöd för att få till stånd största möjliga

antal turer inom den av riksdagen anvisade ekonomiska ramen. Jag inser också att den ekonomiska ramen begränsar, men förutsätter att Sjöfartsverket håller regeringen informerad och att nya överväganden om den ekonomiska ramen får göras om det visar sig att resultatet inte blir tillfredsställande. Det pris som nu nämns för att ha höghastighetsfärjan i trafik året runt är 21 miljoner kronor. Som en jämförelse, baserad på Vägverkets modell, medför en snabbfärja i trafik året runt en tidsvinst som kan beräknas till omkring 15 miljoner kronor.

Anf. 131 KARIN SVENSSON SMITH (v):

Fru talman! Lilian Virgin har på ett värtaligt sätt beskrivit de förutsättningar som råder för gotlänningarna och på vilket sätt trafiken är väldigt viktig för jordbruksnäringen, för förädlingen och för försäljningen av de produkter som produceras på Gotland. Men problemet är ju att med nuvarande överenskommelse kommer inte färjetrafiken att vara tillgänglig för gotlänningarna efter det att turisterna har åkt hem.

Lilian Virgin pratade om omfördelning inom ramen för nuvarande medel. Men vi vet ju via de uppgifter vi har fått från Gotland att de inte räcker längre.

De motioner som Lilian har skrivit om detta tycker vi är intressanta. Hon hänvisar till Amsterdamfördraget. Det gör vi också. Därför undrar jag om Lilian Virgin är beredd att instämma i Vänsterpartiets reservation nr 5 för att utöva påtryckning på regeringen i det här sammanhanget, så att den trafikförsörjning som så väl behövs mellan Gotland och fastlandet kommer till stånd.

Anf. 132 LILIAN VIRGIN (s):

Fru talman! Jag skall vara ärlig och säga att jag har läst Vänsterpartiets reservation mycket noga. Men i den ser jag att det är sådant som redan är på gång i utredningar eller i diskussioner. När det gäller snabbfärjan står det helt enkelt i reservationen att den helst bör gå dagligen. Det är precis samma sak som utskottet har i sitt betänkande, därför kommer jag inte att stödja Vänsterpartiets reservation.

Anf. 133 KARIN SVENSSON SMITH (v):

Fru talman! Det var ungefär samma historia förra gången det krävdes extrainsatser med extra tillskott till budgeten för att man skulle klara detta. Så kommer det att vara den här gången också. Tyvärr får många slåss för sina villkor, och gotlänningarna har behövt tåla mycket. De behöver det här stödet för att trafikförsörjningen skall vara godtagbar.

Anf. 134 LILIAN VIRGIN (s):

Fru talman! Vi har samma uppfattning där, och vi arbetar hela tiden för att situationen skall förbättras. Vi ser också möjligheter med den nya höghastighetsfärjan. Vi vill att användandet av den skall komma till stånd så att vi skall kunna ha trafik året runt. Det är viktigt.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 25 mars.)

11 § Vissa fastighetsrättsliga frågor

Föredrogs
Bostadsutskottets betänkande 1998/99:BoU5
Vissa fastighetsrättsliga frågor

Anf. 135 KNUT BILLING (m):

Fru talman! I bostadsutskottets betänkande nr 5 behandlas vissa fastighetsrättsliga frågor. Vi moderater har ensamma eller tillsammans med Folkpartiet, Kristdemokraterna och Miljöpartiet reserverat oss på fyra punkter. De två första avser expropriationsmålen och expropriationslagens ersättningsregler.

Enligt vår uppfattning innebär bestämmelserna vad avser ändamålen uppenbara risker för att en enskild fastighetsägare utsätts för expropriation av rent konfiskatorisk karaktär. Det får inte råda något som helst tvivel om att expropriation är en kränkning av den enskilda äganderätten. Endast i vissa speciella fall kan det vara berättigat med en expropriation. Det gäller för att tillgodose ytterst angelägna samhällsintressen. Men detta måste vara ett undantag som bara skall kunna nyttjas i mycket speciella fall.

Enligt vår uppfattning är det inte värdigt en rättsstat att tillåta tvångsmässiga ingrepp i den enskilda äganderätten på de grunder som nuvarande expropriationsändamål medger. Därför föreslår vi tillsammans med kristdemokraterna en genomgripande översyn av expropriationslagen i reservation 2. Översynen skall syfta till att begränsa och tydliggöra de ändamål som kan åberopas. Expropriation där det allmännas enda motiv är att stävja en marknadsbaserad värdeökning skall inte medges och därför yrkar jag bifall till reservation nr 2.

I reservation nr 3 tar kristdemokraterna och vi upp ersättningsreglerna. Vi anser att lagen skall ändras så att en markägare får full kompensation för marknadsvärdet samt för de kostnader och det inkomstbortfall som inte kan återvinnas. Enligt vår uppfattning förstärks fastighetsägarens underläge av den s.k. presumtionsregeln. Bevisbördan avseende eventuella förväntningsvärden skall självfallet åligga exproprianten och inte den fastighetsägare som drabbats. Presumtionsregeln bör därför avskaffas och ersättningsreglerna ändras i syfte att stärka den enskilda markägarens ställning.

I reservation 4 föreslår vi moderater att förköpslagen avskaffas. Det är en uppfattning som vi har drivit i många år. En kommun har så stark ställning att hävda kommunala intressen att lagen är obehövlig. Är intresset att förvärva en fastighet så starkt att förköp skulle bli aktuellt bör förvärvet prövas enligt en skärpt expropriationslag i enlighet med vad jag nyss har beskrivit. Om ett förvärv då inte går att motivera får en kommun finna sig i att erlagga det marknadspris som blir resultatet av ett frivilligt förvärv.

I reservation 5, slutligen, tar kristdemokrater och moderater upp frågan om ett särskilt lägenhetsregister. Riksdagen beslöt 1995 att införa en försöksverksamhet med lägenhetsregister omfattande Gävle kommun och Högalids församling i Stockholm. Försöksverksamheten är nu avslutad. Vi anser att man bör nöja sig med det och att lagen om lägenhetsregister inte bör träda i kraft. Registret skulle utgöra den centrala delen i den

registerbaserade folk- och bostadsräkningen. Vi anser inte att det går att motivera en så stark och resurskrävande registrering av landets samtliga bostäder.

Jag avstår dock av tidsskäl från att yrka bifall till reservationerna 3, 4 och 5. Men det betyder naturligtvis inte att vi har ändrat uppfattning i sak i de frågorna.

Anf. 136 ULLA-BRITT HAGSTRÖM (kd):

Fru talman! Det är viktigt att hela Sverige skall kunna leva. Den utvecklingstendens som nu råder, där ungdomarna måste flytta in till städerna för att få arbete är inte lyckosam. Befolkningsminskningen har mellan 1994 och 1998 i Mellannorrland varit 18 047 personer, i de små högländsområdena 11 279, i Bergslagen 21 327, på Västgötaslätten 3 750 osv. Skellefteå kommun har tappat 2 346 personer. Kommuner med svagt befolkningsunderlag får strukturella merkostnader. Med de mycket långa avstånden försämras förutsättningarna för interkommunalt samarbete. Kommunerna får ta på sig ett större ansvar för att samhällsservicen i stort skall kunna upprätthållas. Detta påvisar inte minst den kommunala utjämningsutredningen.

Det är viktigt att inte falla undan för den trend som nu råder att ungdomarna i princip måste dra till städerna för att få arbete. Det finns fortfarande ett intresse hos många ungdomar att bo och arbeta på landsbygden. Det är också en bra uppväxtmiljö för barnen. Regeringens förda jordbrukspolitik, där jordbrukarna har mycket sämre konkurrensvillkor än t.ex. grannländerna Danmark och Finland är en kugge i hjulet för landsbygdsutvecklingen. Men det finns också många svårigheter att övervinna för att kunna skaffa bostad och ibland en större eller mindre areal åker eller skog.

Lagstiftningen om fastighetsbildning och fastighetsägande måste ändras. De fastboendes situation måste stärkas i förhållande till personer som har sitt fasta boende på annan plats. En levande landsbygd motverkas av att gårdar ligger öde större delen av året. Här spelar såväl jordförvärvslagen som skogsvårdslagen en roll, och de måste vara utformade så att en levande landsbygd stimuleras. Det är inte rimligt att den s.k. boplikten för jordbruksfastigheter endast skall gälla i de områden som erhåller glesbygdsstöd. Om hela Sverige skall leva måste boplikten gälla för hela landet. För skogsfastigheter bör boende i bygden vara ett tillräckligt krav. Reglerna om boplikt kan i dag kringgå på flera sätt. I dag finns det byar där inte ens en femtedel av byns marker ägs av byborna, och i de flesta fall bor inte ägarna inom kommunen. Gemensamma kulturmönster som jakt-, fiske-, kultur- och miljövård försvåras. Jordbruksverket har i en utvärdering påpekat vikten av att skärpa bestämmelserna om förvärvstillstånd. Det är viktigt att landsbygdens näringar kan utvecklas och att möjligheterna till boende på landsbygden stärks. Syftet med jordförvärvslagen måste vara att familjejordbruk ges företräde och blir den dominerande ägarkategorin.

Fru talman! Tillämpningen av jordförvärvslagen vid juridiska personers förvärv av enskild skog fungerar allt oftare inte i enlighet med lagens och förarbetenas intentioner. Det blir allt vanligare att juridiska personer får förvärva enskilt ägd skog som enligt lagen och förarbetena borde ägas av enskilda. Planeringssituationen, problem med generations-

skiften och skatteförhållanden ger ofta juridiska personer bättre betalningsförmåga för skogsfastigheten än vad en enskild köpare kan åstadkomma. I vissa fall kan ett bolag snabbt göra ett stort uttag i skogen, medan en enskild ägare måste ransonera uttagen och planera för en uthållig verksamhetsintensitet och en stabil inkomstkälla. Det har visat sig finnas tolkningsmöjligheter, svagheter och brister i jordförvärvslagen inom detta område. Enskilda köpare ges ofta inte möjlighet att få ett prövningsförfarande, trots att de i princip är prioriterade köpare enligt lagen. I många fall fungerar inte heller reglerna om att juridiska personer skall lämna kompensationsmark vid köp av enskild skog. Där reglerna fungerar kan det ofta bli olämpligt i fråga om tid, plats och värde. Upprättande och uppföljning av markbalanser är i praktiken så gott som obefintliga. Det är oerhört viktigt att balansen mellan enskilt ägd mark och den som skogsbolag och andra juridiska personer äger kan upprätthållas bättre. Bosättning, sysselsättning och fastighetsstruktur på landsbygden måste främjas. Det innebär inte att det inte får finnas ett visst utrymme för juridiska personer att få förvärvstillstånd utan krav på kompensation, men begränsat till de fall när förvärvet sker från annan juridisk person och där egendomen inte naturligt kan brukas av en fysisk person.

Kristdemokraterna anser att en utvärdering om hur jordförvärvslagen fungerar snarast bör komma i gång. I november gjorde riksdagen detta tillkännagivande. Varför har regeringen inget gjort? Regeringen måste snarast tillsätta en parlamentarisk utredning. Jag yrkar bifall till reservation nr 1, *Översyn av jordförvärvslagen*. För tids vinnande nöjer jag mig med att yrka bifall till denna reservation. Kristdemokraterna står givetvis i övrigt bakom våra framlagda reservationer.

Fru talman! Till ett öppet landskap hör också att en levande skärgård skall kunna bibehållas. Skärgårdsbefolkningens förutsättningar för fortsatt utkomst och boende i skärgården har försämrats. De provisoriska förslagen om nedsättning av fastighetsskatten i vissa områden har inte lyckats rätta till den blunder regeringen gjort med fastighetstaxeringspolitiken i skärgården och därmed den fastighetsbeskattning som drivit många från hus och hem. Möjligheten att hävda intresset av bosättning och sysselsättning vid fastighetsöverlåtelse i skärgården är också begränsad. Det är dags att samordna olika statliga myndigheters verksamhet i skärgårdsområdena. Försvaret, kustbevakningen, polisen, posten och SMHI är exempel på statliga verksamheter som är beroende av att det finns boende i skärgården. Jag vill därför vädja till regeringen att snarast presentera förslag som stärker förutsättningarna för permanent boende och sysselsättning i skärgården.

Fru talman! Propositionen är blandad med många ärenden från jordförvärvslagen till lägenhetsregistreringen. Registreringen tillåter en noggrann kartläggning och datorisering av medborgarnas boende. Metoden är så kontrollfixerad att den är kränkande för den enskildes integritet. Det tänkta användningsområdet är oklart redovisat. Kristdemokraterna säger därför nej till en fortsättning av denna verksamhet.

Anf. 137 RIGMOR AHLSTEDT (c):

Fru talman! Jag vill också börja med att yrka bifall till reservation 1, under mom. 1, *Översyn av jordförvärvslagen*. Jag kommer endast att uppehålla mig kring detta.

Jordförvärvslagen av i dag innehåller bestämmelser om förvärv av lantbruksegendomar. Enligt lagen krävs det alltid tillstånd för sådana förvärv när förvärvaren är juridisk person. Vid förvärv i glesbygd och vid omarrendering kan tillstånd krävas även när personen är en fysisk person. Regleringen enligt jordförvärvslagen har t.o.m. regionalpolitiska motiv. Det låter bra. Ett annat viktigt syfte är att främja bosättning och sysselsättning för glesbygden och landsbygden. Ett annat syfte är att begränsa juridiska personers förvärv av lantbruksfastigheter och jordbruks- och skogsfastigheter. Allt låter bra. Varför har då motioner väckts under allmänna motionstiden?

Gemensamt för motionerna är att man vill ha en utvärdering och översyn av jordförvärvslagen eftersom den inte kan verkställas såsom är tänkt. Vi har upprepat detta år efter år från Centerpartiets sida. Det gäller dels juridiska personers köp av skogsfastigheter, dels de omfattande avverkningarna på vissa skogsfastigheter och ägarförskjutningar. Vi ser att det dessvärre går att frångå syftet i jordförvärvslagen. Vi vill också prioritera sambandet mellan att bo, bruka och leva på sin egendom.

Jordförvärvslagen omarbetades i början av 1990-talet. Men sedan dess har vi sett en oroande utveckling. Även i det här betänkandet framhålls att det finns en förslagen grupp ”individer som är beredda att genom bulvaner, lögner eller andra åtgärder försöka kringgå jordförvärvslagens bestämmelser”.

Det måste bli ett slut på exploateringen av skogsfastigheter. Jordförvärvslagen måste vara så utformad att den blir ett verksamt instrument så att inte stora markområden ödeläggs. Lagen skall också utformas så att det finns en starkare koppling mellan boende och brukande. Landsbygden måste ha sin befolkning. Möjligen kan det vara så att skogsvårdsstyrelsen måste ha möjlighet att ge tillstånd till avverkning och att man måste ha skärpta möjligheter till påföljd om givna bestämmelser överträds. Det kan vara en bit. Vi kräver alltså skärpningar.

En utvärdering lär vara på gång, men detta arbete har ännu inte påbörjats. Jag förväntar mig att socialdemokratiska ledamöter i bostadsutskottet här talar om för oss varför. Bostadsutskottet har ju ställt sig bakom en sådan utredning. Varför är inte regeringen beredd att starta arbetet? Centerpartiet anser att denna utredning måste komma i gång med det snaraste, och den skall naturligtvis bedrivas i form av en parlamentarisk utredning.

Anf. 138 LEIF JAKOBSSON (s):

Fru talman! Det här betänkandet behandlar motioner om olika fastighetsrättsliga frågor. En del gäller krav av praktisk eller funktionsmässig natur och syftar till att förbättra efterlevnad och effektivitet i lagstiftningen, medan en del andra motionskrav snarare är ideologiskt betingade och syftar till att minska allmänhetens möjligheter och förstärka markägarnas ställning.

Några motioner behandlar jordförvärvslagen. Motionärerna pekar på brister i tillämpningen, och vi har här i kammaren fått väl beskrivet de problem som finns med tillämpning när man försöker ta sig runt de intentioner och lagregler som finns och hur man kan kringgå dem med hjälp av bulvaner och lögner, som det står i betänkandet. Det är naturligtvis ytterst allvarligt när lagar sätts ur spel och kringgås, och vi har ett

gemensamt intresse av att förbättra tillämpningen så att intentionerna i jordförvärvslagen förverkligas.

Vi är alltså överens om att en översyn skall göras, och vi är överens om de frågeställningar som behöver belysas och vilka problem det är som behöver penetreras. Vi har också med politisk enighet gett regeringen ett sådant uppdrag så sent som i november i fjol på förslag från miljö- och jordbruksutskottet.

Den reservation som finns i dag från Kristdemokraterna och Centerpartiet handlar egentligen om att vi skall göra samma sak en gång till. Som motiv anger reservanterna att inget hänt sedan riksdagsdebatten under november. Rigmor Ahlstedt ställde ju en fråga om det här. Sakläget är att direktiven slutjusteras just nu, och under april månad kommer regeringen att fatta beslut och lägga ut ett uppdrag på Jordbruksverket att genomföra det som riksdagen beställde i november. Med det beskedet tycker jag faktiskt att reservation 1 framstår som ganska onödig.

Expropriationslagen behandlas i reservation 2, där kristdemokraterna och moderaterna kraftigt vill inskränka samhällets möjligheter att expropriera mark för viktiga samhällsintressen. Här är vi, till skillnad från när det gäller jordförvärvslagen, sannerligen inte överens! Även om jag är ny i den här kammaren kan jag tänka mig att debatten om den här frågeställningen förekommit en eller annan gång tidigare, för den handlar i grunden om politiska ideologier. För oss socialdemokrater är det självklart att det allmänna intresset måste kunna hävda sig mot markägaren. Vitala samhällsintressen som utbyggnad av infrastruktur, försvarsändamål, kultur och naturvärden tycker moderaterna och kristdemokraterna skall få stryka på foten för det enskilda vinstintressets skull. Över huvud taget återspeglar detta synsätt sig i flera motioner från framför allt moderaterna. Allmänintresset skall tryckas tillbaka till förmån för markspekulation. Men vi socialdemokrater anser att alla medborgare måste ha rätt att påverka hur vi använder våra markresurser, oavsett om vi föds med eller utan lagfart.

Erfarenheterna från min egen stad, Malmö, och alla de infrastrukturinvesteringar som nu görs till följd av den fasta förbindelsen över Öresund, visar hur viktigt det är att samhället har verktyg och muskler för att förbereda och genomföra för samhället viktiga förändringar. Tack vare en god planpolitik och markberedskap har Malmö stad sedan decennier förberett de byggnationer som nu sker. Bygget av Yttre ringvägen och järnvägsutbyggnaden har kunnat ske utan stora ingrepp i befintlig bebyggelse, därför att staden tidigt använt möjligheterna att förbereda, ofta i strid med Knut Billings moderater. Men det har inneburit att det i dag inte behöver rivas eller handlas in så mycket. Det går att genomföra på ett bra och fint sätt.

Dagens lagregler för expropriation och förköp är enligt vår mening väl avvägda och tillgodoser både allmänintresset och den enskildes rätts-säkerhet. Moderaterna vill också förändra ersättningsreglerna vid expropriation så att markägarna kan tillgodogöra sig markvärdestegringar som är resultat av samhällsbeslut i form av utbyggnader o.d. Det är för oss socialdemokrater självklart att det mervärde som skapats av skattebetalarna och medborgarna gemensamt också skall komma skattebetalarna till godo i stället för markägarna. Därför yrkar vi avslag på detta krav.

Slutligen finns det en reservation, fru talman, som behandlar lagen om lägenhetsregister. Jag ville bara hänvisa till den utvärdering av försöksverksamheten som pågår. Det är alltid klokt att samla in kunskap innan man beslutar. Med hänvisning till ovanstående yrkar jag bifall till hemställan i bostadsutskottets betänkande nr 5.

Anf. 139 RIGMOR AHLSTEDT (c) replik:

Fru talman! Jag får tacka så mycket för svaret. Det var ett snabbt svar här i kammaren i dag. Men jag skulle vilja fråga Leif Jakobsson en sak. Ett halvår har gått innan man har tillsatt utredningen. Jag är väldigt intresserad av att veta hur den här utredningen är tillsatt. Är den parlamentariskt tillsatt? Är det ledamöter med från alla politiska partier, och hur lång tid beräknar man att arbeta innan man kommer att lägga fram ett förslag i frågan? Kommer det att ta ett år, två år, tre år?

Anf. 140 LEIF JAKOBSSON (s) replik:

Fru talman! Jag sade att regeringen kommer att ge Jordbruksverket ett sådant uppdrag, och det innebär naturligtvis att det är en begränsning av vad det handlar om vad gäller både det ena och det andra. Sedan kan jag naturligtvis inte svara vare sig på frågor om direktiv eller något annat, eftersom de håller på att slutjusteras just nu.

Anf. 141 RIGMOR AHLSTEDT (c) replik:

Fru talman! Det är nästan så att jag ångrar att jag tackade för svaret. Men jag hoppas att socialdemokraterna följer det här arbetet mycket noga. Jag hoppas också att man åker upp och tittar i de norrländska skogarna eller i andra skogar och ser hur det ser ut när man inte bryr sig om att bruka utan bara bryr sig om att ta ut största möjliga vinning ur skogarna.

Anf. 142 LEIF JAKOBSSON (s) replik:

Fru talman! Jag vill då gå tillbaka till det jag försökte säga: Det var inte sakfrågorna och behoven som vi var oense om på något sätt.

Anf. 143 ULLA-BRITT HAGSTRÖM (kd) replik:

Fru talman! Leif Jakobsson, det handlar ju faktiskt om att någonting måste göras snabbt för att skydda den lilla människan, för att skydda markägaren, för att man skall kunna bo på landsbygden, för att man skall kunna bruka gårdar, för att man skall kunna nyttja skogar osv. Det är ju därför vi vill att det skall hända någonting snabbt med jordförvärvslagen. Vi vill alltså förstärka möjligheterna till boende och möjligheterna för småägare, och därför kan vi inte heller ställa upp på att allmänna intressen skall kunna köra över den lilla människan och att skogsbolag skall kunna köra över någon utan att lämna kompensationsmark, lika lite som att allmänna intressen från kommunens sida skall kunna ålägga den enskilde att ha bevisbördan. Den här presumtionsregeln är därför olycklig även när allmänna ändamål tar över. Man skall ju faktiskt ha betalt för den mark man lämnar.

Anf. 144 LEIF JAKOBSSON (s) replik:

Fru talman! Det är ju två vitt skilda saker. Det ena handlar så att säga om kommersiella intressen som vill åt en enskild markägares mark. Det andra handlar ju faktiskt om det allmännas intresse och det som vi under demokratiska former beslutar om är i det allmännas intresse. Jag kan faktiskt inte förstå den kopplingen.

Anf. 145 ULLA-BRITT HAGSTRÖM (kd) replik:

Fru talman! Det handlar ju om att den enskilda människan i en demokrati skall kunna komma till tals också när offentliga intressen tar över. Det är inte alldeles säkert, fast vi lever i ett demokratiskt land, att offentliga intressen alltid tar hänsyn till den lilla människan. Det är därför vi tycker att expropriationslagens ersättningsregler bör genomskådas, bör analyseras.

Anf. 146 LEIF JAKOBSSON (s) replik:

Fru talman! Det kan ju inte vara rimligt att den som får sin egendom exproprierad skall kunna tjäna pengar på de beslut som samhället en gång har fattat. Det är ju det vi faktiskt försöker beskriva och tala om. För oss är de regler som finns i dag i huvudsak väl avvägda. De fungerar bra, tycker vi.

Anf. 147 KNUT BILLING (m) replik:

Fru talman! Leif Jakobsson talar om att det är nödvändigt att använda expropriation för viktiga infrastrukturinvesteringar, för försvaret osv. Jag ger honom rätt i det. Det kan vara ett skäl för att använda expropriation. Jag sade också i mitt anförande att detta är motiveringar som kan åberopas ibland.

Men expropriation används i alltför stor utsträckning av rent konfiskatoriska skäl i vårt land. Det menar jag att vi inte skall tillåta i en rättsstat. Det innebär en kränkning av den enskilda äganderätten, och den enskilda äganderätten är omistlig i en demokrati. Det borde även Leif Jakobsson inse.

Anf. 148 LEIF JAKOBSSON (s) replik:

Fru talman! Men den nuvarande lagstiftningen pekar faktiskt ut vilka samhällsintressen som är så viktiga att man kan tillämpa lagen. I det som ni har skrivit finns betydligt större utrymme för godtycke. Det var jag som förutsatte att det var en restriktivare tolkning man skulle ha eftersom det är moderater som har sagt det.

Men låt mig läsa vad som står. De enda fall där man skall tillåta detta är för att skydda människor till liv, hälsa och säkerhet, för att skydda miljön och naturen och för att kunna genomföra för landet eller kommunen ytterst angelägna uppgifter.

Det där är ju en gummiparagraf utan like. Jag förstår i och för sig att ni moderater menar att det skall vara ytterst sällan som man skall kunna utnyttja lagen.

Anf. 149 KNUT BILLING (m) replik:

Fru talman! Leif Jakobsson har förstått det helt rätt. Det skall vara ytterst sällan som man skall kunna använda det här. Och expropriation, Leif Jakobsson, är något som avgörs av domstol. Det avgör varken Leif Jakobsson eller jag.

Anf. 150 LEIF JAKOBSSON (s) replik:

Fru talman! Då tycker vi att det är bättre att lagen är så klar att det står vilka ändamål man faktiskt har möjlighet att använda det för.

Anf. 151 YVONNE ÅNGSTRÖM (fp):

Fru talman! På grund av sjukdom hade jag tyvärr inte möjlighet att vara med när vi justerade det här betänkandet i utskottet. Därför finns mitt namn inte med på några reservationer.

Jag vill ändå understryka att jag delar den uppfattning som framförs i reservation 1 om översyn av jordförvärvslagen. Visserligen har vi nu fått besked om att det håller på att hända någonting när det gäller utredning, men jag vill ändå hålla fast vid att det skall vara en *parlamentarisk* utredning, precis som Rigmor Ahlstedt underströk.

Denna skall syfta till att komma till rätta med de omfattande slutavverkningarna på vissa skogsfastigheter samt till att stärka boplikten. Jag vill här starkt understryka det som Rigmor Ahlstedt tog upp: Om man ser sig runt t.ex. i Norrlandsskogarna ser man väldigt flagranta exempel på hur hänsynslösa s.k. trottoarbönder slaktar stora skogsytor. Det här måste vi försöka komma till rätta med. Jag yrkar alltså bifall till reservation 1.

Jag vill också stryka under och instämma i det som anförs i reservation 2 om expropriationsändamålen. Jag behöver inte gå in på detaljer, för det har redan berörts här. Jag yrkar inte heller bifall, eftersom vi vill vinna tid.

I reservation 3 behandlas expropriationslagens ersättningsregler. Jag instämmer också i de synpunkter som anförs i den reservationen.

Till sist gäller det frågan om lägenhetsregister som tas upp i reservation 5. Den modell som har prövats, och som majoriteten i utskottet nu vill genomföra, innebär en mycket noggrann kartläggning och datorisering avseende medborgarnas boende. Detta kan enligt vår mening medföra integritetskränkande effekter. Det sade man också när riksdagen 1995 fattade principbeslut om att vi skulle genomföra en registerbaserad folk- och bostadsräkning år 2000. Jag instämmer alltså helt i det som framförs i reservation 5.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 25 mars.)

12 § Naturresursfrågor och vattenrätt

Föredrogs

Bostadsutskottets betänkande 1998/99:BoU6
Naturresursfrågor och vattenrätt

Anf. 152 KNUT BILLING (m):

Fru talman! Då får vi se om vi kan klara av även det här betänkandet före kl. 18. I betänkande 6 behandlas motioner angående naturresursfrågor och vattenrätt.

I betänkandet diskuteras bl.a. älvskyddets omfattning. I reservation 3 framhåller vi moderater vattenkraftens fördelar ur miljösynpunkt. Trots de många fördelarna är det samtidigt så att vattenkraftsutbyggnaden har stor lokal miljöpåverkan. Våra outbyggda älvar skyddas från exploatering genom miljöbalken.

Hur viktigt detta skydd är visar sig inte minst i ett pressmeddelande som jag fick på mitt bord i dag. Av det framgår att miljöminister Kjell Larsson också inser vikten av att markera värdet av att värna värdefulla naturmiljöer. Han har nämligen givit Naturvårdsverket i uppdrag att utreda om Kalixälven, Piteälven och Vindelälven kan föreslås till Unescos s.k. världsarvslista. Statsrådet anser, precis om vi, att dessa unika naturmiljöer måste bevaras till kommande generationer.

Vattendragsutredningens betänkanden bereds för närvarande inom Regeringskansliet. Men de innehåller förslag som innebär ett försvagat älvskydd. Vi moderater vill slå fast att någon exploatering inte får ske av de fyra outbyggda Norrlandsälvarna. Därför yrkar jag bifall till reservation 3.

Vindkraft, rätt placerad, är en utmärkt energikälla. Den är förnybar och den är småskalig. Det allvarliga problemet med vindkraft är dock att där det blåser, och där vindkraften oftast lämpar sig bra, också är trakter där naturen är mycket vacker och där människor gärna vistas. Det är trakter där ett vindkraftverk många gånger upplevs som fult och störande. Som exempel kan nämnas kustområden som Gotland, Österlen, Falsterbonäset, Kullen och Bjärred.

I reservation 4 framhåller därför vi moderater att utredningen angående lokalisering av vindkraftverk bör få tilläggsdirektiv för att snabbt kunna lägga fram lagförslag om vilka kustavsnitt som av miljöhänsyn snarast måste skyddas från vindkraften.

Anf. 153 UIF BJÖRKLUND (kd):

Fru talman! I dag återstår bara ett fåtal av de stora älvarna och andra betydande vattendrag i outbyggt skick. Vattenkraften i Sverige är mycket kraftigt utbyggd. Hela 85–90 % av den kommersiellt tillgängliga vattenkraften bedöms som redan utbyggd. En utbyggd älv med åtföljande miljöskador kan inte återställas. Det är därför av stor betydelse för naturvården att de outbyggda älvarna och övriga kvarvarande vattendrag bevaras för framtiden. De besitter unika naturvärden och utgör ofta viktiga ekosystem för hotade arter.

Vid ett flertal tillfällen under senare år har trots detta frågan om att bygga ut vattenkraften förts på tal. Bostadsutskottet har vid några till-

fällen besökt områden för att på plats studera frågeställningarna och dessutom ta del av lokalbefolkningens synpunkter.

Detta skedde bl.a. när det gällde Sölvbacka strömmar i Härjedalen. Dessutom har utskottet försökt få en bild av begreppet miljöanpassad vattenkraftsutbyggnad, bl.a. genom besök vid Klippens kraftstation i Umeälven uppe i Tärna i Storumans kommun.

Det samlade omdömet om begreppet miljöanpassad vattenkraftsutbyggnad är att det saknar reellt innehåll.

Vi kristdemokrater noterar tacksamt att regeringen under 1998 genom beslut räddat strömsträckan i Österdalälven vid Brunnsberg i Älvdalens kommun från utbyggnad. Det är en kamp som vi aktivt deltagit i.

Mot bakgrund av de ökade hoten finns det mycket starka skäl för att ytterligare skärpa älvstödet och tydligt deklarerat att vattenkraftsepoken är avslutad. I dag planeras nämligen runt om i landet utbyggnad av mindre vattendrag som kan betraktas som orörda naturvatten i ekologiskt hänseende. Det gäller bl.a. Ljungån i Bräcke, och det gäller också Svågan i Hudiksvalls kommun.

Det hot som hänger över oss är att det investeringsbidrag på 15 % som införts som ett resultat av energiuppgörelsen skall användas på fel sätt. Trots muntliga uppgifter från miljöministern att bidraget endast skall användas till utbyggnader av kraftverk vid redan befintliga äldre dammar och inte hota den biologiska mångfalden, kan vi ändå konstatera att fler nu pågående diskussioner avser just orörda, opåverkade eller skyddsvärda vattendrag. Dessa mindre vattendrag har sannolikt på lång sikt ett högre värde utbyggda än vad en utbyggnad har i form av ny energi.

Fisketurismen blir en alltmer efterfrågad nisch i hela Nordeuropa. Samtidigt finns det angelägna restaureringsbehov av vatten med vandringshinder för fisken på grund av rester från flottningsepoken. Detta är ett problem när det gäller uppvandring av havsöring och lax liksom vandring av öring i insjösystemen.

Fru talman! Dessutom kan sannolikt betydligt mer energi utvinnas genom modernisering av redan utbyggda stora anläggningar. Flera av de stora kraftverken, bl.a. i Indalsälven, är enligt uppgift i dag underdimensionerade. Med fler turbiner skulle de kunna ge ytterligare ett avsevärt elenergitillskott.

Mot den här bakgrunden finns det mycket starka skäl att skärpa älvskyddet. Vi kristdemokrater vill deklarerat att vattenkraftsutbyggnaden med nya stora ingrepp i miljön är ett avslutat kapitel.

I dagens betänkande stöder vi kristdemokrater i huvudsak vad som framförts i några utmärkta motioner från Folkpartiet och Miljöpartiet. Jag nöjer mig med att yrka bifall till reservation nr 1 om utökat älvskydd.

Anf. 154 RIGMOR AHLSTEDT (c):

Fru talman! Alla goda ting är tre. Jag skall i mitt anförande uppehålla mig vid tre intresseområden i det här betänkandet, nämligen vindkraften, nationalstadsparker och det kommunala vetot.

Fru talman! Jag börjar med förutsättningarna för utbyggnaden av vindkraften i Sverige. Statens egen energimyndighet har som sin vision att aktivt verka för utvecklingen av ett uthålligt energisystem. Sverige skall ha en framträdande plats i det globala klimatarbetet. Centerpartiet delar den visionen. Vi ser fram emot att den blir verklighet.

Energimyndigheten har också till uppgift att utveckla kunnandet kring det här ämnet. Den skall stödja introduktionen av förnybar energi.

Som ett prioriterat område lyfter myndigheten fram ny teknik för havsbaserade vindkraftverk. De redovisar att efterfrågan är mycket god på det stöd som de har att ge. Det finns ett klart uttalat intresse för utbyggnad av vindkraften även i Sverige. Snart kanske även vi kan ställa oss bakom Danmarks devis: Låt tusen möller blomma! Det vore väl någonting, Knut Billing och Moderaterna.

Enligt samma myndighet är det viktigt att alla som arbetar med vindkraft drar åt samma håll för att det skall bli det positiva resultat som vi i Centerpartiet önskar. Det är helt uppenbart att det är en bit kvar innan alla har fått den insikten att här gäller det att finna framkomliga vägar, här gäller det att se möjligheter.

Enligt 3 kap. 8 § i miljöbalken skall också mark- och vattenområden som är särskilt lämpade för anläggningar för bl.a. energiproduktion så långt möjligt skyddas mot åtgärder som påtagligt kan försvåra tillkomsten eller utnyttjandet av sådana anläggningar.

Vi i Centerpartiet har i en motion framfört att vi vill underlätta för etableringar av vindkraftverk genom att klassa vindkraften som ett riksintresse. Jag är minst sagt förvånad över att utskottsmajoriteten i det här betänkandet säger att vindkraften redan i dag anses vara ett riksintresse. Därför finner man inte skäl att besvara motionen positivt. Man säger att den anses vara ett riksintresse, men det finns ingen lagstiftning om det.

Fru talman! Jag vill framföra att vindkraften på ett mycket tydligt sätt måste klassas som ett riksintresse. Det bör även utpekade områden som är lämpliga att placera ut vindkraftverk på. Nu råder det delade meningar om det, och vi måste få ett klarläggande.

Fru talman! Jag yrkar alltså bifall till reservation 5 under mom. 4.

Den andra frågan som jag vill ta upp handlar om nationalstadsparker. Jag hoppas att vi alla är överens om betydelsen av grönområden och parker i staden. Det är oerhört viktigt att vi skyddar sådana områden. Växtligheten har en oerhört stor betydelse för alla levande varelser i staden såväl som på landet.

Jag bor själv mitt i Uppsala just nu. Tidigare har jag varit landsbygdsbo. Jag känner det som en stor förmån att det finns stora, härliga, vackra, uppväxta träd fast man bor i staden. Jag har tillgång till å-riket, som vi kallar området kring Fyrisån som flyter genom staden. Fågellivet finns, och det frodas. Växtligheten som renar luften i staden är absolut ovärderlig. Vi måste slå vakt om dessa rikedomar i alla våra tätorter.

Det är också önskvärt att fler städer än Stockholm får en nationalstadspark. Det är lovvärt att regeringen arbetar vidare med det. Det är dock trist att i min hemstad Uppsala, som var utpekad att få den andra nationalstadsparken, sade kommunen nej till den.

Detta gör att jag vill framhålla att det är oerhört viktigt att när det finns planer på att inrätta fler nationalstadsparker måste det finnas med ett nedifrån-och-upp-perspektiv. Annars faller det platt till marken. Det blir inget av. Det bästa vore ju att städerna och kommunerna själva fick komma fram med sina önskemål. Även om man inte har nationalstadsparker i alla våra städer, tror jag att det redan i dag finns planinstrument som ger möjlighet att bevaka och bevara grönområden i alla våra städer. Det är ju ett måste för att alla som lever och bor där skall må bra.

Den frågan tangerar även min sista punkt, nämligen det kommunala vetot. Den kommunala vetorätten, som innebär att en kommun har rätt att säga nej till etablering av miljöstörande anläggningar i den egna kommunen, är en av hörnstenarna i den kommunala bestämmanderätten och är en förutsättning för en verklig demokrati. Kommunen har ju det övergripande ansvaret för sina kommunmedborgare.

När det gäller den högaktuella frågan om var i landet som kärnkraftsavfallet skall förvaras pågår det just nu undersökningar på olika håll för att man skall komma fram till en bra plats att förvara avfallet på. Det genomförs även folkomröstningar i kommunerna för att man vill ta reda på hur befolkningen ställer sig till att placera en anläggning av just den här typen av förvar just i den kommunen. Men man har ingen vetorätt i frågan när det slutligen skall beslutas om platsen.

Vi har tidigare påtalat från Centerpartiet att den kommunala vetorätten måste utvidgas till att omfatta även slutförvar av kärnkraftsavfall. Det bör, fru talman, tillsättas en utredning som ser över detta. Det bör göras omgående.

Kärnkraften finns, den skall avvecklas och soporna måste vi ta hand om. Jag anser att man måste ta hand om dem i Sverige.

Det är falsk demokrati, tycker jag, att även i detta fall låta människor folkomrösta när de egentligen inte har lov att bestämma över detta. Vi borde först se till att den kommunala vetorätten verkligen är en vetorätt. I dag har en kommuns nej inte någon betydelse alls.

Jag yrkar bifall till reservation 7 under mom. 6.
(forts.)

Ajournering

Kammaren beslutade kl. 17.51 att ajournera förhandlingarna till kl. 19.00 för middagsuppehåll.

Återupptagna förhandlingar

Förhandlingarna återupptogs kl. 19.00.

12 § (forts.) Naturresursfrågor och vattenrätt (forts. BoU6)

Anf. 155 GUDRUN LINDVALL (mp):

Fru talman! Flera kommer att tala för Miljöpartiet i den här frågan. Att även jag yttrar mig med anledning av det här betänkandet beror på att jag har en motion där en av att-satserna har gått till bostadsutskottet. Att-satsen lyder: ”att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförs om att ingen ytterligare utbyggnad av vattenkraft skall ske i Sverige utan att de rinnande vattendrag, oavsett storlek, som finns kvar skall bevaras.”

Det här handlar återigen om att det finns ett hot mot det rinnande vattnet. Den här gången ligger hotet i den överenskommelse som Social-

demokraterna, Centern och Vänsterpartiet gjorde i energiuppgörelsen. Då anslog man nämligen 150 miljoner kronor som under en femårsperiod skulle användas som investeringsbidrag till småskalig vattenkraft.

Det har gång på gång i kammaren bedyrats att det här inte skulle vara ett hot mot strömmande vatten utan att dessa medel enbart skulle gå till vatten som redan är utbyggda, men verkligheten har inte riktigt sett ut så.

I Naturvårdsverkets aktionsplan för biologisk mångfald slår man fast: Vattenkraftsutbyggnaden har påverkat en mycket stor del av Sveriges vattendrag, vilket har fått starkt negativa konsekvenser för biodiversiteten.

Lite senare i rapporten heter det:

De outbyggda vattendragens betydelse för biologisk mångfald är sådan att bevarandebestånden i fortsättningen måste sättas före exploateringen av vattendrag. Kvarvarande opåverkade forsar och strömsträckor skall inte exploateras.

Den här uppfattningen från Naturvårdsverket delar vi i Miljöpartiet. Vi anser att vattenkraften är färdigutbyggd. Vi har naturligtvis ingenting emot att man byter till modernare teknik på de ställen där vattenkraft finns – det finns i dag många möjligheter att byta till en modernare teknik och få ut betydligt mer energi i de kraftverk som finns – men en ytterligare utbyggnad motsätter vi oss rejält.

Det handlar alltså om biologisk mångfald, om de arter som är beroende av strömmande vatten, arter som ofta är mycket specialiserade och som inte alls har någon möjlighet att flytta på sig.

Nu finns ånyo ett akut hot mot många forsar. Jag kan berätta t.ex. om att Östafors i Holjeån, Olofström, är hotat. Här finns forsärla, strömstare och kungsfiskare, arter som är beroende av strömmande vatten. En del av området är naturreservat sedan år 1985.

Årån, Värnamo, är ett annat exempel. Här har man en mycket artrik bottenfauna med flera hotade arter.

Svågan, Hudiksvalls kommun, är ett annat exempel, där Naturskyddsföreningen har varit mycket aktiv. Det har nu kommit en vattendom, som kommer att överklagas. Här finns flodpärlmusslan, en art som är klassad som sårbar på Naturvårdsverkets lista över hotade arter. Dessutom finns den med i EU:s habitatdirektiv, där det står att man skall spara biotoper där flodpärlmusslan finns.

Sörforsån, Sundsvall, är ett annat exempel, där man har mycket vandrande fisk, t.ex. öring. Parbäckarna, Gäddede, Alterälven, Piteå, och Moån i Kalix – det finns många hotade små vattendrag där det kommit in anmälan om att man vill utnyttja det 15-procentiga investeringsbidraget för att bygga ut de sista strömmande vattnen.

Det finns också större älvar som är hotade. I Ljungån, Bräcke, börjar man titta på Långforsen och Nedre Lågan, Krokomb. I Torneälven börjar man, trots att den är nationalälv, kika på vissa sträckor. Också Kalixälven är hotad, fastän den är en nationalälv.

Det finns alltså intressen för vilka en kortsiktig vinst är mycket intressantare än ett långsiktigt bevarande av en biologisk mångfald. Det här rimmar mycket illa med det som vi nu börjar säga om att vi skall bevara en biologisk mångfald i Sverige. Från Miljöpartiets sida driver vi mycket hårt att det investeringsbidrag som s, c och v har kommit överens om skall försvinna. I varje fall skall det absolut inte kunna utnyttjas till ut-

byggnad av strömmande vatten som än så länge finns kvar för den biologiska mångfalden.

Det här är viktigt för oss, och det är också viktigt internationellt. Vi kan se att Sverige i mångt och mycket har både en fauna och en flora i det strömmande vattnet som inte finns på så många andra ställen. Vi måste ta både ett nationellt och ett internationellt ansvar för den biologiska mångfalden enligt många av de konventioner som vi har skrivit på, som t.ex. Riokonventionen och Bernkonventionen.

Det här tas alltså upp i detta betänkande. Det finns en reservation nr 2, som jag härmed yrkar bifall till.

Vi är lite förvånade att inte flera partier stöder den här reservationen. Det intressanta är att under valrörelsen sade såväl Centern som Vänsterpartiet att man egentligen inte var så intresserad av det här investeringsbidraget. Egentligen ansåg man nog precis som Naturvårdsverket att vi skulle spara den biologiska mångfald som finns i strömmande vatten. Då måste man ta konsekvenserna av det. Menar man allvar med biologisk mångfald och med att spara de här arterna, kan man inte ha en politik som i andra ledet går åt precis motsatt håll. Man måste då faktiskt dra in de här pengarna.

Vi var också aktiva när Miljödepartementet presenterade sin proposition om biologisk mångfald för några år sedan. Vi hade då en mycket intressant diskussion i kammaren. Det lät egentligen som om vi var ganska överens, men precis som vanligt när det gäller miljön och hotade arter är det när det kommer till kritan andra intressen som får gå före.

I det här fallet är man tydligen beredd att offra strömsträckor med höga biologiska värden för ett kortsiktigt intresse. Och dessutom: Att bygga ut de små älvar som jag har räknat upp ger ett oerhört litet tillskott till energiförsörjningen, så litet att det faktiskt nästan är försumbart. Det intressanta är att om man tittar på ett alternativ, nämligen att byta teknik i de stora kraftverken, finner man att det ger ett mycket större energitillskott. Vi menar att om man kan kombinera åtgärderna så, att vi kan få mer energi i de befintliga kraftverken och spara de strömmande vattnen, låt oss då göra det.

Jag hoppas att det finns flera partier som menar allvar med talet om biologisk mångfald. Det är nu som ni visar om ni menar allvar – ifall biologisk mångfald bara är ett vackert begrepp eller om ni vill spara de hotade arter som t.ex. finns i strömmande vatten. Det finns alla möjligheter för de partier som pratar mycket att också i handling visa att de stöder oss, nämligen genom att yrka bifall till reservation 2 i betänkandet.

Anf. 156 BENGT-OLA RYTTAR (s):

Fru talman! Vi behandlar nu årets önskelista när det gäller naturresursfrågor och vattenrätt. Under den allmänna motionstiden 1998 har det väckts 13 motioner på det här området, och utskottet föreslår riksdagen att avslå samtliga.

Mot bakgrund av att svenska folket är djupt naturintresserat och tycker att det här är mycket viktiga frågor är naturresurslagen en väldigt viktig lagstiftning. Den syftar till att främja god hushållning med mark och vatten och att lösa konflikter mellan motstående intressen. Det senare är inte det minst viktiga.

I år finns det sju reservationer till betänkandet. De behandlar älvskyddet, vindkraften, nationalstadsparker och naturligtvis det kommunala vetot. Det är gamla och välkända ståndpunkter som kommer till uttryck.

Miljöpartiet och Kristdemokraterna vill lägga en död hand över all vidare utbyggnad av vattenkraft. Det gör de i reservationerna 1 och 2.

I reservation 3 tycker Moderaterna däremot att allt är bra som det är men vill förhindra att regeringen skall följa Vattendragsutredningens förslag, som man från Moderaternas håll anser vara en försvagning av älvskyddet.

När Gudrun Lindvall nästan ser spöken på ljusa dagen, vill jag påpeka att jag uppfattade hennes framställning så att den handlade om att man hade sökt bidrag och var intresserad av att göra utbyggnader, inte om att några sådana här fall som upprör Gudrun Lindvall hade fått rätt att bygga ut.

Mina erfarenheter är från Dalarnas län när det för ett antal år sedan var stora dammbristningar och översvämningar i Mellansverige. Då gjorde en professionell firma en inventering som visade att det i befintliga dammlägen fanns ekonomiska möjligheter att bygga ut 70 stycken för att producera energi. Där ändrade man inte vattendragens förutsättningar.

Ulf Björklund har också tendensen att se spöken på ljusa dagen, och i år likaväl som förra året är det vissa saker som inte ens får nämnas. Förra året fick man inte säga att det var naturanpassad vattenkraft, och nu är det någonting annat. Jag tror att vi skall vara rädda om yttrandefriheten i det här landet.

Eftersom Vattendragsutredningen bereds av regeringen finns det ingen anledning för riksdagen att nu ta ställning i den här frågan.

När det gäller vindkraften finns det två reservationer som pekar åt var sitt håll. Moderaterna vill genom tilläggsdirektiv till den sittande utredningen bromsa upp vindkraftsutbyggnaden. Centerpartiet vill däremot snabba på utvecklingen. Här har Rigmor Ahlstedt ett problem, men det är ett problem inom borgerligheten och inte för oss övriga.

Utskottsmajoriteten tycker att det enda vettiga är att avvakta utredningen och regeringens beredning.

I år finns det bara en reservation när det gäller nationalstadsparker, och den bygger på en centermotion. Den huvudsakliga argumenteringen i reservationen går ut på att nationalstadsparken ger ett skydd för ett "stort område", men det sägs ingenting om att planinstrumenten gör att kommunerna har ett mycket gott grepp över markanvändningen i sina kommuner.

Bengt Göransson har tittat på vilka nationalstadsparker som kan vara av intresse att inrätta. Han har pekat ut Trollhättan och Uppsala. Dessa två kommuner har också försett regeringen med bra underlag, som skall ligga till grund för den fortsatta beredningen.

Även i år finns det en reservation om det kommunala vetot. Den är lagd av Centern och Miljöpartiet, som förutsätter att kommunerna skall ha full suveränitet att kunna blockera miljöstörande verksamhet.

Den svenska demokratin bygger så här långt på den nationella nivån. Om vi för ett ögonblick bortser från EU-problematiken är den politiska makt som utövas på andra nivåer än den nationella delegerad makt. Att delegera makt på ett så slarvigt sätt att det skulle förhindra den nationella

nivån att ta ansvar för helheten ser jag som oansvarigt. Det är precis det som ett kommunalt veto skulle innebära i den form som Miljöpartiet och Centern vill ha. Den reservationen måste avslås.

Fru talman! Det är mycket svårt att förstå logiken i Centerns reservationer till betänkandet. Reservationen om det kommunala vetot andas en total tilltro till kommunernas klokskap och förmåga, men reservationen om nationalstadsparker andas misstro mot samma kommuners klokskap och förmåga. Nog vore det bra om Rigmor Ahlstedt gjorde upp med sig själv om hur hon egentligen ser på kommunerna. Det skulle stärka hennes ställning och trovärdighet i den här debatten.

Fru talman! På vattenrättens område fanns det en motion, och den följs inte upp av någon reservation.

Jag yrkar bifall till utskottets hemställan och avslag på samtliga reservationer.

Anf. 157 GUDRUN LINDVALL (mp) replik:

Fru talman! Ja, ingen skulle vara gladare än jag om jag bara såg spöken på ljusa dagen. Då skulle jag vara riktigt nöjd. Det skulle betyda att det inte finns ett hot mot de kvarvarande rinnande vattendragen. Men om det vore så, Bengt-Ola Rytter, kunde ni ha tillstyrkt mitt förslag, dvs. att utskottet skall uttala att de kvarvarande strömmande vattendragen skall ha ett skydd. Men det ville ni inte göra. Jag kan då säga att det faktum att man inte gjorde det tyder på att det existerar annat än bara spöken på ljusa dagen.

Naturresurslagen, som Bengt-Ola Rytter hänvisade till, finns inte längre. Den är inbakad i miljöbalken, en lagstiftning som s, v och mp gemensamt lade fram för riksdagen och som antogs för snart ett år sedan. Det innebär att det som stod i naturresurslagen i dag finns i kap. 1 och kap. 2 i miljöbalken.

I kap. 1 slås fast att naturen har ett eget skyddsvärde, ett egenvärde, och alltså skall skyddas för sin egen skull. Det är en nyhet i svensk miljölagstiftning, men i det här fallet är det naturligtvis väldigt viktigt. Flodpärlmusslor m.m. har alltså enligt balken ett värde som gör att dessa biotoper skall skyddas.

I kap. 2, som innehåller hänsynsreglerna, slås bl.a. försiktighetsprincipen fast. Det betyder att om man inte är säker på att det är långsiktigt hållbart skall man gärna avstå.

Dessutom innebär miljöbalken att miljöorganisationerna får en möjlighet till talerätt. Det påverkar naturligtvis ärenden.

Jag skulle vilja veta: Varför tillstyrktes inte mitt förslag, om det nu är så att jag ser spöken på ljusa dagen?

Anf. 158 BENGT-OLA RYTTAR (s) replik:

Fru talman! Jag tror att Gudrun Lindvall underskattar den lagstiftning som vi har. Hon nämnde Ljungådalen som ett exempel där man vill bygga ut. I fallet Ljungådalen var det så att man ända upp till Vattenöverdomstolen hade fått tillstånd att bygga ut, men projektet är ändå stoppat. Det beror på att länsstyrelsen har lagt ett veto på det.

Det är många blindskär att ta sig förbi innan det går att bygga vattenkraft. Men jag ser det fortfarande som vettigt och bra att i befintliga

dammlägen sätta in en snurra som ger ström. Även om mängderna är små är det ett bidrag till vår energiförsörjning.

Anf. 159 GUDRUN LINDVALL (mp) replik:

Fru talman! Ju mer Bengt-Ola Rytta säger, desto mer inser jag att de spöken jag ser på ljusa dagen finns. Det visar också det faktum att det är många som nu söker bidrag ur den här potten just för att bygga ut strömmande vatten som tidigare har känts ganska säkra för utbyggnad och har haft ett skydd. Det blossar naturligtvis upp nya strider. Älvrådarna är på gång. Jag har fått många oroliga samtal om det här efter det att jag väckte min motion.

Jag kan läsa lite grann ur nr 1 1999 av Naturskyddsföreningens tidskrift Sveriges Natur, som tar upp just Svågan. Vattendomstolen har sagt ja. Där är man glad över att vattendomstolen försvinner och att det i stället blir miljödomstol i fortsättningen i och med balken. Men man är förvånad över att det trots att man arbetat så mycket inte finns en förståelse för att den biologiska mångfalden skall bevaras.

Jag hoppas att miljöbalken kan slå igenom och att kap. 1 och kap. 2 gör att det blir omöjligt att bygga ut de kvarvarande vattendragen, och att vi får en politik som är uttryck för att vi verkligen på allvar vill bevara hotade arter.

Jag är också övertygad om att det kommer att bli strid om alla de objekt jag har räknat upp om de går vidare. Jag hoppas, Bengt-Ola Rytta, att Miljöpartiet och Socialdemokraterna kan stå på samma barrikad. Naturligtvis är detta frågor vi kommer att ta upp i det samarbete vi nu har mellan de tre partierna. Såvitt jag har förstått är både Centerpartiet och Vänsterpartiet beredda att ta bort det bidrag som är orsaken till dessa spöken på ljusa dagen.

Jag skulle vilja höra om Bengt-Ola Rytta också kan tänka sig det, eller om han kan tänka sig att mycket klart begränsa bidragen till att gälla teknikförbättringar i redan befintliga vattenkraftverk.

Anf. 160 BENGT-OLA RYTTAR (s) replik:

Fru talman! För att börja bakifrån kan jag säga att Vattenfall har vidtagit omfattande åtgärder för att effektivisera äldre vattenkraftverk. Jag förutsätter att man också kommer att fortsätta på den vägen.

Nu har vi en trend med sjunkande energipriser, vilket gör att det blir svårare att genomföra sådana saker på marginalen. Troligen är det i det korta perspektivet som priserna går ned.

Jag uppfattar det fortfarande som att Gudrun Lindvall inte har något konkret exempel på att utbyggnader som hon anser inte vara acceptabla har genomförts. Om ett sådant exempel uppträder och vi tillsammans kan göra bedömningen att utbyggnaden har skadat naturintressena på ett sätt som inte är förenligt med lagstiftningen skall vi naturligtvis resonera om det.

Min absoluta uppfattning är att socialdemokratin har höga ambitioner på miljöområdet. De kommer vi också att fullfölja.

Anf. 161 ULF BJÖRKLUND (kd) replik:

Fru talman! Bengt-Ola Rytta talar om en död hand över vidareutbyggnad. Ja, säger kristdemokraterna. Varför inte i stället utnyttja de

befintliga större kraftverken och effektivisera dem? Är det något fel i att göra så om det dessutom ger mer energi än vad de möjligheter till mindre utbyggnader som finns ger? Frågan är också varför man inte kan låta dessa 15 % investeringsbidrag enbart gå till sådant som redan är utbyggt – även när det gäller de mindre kraftanläggningarna – där vi redan har dammar.

Visst har ändå Bengt-Ola Rytter varit med när vi har pratat om miljöanpassad kraftverksutbyggnad i Klippen uppe i Västerbotten? Vi fick se hur det såg ut i verkligheten. Det var på ytan ganska vackert, men under ytan var den biologiska mångfalden rubbad och skadad. Varför inte ta vara på utvecklingsmöjligheterna och spara resten för framtiden? Är det egentligen socialdemokraternas linje?

Anf. 162 BENGT-OLA RYTTAR (s) replik:

Fru talman! Jag ser det som en klar socialdemokratisk politik att försöka klara energiförsörjningen, att hävda naturvärdena och att se till att man effektiviserar äldre anläggningar. Jag vet att Vattenfall har gjort omfattande insatser här. Det finns gott om exempel på det i Dalarna, där Vattenfall har gått in och gjort upp med privata kraftföretag för att få effektiviseringar till stånd. Det tycker jag har varit en bra utgångspunkt och en bra inriktning.

Anf. 163 ULF BJÖRKLUND (kd) replik:

Fru talman! Är det alltså så att Bengt-Ola Rytter är ledsn över att sträckan vid Brunnsberg i Österdalälven nu är räddad? En enorm majoritet av människorna där känner lättnad över att äntligen få bevara den spillra som trots allt finns kvar av den forna Österdalälven, där vi vet att öringen, harren och uttern leker i bäckarna. Är det någonting att vara ledsn över i dag? Ni har kämpat emot det tidigare, men är Bengt-Ola Rytter egentligen inte glad?

Anf. 164 BENGT-OLA RYTTAR (s) replik:

Fru talman! Jag har personligen, Ulf Björklund, under många år ansett att Brunnsbergssträckan borde byggas ut – allra helst med det reviderade förslag som jordägarna hade. Mitt parti – Socialdemokraterna – har genom sin regering satt stopp för detta och tillfredsställt Ulf Björklunds syn på älvsträckan. Jag gratulerar Ulf till detta.

Anf. 165 YVONNE ÅNGSTRÖM (fp):

Fru talman! Folkpartiet har i motionen MJ803, yrkande nr 1, föreslagit en skärpning av älvskyddet i tre olika avseenden.

För det första vill vi att det skall vara det för ett vattendrag redovisade skyddsbehovet som skall bedömas, oberoende av vilket syftet är med ett planerat ingrepp. För det andra vill vi att åtgärder för utveckling av befintliga tätorter eller det lokala näringslivet eller utförandet av anläggningar som behövs för totalförsvaret inte generellt skall undantas från detta skydd. För det tredje vill vi att kraven på sådana åtgärder, som ofta kallas mindre ombyggnader, skall skärpas så att de med säkerhet utesluter en faktisk utbyggnad. Det innebär alltså att vi vill rädda de orörda älvarna.

Tyvär är det på samma sätt med detta betänkande som med det vi behandlade före middagspausen. På grund av sjukdom hade jag ingen möjlighet att delta i justeringen och har därför ingen reservation. Men jag yrkar bifall till reservation 1 av Ulf Björklund och Ulla-Britt Hagström, som i huvudsak tar upp det som vi anför i vår motion.

Anf. 166 WILLY SÖDERDAHL (v):

Fru talman! Jag skall lämna älvorna och ge mig upp i luften i stället, för att tala om vinden.

Med energiuppbyggnaden togs ett första steg mot en annan energiproduktion än den som råder i dag. Vindkraften utgör ett av de alternativ som vi bör satsa på. Det finns redan i dag mycket kunskap om vindkraft och var man skall placera vindkraftverken för att de skall ge bra effekt och vara minimalt störande vad gäller intrång och buller.

Det finns dess bättre ute i det svenska samhället många som är intresserade av att investera i vindkraft. Skälen för detta är dels ideella, dels numera i ökad utsträckning ekonomiska. Det är såväl enskilda människor som föreningar och företag som vill komma i gång med att bygga vindkraftverk. Ofta vill de bygga sina vindkraftverk i närheten av företagen eller sina bostäder för att kunna känna kopplingen till sitt bygge.

Jag blev själv kontaktad av en företagare som hade god soliditet i sitt företag. Han resonerade så här: Som ett komplement till kapitalmarknaden är ett vindkraftverk ett bra och lönsamt alternativ. Men det fanns ingenstans att bygga det.

I senaste numret av Ny Teknik kan man läsa att tre riskkapitalbolag bedömer att vindkraft har en lovande framtid och vill nu investera pengar i branschen.

När det nu finns seriösa intressenter som vill komma i gång och bygga vindkraftverk är det inte rimligt att det stupar på att kommuner och länsstyrelser inte har platser att erbjuda.

Utskottet hänvisar i sitt betänkande till en pågående utredning och NUTEK:s för tillfället vilande undersökning över lämplig lokalisering av vindkraften. Utredningen skall avge sitt slutbetänkande den 1 juni i år. Förhoppningsvis fortsätter då också det arbete som NUTEK har påbörjat, så att vi snabbt kan se påtagliga resultat.

Vi accepterar de skäl som utskottet angivit för ett avslag på motionen, men vill med detta inlägg och det särskilda yttrande som finns i betänkandet tala om att vi förväntar oss snabba och påtagliga resultat.

Fru talman! Med detta vill jag yrka bifall till hemställan i utskottets betänkande.

Anf. 167 HELENA HILLAR ROSENQVIST (mp):

Fru talman! Beträffande ärendena i bostadsutskottets betänkande nr 6 om naturresursfrågor och vattenrätt yrkar jag bifall till reservation 2 under mom. 1 och till reservation 7 under mom. 6 samt till Centerpartiets reservation 5 under mom. 4. Det här säger jag nu för att få det avklarat på en gång. Gudrun Lindvall redogjorde nyss för Miljöpartiet de grönas ståndpunkt i frågan om älvskyddet. Därför tar jag endast upp det kommunala vetot.

Miljöpartiet vill att regeringen tillsätter en utredning som skall komma med förslag till en ny bestämmelse om kommunalt veto. Vi vill

att det skall gälla även för kärntekniska anläggningar. Regeringen skall inte ha möjlighet att fatta beslut om lokalisering av kärntekniska anläggningar utan att den berörda kommunens fullmäktige har tillstyrkt. Den kommunala vetorätten är en av hörnstenarna i den kommunala bestämmanderätten och en förutsättning för en reell demokrati. Det är inte alls bra när det går som med Polenkabeln; Karlshamns kommun blev helt överkörd.

Men nu handlar det alltså om mellanlagring eller slutlig förvaring av kärnämne eller kärnavfall. Kommunerna har ett övergripande ansvar för kommuninvånarnas hälsa och miljö och måste naturligtvis ha det avgörande inflytandet över vilka verksamheter som skall få lokaliseras till kommunen.

Ingen kan garantera ett säkert förvar av kärnavfall. Kommuninvånarnas representanter måste därför ges rätt att bestämma om miljöfarliga anläggningar och verksamheter skall finnas i kommunen, och i så fall vilka typer. Vem av er skulle vilja åka hem och säga att det kommunala vetot nog är bra men att det inte skall gälla det farligaste av allt. Nog måste riksdagen kunna ompröva tidigare ställningstagande och rösta ja till det här förslaget och åtminstone få en utredning i frågan.

Anf. 168 BENGT-OLA RYTTAR (s) replik:

Fru talman! Jag hade förväntat mig en debatt i den här frågan med Rigmor Ahlstedt, men hon har tydligen avvikit, så nu blir det med Helena Hillar Rosenqvist i stället.

Jag tror att man måste bestämma sig för vilken nivå som skall vara grundbulten i det demokratiska system som vi har i Sverige. Enligt min uppfattning är det solklart att den nationella nivån har det övergripande ansvaret för demokratins funktionssätt.

Om det här splittras på ett sådant sätt att det inte går att utöva politiken så att man kan lösa de gemensamma problemen har man liksom missat roten, upphovet, till statsbildningen över huvud taget, som helt enkelt var att man skulle hitta ett sätt att försöka lösa gemensamma problem.

Om man ger en nivå rätten att blockera en lösning utan att ha en annan lösning i beredskap gör man demokratin en otjänst.

Anf. 169 HELENA HILLAR ROSENQVIST (mp) replik:

Fru talman! Jag anser att man skulle ha tänkt på detta innan man drog i gång kärnkraftsverksamheten i Sverige. Så länge kärnkraftverken tickar och går produceras avfall. Jag inser att man måste ta hand om det här avfallet på något vis, men ju längre tid de går desto mer avfall blir det. Det kan inte Bengt-Ola Rytter komma ifrån. Han kan inte heller komma ifrån att det faktiskt är kommunerna som har det övergripande ansvaret för kommuninvånarnas hälsa och miljö. Jag vet inte riktigt hur staten skulle kunna tillgodose det.

I det fall som Bengt-Ola Rytter hänvisar till där en kommun där SKB håller på att prospektera säger nej måste man komma överens. En överenskommelse är den enda framkomliga vägen. Om man inte kommer överens finns det ett antal kärnkraftverk som måste kunna hysa det här avfallet när de stängs. Hela kärnkraftverket blir ju en avfallsanläggning.

Anf. 170 BENGT-OLA RYTTAR (s) replik:

Fru talman! Helena Hillar Rosenqvist! Vi har provat den här hårda modellen av kommunalt veto. Därför behöver vi inte utreda effekterna av det. Riksdagen har dragit slutsatsen att det inte går att upprätthålla en så hård linje som det här innebär. Därför infördes den här öppningen i det kommunala vetot. Ytterst måste ju det livsfarliga kärnavfallet förvaras någonstans. Staten kan inte sätta sig i en sådan situation att kommun efter kommun lägger veto. Då står vi med kärnavfallet uppe på markytan och kan ingenting göra med det.

Anf. 171 HELENA HILLAR ROSENQVIST (mp) replik:

Fru talman! Som sagt: Det här skulle man ha tänkt på innan. Det kan inte ha varit alldeles omöjligt att inse att den här situationen skulle uppstå. Möjligtvis trodde man att flera önskade ha kärnkraften och därmed följande avfall.

Man kan tänka sig att kommun efter kommun inser att det här är fullkomligt livsfarligt och att de inte kan ta ansvar för att stoppa ned kärnavfallet i marken. Om man inte kan komma fram till någon överenskommelse kan jag inte se det på något annat vis än att kärnkraftsanläggningarna själva får härbärgera avfallet.

Anf. 172 PER LAGER (mp):

Fru talman! Den kommunala vetorätten är väldigt viktig, framför allt när det gäller möjligheten att säga nej till miljöstörande anläggningar. Nu togs den här möjligheten bort 1990 när det gällde de kärntekniska anläggningarna. Sedan dess har Miljöpartiet kämpat för att återupprätta det fullständiga kommunala vetot. Det är som Helena Hillar Rosenqvist sade en hörnpelare i den kommunala självbestämmanderätten och en förutsättning för en reell demokrati.

Det finns ett unikt exempel på ett folkligt initiativ och en uthållig kamp för rätten att säga nej till kärnavfall. Det är aktionsgruppen Rädda Kynnefjäll som i snart 19 år har vaktat berget på gränsen mellan norra Bohuslän och Dalsland. De tre berörda kommunerna – Munkedal, Tanum och Dals-Ed – förklarade när vetot även omfattade slutförvar av kärnbränsle att de skulle använda det för att förhindra att Kynnefjäll blev en sopstation.

Aktionsgruppen vaktar berget dygnet runt, året runt, och SKB, Svensk Kärnbränslehantering, har ännu inte avskrivit berget trots att kommunerna och aktionsgruppen flera gånger har begärt besked. Det här visar på de orimliga effekter som undantaget i det kommunala vetot skapar.

Hur länge skall berget behöva vaktas av lokalbefolkningen? Jag är inte ensam om den frågan. Dessutom frågar man sig var miljökonsekvensbeskrivningar finns när det gäller att garantera säkert förvar av kärnbränsle. Det handlar om 24 000 år. Det handlar om tusen generationer framåt. Sanningen är den, fru talman, att det inte existerar någon miljökonsekvensbeskrivning i hela världen för slutförvar av kärnbränsle. Det är alltså livsfarligt. Vår före detta statsminister och Bengt-Ola Rytters före detta partiledare har sagt: Kärnkraften hör inte hemma i ett civiliserat samhälle. Det tycker jag är en stark mening som talar om vad det handlar om.

Jag yrkar bifall till reservation nr 7. Jag vill också, fru talman, yrka bifall till Centerns reservation nr 5 om klassning av vindkraften som riksintresse. Egentligen handlar det om att klassa områden av riksintresse för vindkraft. Det är det saken gäller. Detta är viktigt för att på mer jämlika villkor kunna diskutera vindkraftsutbyggnad, kulturminnesvård, naturvård och friluftsliv – de andra s.k. riksintressena.

Avvägningar måste självklart göras. Det är ingen som menar att vi skall lägga vindkraft överallt och på alla ställen – speciellt inte på de vackraste ställena vi har. Självklart är det inte så. Men vi skall ta vårt ansvar för en hållbar utveckling på energiområdet, och då behövs det en mer positiv reglering och bättre utrymme för vindkraften där den fungerar bäst. Det handlar inte minst om den havsbaserade vindkraften men också om etablering t.ex. i det inre av Norrland kring de stora vattenreservoarerna.

För inte så länge sedan stoppades ett intressant projekt med sju havsbaserade verk utanför Öland därför att Kammarkollegiet, som inte ansåg anläggningen vara samhällsnyttig nog, överklagade till Miljööverdomstolen – detta trots att alla remissinstanser och även vattendomstolen varit positiva. Nu försenas projektet med minst ett år, om det alls blir av. Detta menar jag är absurt när det handlar om ren energi och ett framtidsalternativ med speciell ny svensk teknik.

Ett fastställande av områden med riksintresse för vindkraftverk är just nu det som kanske fattas för att få fart på utbyggnaden.

Anf. 173 BENGT-OLA RYTTAR (s):

Fru talman! Jag tycker att Per Lager skulle vara utomordentligt nöjd med att det nu finns beslut om kärnkraftens avveckling. Jag tycker att Per Lager borde vara angelägen om att vi på bästa möjliga sätt kan ta vara på kärnkraftsavfallet. Det är inte säkert att vi klarar den här hundra procentiga lösningen, men vi måste ändå ha en lösning i någon form och den måste räcka ända tills avfallet är borta från jordens yta.

Var konstruktiv, Per Lager, även i den här frågan! Ni har haft stor framgång med ert envetna kärnkraftsmotstånd och fick i slutändan rätt såtillvida att vi nu har ett beslut om avveckling. Var också konstruktiva när det gäller att ta reda på avfallet från den här processen!

Anf. 174 PER LAGER (mp):

Fru talman! Ja, Bengt-Ola Rytter, vi är konstruktiva. Vi försöker så gott det går att hitta de lämpliga lösningarna för kärnavfallet, som vi alla måste ta ansvar för. Det finns; vi kan inte skicka det någon annanstans. Men det måste göras med hjälp av överenskommelser – kalla det gärna en nationell samling eller någonting sådant – kring frågorna. Man skall inte tvinga på de enskilda kommunerna det här ansvaret. Detta skall ske i en bred diskussion där man framför allt tittar på var det finns riskområden och var den stora risken i dag finns kring de kärnkraftverk som är i drift.

Som Helena Hillar Rosenqvist tidigare sagt kan en lösning vara att man lägger avfallet just där kärnkraften finns i dag, dvs. kärnkraftsanläggningarna blir förvaring. Varför? Jo, att stoppa ned det i berget skapar ingen trygghet. Det vet vi. Den metoden är inte säker. Då är det kanske –

jag säger kanske – bättre att ha det under uppsikt tills vi hittar den säkra metod som vi måste hitta förr eller senare.

Anf. 175 BENGT-OLA RYTTAR (s):

Fru talman! Jag måste fråga Per Lager: Varför är i så fall den kommunala nivån den absolut rätta för att fatta det här beslutet? Om en majoritet i min hemkommun, som är ganska stor till ytan, ansåg att kärnkraftsavfallet skall stoppas ned i min hemby medan vi bybor alla är emot detta, varför skulle då vi kunna köras över när inte kommunen kan köras över? Det är inte en logisk inställning som Miljöpartiet och Centerpartiet har i den här frågan. Jag tycker att ni skall ta er en ordentlig funderare på demokratis principer och förutsättningar.

Anf. 176 PER LAGER (mp):

Fru talman! Ursäkta, nu förstod jag inte Bengt-Ola Rytter riktigt. Menade han om kommunen kör över den enskilde medborgaren? Jag förutsätter att man fattar beslut i fullmäktige i de här frågorna.

Sedan tycker jag att om vi skall värna om den kommunala självbestämmanderätten skall vi göra det ordentligt. Vi har ett stort gemensamt problem i kärnavfallet, och det skall vi lösa på ett särskilt sätt. Vi skall inte tvinga på det på olika kommuner som i fallet Kynnefjäll, som jag har beskrivit, där Svensk Kärnbränslehantering aldrig ger något besked. Lokalbefolkningen får aldrig reda på vad som kommer att hända, utan man sitter och vaktar i denna lilla stuga. Detta är en orimlig effekt av att kommuner inte har rätt att säga nej.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 25 mars.)

13 § Ägarlägenheter

Föredrogs
Bostadsutskottets betänkande 1998/99:BoU7
Ägarlägenheter

Anf. 177 CARINA ADOLFSSON (s):

Fru talman! Det betänkande som vi behandlar i kväll handlar om att regeringen gör en utredning och sedan återkommer till riksdagen för slutligt ställningstagande om införande av upplåtelseformen ägarlägenheter.

Denna fråga debatterades i riksdagen onsdagen den 17 februari, och vi socialdemokrater har inte ändrat uppfattning. Vi anser däremot i ett särskilt yttrande att frågan om initiativet är märklig – att med endast en rösts övervikt besluta om ett nytt initiativ beträffande ägarlägenheter.

Konstitutionsutskottet har uttalat sig om initiativrätt i samband med grundlagsreformen i början av 1970-talet. Konstitutionsutskottet förutsatte då att utskottens möjligheter att genom initiativ aktualisera ärenden skulle begagnas varsamt och framhöll att ärenden bör väckas genom motioner och propositioner.

En fråga som vi socialdemokrater ställer oss är: Varför är det så bråttom med införandet av ägarlägenheter? Frågan har ju diskuterats ända sedan slutet av 1800-talet.

Fru talman! Vi socialdemokrater anser att bostaden är en av hörnstenarna i välfärdspolitiken och att alla människor som så önskar skall ha möjlighet till en bra bostad till en rimlig kostnad i en trygg och bra miljö samt få möjlighet till inflytande i boendet. För oss är bostaden en social rättighet. För oss är inte ägandet det viktigaste utan rätten att få disponera eller bestämma själv, dvs. ha boendeinflytande. Det får aldrig vara storleken på plånboken som avgör om människor får boendeinflytande. Det är därför vi sätter boendeinflytande främst på vår agenda och vill utveckla hyresrätten och bostadsrätten. Boendet skall bidra till jämlika och värdiga levnadsförhållanden i livets olika skeden.

Fru talman! Jag yrkar härmed bifall till socialdemokraternas reservation angående förslaget om införande av ägarlägenheter.

Anf. 178 EWA THALÉN FINNÉ (m):

Fru talman! Det är bra att vi i det här landet har en konstitutionell möjlighet till utskottsinitiativ, så att vi här i dag åter kan få fatta det viktiga beslutet om en utredning av ägarlägenheter; det som inte fungerade för några veckor sedan här i kammaren på grund av felaktigheter vid voteringen.

Det socialdemokraterna framför i sitt särskilda yttrande, att detta utskottsinitiativ skulle vara ett missbruk av de demokratiska rättigheter som utskottet har enligt 3 kap. 7 § riksdagsordningen, är nonsens. Det skulle möjligtvis ha bäring om betänkandet hade blivit nedröstat på korrekta grunder. Men så var inte fallet den här gången. Det var ju lite schabbel. Det är därför vi har tagit det här initiativet. Därför vill jag här och nu berömma Vänsterpartiet för att man utan erinran ställer sig bakom att initiativet fick tas i utskottet, utan att man för den skull delar åsikten i fråga. Jag vill här med kraft markera att det bara är socialdemokraterna som är emot initiativet, och det tycker jag är svagt.

Debatten som sådan om ägarlägenheter förde vi, som Carina Adolfs-son sade, för några veckor sedan. Den tycker jag inte vi behöver ta igen. Jag vill bara kort nämna de för oss moderater viktigaste delarna, ytterligare valfrihet och inflytande i boendet för den enskilda människan. Här ger vi i dag faktiskt regeringen möjlighet att skapa utökad valfrihet för oss alla som bor, genom att fatta ett beslut om utredning av ytterligare en upplåtelseform. Det är en utredning som kan gå fort. Det mesta i underlagsmaterial finns ju.

Våga ge bostadskonsumenter verktyg för en större valfrihet även i flerfamiljshus: hyresrätt, bostadsrätt och äganderätt. Låt dem som skall bo få bestämma! Släpp era ideologiska låsningar och rösta för äganderätten i flerfamiljshus!

Fru talman! Med detta yrkar jag bifall till hemställan i bostadsutskottets betänkande nr 7 och avslag på reservationen.

Anf. 179 ULLA-BRITT HAGSTRÖM (kd):

Fru talman! Det måste finnas en frihet att välja mellan olika former som hyresrätt, kooperativ hyresrätt, ägarlägenheter, bostadsrätt, radhus, kedjehus och villaboende. Regeringens icke-bostadspolitik har faktiskt lett till att vi i dag har blivit tvungna att inrätta såväl en "bostadskreditakut" som en "bostadsbidragsakut". Därför är det dags för regeringen att ta ett helhetsgrepp över bostadspolitiken, så att medborgarna kan bo bra till ett rimligt pris. Därför tycker jag att det är en idé att än en gång lyfta fram diskussionen om ägarlägenheter.

Till bostadspolitiken hör rättvisa, men inte den millimeterrättvisan att alla skall ha lika stor yta, lika stor hyra eller lika god standard. Det måste få bero på hur den enskilde vill prioritera och kan prioritera användandet av sina resurser. Sverige har Europas högsta boendekostnader. De tar i dag i snitt 30 % av familjens disponibla inkomster.

Vi sade senast i den här debatten att ägarlägenheter diskuterades redan under senare delen av 1800-talet. Sådana finns i stora delar av Europa. Inte minst Ewa tog upp frågorna om Danmark, Norge, Tyskland, Belgien, Frankrike, Italien osv. Jag skall inte räkna upp dem igen. Men i går demonstrerade ungdomar utanför Riksdagshuset med krav på bostäder. De vill ju ha någorlunda billiga bostäder, eftersom många ungdomar är i skriande behov av att kunna få en egen bostad. Det kunde vara enkla bostäder. De hade t.o.m. förslag om att bygga om ålderdomshem som blivit omoderna inom särskilda boendeformer, för att ungdomar skulle kunna ta över dem.

De här ungdomarna är mycket beroende av att byggmarknaden tar fart igen. Jag tror att det för att kunna möta också ungdomars behov måste bli fart på byggandet igen, så att det blir billigare lägenheter att tillgå för ungdomarna. En stimulans kan vara att ge en ny upplåtelseform, nämligen ägarlägenheter.

Nu tappar väl någon hakan och tror att jag säger att det är ungdomarna som skall ha råd att bo i ägarlägenheter. Det tror jag inte. Men jag tror att det skulle kunna leda till en ny byggrusch, att man skulle kunna motverka den stiltje som byggandet har. Statistiken har inte kunnat visa någon lägre siffra än den för 1998. Efterfrågan måste tydligt mötas av byggande, såväl ombyggnad som nybyggnad av lägenheter och villor.

Då har ägarlägenheter en fördel. Man kan bo billigare. Hyresgästen kan ta egna lån för sin lägenhet och därmed göra avdrag i deklarationen. Samhällsekonomin kan uppmuntras med ett personligt sparande. Ägarlägenheter stärker också pantvärdet för lägenheten. Ägarlägenheter ökar brukarinflytandet och minskar riskerna för kreditförluster.

I tätorternas centrum saknas i dag bostäder för ägande. Man har insett för sent att bidrag och subventioner är långsiktigt negativt för bostadspolitiken. Det är många bostadsrättsföreningar som går i konkurs eller måste rekonstrueras. Flera kommunala bostadsbolag har det ekonomiskt svårt. Bostadsutskottet var på besök i Karlskrona. Vi besökte t.ex. Statens bostadskreditnämnd. De påvisade att de hade ökat sina åtaganden. År 1997 hade de 1 445 000 åtaganden, 1998 hade de 2 262 952 åtaganden, därför att staten tidigare har tagit riskerna, och investeringsbesluten har inte behövt kosta så mycket. Det har bokstavligt talat bara varit att sätta spaden i jorden. Bostadsbyggandet måste alltså styras av mark-

nadens efterfrågan också, inte enbart av regleringar och generella subventioner.

Fru talman! Det är faktiskt också så i dag att 65 % av hyreskostnaden kan bestå av skatter och avgifter. Tittar vi närmare på det genomsnittliga skattetrycket i hela ekonomin finner vi att det är 54 %.

Vi kristdemokrater tycker att det är bättre att de som så önskar får ansvara för sin del av hyresrättens eller bostadsrättsföreningens belåning. Då kan familjen dra av räntan i deklARATIONEN, på samma sätt som en villaägare kan göra. Jag har exempel som visar att man har flyttat från bostadsrätt till villa och på sätt fått en billigare hyra. Ett personligt låneansvar ger också större flexibilitet på det sättet att den enskilde bostadsrättshavaren eller hyresrättsinnehavaren själv kan bestämma storleken på det egna kapital som han vill skall vara nedlagt i själva bostadsrätten, hyresrätten eller ägarlägenheten. På så sätt tycker jag också att samhälls-ekonomiskt sparande uppmuntras.

Slutligen, fru talman, måste bostadspolitiken bygga på behov. Människors behov är en god boendemiljö med sunda hus, trygghet, inflytande, gröna och sköna bostadsområden, som är välplanerade, välfungerande och har trivsamma bostäder. Därför måste hyresgästernas roll förstärkas. Vi måste öka konsumenternas påverkan med större flexibilitet i byggandet och därmed konsumenternas möjligheter till val.

Jag yrkar bifall till majoritetsförslaget. Jag ställer mig helt bakom det Ewa Thalén Finné sade tidigare i sitt anförande. Jag brukar inte instämna direkt i det moderaterna säger, men i dag kan jag faktiskt göra det i Ewa Thalén Finné's tal.

Anf. 180 YVONNE ÅNGSTRÖM (fp):

Fru talman! I den debatt som fördes när det här ärendet behandlades förra gången uttryckte jag min tillfredsställelse över att utskottets majoritet kunde enas om att begära att regeringen skall lägga fram förslag om upplåtelseformen ägarlägenheter. Jag anser inte att det finns något skäl för att jag skall upprepa de argument som jag framförde då. Jag vill nöja mig med att yrka bifall till utskottets hemställan i det här betänkandet.

Jag kan, liksom Ulla-Britt Hagström, instämna helt i det Ewa Thalén Finné har anført om skälen till utskottets initiativ. Det var faktiskt s.k. schabbel vid voteringen som gjorde att utskottets hemställan inte bifölls den gången.

Anf. 181 HELENA HILLAR ROSENQVIST (mp):

Fru talman! Ni behöver inte vara rädda, jag tänker inte använda tio minuter för att framföra min åsikt utan snarare en minut.

För klarhetens skull tänker jag yrka bifall till utskottets förslag till utredning om ägarlägenheter. Vi tar inte ställning till upplåtelseformen som sådan i den här omgången. Det kan vi inte göra förrän vi har sett hur förslaget kan komma att se ut och det har varit ute på remiss.

Vi avvaktar utredningen och hoppas att vi får en sådan till stånd vid morgondagens votering.

Anf. 182 STEN LUNDSTRÖM (v):

Fru talman! Jag anmälde mig först inte till debatten i tron om att vi inte skulle ha någon debatt. Men jag kan inte låta bli att kommentera ett par saker som har sagts i debatten.

Ewa Thalén Finné sade: "Släpp era ideologiska bindningar." Jag skulle kunna travestera henne och säga: "Släpp era ideologiska bindningar och rösta för en social bostadspolitik." Jag antar att Ewa Thalén Finné, precis som jag, vilket är rimligt, har en ideologisk bindning med utgångspunkt i hennes politiska ståndpunkter. Jag har en ideologisk bindning, precis som hon. Hon framför sin ideologiska bindning, och jag framför min. Jag tänker inte släppa den.

Det finns en aspekt som över huvud taget inte kom upp i den förra debatten, och det är förvånande. Ägarlägenheterna kommer att bli en bra skattebas för staten. De kommer naturligtvis att pressa upp priserna och taxeringsvärdena av bostäderna. Det kommer att bli en effektiv skattebas, ungefär den skattebas som man från moderat håll normalt sett alltid kritiserar. Detta är egentligen det enda positiva. Det är en möjlighet för oss att plocka ut lite grann av förmögenhetsbeskattningen.

Det är lite svårare att hänga med i kd:s resonemang. I ena stunden säger man att det stora problemet i dag är att ingenting byggs. I nästa stund pratar man om hur illa det var när alla subventioner försvann och byggandet upphörde, men det skulle inte vara några subventioner för då blev det fel i byggandet. Jag hade lite svårt att hänga med i det resonemanget.

Det är helt klart att kd har rätt. När subventionerna försvann och det blev en marknadsanpassning av byggandet, avbröts i stort sett allt byggande. Någonstans måste man bestämma sig för vad man vill. Jag tror att man gör en missbedömning om man tror att det kommer att byggas fastigheter med ägarlägenheter som upplåtelseform. Ägarlägenheter kommer huvudsakligen att finnas i det gamla beståndet – när det är lönt att köpa – men knappast i någon större utsträckning i det nya beståndet. Jag tror inte att detta kommer att leda fram till vad Ulla-Britt Hagström vill uppnå, nämligen ett ökat byggande.

Jag ber om ursäkt för att jag har dragit i gång någon form av debatt. Jag ser att jag har fått ett par repliker.

Jag yrkar bifall till reservationen av socialdemokrater och vänsterpartister.

Anf. 183 EWA THALÉN FINNÉ (m) replik:

Fru talman! Jag vill göra en liten reflexion över Sten Lundströms inlägg. Den gäller frågan om den ökade skattebasen, med andra ord fastighetsskatten.

Vi står inte bakom fastighetsskatten. Vi vill inte ha någon fastighetsskatt. Vi tycker att den skall slopas. Det är inte något problem för oss. Med en slopad fastighetsskatt får man billigare boendekostnader.

Ni skall fundera över fastighetsskatten: Slopa den!

Anf. 184 STEN LUNDSTRÖM (v) replik:

Fru talman! Det handlar inte bara om fastighetsskatten. Det handlar även om en förmögenhetsbeskattning, som i Stockholms innerstad med automatik kommer att bli följderna av priserna.

Anf. 185 EWA THALÉN FINNÉ (m) replik:

Fru talman! Vi vill även slopa förmögenhetsskatten. För oss blir det ingen förmögenhetsskatt.

Anf. 186 STEN LUNDSTRÖM (v) replik:

Fru talman! De partier som fortfarande värnar om den generella välfärden – vården, omsorgen och annat – kan hälsa en ökad skattebas med tillfredsställelse.

Anf. 187 ULLA-BRITT HAGSTRÖM (kd) replik:

Fru talman! Nu skall jag förenkla, likaväl som Sten Lundström förenklar.

Om jag säger till Sten Lundström att köpa en egen bil, kommer bilskatten att öka. Tror Sten Lundström på det också? Vi vill inte heller ha fastighetsskatt. Kristdemokraterna vill på sikt få bort fastighetsskatten.

Det är helt klart att ägarlägenheter – en ny form av boende – sätter fart på byggandet. Om inte annat flyttar folk vidare till äldre lägenheter. Det blir en rotation. Det kan vi aldrig komma ifrån.

Jag undrar verkligen om Sten Lundström tycker att subventionerna har varit bra, när det hela landat i att Statens bostadskreditnämnd hade 2 262 952 åtaganden under 1998. Det kan inte ha varit något exemplariskt subventionssystem.

Anf. 188 STEN LUNDSTRÖM (v) replik:

Fru talman! Det är mycket möjligt att det system vi hade inte var exemplariskt, men i varje fall tillfredsställde det Ulla-Britt Hagströms behov av ett ökat byggande. Enligt hennes eget sätt att uttrycka det var det bara att sätta spaden i marken. Det var egentligen det jag kritiserade.

Det som kommer att vara eftertraktat som ägarlägenheter kommer inte i någon större omfattning att skapa en rotation och nybyggande. Det kommer i huvudsak att handla om att omvandla befintlig byggnation. Det kommer inte med automatik att innebära att det byggs nytt.

Anf. 189 ULLA-BRITT HAGSTRÖM (kd) replik:

Fru talman! Herr Lundström säger att detta tillfredsställer byggandet och att det är bara att sätta spaden i marken. Visst är det så. Men detta ledde till att det blev en krasch. Under 1998 byggdes det knappast något alls, 10 000–12 000 lägenheter. Jag har sett olika siffror. Det har varit så lite att statistiken inte har kunna påvisa mindre. Detta ledde till en negativ spiral.

Om vi inför en ny boendeform, ägarlägenheter, med en ny rörelse på bostadsmarknaden, är jag övertygad om att bostadsbyggandet kommer att öka.

Anf. 190 STEN LUNDSTRÖM (v) replik:

Fru talman! Jag tar det sista först. Vi får väl se. Visserligen tror jag att den utredning en tillfällig majoritet i riksdagen skall beställa kommer att visa på de svårigheter som finns. Ni kanske inser, precis som i förra debatten, att ni som är för ägarlägenheter har olika syn på vad som är en ägarlägenhet. Det gällde huruvida man skall bo eller inte bo och huruvida det skall vara kooperativ form i den totala hanteringen. Jag har en känsla av att när utredningen väl läggs fram kommer denna majoritet inte att finnas i kammaren längre.

Jag delar inte Ulla-Britt Hagströms uppfattning. Det kommer inte att bli rotation.

Ulla Britt Hagström tog upp en sak till, men jag tappade den i en hast. När man står i talarstolen har man ingen möjlighet att anteckna.

Det var när subventionerna försvann som problemet uppstod. Det var efter den heliga natten när socialdemokrater och folkpartister bestämde sig för att nu förändra hela systemet för bostadssubventionering. Det är när sådant händer och bostadsbidragen sänks från 9 miljarder till 5,6 miljarder som efterfrågan dör. Det en historieförfälskning. En marknadsanpassning av byggandet har gjort att byggandet har sjunkit. Det beror inte på tidigare subventioner.

Anf. 191 GÖRAN MAGNUSSON (s):

Fru talman! Jag har begärt ordet, inte för att diskutera frågan om ägarlägenheter eller ej. Det har på ett förtjänstfullt sätt argumenterats kring den frågan utifrån mina värderingar av Carina Adolfsson. Hon har också på ett förtjänstfullt sätt berört den mera principiella fråga som ligger bakom att kammaren har ett ärende här i kväll, nämligen det utskottsinitiativ som majoriteten – en mycket knapp majoritet – har tagit för att uppenbarligen enbart korrigera ett som man uppfattar felaktigt riksdagsbeslut.

Jag vill utifrån den utgångspunkten slå fast att det finns all anledning för oss – alla riksdagsledamöter, inte bara konstitutionsutskottets ledamöter – att i olika sammanhang tillsammans slå vakt om de principer och de spelregler som riksdagen eller kammaren har satt upp för sin verksamhet. Som framgår av det särskilda yttrande som finns i betänkandet och som Carina Adolfsson har berört var ju avsikten när initiativrätten infördes för alla utskott i samband med författningsreformen 1970 att denna initiativrätt, enligt KU:s yttrande och med kammarens instämmande så småningom, skulle begagnas med yttersta försiktighet. Man hade också tanken att man skulle samlas gemensamt kring initiativ och att det skulle handla om väsentliga och viktiga frågor, som man på det sättet gav riksdagen en möjlighet att ta upp utan att få en proposition eller att ha motioner från allmänna motionstiden att bygga upp ett förslag kring. Jag tycker att det är bra att den möjligheten finns, men jag tycker att man, precis som KU då sade, skall begagna den med stor försiktighet och också eftersträva så stor enighet som möjligt.

I samband med att riksdagen behandlade den här frågan 1970 fanns det också en motion där man ville att det skulle finnas ett minoritets-skydd på det sättet att en minoritet i utskottet skulle kunna åstadkomma ett initiativ. Mot bakgrund av den principiella uppfattningen kring enighet och försiktighet ansåg inte riksdagen att det fanns någon anledning att bifalla en sådan motion, utan de principer och regler som då bestämdes utformades så som vi har klargjort här.

Fru talman! Jag vill återigen säga att anledningen till att vi har ärendet på riksdagens bord i kväll är att man uppfattar ett beslut i denna riksdag som felaktigt och vill korrigera det på det här sättet. Och jag tycker att det visar lite bristande respekt för riksdagens beslut. Man kan också fundera över på vilket sätt allmänheten skall reagera i det här sammanhanget. Vi strävar ju i många andra sammanhang efter att försöka öka respekten för både politiken och för politikerna, men inget verkligt respekt utåt om kammaren raskt kan ändra ett beslut som man uppfattar vara felaktigt? Jag skulle gärna, bl.a. från utskottets ordförande Knut Billing och andra, få några principiella kommentarer kring den frågeställning som jag här har berört.

Anf. 192 EVA THALÉN FINNÉ (m) replik:

Fru talman! Göran Magnusson! Jag ger Göran Magnusson i princip helt rätt: Det här är ingenting som skall missbrukas. Han säger att vi skall ha respekt för de beslut som fattas i kammaren. Jag håller helt med. Men vi har i dag i den här kammaren en överenskommelse mellan våra partier om ett kvittningssystem. På något sätt känner jag att om vi alla skall ha respekt för det kvittningssystemet är det också väldigt viktigt att det inte missbrukas, och det var ju faktiskt bl.a. det som hände här. Men jag tycker inte att vi skall gå närmare in på detaljer egentligen.

Om man inte kan ha respekt för kvittningssystemet så tycker jag att det leder till slutsatsen att vi inte kan ha något kvittningssystem, utan att vi måste ha obligatorisk närvaro av alla. Jag tycker att det är rimligt att en felaktighet, som det var i det här fallet, också skall kunna rättas till.

Sedan tycker jag inte att vi skall väcka utskottsinitiativ i frågor som faller i kammaren på andra grunder, och där ger jag Göran Magnusson helt rätt; detta skall inte missbrukas. Men jag tycker att det är rimligt att man faktiskt kan rätta till ett sjabbel som begicks i kvittningssystemet.

Anf. 193 GÖRAN MAGNUSSON (s) replik:

Fru talman! Jo, det här med respekten är ju väldigt viktigt, men det är väl just hänvisningen till fel i kvittningssystemet som ger mig anledning att begära ordet också. Kvittningssystemet finns ju inte i konstitutionen. Det är ju faktiskt de röster som avges vid kammarens debatt och omröstning som är de som gäller. Och jag tror att det vore bra för Eva Thalén Finné att något fundera över vad detta med kvittningsmaskineriet egentligen betyder.

Om vi vet i förhand hur det skall gå, varför skall vi då besvara riksdagsledamöter med att gå hit och trycka på knappar egentligen? Vi kan ju på något sätt ändå meddela då att det är det här beslutet som gäller. Det tycker jag att man på allvar skall fundera över, om det verkligen är den utveckling vi vill ha. Jag är anhängare av att partierna informellt sköter ett kvittningssystem, men jag vill understryka ordet *sköter*, därför

att det kan inte få vara så att man betar sig – jag höll på att säga lite hur som helst inom ramen för kvittningssystemet, därför att det i alla fall går att rätta till besluten så småningom genom att man tar om en repris här. Det kan inte vara ägnat att stärka respekten för det politiska arbetet eller för Sveriges riksdag i allmänhetens ögon.

Därför har jag funnit anledning att begära ordet i denna relativt sena timma i riksdagen, för att något understryka det principiella problemet kring det utskottsinitiativ som har tagits enbart för att rätta till ett som man uppfattar det felaktigt beslut i kammaren – och i en fråga som inte har någon som helst betydelse för nationens fortbestånd under de närmaste kvartalen.

Anf. 194 EVA THALÉN FINNÉ (m) replik:

Fru talman! Det är ju just det som är vitsen med kvittningssystemet, att det inte har någon legal grund. Det är ju därför det är så viktigt att vi också har den här respekten oss emellan för att få kanske en dragligare arbetstillvaro.

Sedan kom vi in på det här med att besluten var färdiga när frågorna kommer hit, och att vi kanske inte skulle behöva komma hit och besväras och trycka på knappar, som saken uttrycktes. På sätt och vis är ju besluten färdiga. Det är väl inte så många, tycker jag när jag sitter här, som ändå avviker från utskottens majoritetsförslag, även om det händer. Så jag tycker att man skall vara lite försiktig i den kommentaren, även om en och annan emellanåt avviker – det vet jag.

Anf. 195 GÖRAN MAGNUSSON (s) replik:

Fru talman! Den principiella uppfattningen man skall ha kring ledamotsskapet i riksdagen är ju att man faktiskt sitter som en individ och röstar som en individ. Jag har alldeles nyss gått igenom voteringslistan från en tidigare votering i denna kammare i dag, och med det vanliga språkbruk som vi brukar använda oss av kan jag identifiera ett tiotal s.k. felröstare. Men hur vet jag egentligen att de har röstat fel? Och från vems synpunkt har de röstat fel? Det här rymmer ju en stor principiell fråga, nämligen att vi måste ha respekt för att det är den i kammaren avgivna rösten som skall räknas. Blir det enligt gruppledares och andras uppfattning på något sätt fel kan det inte korrigeras genom att man kör en repris.

Jag tror att Eva Thalén Finné och jag har en gemensam uppfattning om Miljöpartiets inställning till folkomröstningar. Miljöpartiet älskar alla folkomröstningar som de vinner. De som de förlorar är det oftast något fel på och bör göras om. Det är samma brist på respekt för dem som då har röstat, alltså det svenska folket som har röstat i en folkomröstning.

Anf. 196 KNUT BILLING (m):

Fru talman! Jag har förstått att det här räknas som ett nytt anförande, men jag föredrar ändå att stå här i bänken och tala. Jag har inget emot att Göran Magnusson står kvar uppe i talarstolen.

Jag kan nöja mig med att konstatera att Eva Thalén Finné har klarat av debatten om varför det var nödvändigt att ta ett initiativ. Jag har dock anledning att ta upp några synpunkter på det som Göran Magnusson sade. Han sade att man skall använda det här med yttersta försiktighet. Det är rätt. Det skall man göra. Det menar jag att vi har visat prov på i

det här fallet. Vi har skött det här ärendet med försiktighet. Det var, som Göran Magnusson sade, ett ärende som var väsentligt. Det var en viktig fråga där det hade begåtts ett formellt fel, något som faktiskt också erkändes av de berörda. Då ansåg jag som ordförande att det var rimligt att ta detta initiativ och lägga fram för bostadsutskottet att vi skulle ta upp ärendet en gång till.

Göran Magnusson säger att det var en knapp majoritet. Får jag fråga Göran Magnusson: Har det något som helst med saken att göra? Är det inte så att vi fattar beslut med majoritet i denna kammare? Det betyder att det är ointressant om det är en röst eller tio röster. Det räcker med en majoritet. Är det inte på det sättet?

Och är det inte på det sättet att en respekt för beslut också innebär att Göran Magnusson får finna sig i att respektera de beslut som fattas av ett annat utskott? Han kan naturligtvis som vice ordförande i konstitutionsutskottet komma och försöka läxa upp oss andra för att vi inte följer den ordning som *han* tycker att man skall följa. Men jag måste säga att jag tar det som en merit. Att Göran Magnusson kritiserar mig och majoriteten i bostadsutskottet tar jag i det här fallet snarast som en merit, som ett tecken på att vi gjorde rätt när vi såg till att ärendet åter blev föremål för riksdagens möjlighet att påverka och besluta.

Anf. 197 GÖRAN MAGNUSSON (s):

Fru talman! Vi behöver säkert inte hålla på så förfärligt mycket längre, men jag har inte sagt att själva sakfrågan, alltså den som gäller ägarlägenheter, är av väsentlig betydelse. Vad jag har sagt och menat är att om man skall väcka ett initiativ skall det vara en fråga av väsentlig betydelse. Ingen kan ju hävda, annat än möjligen de mest trogna partiideologerna, att det för frågan om ägarlägenheter och ett uttalande i riksdagen om hur regeringen bör hantera frågan skulle vara avgörande om det sker nu eller exempelvis efter den allmänna motionstiden i höst – eller om det finns något annat tillfälle att lägga fram en motion i den här frågan. Den tidsutsträckningen kan ju inte ha någon som helst betydelse annat än för dem med de mest fundamentalistiska åsikterna inom bostadspolitiken.

När det gäller knapp majoritet har jag inte talat om vilken majoritet man har haft här i kammaren. Jag talar om den knappa majoritet med vilken Knut Billing lyckades genomföra sitt initiativ i bostadsutskottet. Där ligger det inbyggt i systemet och i tankarna att eftersträva en mycket bredare enighet. När riksdagens största parti inte deltar, inte vill delta, i initiativet tycker jag faktiskt att de traditionella demokratiska principerna i Sverige bjuder att man avstår från att utmanande använda regelsystemet. Det är *det* jag försöker säga.

Sedan är jag inte här för att läxa upp någon över huvud taget. Det är liksom inte min stil. Men jag tänker på alla de diskussioner vi för i konstitutionsutskottet. Inte minst Knut Billings partikamrater tillhåller oss ofta att vi måste vakta konstitutionen och värna principer och annat. Det gör att det finns anledning att diskutera det här också i kvällens stund.

Anf. 198 KNUT BILLING (m):

Fru talman! Vad jag avsåg var också den majoritet som kan bildas i ett utskott. Det normala är faktiskt i riksdagens utskott – såsom valet har givit utslag – att ett beslut fattas med en rösts majoritet. Det lär vara svårt att ifrågasätta. Göran Magnusson säger ingenting annat än att initiativ är något som man kan ta om socialdemokraterna ställer upp på det. Det är ett högst anmärkningsvärt uttalande. Det är väl ändå inte socialdemokraterna som styr Sveriges riksdag utan majoriteten av rösterna?

Anf. 199 GÖRAN MAGNUSSON (s):

Fru talman! Knut Billing skall inte vrida de här orden alltför mycket nu. Knut Billing vet mycket väl vilka principer som råder när det gäller spelreglerna kring demokratin och i riksdagen. Det är dem vi nu talar om. Att de politiska besluten måste fattas med de majoriteter som är möjliga tycker jag inte att vi behöver diskutera. Det är inte ifrågasatt. Vad jag har velat peka på är att man använder initiativmöjligheten i utskottet till att vända en fråga och korrigera beslutet för att man anser att det blev felaktigt. Det är det som är kärnan i den här debatten.

Om Knut Billing tycker att det när han är i majoritet är korrekt och riktigt att i regelfrågor och regeltolkningar köra över nästan hälften av Sveriges riksdag så är det naturligtvis Knut Billings värdering. Men utifrån min politiska gärning, framför allt när det gäller regeltolkning, principerna för hur vi skall arbeta och annat, måste man eftersträva betydligt större majoriteter om man på sikt skall kunna samarbeta mellan partierna kring regelfrågorna.

Jag tycker alltså att bostadsutskottets knappa majoritet inte har hantarat initiativfrågan på ett korrekt sätt i det här sammanhanget.

Anf. 200 KNUT BILLING (m):

Fru talman! Göran Magnusson må gärna ha den uppfattningen. Men han kan inte på något sätt belägga att jag eller den majoritet som har bildats inte har följt spelreglerna. Det är först om Göran Magnusson kan göra det som det finns någon som helst trovärdighet i vad han säger. Vad han nu säger är att han *anser* någonting. Han anser alldeles uppenbart att en minoritet, som socialdemokraterna utgör, skall kunna förhindra en majoritet från att ta ett initiativ.

Anf. 201 GÖRAN MAGNUSSON (s):

Fru talman! Jag förstår mycket väl att Knut Billing i den här situationen mer håller sig till lagens bokstav. Vad jag diskuterar är ju inte att man skulle ha förbrutit sig mot konstitutionens eller riksdagsordningens bokstav. Vad jag talar om är något som är ännu viktigare i det demokratiska arbetet, nämligen riksdagsordningens anda och innebörd. Jag tycker att det är angeläget att vi tillsammans slår vakt om att reglerna får en tillämpning och en användning som ligger i linje med det som lagstiftarna ursprungligen har tänkt sig.

Anf. 202 KNUT BILLING (m):

Fru talman! Låt mig då slutligen konstatera att vi är överens om att det initiativ som har tagits är i enlighet med det regelsystem som är fastställt och som gäller. När det gäller andan må det vara så att vi har lite olika uppfattningar. Vi har lite olika uppfattningar om hur den skall tolkas och om vad den skall leda fram till. Min uppfattning är fortfarande, Göran Magnusson, att det faktiskt är den majoritet som bildas som bestämmer. Den dag då det skall vara så att minoriteten bestämmer tror jag att vi är illa ute. Om vi kan bli överens om det också så har vi kommit riktigt långt i den här diskussionen.

Anf. 203 GÖRAN MAGNUSSON (s):

Fru talman! Det är ett bra system vi har. Debatten behöver egentligen aldrig ta slut. Vi kan begära ordet gång på gång, men jag hoppas att det här är mitt sista inlägg.

Nog sagt om själva initiativet. Andan kring konstitutionen och riksdagsordningen är ju faktiskt viktig. Man kan inte bara säga att man kan ha olika uppfattningar om detta. Man måste klara upp det.

Knut Billing säger att det alltid är majoriteten som bestämmer. Då måste man något fundera över andra delar av konstitutionen och riksdagsordningen. Det finns ju inbyggda minoritetsskydd på flera olika områden. Knut Billing har ju för några år sedan med glädje röstat så att en majoritet i riksdagen inte kunde genomföra lagstiftning beträffande lokalradion. Man lyckades fördröja den lagstiftningens ikraftträdande just genom att använda minoritetsskyddet.

Det står honom fritt att göra det, men det är närmast lite genant för honom att han nu framställer det så att han alltid anser att majoriteten absolut har rätt och skall genomdriva sin uppfattning. Det är inte precis vad jag har hört här i kammaren under de senaste 15 åren från Knut Billing och hans partikamrater när de har varit i minoritet i olika frågor. De har ju krävt respekt för minoritetens ståndpunkt. Det tycker jag att man kan göra.

Det är intressant att när man nu är i en maktposition är det makten som gäller, och inte något annat resonemang.

Anf. 204 ANDRE VICE TALMANNEN:

Innan jag ger ordet till Knut Billing vill jag bara informera om att samtliga ledamöter av riksdagen har rätt att begära hur många anföranden som helst i den här typen av debatter. Men jag vill vädja till deltagarna i debatten att komma fram till en slutpunkt i denna diskussion.

Anf. 205 KNUT BILLING (m):

Fru talman! Jag tycker att det vore mycket trevligt om vi kunde komma fram till detta. Men jag blev väldigt förvånad att Göran Magnusson blev så desperat här på slutet att han tar upp det faktum att det finns ett minoritetsskydd i konstitutionen och säger att det skulle vara ett felaktigt beslut när det utnyttjas. Då har det gått lite väl långt.

Om Göran Magnusson inte har något annat att säga, tycker jag att han gör denna kammare, som inte är så välbesatt, den största tjänsten genom att sätta sig ned och inte yttra sig mer i debatten.

Anf. 206 GÖRAN MAGNUSSON (s):

Fru talman! Jag har lärt känna Knut Billing som en hyvens karl. Men nu är det uppenbarligen så att det inte är nog med att han vill utnyttja sin majoritetsposition, även om den är knapp, för att genomdriva sina åsikter och visa sitt inflytande. Nu vill han dessutom bestämma om man skall få yttra sig här i kammaren eller ej.

Jag tycker att det är ett uppseendeväckande uttalande av en riksdagsledamot att, när det pågår en debatt om demokratins spelregler, säga åt en kollega att det bästa vore om kollegan satte sig ned och var tyst. Jag tycker att det uttalandet talar för sig självt.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 25 mars.)

14 § Bordläggning

Anmäldes och bordlades

Propositioner

1998/99:71 Ersättning av staten till steriliserade i vissa fall

1998/99:79 Tullagens överklaganderegler, m.m

Socialutskottets betänkanden

1998/99:SoU6 Strategi för att förverkliga FN:s konvention om barnets rättigheter i Sverige, m.m.

1998/99:SoU7 Äldrepolitik

1998/99:SoU8 Folkhälsofrågor m.m.

1998/99:SoU9 Socialtjänstfrågor

15 § Anmälan om interpellationer

Anmäldes att följande interpellationer framställdes

den 24 mars

1998/99:225 av *Ewa Thalén Finné* (m) till statsrådet Mona Sahlin
Småföretagen och ALMI

1998/99:226 av *Barbro Johansson* (mp) till näringsministern
Spårbunden kollektivtrafik

1998/99:227 av *Ulla-Britt Hagström* (kd) till näringsministern
Nordöstra Skaraborg som stödområde

1998/99:228 av *Amanda Grönlund* (kd) till försvarsministern
Mönstringsförfarandet

1998/99:229 av *Marianne Andersson* (c) till utbildningsministern
Högre utbildning i Västra Götaland
1998/99:230 av *Barbro Westerholm* (fp) till socialministern
Hörselskadades situation
1998/99:231 av *Sten Lundström* (v) till justitieministern
Polisens internutredningar

Prot. 1998/99:74
24 mars

Interpellationerna redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 13 april.

16 § Anmälan om frågor för skriftliga svar

Anmäldes att följande frågor för skriftliga svar framställdes

den 23 mars

1998/99:486 av *Eva Johansson* (s) till utrikesministern
Eritrea
1998/99:487 av *Eva Johansson* (s) till näringsministern
Tillväxtavtal
1998/99:488 av *Göte Jonsson* (m) till statsrådet Maj-Inger Klingvall
Vårdbidrag till handikappat barn
1998/99:489 av *Bertil Persson* (m) till finansministern
Gränsgångaravtalet

Frågorna redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 13 april.

17 § Anmälan om skriftliga svar på frågor

Anmäldes att skriftliga svar på följande frågor inkommit

den 24 mars

1998/99:448 av *Mikael Odenberg* (m) till statsrådet Lars-Erik Lövdén
Kommunala skattehöjningar
1998/99:450 av *Margareta Andersson* (c) till kulturministern
Ekots bevakning utanför Stockholm
1998/99:452 av *Ola Karlsson* (m) till statsrådet Mona Sahlin
Upphandling av utbildning
1998/99:454 av *Ann-Kristine Johansson* (s) till jordbruksministern
Förstärkt djurskydd
1998/99:459 av *Bertil Persson* (m) till socialministern
Functional foods

Prot. 1998/99:74
24 mars

1998/99:460 av *Rigmor Ahlstedt* (c) till socialministern
Förbud av amalgam

1998/99:464 av *Elizabeth Nyström* (m) till näringsministern
Nollvisionen i trafiken

1998/99:470 av *Gunnel Wallin* (c) till miljöministern
Flamskyddsmedel

Svaren redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll
tisdagen den 13 april.

18 § Kammaren åtskildes kl. 20.33.

Förhandlingarna leddes
av talmannen från sammanträdets början t.o.m. 6 § anf. 23 (delvis),
av förste vice talmannen därefter t.o.m. 7 § anf. 55 (delvis),
av tredje vice talmannen därefter t.o.m. 9 § anf. 98 (delvis),
av andre vice talmannen därefter t.o.m. 10 § anf. 130 (delvis),
av tredje vice talmannen därefter till ajourneringen kl. 17.51 och
av andre vice talmannen därefter till sammanträdets slut.

Vid protokollet

LISBETH HANSING ENGSTRÖM

/Barbro Nordström

1 § Justering av protokoll.....	1
2 § Meddelande om skriftliga frågor under påskuppehållet.....	1
3 § Hänvisning av ärenden till utskott	1
4 § Förnyad bordläggning	1
5 § Beslut om utskottsbetänkanden som slutdebatterats den	
18 mars.....	2
FöU3 Beredskapen mot svåra påfrestningar på samhället i	
fred	2
SfU6 Vissa socialavgiftsfrågor	2
SfU5 Migration och asylpolitik	3
KrU4 Arkiv.....	6
KrU5 Vissa teater- och musikfrågor.....	6
KrU7 Vissa kulturpolitiska frågor	7
Meddelande om samlad votering.....	8
6 § Jordbruk och trädgårdsnäring.....	8
Miljö- och jordbruksutskottets betänkande 1998/99: MJU7	8
Anf. 1 INGVAR ERIKSSON (m)	8
Anf. 2 JONAS RINGQVIST (v)	11
Anf. 3 INGVAR ERIKSSON (m) replik	13
Anf. 4 JONAS RINGQVIST (v) replik	13
Anf. 5 INGVAR ERIKSSON (m) replik	14
Anf. 6 JONAS RINGQVIST (v) replik	14
Anf. 7 DAN ERICSSON (kd)	15
Anf. 8 ESKIL ERLANDSSON (c).....	17
Anf. 9 HARALD NORDLUND (fp).....	19
Anf. 10 GUDRUN LINDVALL (mp).....	20
Anf. 11 ESKIL ERLANDSSON (c) replik.....	23
Anf. 12 GUDRUN LINDVALL (mp) replik.....	24
Anf. 13 ESKIL ERLANDSSON (c) replik.....	24
Anf. 14 GUDRUN LINDVALL (mp) replik.....	24
Anf. 15 DAN ERICSSON (kd) replik	25
Anf. 16 GUDRUN LINDVALL (mp) replik.....	26
Anf. 17 DAN ERICSSON (kd) replik	27
Anf. 18 GUDRUN LINDVALL (mp) replik.....	27
Anf. 19 HARALD NORDLUND (fp) replik.....	28
Anf. 20 GUDRUN LINDVALL (mp) replik.....	28
Anf. 21 HARALD NORDLUND (fp) replik.....	29
Anf. 22 GUDRUN LINDVALL (mp) replik.....	29
Anf. 23 INGVAR ERIKSSON (m) replik.....	30
Anf. 24 GUDRUN LINDVALL (mp) replik.....	30
Anf. 25 INGVAR ERIKSSON (m) replik.....	31
Anf. 26 GUDRUN LINDVALL (mp) replik.....	31
Anf. 27 INGE CARLSSON (s)	32
Anf. 28 ESKIL ERLANDSSON (c) replik.....	37
Anf. 29 INGE CARLSSON (s) replik	37

Anf. 30	ESKIL ERLANDSSON (c) replik	38
Anf. 31	INGE CARLSSON (s) replik.....	38
Anf. 32	INGVAR ERIKSSON (m) replik.....	38
Anf. 33	INGE CARLSSON (s) replik.....	39
Anf. 34	INGVAR ERIKSSON (m) replik.....	39
Anf. 35	INGE CARLSSON (s) replik.....	39
Anf. 36	HARALD NORDLUND (fp) replik	40
Anf. 37	INGE CARLSSON (s) replik.....	40
Anf. 38	HARALD NORDLUND (fp) replik	40
Anf. 39	FÖRSTE VICE TALMANNEN	41
Anf. 40	HARALD NORDLUND (fp) replik	41
Anf. 41	INGE CARLSSON (s) replik.....	41
Anf. 42	DAN ERICSSON (kd) replik.....	41
Anf. 43	INGE CARLSSON (s) replik.....	42
Anf. 44	DAN ERICSSON (kd) replik.....	42
Anf. 45	INGE CARLSSON (s) replik.....	42
Anf. 46	CAROLINE HAGSTRÖM (kd).....	43
Anf. 47	GUDRUN LINDVALL (mp).....	44
Anf. 48	HARALD NORDLUND (fp).....	44
	(Beslut fattades efter 9 §.)	44
7 §	Kommunala demokratifrågor	45
	Konstitutionsutskottets betänkande 1998/99:KU21	45
Anf. 49	JERRY MARTINGER (m).....	45
Anf. 50	MATS EINARSSON (v).....	50
Anf. 51	INGVAR SVENSSON (kd).....	52
Anf. 52	ÅSA TORSTENSSON (c)	53
Anf. 53	HELENA BARGHOLTZ (fp).....	56
Anf. 54	PER LAGER (mp)	57
Anf. 55	GÖRAN MAGNUSSON (s).....	59
Anf. 56	HELENA BARGHOLTZ (fp).....	63
Anf. 57	GÖRAN MAGNUSSON (s).....	63
Anf. 58	HELENA BARGHOLTZ (fp).....	64
Anf. 59	GÖRAN MAGNUSSON (s).....	64
Anf. 60	INGVAR SVENSSON (kd).....	65
Anf. 61	GÖRAN MAGNUSSON (s) replik.....	65
Anf. 62	INGVAR SVENSSON (kd) replik.....	66
Anf. 63	GÖRAN MAGNUSSON (s) replik.....	66
Anf. 64	PER LAGER (mp)	66
Anf. 65	GÖRAN MAGNUSSON (s).....	67
Anf. 66	PER LAGER (mp)	67
Anf. 67	GÖRAN MAGNUSSON (s).....	67
Anf. 68	JERRY MARTINGER (m).....	68
Anf. 69	GÖRAN MAGNUSSON (s).....	68
Anf. 70	JERRY MARTINGER (m).....	69
Anf. 71	GÖRAN MAGNUSSON (s).....	69
Anf. 72	ÅSA TORSTENSSON (c)	69
Anf. 73	GÖRAN MAGNUSSON (s).....	70
Anf. 74	ÅSA TORSTENSSON (c)	70
Anf. 75	GÖRAN MAGNUSSON (s).....	71

(Beslut fattades efter 9 §.)	71
8 § Patent- och växtförädlarrätt	71
Lagutskottets betänkande 1998/99:LU14	71
Anf. 76 TANJA LINDERBORG (v)	71
Anf. 77 HENRIK S JÄRREL (m)	73
Anf. 78 KJELL ELDENSJÖ (kd)	75
Anf. 79 VIVIANN GERDIN (c)	76
Anf. 80 ANDERS BERGLÖV (s)	77
Anf. 81 TANJA LINDERBORG (v) replik	80
Anf. 82 ANDERS BERGLÖV (s) replik	80
Anf. 83 TANJA LINDERBORG (v) replik	80
Anf. 84 ANDERS BERGLÖV (s) replik	80
Anf. 85 HENRIK S JÄRREL (m) replik	81
Anf. 86 ANDERS BERGLÖV (s) replik	81
Anf. 87 HENRIK S JÄRREL (m) replik	81
Anf. 88 ANDERS BERGLÖV (s) replik	81
Anf. 89 KJELL ELDENSJÖ (kd) replik	81
Anf. 90 ANDERS BERGLÖV (s) replik	82
Anf. 91 KJELL ELDENSJÖ (kd) replik	82
Anf. 92 ANDERS BERGLÖV (s) replik	82
Anf. 93 GUDRUN LINDVALL (mp)	82
Anf. 94 ANDERS BERGLÖV (s)	85
Anf. 95 GUDRUN LINDVALL (mp)	85
(Beslut fattades efter 9 §.)	86
9 § Ändringar i lagen om näringsförbud, m.m.	86
Lagutskottets betänkande 1998/99:LU15	86
Anf. 96 STIG RINDBORG (m)	86
Anf. 97 ROLF ÅBJÖRNSSON (kd)	87
Anf. 98 ULF NILSSON (fp)	88
Anf. 99 RUNE BERGLUND (s)	89
Anf. 100 ROLF ÅBJÖRNSSON (kd)	90
Anf. 101 RUNE BERGLUND (s)	90
Anf. 102 ROLF ÅBJÖRNSSON (kd)	90
Anf. 103 RUNE BERGLUND (s)	90
Beslut	91
MJU7 Jordbruk och trädgårdsnäring	91
KU21 Kommunala demokratifrågor	93
LU14 Patent- och växtförädlarrätt	95
LU15 Ändringar i lagen om näringsförbud, m.m.	96
Beslut om uppskjuten votering	97
10 § Sjöfart	97
Trafikutskottets betänkande 1998/99:TU6	97
Anf. 104 TOM HEYMAN (m)	97
Anf. 105 KARIN SVENSSON SMITH (v)	99
Anf. 106 TOM HEYMAN (m) replik	100
Anf. 107 KARIN SVENSSON SMITH (v) replik	100
Anf. 108 TOM HEYMAN (m) replik	101
Anf. 109 JOHNNY GYLLING (kd)	101
Anf. 110 SVEN BERGSTRÖM (c)	102

Anf. 111	KARIN SVENSSON SMITH (v) replik	104
Anf. 112	SVEN BERGSTRÖM (c) replik	104
Anf. 113	KARIN SVENSSON SMITH (v) replik	104
Anf. 114	SVEN BERGSTRÖM (c) replik	104
Anf. 115	KENTH SKÅRVIK (fp)	105
Anf. 116	KARIN SVENSSON SMITH (v) replik	106
Anf. 117	KENTH SKÅRVIK (fp) replik	106
Anf. 118	KARIN SVENSSON SMITH (v) replik	106
Anf. 119	KENTH SKÅRVIK (fp) replik	106
Anf. 120	CLAES-GÖRAN BRANDIN (s)	106
Anf. 121	TOM HEYMAN (m) replik	109
Anf. 122	CLAES-GÖRAN BRANDIN (s) replik	109
Anf. 123	TOM HEYMAN (m) replik	110
Anf. 124	CLAES-GÖRAN BRANDIN (s) replik	110
Anf. 125	JOHNNY GYLLING (kd) replik	110
Anf. 126	CLAES-GÖRAN BRANDIN (s) replik	111
Anf. 127	JOHNNY GYLLING (kd) replik	111
Anf. 128	CLAES-GÖRAN BRANDIN (s) replik	111
Anf. 129	ULF BJÖRKLUND (kd)	112
Anf. 130	LILIAN VIRGIN (s)	113
Anf. 131	KARIN SVENSSON SMITH (v)	115
Anf. 132	LILIAN VIRGIN (s)	115
Anf. 133	KARIN SVENSSON SMITH (v)	115
Anf. 134	LILIAN VIRGIN (s)	115
	(Beslut skulle fattas den 25 mars.)	115
11 §	Vissa fastighetsrättsliga frågor	116
	Bostadsutskottets betänkande 1998/99:BoU5	116
Anf. 135	KNUT BILLING (m)	116
Anf. 136	ULLA-BRITT HAGSTRÖM (kd)	117
Anf. 137	RIGMOR AHLSTEDT (c)	118
Anf. 138	LEIF JAKOBSSON (s)	119
Anf. 139	RIGMOR AHLSTEDT (c) replik	121
Anf. 140	LEIF JAKOBSSON (s) replik	121
Anf. 141	RIGMOR AHLSTEDT (c) replik	121
Anf. 142	LEIF JAKOBSSON (s) replik	121
Anf. 143	ULLA-BRITT HAGSTRÖM (kd) replik	121
Anf. 144	LEIF JAKOBSSON (s) replik	122
Anf. 145	ULLA-BRITT HAGSTRÖM (kd) replik	122
Anf. 146	LEIF JAKOBSSON (s) replik	122
Anf. 147	KNUT BILLING (m) replik	122
Anf. 148	LEIF JAKOBSSON (s) replik	122
Anf. 149	KNUT BILLING (m) replik	123
Anf. 150	LEIF JAKOBSSON (s) replik	123
Anf. 151	YVONNE ÅNGSTRÖM (fp)	123
	(Beslut skulle fattas den 25 mars.)	123
12 §	Naturrensursfrågor och vattenrätt	124
	Bostadsutskottets betänkande 1998/99:BoU6	124
Anf. 152	KNUT BILLING (m)	124
Anf. 153	ULF BJÖRKLUND (kd)	124

Anf. 154 RIGMOR AHLSTEDT (c).....	125
(forts.).....	127
Ajournering.....	127
Återupptagna förhandlingar	127
12 § (forts.) Naturresursfrågor och vattenrätt (forts. BoU6)	127
Anf. 155 GUDRUN LINDVALL (mp).....	127
Anf. 156 BENGT-OLA RYTTAR (s).....	129
Anf. 157 GUDRUN LINDVALL (mp) replik.....	131
Anf. 158 BENGT-OLA RYTTAR (s) replik.....	131
Anf. 159 GUDRUN LINDVALL (mp) replik.....	132
Anf. 160 BENGT-OLA RYTTAR (s) replik.....	132
Anf. 161 ULF BJÖRKLUND (kd) replik.....	132
Anf. 162 BENGT-OLA RYTTAR (s) replik.....	133
Anf. 163 ULF BJÖRKLUND (kd) replik.....	133
Anf. 164 BENGT-OLA RYTTAR (s) replik.....	133
Anf. 165 YVONNE ÅNGSTRÖM (fp).....	133
Anf. 166 WILLY SÖDERDAHL (v)	134
Anf. 167 HELENA HILLAR ROSENQVIST (mp).....	134
Anf. 168 BENGT-OLA RYTTAR (s) replik.....	135
Anf. 169 HELENA HILLAR ROSENQVIST (mp) replik.....	135
Anf. 170 BENGT-OLA RYTTAR (s) replik.....	136
Anf. 171 HELENA HILLAR ROSENQVIST (mp) replik.....	136
Anf. 172 PER LAGER (mp).....	136
Anf. 173 BENGT-OLA RYTTAR (s).....	137
Anf. 174 PER LAGER (mp).....	137
Anf. 175 BENGT-OLA RYTTAR (s).....	138
Anf. 176 PER LAGER (mp).....	138
(Beslut skulle fattas den 25 mars.).....	138
13 § Ägarlägenheter.....	138
Bostadsutskottets betänkande 1998/99:BoU7	138
Anf. 177 CARINA ADOLFSSON (s).....	138
Anf. 178 EWA THALÉN FINNÉ (m)	139
Anf. 179 ULLA-BRITT HAGSTRÖM (kd)	140
Anf. 180 YVONNE ÅNGSTRÖM (fp).....	141
Anf. 181 HELENA HILLAR ROSENQVIST (mp).....	141
Anf. 182 STEN LUNDSTRÖM (v).....	142
Anf. 183 EWA THALÉN FINNÉ (m) replik	142
Anf. 184 STEN LUNDSTRÖM (v) replik	143
Anf. 185 EWA THALÉN FINNÉ (m) replik	143
Anf. 186 STEN LUNDSTRÖM (v) replik	143
Anf. 187 ULLA-BRITT HAGSTRÖM (kd) replik	143
Anf. 188 STEN LUNDSTRÖM (v) replik	143
Anf. 189 ULLA-BRITT HAGSTRÖM (kd) replik	143
Anf. 190 STEN LUNDSTRÖM (v) replik	144
Anf. 191 GÖRAN MAGNUSSON (s)	144
Anf. 192 EVA THALÉN FINNÉ (m) replik	145
Anf. 193 GÖRAN MAGNUSSON (s) replik	145
Anf. 194 EVA THALÉN FINNÉ (m) replik	146
Anf. 195 GÖRAN MAGNUSSON (s) replik	146

Anf. 196	KNUT BILLING (m)	146
Anf. 197	GÖRAN MAGNUSSON (s)	147
Anf. 198	KNUT BILLING (m)	148
Anf. 199	GÖRAN MAGNUSSON (s)	148
Anf. 200	KNUT BILLING (m)	148
Anf. 201	GÖRAN MAGNUSSON (s)	148
Anf. 202	KNUT BILLING (m)	149
Anf. 203	GÖRAN MAGNUSSON (s)	149
Anf. 204	ANDRE VICE TALMANNEN	149
Anf. 205	KNUT BILLING (m)	149
Anf. 206	GÖRAN MAGNUSSON (s)	150
	(Beslut skulle fattas den 25 mars.)	150
14 §	Bordläggning	150
15 §	Anmälan om interpellationer	150
16 §	Anmälan om frågor för skriftliga svar	151
17 §	Anmälan om skriftliga svar på frågor	151
18 §	Kammaren åtskildes kl. 20.33.	152

Elanders Gotab, Stockholm 1999